

พระนิพนธ์บางเรื่องและ
ปาฐกถา
ของ พระราชวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา

ของ

พระราชวรราชเอก กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

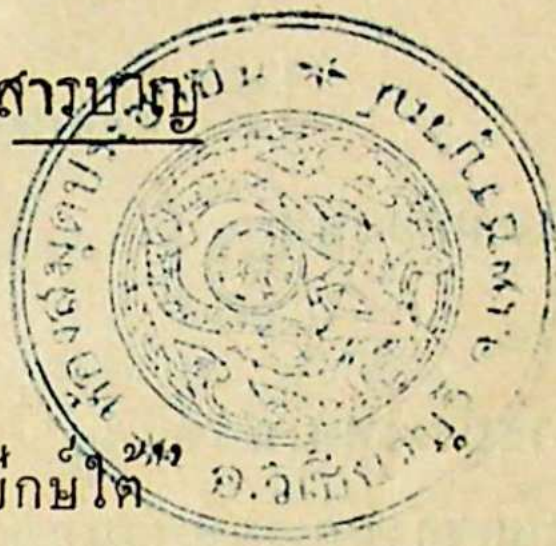
พิมพ์ครั้งที่ ๓
พิมพ์ครั้งที่ ๓,๐๐๐ ฉบับ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ธรรมสภา

นายกำจร สัตถกฤต ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๒๕ มิถุนายน ๒๕๐๘

สารบัญ

หน้า

พูดให้นักเรียนฟัง

หนังสือและคำพูด

บทกวี

ภาษาอังกฤษ

คำแห่งพงสาวดาร

โอวาทสำหรับคนหนุ่ม

ละครพูด ๑๐ นาที

ความรักของนางพระยา

กลแกลกัน

ทหารพระเจ้าราชาธิราช

กลถอนกล

เครื่องผูกเขนตุลแมนในออกซฟอร์ดแลเคมบริช

ความนึกในฤดูหนาว

เหตุใดไทยจึงพูดช้อนคำ

ทุนทรพยและรางวัลของทุนทรพย

พ.ศ. ๒๔๖๕

๑

๑๖

๒๘

๓๑

๓๖

๔๔

๕๓

๖๕

๘๖

๑๐๑

๑๒๑

๑๔๔

๑๕๖

๑๖๒

หน้า

กลอน แล นักกลอน

๑ ๗ ๘

คำทำนาย

๒ ๒ ๑

ราชาธิราชประเทศเม็กซีโก

๒ ๕ ๗

ความระลึกของนักเรียนสวนกุหลาบเดิม

๒ ๗ ๕

ชนล้าหลัง

๒ ๘ ๗

เหตุไรการพนันจึงเป็นของชั่ว

๓ ๐ ๖

พูดให้นักเรียนฟัง*

ที่โรงเรียนนวมวิชรารุช

[เมื่อ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๗]

เมื่อเร็ว ๆ นี้ฉันไปกินข้าวที่สโมสรโรตารี ได้ฟัง
ฝรั่งเล่าถึงที่เขาได้ไปไกล ๆ ขั้วโลก ฟังสนุกจึงจำเอา
มาเล่าบ้าง รายงานที่เขาไปกินครั้งนั้นพิมพ์เป็นสมุด
เล่มโตกว่า ๓๐๐ หน้า ยังรูปอีกมากมาย เวลาที่เขาพูด
เขาเก็บมาเล่านิด ๆ หน่อย ๆ และที่ฉันเอามาเล่าวันนี้ก็
ตัดจากที่เขาพูดให้สั้นลงบ้าง เติมให้ยาวขึ้นบ้างเพื่อ
จะได้เข้าใจง่ายขึ้น ถ้อยคำที่พูดนี้เป็นคำของเรา ไม่ใช่
คำของเขา เราเป็นแต่เก็บใจความของเขามาบ้างเท่านั้น

พื้นที่ไกล ๆ ขั้วโลกนั้นหนาวที่สุด ทำไมที่ไกล ๆ ขั้วโลก
จึงหนาวมาก ทำไมเมืองเราจึงร้อนมาก ผิดกันจนลงว่าถ้าเอา
หม้อของเราไปปล่อยที่โน้นก็ตายในวันสองวัน ถ้าเอาหม้อ
ที่โน้นมาปล่อยที่นี้ก็ตายในเร็ว ๆ เหมือนกัน ที่ถามว่าเหตุใด

* จากนิตยสารประมวญมารค ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๕ วันศุกร์ที่ ๓๐

๒ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
ทนายรอนนน คำตอบที่ไต่ถามอยู่เสมอ ๆ ก็ว่า เพราะอยู่ใกล้
อเควเตอร์ ก็ทำไมอเควเตอร์จึงรอนเล่า อัยาคอบว่า เพราะ
อเควเตอร์อยู่ใกล้พระอาทิตย์กว่าทั่วโลก ถ้าตอบเช่นนั้นผิด
เพราะมันใกล้กว่ากันนิดเดียว ไม่ทำให้รอนหนาวมากกว่ากัน
ถึงเพียงนั้นได้ ความใกล้ระหว่างพระอาทิตย์กับเรานั้นมากมาย
จนตอของพวกมันควยแสงสว่าง แสงสว่างเดินทางเร็ววันาทละ
๑๘๖,๐๐๐ ไมล์ เวลาที่เราใช้ในการคิดคำนวณอเควเตอร์เท่านั้น
แสงสว่างก็วิ่งรอบโลกได้ ๔ เที้ยว ถ้าจะพูดถึงขั้วหนึ่งแห่งความ
เร็วของแสงสว่าง ก็ถึง ๓๖๕ แลวเอา ๒๔ คูณ แลวเอา
๖๐ คูณ แลวเอา ๖๐ คูณ แลวเอา ๑๘๖,๐๐๐ คูณ
เราไต่ถามเขาเท่านั้นก็พยกหน้าแลวบอกว่ไปเล่นฟุตบอลกันสนุก
กว่า หนมานจะไปไหนเหาะไปถึงได้ในพริบตาเดียว แต่จะเหาะ
เร็วกว่าแสงสว่างเห็นจะไม่ได้ ถ้าหนมานเหาะได้เร็วเท่าแสง
สว่าง เมื่อกวาวไปยครถพระอาทิตย์ครนนั้นตอของเหาะอยู่ถึง ๘
นาท จึงถึง ถ้าแกไม่เหาะ ต่างว่าแกไปรถไฟซึ่งเร็วปานกลาง
แลนไม่หยดทงกลางวันกลางคน ก็จะต้องเดินทางอยู่ถึง ๓๐๐ ปี
จึงจะถึง เดินทางไกลบอก ๓๐๐ ปี พระรามพระลักษณตายหมด
ไม่มีใครเหลือเลย เกอบจะเท่ากับมาถามหาพ่อชนรามคำแหง
ในเวลานั้น ถ้าพระอาทิตย์ซึ่งอยู่ใกล้เท่านั้น สองเมืองเราให้

กรรมหมนพทยาลงกรณ ๓

รอนแทนใด ทำไมทขอโลกซงผคกันไมถงกระเขยค ึงจะ
ไมรอนเทากัน คางวามกลอง ึง หนึ่งฉายความรอนไปได
๑,๐๐๐ เส้น ทยไปอกครงนวกอ ๑,๐๐๐ เส้น กยครงนว
ความรอนจะผคกันมากอยางไรได

ทนคางวาเทก ๒ คน เอามะนาววางหวกน ถาถูกตรงก
เจียมาก ถาถูกแลลบกไมคอยเจีย นนแหละเขนคาคอธบายวาทไม
ขางประเทศรอน ขางประเทศหนาวททรอนนนเพราะอาทคยสอง
ถูกตรง ทหนาวเพราะสองถูกแลลบก ทำไมแลลบก เพราะโลกนรูป
เกอยจะกลม ขางคองนคองหน คองไหนคองหนกถูกสองแลลบก
คองเมองเราคองหนไมพนกถูกตรง ณะจรงรอนมาก ส่วน
หนารอนหนานวนนมอธบายอกส่วนหนง แต่วานนไมได
มาสอนภุมคาสตร จะบายไปพคเรองอนคอไป

กลบไปพคถงทฝรง เขาเลาเรองไปไกล ึง ขวโลกใหม่
พนทเหลานนหนาวทสค มนาแขงชวนาตาข จะเกนไปไหนก
เคนขนนาแขง จะทำอะไรกทำขนนาแขง อยขนนาแขงกนเรอย
ถาอยากกนไอสกรมกหนานาแขงงายทสค แตไคยนวาทนน
ไมมีไครอยากกนไอสกรมกนเลย เมอพนทเขนนาแขงไปหมค
เขนน คนจะไปไหน ถาไมเคนกคองไซเลอนไมไซรถ เลอน
นคอรถไมมลอ มคานทอคตามยาว ๒ คาน มีแทนวาง

พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา

ขวางอยู่บนบานสำหรับคนนั่งหรือบรรทมของ เวลาจะไปไหนก็ลาก
 ล่นไปบนนาแข็งเท่านั้นเอง แต่แรงที่ลากนั้นใช้แรงหมา ซึ่งลาก
 ไต่ดีกว่าแรงม้า หมาที่ใช้มันคล้าย ๆ หมาจีนแต่ใหญ่กว่า
 ขนมันหยายและยาว สำหรับทนนาวไต่ การลากเลื่อนคนหนึ่ง
 ใช้ ๖ แรงหมา ถ้าใครต้องการ ๖ แรง ก็ต้องเลือกหาหมา
 ททาทางแข็งแรง ไต่ทนนทวนหนึ่ง ทนนทวนหนึ่ง พอไต่ครบก็
 เอาไปรวมไว้ด้วยกัน ไหมนรจกกัน วิธจกของมันเป็นวิธหมา
 แต่ไม่ใช่กระดิกหางใส่กันหรือเลยกัน มันใช้วิธจกกันเป็นกลุ่ม
 ควบแน่นคตวน คตวนคตวนน ฉกซาคเลือกโซมไปทกตัว ก็จกกัน
 อยตง ๓ วัน ๔ วันจึงหยค เป็นอนวารจกกันหมดแล้ว ม
 ายทวชนะเลิศทวหนึ่งเป็นหวโจก ายทวอน ๆ ยอมแพ้วราย
 ไปหมด ายหวโจกไม่ยอมให้ทวอน ๆ วิวาทกันออกต่อไป เมื่อเกิด
 หวโจกชนะแล้ว เจ้าของกรวามือจะเอาเขาเทียมมเลอนตองเอา
 ทวไหนออกหน้า ถ้าไม่เอาหวโจกออกหน้า เอาทวอนออกหน้า
 ายหวโจกก็กรากเขากคเจ็บไปอีก เขาว่าเวลาจะเทียมมเลอน
 ายหวโจกมันออกไปคอยอยู่ข้างหน้าของมันเอง ายทวอน ๆ
 ไมกลาชนหน้าเป็นอนซาค เวลาเค้นทาง ถ้าายทวหลังทวไหน
 ขเกยจ ไม่ช่วยคคให้เต็มแรง คนขบคตองเอาแซ่เตอน าย
 หวโจกมันรู้ทวาทวไหนถูกเตอน ถ้าซาดง ๒—๓ ทน มันก็

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

หันมาแหเอาอายตวนน อายตวถูกแหกลวกลดกเต็มท ถ้าจะมีการ
 เหาอายหวโจกตองชนคนแหากอน ตวอน ๆ จึงจะเหากตามไค ถ้า
 อายลกนองत्वไไหนไปเหาชนกอน อายหวโจกมนักกาหราชเอา
 ถ้าจะกคกยหมาชคองนกเหมอนกัน อายหวโจกตองลงมอกอน
 ถาลกนองत्वไไหนกคกอนหวโจก ก็จะถูกอายหวโจกกค เวลา
 ให้อาหารกิน เจ้าของตองให้อายหวโจกกินเสร็จแล้ว จึงจะให
 ตวอนกินไค ถ้าให้त्वอนกินกอน อายหวโจกมนักคอยคอยจน
 กินเสร็จแล้วจึงกค ไมกคเมอกาลงกน นเขนวิคูลลาคของมน
 เพราะธรรมคาหมายอมหวงอาหาร ถากคกาลงกน อายत्व
 ถูกกคมนนกวากคเพอแยงอาหาร มนกลส ถากคเมอกนเสร็จ
 แล้วเขนแตเพยงกคลงโทษ มนกลไมส

หมาในชค ๖ ตวนน บางทกตายหรือมเหตคองเอา
 ตัวใหม่เข้าเปลียนแทนตัวเก่า พอปลอยอายत्वใหม่เข้าไปในพวก
 อายหวโจกก็ตรงเขากค อายत्वใหม่มนยังไมกลวมนกลส อาย
 ตวอน ๆ นงคหมค ถาอายหวโจกชนะอายत्वใหม่กเขาชคกยत्व
 ออน ๆ เรยขรอย กคत्वอนกไมไค ตวอนกคกไมไค แต่ถา
 อายหวโจกแพ อายत्वใหม่ตองกคกยत्वอน ๆ จนเกิด
 หวโจกใหม่

อาหารทำให้หมากันนคอปลาตากแห้ง มนกันอย่างนั้น
 มาตงแต่ บี้ ยา ตา ทวก จนเคย ถ้าเอาอาหารอนใหม่มนกัน
 เห็นเห็นว่าเนอสตวหรือเนอปลาทไม้โตตากแห้ง มนกันอร้อยมน
 กกันชวย ๆ เข้าไปจนเจิบ นากเหมอนกัน ถ้าเอานาเหลวให้
 มนกันอย่างหมาจรรวมตา มนกันสะควกและอร้อยกกันจนเจิบ
 เหมอนกัน ต้องคอยนาแข็งใหม่มนกัน มนกละยและกคเคยวกัน
 ทละนอย ไมกันชวย ๆ จนเจิบ

สควทเขาเลาอกชนคหนงวนนคอ หมขาว เรยกกนว่า
 หมขัวโลก คอมน้อยตามทไกล ๆ ขัวโลก หมชนคนน
 มนอยเข้าทุกท เขาว่าไมซำกจะสนพันธุ คนมักจะเห็น
 มนเคนเรอยบนนาแข็งตวเคยว หรือถ้าเห็นสองตวคองจะเข็น
 แมกขลุก ทอยของมนคอบนนาแข็ง อยกลางแจ้งไมมทกายง
 เลย จะหนาวเทาไรกใดทงนน หมขาวนใหญ่มาก เวลามนยน
 สองคนสังคองแกพนถงปลายจุมถง ๑๑ ฟตกม นาหนักตว
 ใหญ่ ๆ หนักถง ๓ ใน ๔ ของคน แต่ถงตวหนักกวายนาแกง
 เมอวายไปถงนาแข็งกอนโต ๆ ซงลอยสงพนนาจวนสกเออม
 มนกลเออมซาหน้าชนไปเกาะแล้วโหนตวชนไป มนเขนสควม
 กาลงมาก ริงยกนาหนักกวาครงคนชนไปโตโตยกกำลังขาเทานน
 หมขาวโดยมากไม่เคยเห็นคน ไม่รู้ว่าคนเข็นสควใหม่ชนใด

กรรมหม่นพทยาสงคราม

มันักตามคและสะกรอยแก่ง โดยมากเมื่อคนตามมันไปมันัก
 เคนนำไปตามทางทเห่นทวกันข้าง บึงกอนนาแข่งซงลุ่มๆ คอนๆ
 ขนๆ ลงๆ ข้าง คนมัวตามมันไป เผลอประเคียวมันอ้อมไปตาม
 อยข้างหลัง กลายเป็นหมตามคนไม่ใช่คนตามหม เพราะฉะนั้น
 คนต้องไปท้วยกัน ๒ คน เพอจะไคช่วยกันคหน้าคหลัง ไม่
 เช่นนนกกลัวเสียทมน เวลาหมจะทำร้ายคน มันเคนสองตน
 ตรงเขาหา พอลงทวกเอามอคย มอมนแต่ละข้างคชถูกทเคียว
 กระคกละเอียค

ทเลาเรองหมาและหมน เล้าตามทผไปไกลๆ ขวโลก
 เขากลับมาเล้า ฟงเขาเล้าสนกกว่าการอ่านหนังสือ เพราะ
 หนังสือมนเป็นกระตาศ ฟงเขาเล้ามนมทวคนคคคคอกขเหคการณ
 ทนามาเล้าควมรสกผคกน
 ทนจะพคของเราเองข้าง พนททขวโลกและไกลๆ ขวโลก
 น้ไม่มคนอย อย่าว่าแต่คน แมสทวกคองเป็นชนกททนหนาว
 เก่งทสคจจะอยไค มนุษยเป็นสคทวซงถอคคว่าเป็นเจ้าโลก
 เพราะ มขญญาซงไซเป็นอานาจขมสคทวอนๆ ไค อนทจริง
 โลกจำเป็นแก่มนุษย แต่มนุษยไม่จำเป็นแกโลก ถ้าโลกระเบค
 ไปพรงนมมนุษย์ก็จะหมคไป แต่ถ้ามนุษยฉากนตายหมคพรงน
 โลกก็จะอยตามเดิม

พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา

ทนายจะพูด "ทางว่า" สักสองสามข้อ ซึ่งในที่สุดจะรวม
 เป็นข้อเดียว ทางว่ามณฑลหาย ๆ หนึ่งกว้าง ๒๐ เส้น ยาว ๒๐
 เส้น สูง ๒๐ เส้น แล้วเอาวางไว้ที่ทุ่งพญาไท เป็นหีบใหญ่
 ที่สุดในโลก ถ้าจะเทียบความสูงกับตึกไฟบูลยสมบัติที่เรียกกัน
 ว่าตึก ๘ ชั้น หีบก็สูงกว่าตึกประมาณ ๒๐ เท่า เราขึ้นไปอยู่
 บนชั้นยอดของตึก ๘ ชั้น แลกลงไปถึงถนนรัชกาลจะเวียนหัว
 ถาขึ้นไปบนบนหลังหีบเห็นจะใจหวิวพลก

ในโลกนี้มีมนุษย์ประมาณ ๒ พันล้านคน คน ๒ พัน
 ล้านนั้นถ้าเอาลงบรรจุในหีบ หีบจะมีที่คนทั้งหมด คือว่า คน
 ๒ พันล้านจะลงในหีบนั้นได้ ไม่นั่นเหมือนปลาชากันด้วยชา
 ทว่าถ้าไม่ทันคึกกันกว่าพวกนี้ แต่ที่จริงไม่ผิด ลองคิดเลข
 สอดยึกเถิด เมื่อคนลงไปอยู่ในหีบหมกทั้ง ๒ พันล้านแล้ว ที่
 ในหีบจะบังหลวมอยู่เป็นกอง การที่ระคึกเลขสอดยึกนั้น ไม่ค้อง
 คิดถึงเค็กตัวเลข ๆ คึกเอาเป็นผู้นใหญ่เต็มทสี่ง ๖ ฟุต ทั้ง ๒
 พันล้านคน หีบก็บังหลวมอยู่นั่นเอง

ทนายพูดถึงพญาครุฑ พญาครุฑเป็นนกแขก ไม่ใช่
 นกไทย คือไทยเอาความคิดเรื่องพญาครุฑมาจากแขก
 นกชนิดที่ทำให้เกิดความคิดเรื่องพญาครุฑขึ้นในหัวแขก
 นั่นคือ นกชนิดเหยี่ยวตามภาษาของคนบางจำพวก

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

ในอินเดีย ครุฑแปลว่าเหยี่ยว คือเรียกเหยี่ยวว่าครุฑ เพราะถือว่าเป็นเทือกเถาของพญาครุฑ คนบางจำพวก เรียกตลอดไปจนถึงแร้ง

แต่พญาครุฑคือท่านองค์แรกที่ใช่เป็นตราแผ่นดินนั้นเป็น เทวดานก เป็นหัวหน้าของนกทั้งหลาย มฤตยูทำตัวให้เล็กจน ลอครุเข้มก็ได้ ให้ใหญ่จนคางงูเขาไปก็ได้ หีบที่วางไวททุ่ง พญาไทนั้นพญาครุฑคาบไปไค้สยาย

ทนพตลงภูเขาและทะเล เขาสูงที่สุดในโลกนี้อยู่ในหมู่ เขาหิมาลย ทพตกว่าหิมาลยนั้น อยานกว่าเขาเคยว มากเขา คอกเขาไม่ร่น ถ้าจะชลชเขาหิมาลยทั้งหมู่ไปตั้งอยู่ในยุโรป จะกนพนตตั้งแต่เมืองคาเลสในประเทศฝรั่งเศสไปจนถึงทะเลดำ ถ้าจะเทียบความสูงของเขาในหมู่หิมาลยกับเขาอื่น ๆ ในโลก หิมาลยมี ๑๔ ยอด ซึ่งสูงกว่าเขาไหน ๆ หนึ่ง ถ้าเทียบ กับเขาสูงในยุโรป หิมาลยมากกว่า ๔๐ ยอด ซึ่งสูงกว่าเขาสูง ที่สุดของยุโรป เขาสูงที่สุดในหมู่หิมาลย คือสูงที่สุดในโลก นั้น เชอกกว่าเขายอดทฝรั่งเศสเรียกว่า "เอเวอเรสต์" ชื่อ สักกฤต ชื่อ "เคารคังกร" สูง ๒ หมื่น ๘ พันพตเศษ คนพยายามจะขึ้นไปถึงยอดเสีย ชวดและทรพข มากมายแล้ว ก็ยังไม่สำเร็จ

แต่ถึงเขาสูงเช่นนั้น ทะเลยิ่งลึกไปกว่า ทะเลที่หว่าง
 เกาะพลับพลาณกับเกาะญูนลกดง ๓ หมน ๕ พันฟุตเศษ ถ้าเอา
 เขาเอเวอเรสต์ที่หย่อนลงไปในทะเลตรงนั้น ยอดเขาเอเวอเรสต์จะยัง
 ร่มอยู่ลึกมาก เขาสูงที่สุดในเมืองไทยเราคือ คอยอินทนน [หรือ
 อังกา] ในมณฑลพายัพ ถ้าเอาคอยอินทนนวางขนยอด
 เอเวอเรสต์ต่อกัน คอยอินทนนก็เห็นจะพอปรึม ๆ น้า

ทนต่างว่าพญาครุฑคาบหีบซึ่งวางไว้ที่ท่งพญาไท มี
 มนุษย์ในนั้น ๒ พันล้านคน เขาไปท่งทะเลหว่างเกาะญูนกับ
 เกาะพลับพลาณ ข้อมเคี้ยวเสร็จ มนุษย์ในโลกนั้นก็เข็นอ้นไม่มเหลือ
 แต่โลกก็ไม่ผุคกันเลย โลกจะยังหมุนแคว้ง ๆ รอบพระอาทิตย์
 อย่างแต่ก่อน ต่างว่าชาวพระองคร์ส่องกล้องดูโลก ก็
 เห็นอย่างเดิมไม่แปลกไปสักนึกเคี้ยว เหตุฉะนั้นมนุษย์วางตัว
 เป็นเจ้าของโลกนั้น โลกไม่รุ่มไม่ชแตกไม่ชคชอง ขงคชแต่เพียง
 ว่าต้องปฏิบัตตามธรรมชาติเท่านั้น ถ้าไม่ใช่มนุษย์เป็นเจ้าของ
 โลก ช้างจะเป็น หรือหนูจะเป็น ก็เหมือนกัน โลกไม่รุ่ม
 แต่ไม่ชคชอง ขอแต่ว่าต้องอยู่ในระเบียบของธรรมชาติเท่านั้น

เมื่อ ๒ แสนปีมาแล้ว คนเราเด่นสดคนแข็งแรงมากกว่า
 เคยวัน เขียวคมกว่าเคยวัน ขนคนไม่เก้งกว่าเคยวัน การกิน
 การอยู่อาศัยกว่าเคยวัน แต่เมื่อเทียบกับสัตว์อื่น ๆ คนก็อ่อนแอ

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

เป็นอันมาก สัตว์ทนมคนในสมัยนั้น บางชนิดตัวยาว ๑๐๐ ฟุต
หนักเท่ากบรถไฟคนหนึ่ง พันคมเหมือนนเลอย บางชนิดมีเกราะ
ติดตัวอยู่เสมอ มนุษย์ไม่มีทางจะสู้ได้ แม้แต่สัตว์ชนิดค่างคาว
ก็ตายคนไปกินได้สบาย

ถ้าจะพูดตรงกันข้าม มีสัตว์บางชนิดซึ่งเล็กจนเห็นไม่ได้
แต่เกิดเร็วเหลือทน ถ้าปล่อยให้เกิดและจำเรณูขยัสักขเคย
ก็จะเต็มโลก เผอิญมีสัตว์ชนิดคอนคอยทาลายกันอยู่เสมอ
ไม่เช่นนั้นมนุษย์เข็นเจ้าโลกเสียนานแล้ว แม้อายุตัวยาว ๑๐๐
ฟุตก็จะแพ่ ถึงแม้วพันจะคมเหมือนนเลอย ก็กัดสัตว์ทนมเล็กจน
แลเห็นไม่ได้

ชนงมนุษย์เราจะอยู่ใต้กตของเลอกทอยทเหมาะ แต่สัตว์
บางชนิดมีภูมิลานาอยู่บนนาแข็งกลางแจ้ง บางชนิดอยู่บนเขา
สูง ซึ่งเราอยู่ไม่ได้เพราะหายใจไม่ออก บางชนิดอยู่ในทะเล
ซึ่งเราลงไปไม่ได้ บางชนิดอาจว่ายน้ำเล่นเจ็ดหัวเจ็ดหางใน
นามนกาส์ บางชนิดขาจะหลุดไปเสียสัก ๒ ขา ก็ยังไม่เป็นไร
เช่น จงหรวกเข็นตน แต่คนเราถ้าร่างกายไม่ได้อยู่พร้อมกันสนิท
พูดสั้นๆ มนุษย์เราเสียเปรียบสัตว์อนันต์ เป็นอันมากในการทนทาน
ความลำบาก

แต่เหตุโรมนุษยชนเป็นสิงเคน ๔ คนอยเมอ ๒ แล่นบน
 ึ่งกลายเป็นเหมือนหงเจ้าโลก ที่เบงคังนเพราะมนษยเบง
 สत्वมขณญา คอสมนสมองไซคคโต ทวาเชนนไมไคหมาย
 ความว มนษยมขณญาเสมอกนทง ๒ พนลานคน คนมขณญา
 ริง ๗ มีไม่มาก คนส่วนมากอาศัยไซประโยชน์จากขณญาของ
 คนส่วนน้อยเท่านั้น ยกตัวอย่างเบงตนว คนมขณญามาก
 คนหงคคหลักเครองขนตาน คนขณญานอยหลายคนอาศัย
 ความคคของเขาเขาไปทำรดยนค คนไมมขณญาเลยกไคอาศัยข
 เมอมนษยไคเกคมารนมถง ๒ พนลานคน ใน ๒แล่น
 บคระนแลว กมสังวไรเลาทะมาทาลายมนษย ถาพระอาทคย
 เบงลงไปจนไมสังควมรอนมาเลงโลก หรือถาโลกแตกไป
 ควยกระทบกยคาวควงอนหรืออะไรก็ตาม เรากตายหมค เหตุ-
 การณทเกดเชนนนเบงของพนอานาจทเราจะบองกนไค เบงอน
 ใจไมมีค้ำพค แต่ถาไมเกดเหตุททำให้โลกเบงทอาศัยไมไค
 กมสังวไรเลาทะทาลายมนษย การคอบขณญานถาจะพยากรณ
 ทางวิชา ฉนภพยากรณไมเบง แตนกวาเครองทจะทาลาย
 มนษยนนเห็นอยอยางหง คอ มนษยควยกนเอง มนษยจะเบง
 ฝทาลายมนษย เวนแตจระรวและคคหลักเลงลทางทจะททำให้
 เกดการเชนนน เสอไมกนเสอ หมาไมกนหมา เพราะฉะน

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

เสื่อไม่ฆ่าเสื่อ หมาไม่ฆ่าหมา มันจะกัดกันอย่างไรใช้เขี้ยวเล็บ
 ในตัวมันเอง ถึงจะเจ็บก็ไม่ค่อยถึงตาย ส่วนมนุษย์นั้น ถึง
 ไม่กัดกันเองก็ฆ่ากันเอง และถ้าทำร้ายกันก็มักจะตาย เพราะ
 ใช้อาวุธนอกตัวคอยเป็นตน อนึ่งสัตว์มันจะวิวาทกันในจำพวก
 กันเอง ก็มักจะวิวาทกันเฉพาเหตุ แต่คนเรารู้ว่าทักกันเป็นจำนวน
 ล้าน ๆ เช่นในสงครามใหญ่มาแล้วมาเป็นต้น ส่วนการวิวาท
 ของสัตว์นั้น มักจะเป็นเหตุเพราะแย่งอาหาร หมากัดกันเพราะ
 แย่งกาง ถ้าใช้กางเป็นคำเปรียบ มนุษย์ทำสงครามกันก็เพราะ
 แย่งกางเสื่อ การวิวาทระหว่างหมเล็กหมน้อยหรือแม่ระหว่าง
 บุคคล ก็มักจะขึ้นด้วยเหตุเคียดกัน ทพคนเป็นธรรมชาติตัว
 [ซึ่งรวมมนุษย์เข้าด้วย] แต่คำว่า "กาง" ของมนุษย์นั้นรวม
 ตลอดไปถึงทรัพย์ทั้งหลายด้วย มนุษย์มีบุญญาธิการสะสมทรัพย์
 เมื่อสะสมได้แล้ว คนนั้นก็อิจฉาและอยากได้ เลยเป็นเหตุให้
 วิวาทและทำสงครามกัน เหตุฉะนั้นและ เมื่อมนุษย์เกิดมากจน
 มากจนแล้วก็น่ากลัวจะเสื่อมลงไปเพราะมนุษย์ด้วยกันเอง คือว่า
 มนุษย์นี้แหละจะเป็นผู้ทำลายมนุษย์

ถ้าถามว่าทำไมมนุษย์จะต้องทำลายกันเอง ก็จะต้อง
 ตอบว่าเพราะกฎเกณฑ์ธรรมชาติ เมื่อกฎกล่าวแล้วว่ามนุษย์
 จะอ้างตัวเป็นเจ้าโลก โลกก็ไม่ขัดข้อง แต่ถ้าทำผิดกฎของ

พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา

๑๔
โลกคือผืนดินรวมชาติเมื่อไร โลกก็ลงโทษ บัญญัติของธรรม-
ชาติคืออย่างหนึ่งซึ่งจะพูดเปรียบว่า ควาย ๑๐๐ ตัวอย่าไปรวม
กันอยู่ในทุ่งซึ่งมีหญ้าพอสำหรับควายเพียง ๑๐ ตัว ถ้าชนไป
อยู่ระต่อังกาย ๙๐ ตัวเป็นอย่างน้อย ควายฉันทโต คนก็ฉันทน
มนุษย์เกิดมากชนมากขึ้น ที่ไหนอยู่สบายก็ไปรวมกันอยู่จน
แน่นจนทุกที่ ครั้นที่ไม่พออยู่ไม่พอกินก็รุกเข้าไปในทุ่งของผู้อื่น
แย่งกันทุ่งที่อยู่ แย่งกันทุ่งทางหากิน การรบราฆ่าฟันก็เกิดขึ้น
ถึงสาพยาบาทก็เกิด ที่เป็นเช่นนี้จะแก้ไขได้อย่างไรฉันก็ไม่รู
ใคร ๆ ก็ไม่รู้ ถ้ารสนินชาติชาติก็คงจะไม่อหฺลกอเหลือเหมือน
เดยวัน ถ้าพูดส่วนควบคคลกมทางทพอบองกนการราวฉาน
ได้บ้างในวงแคบ ๆ เช่นในโรงเรียนเป็นต้น วิชาบังคับนั้นคือ
ทำใจดีต่อกัน ไม่อิจฉากัน และไม่โกรธกันง่าย ๆ สั้น ๆ ก็คือ
รักษาสัมคคีในหมู่ของเราไว้ให้ดี เชื่อคำพระพุทธเจ้า ใน
เรื่องปัญหายากๆ เช่นนี้ พระพุทธเจ้าถูกเสมอ ถ้าสันนิบาตชาติ
ทำให้คนเชื่ออย่างพระพุทธเจ้าว่าได้ สันนิบาตชาติก็จะห้ามการ
วิวาทระหว่างชาติได้สำเร็จ แต่สันนิบาตชาติจะทำอย่างไร ให้
คนเชื่อพร้อมกันหมดก็ยังไม่แลเห็นทาง เพราะอย่าว่าแต่คน
ในศาสนาอื่น แม้คนในพุทธศาสนาด้วยกันก็มิเวลาที่ไม่ฟัง
คำสอนของพระพุทธเจ้าเหมือนกัน เป็นต้นว่าในพุทธกาล

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

พระเจ้าวชิรทัศนะจะล้างพวกคากยะให้สิ้นวงศ์ พระพุทธเจ้าห้าม
ไต่ ๓ ครั้ง ครั้ง ๔ ห้ามไม่ได้ วิชิตทัศนะจะมาพวกคากยะลงไป
จนทวารกยงไม่อดนม ททาทังนั้นใช้ว่าไม่นับถือพระพุทธเจ้า
แตกทางทเชอและนับถอนตนเอง

พูดเพียงวงแคบ ๆ เด็กนักเรียนรักษาสามัคคีในวง
โรงเรียนไว้จะมีความเรียบร้อย ถ้าวางมันกว้างออกไปจนถึง
การงานประเทศและระหว่างประเทศ มันสค่อมของเราก็คือ
อันใจ เราทำไต่เพียงวงแคบของเราเพียงไหนก็ทำเพียงนั้น
เมื่อคณะจะมีความเจริญในวงของเรา ช้ให้เห็นง่าย ๆ ดังนี้
ในโรงเรียนถ้าเรียบร้อยไม่มีราวฉานกัน การเรียนก็จะเรียน
ไต่ สอปลั้ไม่ค้อยตก ทพคนพูดให้นักเรียนฟัง แต่ว่าใช้
ไต่ทวไปหมดตลอดถึงสนนชาติชาติด้วย

๖๘
หนังสือและคำพูด*

บักขี้ไต

ผู้เขียนสงสัยมานานแล้วว่า เหตุใดเราจึงเขียนเรียก
ส่วนใต้แห่งสยามว่า บักขี้ไต เหตุใดจึงเรียกดินแดนว่า บักขี้
คอก บัก เขียด คำภาษาบาลี บักข นอกจากแปลว่า บัก
ยังแปลว่า ข้าง ว่า พวก ก็ไต เขียด คำสัทสฤต บักข แปล
ไต่กว่า ๓๐ อย่าง เช่น ข้าง ครอง พวก ตำแหน่ง เป็นต้น
ก็เมื่อคำแปลจากภาษาบาลีสัทสฤตมเลขออกไต่ถงเช่นนี้ เราจะ
เอา บักข คำสัทสฤตมาใช้ควบกับคำไทย ไต่ ว่า บักขี้ไต
ก็ยอมจะไต่ตามใจเรา แต่น่าสงสัยอยู่อย่างหนึ่งว่า คำนั้นเรา
ใช้ลื่นๆ อย่างเคียว คือ บักข แปลว่า ครองแห่งเคอน เช่น
ไต่วาบักขตนแห่งเคอนอาย บักขหลงแห่งเคอนย เป็นต้น เมื่อใช้
แปลว่า ครองแห่งแห่งเคอนฉะน เราก้ใช้ บักข ลื่นๆ ไม่มี
คำสัทสฤต [หรือบาลี] คำอื่นมาควบ แต่นอกจากนั้นดูเหมือน
จะมีคำสัทสฤต [หรือบาลี] คำอื่นมาใช้ด้วยเสมอ เช่น
ปรบักข ปรักข บักข เป็นต้น แม้ที่ใช้แปลว่า ครองแห่งเคอนก็

* จากนิตยสารประมวลวิจารณ์ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔๐ วันศุกร์ที่ ๘
สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

กรรมหมนพทยาลงกรณ

มกมคานมาเพิ่ม ดัง ชณหขกษ ขษณหขกษ กภาพขกษ เป็น
 ตัวอย่าง เมอคคไปคคมากเห็นวาคำ บกษ น เรานำมาใช้
 ในภาษาไทย เมอจะพคตงศคทร [เช่นปรขกษ] อย่างหนึ่ง
 เมอจะพคตง ครงแหงเคอน [เช่น กภาพขกษ] อย่างหนึ่ง
 นอกนนนกไม่ออกกว่าใช้อย่างไหนอีกบ้าง เว้นแต่ บกษได้
 เท่านั้น

เมอกล่าวลงไปเช่นนแล้ว ก็น่าจะเห็นว่าคำว่า บกษ
 นเราไม่ค่อยใช้ในคำพคทของเรา ไม่ใช่คำที่เราใช้ติดปากเสมอ
 กษเป็นคำไทย ซึ่งใช้คนจนใช้คำเคียวลุ่น ๆ ก็ไม่ซัด คำที่เรา
 ใช้คนจนเป็นคำไทยเช่นนมเช่น ทศ แล จันทร เป็นต้น คำ
 ว่าทศนนเมอเราใช้ว่า ทศเหนือ ทศตะวันออก ทศโน้น
 ทศน กคชเอา ทศ คำสสฤตมาใช้ปนกับ เหนือ ตะวัน-
 ออก โนน น คำไทย แต่เพราะเหตุใช้ ทศ จนคนจน
 เห็นเหมือนเอานาฝนปนน้ำประปา ไม่ใช่ใช้นาฝนปนน้ำทำซงซก
 ให้ช่น คำว่า ทศ นนเห็นจะไม่มีคำไทย [ถ้ามีผู้เขียนไม่เคย
 ทราบ] จึงต้องเอาคำต่างประเทศมาใช้จนเสมอกกับเปลี่ยน
 สัญชาติเป็นคำของเราเอง ส่วนคำว่า จันทร นนเล่า แมม
 คำไทย [คชเคอน] แลวกจรง แต่คำไทยค่านน เคยวน
 เรามักใช้หมายความว่าไปคนละทาง [เช่นเคอนเมษายน ซึ่ง

พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา

๑๘
ไม่ได้เกี่ยวข้องกับจันทร์เลย] เมื่อคำไทย [เดือน] ของเรามีที่
ใช้ไปอีกอย่างหนึ่ง ฉะนั้น ก็เป็นการควรแล้วที่จะเอาคำสี่สกฤต
[จันทร์] มาใช้แทนเปลี่ยนสัญชาติไปอีกคำหนึ่ง

แต่คำว่า บัณฑิต นั้นจะหมายความว่า ครอง ก็ตาม ว่า ข้าง
ก็ตาม ว่า พวก ว่า บัณฑิต ก็ตาม เราก็มคำไทยแล้วทั้งนั้น
พูดเฉพาะคำว่า บัณฑิต ไม่นับคำไทยหมายความว่า อย่างอื่น หรือ
เป็นคำหยาบคายอะไร ถ้าหมายความว่า บัณฑิต เหตุใดจึง
ได้ว่า บัณฑิต เหตุใดจึงเอาคำซึ่งเราใช้ยังไม่คุ้นมากด้วยกับ
คำไทยจนเป็นน่าฝนปนน่าท่า [คำว่าน่าฝนปนน่าท่าเป็นภาษา
หนังสือ] ก็ราวคำว่า บัณฑิต ใน บัณฑิต นั้นจะเป็นคำไทยของ
เราเอง ที่เอาไปยกให้สี่สกฤตเสียคอกกระมัง คำไทยที่เราล้ม
จนเอาไปยกให้ภาษาอื่นเสียเช่นนมนมาก ตัวอย่างคือ สำน
คำไทยแท้ ๆ แปลว่า เรือน เราเอาไปยกให้เป็นคำสี่สกฤต
เขียนว่า ศาลเจ้า ศาลขาระความ ซึ่งผู้เขียนเคยกล่าวใน
หนังสืออื่นแล้ว เป็นต้น

เมื่อเกิดสงสัยเช่นนี้ กลองคึกคึกคนควาค คนแล้ว ควา
เอามากมาย ธรรมการการควา ซึ่งเป็นผลของการคนนั้น มีใช้
จะแม่นยำเสมอไป ผู้คนอาจความาพลาตๆ ได้บ่อยๆ แต่ถึงกระนั้น

ก็เป็นประโยชน์ชนบทเตือนกันให้คิด และถ้าสนใจก็จะไปช่วยกัน
ค้นต่อไป

การคิดค้นของผู้เขียนในเรื่องคำว่า บกษไต นั้น เห็น
ทางไปในเรื่อง ซ่อนคำ ซึ่งไตกล่าวแล้วในตอนก่อน [ประมวณ
มารคณขยท ๔] เราใช้พูดว่า “บกษไตฝายเหนือ” แยก
ความออกเป็น ๒ ส่วน มีคำ ๒ คู่ ทว่าความ ๒ ส่วนนั้น คือ
บกษไต ส่วนหนึ่ง ฝายเหนือ ส่วนหนึ่ง และทว่าคำ ๒ คู่
ก็คือ ไต กับ เหนือ คู่หนึ่ง บกษ กับ ฝาย คู่หนึ่ง เหตุ
ที่เราใช้ ฝาย ก็เพราะเราชอบคำคล้องสัมผัส และคำนั้นพอ
คล้องกับ ไต ไต

เหตุใดเราจึงเอา บกษ ไปคู่กับ ฝาย เล่า บกษ กับ ฝาย
เป็นคำคนละภาษา จึงไม่เข้ากับลักษณะซ่อนคำของเราเลย ถ้าจะ
พูดให้ถูกวิธีซ่อนคำของเรา คำที่เราใช้ซ่อนกับ ฝาย ก็คือ ผก
ซ่อนกันเป็น ผกฝาย [บางทว่าผกฝี่] ผก คำไทยเดิมก็
แปลว่า ข้าง และ ฝาย ก็แปลว่า ข้าง เหมือนกัน

เมื่อคิดไปถงชนนแล้ว ก็ลองค้นดูหนังสือเก่า ๆ ว่าเขียน
บกษไต ผกกับเคยวนอย่างไร ไตความตงน :-

๑. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา [ฉบับหลวงประเสริฐ] พ.ศ. ๒๒๒๓ เขียนว่า “บักไต๋” [ตัว ข เห็นจะเกินไป]

๒. หนังสือตำแหน่งพระราชอาคณเฑาะ ในกรุง นอกกรุง ครึ่งกรุงเก่า ๒ ฉบับ ฉบับหนึ่งเขียน “บักไต๋” ฉบับหนึ่งเขียน “ปากไต๋”

๓. กฎหมายตรา ๓ ดวง ลักษณะศักดินาทหารหัวเมือง เขียนว่า “ปากไต๋” ลักษณะขบถศึก เขียนว่า “ปากไต๋” เหมือนกัน

๔. พระราชพงศาวดารฉบับหมอบรัดเล [ตอนแผ่นดินหลวงสรศักดิ์เกณฑ์คนไปขุนคลอง] เขียนว่า “ปากไต๋”

๕. ราชกิจจานุเบกษารัชกาลที่ ๔ [คัดมาลงประหวัญมารค ฉบับ ๒๘] เขียนว่า “ปากไต๋”

หลักทนามาแลคังข้างบนนควรเป็นทเชอไต๋ว่า แต่ก่อนเคยเขียน “ปากไต๋” หรือ “บักไต๋” ไม่มี ษ การนตเป็นคำไทยไม่ใช่คำ สักกุต ทว่า แต่ก่อน นน หมายความว่ามถอยหลังตั้งแตรชกาลท ๔ ไปลงตนกรุงเทพ ฯ และสมัยกรุงศรีอยุธยา ก่อนนนชนไปน่าจะไม่มีความว่า บักษไต๋ เพราะสยามในสมัยนั้นแยกเป็นหลายอาณาจักร

ถ้าจะหาความรู้คำว่า บัก และ ปาก ก่อนสมัยกรุงศรี
 อยุธยาและก่อนสมัยกรุงสุโขทัยขึ้นไป ก็เห็นจะขี้ได้จากภาษา
 ไทยนอกสยาม ซึ่งคำพูดยังไม่เกินถึงชั้นความเจริญแห่งคำ
 พูดของไทยพวกเรา และควรจะเชื่อว่าเมื่อก่อนวิธีของไทยยัง
 แคบ มีตัวหนังสือพยัญชนะ ๒๔ ตัวเป็นอย่างมาก [เช่น
 ไทยอาสาม หรือที่เรียก อาโหม] หรือไทยใหญ่ [เงี้ยว]
 นั้น คำ ๒ คำ คือ บัก และ ปาก นับเป็นคำซึ่งเขียนตัว
 หนังสืออย่างเดียวกันทั้งคำว่า บาก ควย

ไทยอาสามในอินเดียกับไทยใหญ่ [เงี้ยว] ในพม่ามีคำ
 ว่า บัก เขียนอย่างเดียวกัน ความอย่างเดียวกัน แปลเป็น
 ภาษาไทยกรุงสยามดังนี้เป็นตัวอย่าง :-

ไทยใหญ่ บัก ไทยกรุงสยามใช้ว่า ปาก

ไทยใหญ่ บัก ไทยกรุงสยามใช้ว่า พัก [พัก
 แพง] [จงสังเกต บ่ เปลี่ยน เป็น ฟ]

ไทยใหญ่ บัก ไทยกรุงสยามใช้ว่า บัก [เช่น บักเส้า]

ไทยใหญ่ บัก ไทยกรุงสยามใช้ว่า บาก นำสังเกตจาก
 สหกรณ์ว่า ปาก ก็คือรอยปากในหน้าตนเอง

พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา

๒๒๒

๓๕
ทดลองสอบคำว่า “ฝัก” ข้าง ไต่กล่าวแล้วว่า ฝัก
แปลว่า ข้าง อย่างเดียวกับ ฝ่าย [และใฝ่] ซึ่งแปลว่า ข้าง
เหมือนกัน

คำฝักนี้ เทียบไทยอาสามกับไทยกรุงสยาม ดังนี้ :—

คำอาสาม ฝัก ไทยกรุงสยามใช้ว่า ฝัก

คำอาสาม ฝัก ไทยกรุงสยามใช้ว่า ฝาก

[ของฝาก]

คำอาสาม ฝัก ไทยกรุงสยามใช้ว่า ฝัก

[ฝักดาบ]

คำไทยอาสาม ฝัก ไทยกรุงสยามใช้ว่า บัก

[เขี้ยว]

คำไทยอาสาม ฝัก ไทยกรุงสยามใช้ว่า ฟัก

[ฟักฝัง]

คำไทยอาสาม ฝัก แปลว่า ทัพ

คำไทยอาสาม ฝัก แปลว่า ข้าง

ส่วนไทยใหญ่ [เงี้ยว] นี้มีคำว่า ฝักนา แปลว่า

๓๕
เบองหน้า [ทำให้หนักถึงคำที่เราใช้ว่าหน้าฝาก]

ฝักตุ แปลว่า ประตุ

เราพึงสังเกตตัวอย่างที่แสดงมาแล้วว่า ฝ ฟ ฝ นน ไซ
ปน ๆ กันหลายแห่ง เช่น บัก กลายเป็น ฟัก เป็นต้น ไทย
อาสาหม่อมอกคานางซึ่งเขียนไว้ตรงกับคำไทยว่า ไป

ทุกล่าวนทาให้เห็นว่า ฝ ฟ กับ ฝ ฝ เปลี่ยนกันได้เช่น
ฝัก และ ฟัก กลายเป็น บัก และ ปาก ในภาษาเราก็คงได้ เพราะ
ฉะนั้น ปากไตฝายเหนือ หรือ บักไตฝายเหนือ จะคำ
เดียวกับ ฟักไตฝายเหนือ หรือ ฝักไตฝายเหนือ ก็ได้
คำว่า ฟัก กับ ฝัก ไทยนอกสยาม ทือกขรวัดยังไม่เจริญ
ก็เขียนอย่างเดียวกันทั้งนั้น

ทุกล่าวเช่นนี้ไม่ใช่กล่าวว่างศ์สยามเคยใช้ ฟักไต
ฝายเหนือ หรือ ฝักไตฝายเหนือ ในสมัยไหนกล่าวเพียงว่า
บัก หรือ ปาก กิด เดิมก็เห็นจะคำเดียวกับ ฝัก และ ฟัก
นั่นเอง หรือจะนกออกอย่างหนึ่งว่า บาก ปาก [อย่าลืมนะว่า
หนังสือไทยอนมตวเคยว ไม่มทง บ และ ฝ] แปลว่าตัดให้
แยกกันออกไปก็คงจะได

เราจะยืนยันได้แต่เพียงว่า หนังสือไทยทอ"กรงค์ศรอยุธยา
มาจนรัชกาลที่ ๔ เขียน ปากไต หรือ บักไต ไม่มี ข การันต์

ภาษาอังกฤษ*

①

เมื่อ ค.ศ. ๑๕๘๒ นับมาถึงเดี๋ยวนี้ได้ ๔๕๓ ปี
ครูไวยากรณ์อังกฤษผู้มีชื่อโด่งดังคนหนึ่งเขียนหนังสือ
ไว้ว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษาใช้ไม่กว้างไปถึงไหน
ใช้อยู่เพียงในเกาะอังกฤษ แต่ก็ไม่ทั่วเกาะด้วยซ้ำ

ในสมัยนั้นมีคนพูดภาษาอังกฤษระหว่าง ๔ ล้าน กับ ๕
ล้านคนเท่านั้นเอง ในพวกภาษายุโรปในเวลา นั้นมีคนพูดภาษา
ฝรั่งเค็สมากที่สุด ถัดมากภาษาเยอรมัน แล้วภาษาอิตาลี
และภาษาสเปนซึ่งตามลำดับมา ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ ๕ รัสเซีย
เป็นที่ ๖.

ก่อนนั้นมาก ๓๐๐ ปี คนพูดภาษาอังกฤษก็น้อย แต่
เดี๋ยวนี้คนใช้ภาษานี้มากที่สุดในโลก ภาษาที่สองลงไปอีก
๒ ภาษา คือ เยอรมัน กับ รัสเซีย ถ้ารวมกันเขาก็คงคน
ใช้น้อยกว่าภาษาอังกฤษภาษาเดียว เขาว่าหนังสือที่ส่งทาง
ไปรษณีย์ทั่วโลกในเวลา สามในสี่ส่วนเขียนเป็นภาษาอังกฤษ

* จากนิตยสารประมวลวิจารณ์ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓๓ วันศุกร์ที่ ๑๔
มิถุนายน ๒๔๖๖

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

และหนังสือพิมพ์ทางโลกพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษกว่าครึ่ง ภาษา
ทพคทางวิทยกระจายเสียงเป็น ภาษาอังกฤษสาม ในห้าส่วน ของ
ภาษาทั้งหมด ตามเมืองที่เป็นท่าเรือทะเลใช้ภาษาอังกฤษเป็น
ภาษากลางทั่วไป และในสมัยนี้ภาษาอังกฤษเข้าแย่งตำแหน่ง
เป็นภาษาการเมืองจากภาษาฝรั่งเศส เช่น สันนิบาตชาติใช้ด้วย
กันทั้ง ๒ ภาษาเป็นต้น

เขาประมาณกันว่าคนพูดอังกฤษเวลานี้มี ๑๘๑ ล้านคน
ประเทศรัสเซียซึ่งมีพลเมืองประมาณ ๑๕๐ ล้านนั้น มีคน
พูดภาษารัสเซียประมาณ ๘๐ ล้านเท่านั้น นอกคนพูดภาษา
อื่น ๆ หลายภาษาที่ใช้กันในรัสเซีย ภาษาเยอรมันมีคนพูด
ประมาณ ๘๕ ล้านคน ฝรั่งเศสหรือสเปนมีสมาชิกระยะแรกนั้น นับ
เป็นทสี่ และอิตาลีเป็นทหกในพวกภาษายุโรป นอกนั้นลา
หลังอยู่ปลายสันนามทางนั้น

ถ้าจะพูดภาษาในทวีปเอเชีย จีนซึ่งมีคนต้ง ๓๐๐ ล้าน
ก็พูดภาษาต่าง ๆ กัน และในอินเดียก็เช่นนั้น ภาษาไทยเรา
ประมาณว่ามีคนกว่ามีคนพูดประมาณ ๒๐ ล้านคน แต่แปล่ง ๆ
กันไปตามภูมิภาค

นอกจากคนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ ยังมีคนที่ใช้
ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง [เช่นผู้เขียนในประมวลนี้]

พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา

๒๖

เป็นไทย มีภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง] คนที่ใช้อังกฤษเป็นภาษาที่สองนั้น เขาประมาณว่ามีในโลกประมาณ ๒๐ ล้านคน

ที่เขาคงเพราะคน อังกฤษเก่งในการ เทียวแทรกไปทุกหนทุกแห่ง แต่ไม่เก่งในการเรียนภาษาของคนอื่น ไปไหนก็ลากลูงเอาภาษาของตนไปด้วย อีกประการหนึ่ง ภาษาอังกฤษเป็นภาษาเหมาะที่จะใช้กว้างขวาง กล่าวตามที่ยากอภิรมย์ [เยอรมัน] กล่าวไว้ประมาณ ๑๐๐ ปีแล้วว่า “ในทางบังคับด้วยความหมาย ในทางปัญญาและในทางประหยัดค่า จะหาภาษาไหนในเวลานี้แข่งภาษาอังกฤษไม่ได้” โพรเฟสเซอร์เฮชเปร์เซ็น [อาจารย์ภาษา] ยังกล่าวซ้ำอีกว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษาง่าย มีสำเนียงชัด ผสมคำได้แน่น จึงประโยชน์อย่างลดยาก และไม่หวัดรู้ในสำนวน เป็นต้นว่าไม่ต้องใช้ ๓ ลิงคเทานนักประเสริฐเสียแล้ว [และการทมิ “ยู” คำเคียวแทนท่าน แก เอ็ง มง ไต่เท้า ผ่าพระบาท ฯลฯ นน สบายนัก]

ภาษาอังกฤษมีคำในดิกชันนารีประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ และเกิดใหม่ไม่หยุด แต่ กอกเตอร์ ซี. เค. ฮอคเคิน เชื่อว่า

ถาวรคำอังกฤษ ๘๕๐ คำก็พอใช้ตามธรรมดา และได้คิดแบบ
 ใช้ภาษาอังกฤษ ๘๕๐ คำจน เราเองนึกไม่ออกว่าคำ ๘๕๐
 คำจะพออย่างไรได้ แต่เขาสั่งว่าที่ว่าพอนั้นพอสำหรับคน
 ธรรมดาใช้ ไม่ใช่สำหรับให้คนมีความรู้มากใช้ และอธิบาย
 ต่อไปว่า คำ ๘๕๐ คำนั้น ถ้าใช้ควบกันให้ถี่ ก็แทนคำอื่น ๆ
 ได้มาก ภาษาอังกฤษ ๘๕๐ คำนี้ เขาตั้งชื่อว่าเบสิคของคลิช
 จะใช้ใ้ใครจริงคอมมูนิคัยใช้ทั่ว ๆ ไป หรือไม่ก็ตองคอยดไป

ภาษาอังกฤษเคยมีคนอังกฤษมักจะพูดกันว่า แตกกิง
 ออกไปเป็นภาษาอเมริกันนอกกึ่งหนึ่ง อันที่จริงคนอเมริกันก็พูด
 ภาษาอังกฤษ แต่มันแปลกออกไป ๒ ทาง คือสำเนียงทางหนึ่ง
 ใช้คำใหม่ ๆ ซึ่งเกิดในอเมริกาอย่างรวดเร็วอย่างหนึ่ง

สำเนียงที่พวกอเมริกันพูดของอังกฤษนั้น คนอังกฤษว่าเป็น
 เสียงออกทางจมูก ถ้าไม่คุ้นก็ฟังไม่เข้าใจ แต่อเมริกันบางคน
 ก็ว่าอังกฤษพูดทางจมูกเหมือนกัน

คนอังกฤษคนหนึ่งว่า สำเนียงอเมริกันนั้น "เป็นเสียง
 ออกทางจมูกคลกกันอย่างไม่หวังและพูดผ่านหีบเสียงเก่า ๆ"

อังกฤษอีกคนหนึ่งว่า "เมื่อก่อนพูดมมา ก็เป็นโอกาส
 ที่เรา [อังกฤษ] จะเป็นผู้นำสำเนียงพูดในโลก เราพูดภาษา
 อังกฤษซึ่งอเมริกันไม่พูด"

หนังสือพิมพ์อเมริกันชื่อ "สเตรซ" เขียนว่า "แน่แหละ
 สำเนียงอังกฤษนั้นผิดฉายยง เมอเป็นสำเนียงที่คนฟังออกก
 ยงผิดฉายยงหนักชน "

อเมริกันคนหนึ่งว่า "ข้าพเจ้าเป็นผลละครมาหลายปีแล้ว
 แต่ยังไม่แน่ใจว่าละครทำท่าและพูดเหมือนคนอังกฤษ หรือคน
 อังกฤษทำท่าและพูดเหมือนละคร "

เราจึงไม่ใช่คนอังกฤษและไม่ใช่คนอเมริกัน ฟังเขา
 สำคณารกนกนกชนติ และถ้าเราเคยไปเรียนในประเทศไหน
 ก็คงจะเอียงไปข้างสำเนียงในประเทศนั้น แต่อันที่จริงสำเนียง
 อเมริกัน ก็คือสำเนียงอังกฤษ หาใช่พวกอเมริกันไปคึกคัก
 แปลงเอาเองไม่ อังกฤษเองก็แปลงสำเนียงของตนเอง [ผู้
 เขียนกล่าวถึงนทงทตัวเองเป็นนักเรียนเมออังกฤษ]

ในร้อยยบท ๑๗ แห่งคริสต์ศักราช เมอชาวอังกฤษยก
 ครอบครว พากันไปตั้งหากันในอเมริกันน ภาษาอังกฤษที่พูด
 กันในลอนดอน และที่ออกซฟอร์ดและเคมบริชในเวลา นั้น นิยม
 กันว่าเป็นสำเนียงผดมความรุ ดงที่สำเนียงซงพวกกันที่เหลือ
 นน เป็นสำเนียงผดมความรุอยู่ในเวลานั้น แต่ในร้อยยบท ๑๗
 สำเนียงที่ผดพวกกันในประเทศอังกฤษก็คือสำเนียงที่อเมริกันพูด
 อยู่ในปัจจุบน พระราชพจนนพาสำเนียงสมัยนั้นสามทะเล

ควย และยังรักษาสำเนียงไว้ได้ แต่ประเทศอังกฤษเองสำเนียง
เปลี่ยนไป เขาว่าถ้าชอเซอร์ จินตกวโฆราณของอังกฤษคนม
ชีวิตขึ้นมาในเวลา จะเข้าใจคำพูดของชาวอเมริกันดีกว่าเขา
ใจลูกหลานของตนเองในประเทศอังกฤษ

ในอเมริกามีภาคหนึ่งคือบอสตัน ที่ใช้สำเนียงพูดคล้าย
อังกฤษปัจจุบัน พวกบอสตันเป็นพวกที่คิดสำเนียงภายหลัง
นอกจากพวกบอสตัน อเมริกันพูดอังกฤษตามสำเนียงเดิมทางนั้น
ส่วนชอลวูดซึ่งเป็นสำนักท่าหนงน เมอจะเอาเรื่องเก่า
ของอังกฤษไปเล่นหนึ่ง เป็นต้นว่าเรื่องของเชคส์เปียร์ ก็พยายาม
ที่สุดที่จะพูดให้เหมือนคนอังกฤษ ครึ่งหนึ่งผู้ท่าหนงเชอญผู้
ชานาญเรื่องสำเนียงไปฟังเพื่อจะขอความเห็น ผู้ชานาญบอก
ว่าการที่เอาคนอังกฤษเป็นนายโรงเอก นางเอกนั้นพูดผิดหมด
ถ้าจะให้ถูก ก็ต้องเลือก อเมริกัน ที่พูดสำเนียง ออกทาง จมูก
เพราะเชคส์เปียร์เองก็พูดเสียงนั้น คำแนะนำผู้ท่าหนงไม่ยอม
ทำตาม เพราะคนไม่รู้ไม่ถ้งก็จะเห็นแล้ว ขายตัวไม่ได้

ส่วนคำใหม่ ๆ ที่เกิดในคำพูดอเมริกัน ดูเหมือนแทบจะ
จดไม่ทันนั้น เราจะไม่นำมากล่าวให้ยืดยาวไป แต่ควรจะ
กล่าวว่าคำใหม่ ๆ ของอเมริกันนั้นได้ความกระฉับกระเฉงบ่อย ๆ

คนจึงรีบใช้เร็ว บางทีคนที่ไม่ชอบคำใหม่ ๆ ของอเมริกันกล่าว
 ทศเขยนคำนั้น ๆ แต่ในคำที่เขยนตเคยยนนั้นใช้คำอเมริกันเป็น
 หลายคำ ซึ่งผู้เขยนไม่ทันนึกถึงว่าเป็นคำจำพวกที่ตเคยยน
 นั้นเอง

ใน ค.ศ. ๑๙๙๐ เมื่อ ๔๕ ปีมานเอง หนังสือพิมพ์
 ราชวันในลอนดอนฉบับหนึ่ง เขยนปริเทวะว่าคำอเมริกันอย่าง
 นาทูเรศมีมาใหม่คำหนึ่ง ซึ่งไม่ควรสุภาพชนจะรีบใช้เป็น
 อนาคต คำที่วานาทูเรศนั้น คือคำว่า ไซเอนติสต์ (Scientist)

คำแห่งพงศาวดาร*

สังขงภาษาอังกฤษเรียกว่า ฮิสตอรี (History) และภาษาไทยสยามเคยเรียกพงศาวดารนั้น มีคำอย่างไรบ้าง?

แต่ก่อน ถ้าเราจะพูดถึงฮิสตอรี ก็มีคำว่าพงศาวดาร ใช้ อยู่คำเดียว ฮิสตอรีจะหมายความอะไรเพียงไหน พงศาวดาร ก็หมายความกระนั้นเพียงนั้น แต่เดี๋ยวนี้มีคำมาใหม่อีกคำหนึ่ง ว่าประวัติศาสตร์ ซึ่งอาจแยกคำออกแปลศัพท์ได้ว่า ศาสตร์ แห่งประวัติ หรือศาสตร์ว่าด้วยประวัติ

คำว่า ศาสตร์ นั้น ภาษาสันสกฤตหมายความอย่างไร ขอบอกไว้ เพราะเราเอามาใช้เพียงแต่ให้กินความเหมารกัย ความประสงค์ของเราเท่านั้น นัยประสาอะไรแต่เราผู้มีใช้เจ้า ของภาษาสันสกฤต แม้ชาวอินเดียนเคยสมัยนยงเอาศัพท์เอามาใช้ เขวไปจากความเดิมให้เข้ากับความต้องการของปัจจุบัน

เราควรเข้าใจว่า คำว่า ศาสตร์ที่เราเอามาใช้นั้นตรง ความกับ Science หรือ Art อย่างไรอย่างหนึ่ง แต่อนทจริง

*จากนิตยสารประมวณมารค ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๗ วันศุกร์ที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗

พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา

๓๒

ก็เปล่า เราใช้ ศาสตร์ ไปข้าง Art ก็ม เช่นคำว่า ดุริยางค-
ศาสตร์ นาฏศาสตร์ เป็นต้น และใช้ไปข้าง Science ก็
เช่น ดาราศาสตร์ แพทยศาสตร์ เป็นต้นอย่าง แท้จริงคำว่า
วิทยาศาสตร์ และ ศิลปศาสตร์ ก็ยังให้เห็นอยู่แล้วว่า ใช้
ทั้งสองทางและคำว่า ศาสตร์ ก็คือ ไบมะกายาคำ ซึ่งดูเหมือน
เข้ายามั้แทบทุกหม้อ

คำว่า ประวัติ แต่ก่อนเคยใช้ตรงกับที่อังกฤษใช้ว่า
Biography คือเรื่องราวส่วนตัวบุคคล เช่นหนังสือเก่าชื่อ
“พระราชประวัติ” และประวัติผู้ตายในหนังสือแจกงานศพ
 เป็นต้น

คำว่า ประวัติ เคยใช้ผิดกับคำว่า ตำนาน ซึ่งเป็น
ชื่อหนังสือกล่าวเรื่องราวของสิ่งไม่มีชีวิต เช่นหนังสือ
“ตำนานพระพุทธสิงห์” และ “ตำนานวัดพระ
เชตุพน” เป็นต้น

คำว่า พงศาวดาร ถ้าแปลตามศัพท์ก็แปลว่า กอम्म
เกษรติ พงศ์ [วงศ์] แปลว่า กอ [กิ่งแต่กอไม้ไปจนกอพยอม]
อวตารแปลว่า ลง ในอินเดียใช้อวตารเป็นคำเรียกम्मเกษรติ
ไม่จำเพาะแต่พระราม เรียกใคร ๆ เดียวกันใด และถ้าเรียก

เช่นนั้น ก็เป็นคำยกยอว่าลงมาจากที่สูง เปรียบขยอเทวดาลงมาจากสวรรค์ เทวดาไม่จำเป็นต้องพระนารายณ์ เทวดาอื่น ๆ ก็ได

นั้นเป็นคำแปลคำว่า พงศ์าวการตามศัพท์เดิมและตามที่เขาใช้กันในอินเดียมาจนเวลานี้ แต่ขอศัพท์เดิมแปลว่าอะไรนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่ไทยเราใช้หมายความว่าอะไร ขอนจะชดวออย่างให้เห็นว่า เศรษฐกิจแปลตามศัพท์ว่ากิจประเสริฐ แต่เราเขยวนใช้หมายความว่า อคอนอมิกส์ อัสกรแปลว่า ลา แต่เราใช้แปลว่า ม้า อัสกรแปลว่า ขโมย แต่เราใช้แปลว่า ศัตรู เป็นต้น ใจความเดิมของศัพท์ไม่สำคัญ สำคัญที่ความหมายของเรา

คำว่า พงศ์าวการแม้จะแปลตามศัพท์ว่า กอผู้มเกยรติก็ตาม แต่เราใช้มีความหมายตามมติของคนรุ่นก่อนอย่างเขยวกยทอกรณดูใช้คำว่า ฮิสตอรี คือเขียนเรื่องรวมทั้ง ประวัติ และ ตำนาน ซึ่งกล่าวเนอเรื่องและผลความตึดต่อกันไป เปรียบว่าเป็นโซ่ไม่ขาดตอน บรรยายเหตุการณ์อนเกยวกยชาติ บุคคล สิ่ง เป็นต้น

ในทั้นเราใช้คำว่า พงศ์าวดาร ตามอย่างเก่าไปก่อน และยอนกลยไปยงกณฺหาซึ่งทเวไว้ในเของตนว่า พงศ์าวดารมีค่าอย่างไรบ้าง ?

คำของพงศาวดารอยู่ในข้อที่สามใจเราในการอธิบายเรื่อง
 ในสมัยก่อน ๆ และชาติก่อน ๆ หรือสมัยใจเรา เหมือนนกเหยว
 ไคเที่ยวเห็นบ้านเมืองและคนที่เราไม่เคยเห็น หรือสมัยใจเรา
 เหมือนหนังสือเราเป็นยุคละคร ไคเห็นเขาเล่นเรื่องชบชนและเรื่อง
 เส่ร้างในโชคของมนุษย์ทั้งหลายหรือจะถือว่า พงศาวดารเป็น
 หนังสือสำหรับอ่านเหมือนนิทาน แปลกกันแต่มีคนจริง ๆ แทน
 คนที่เขาสัมผัสคน และผ่เรียงเรียงพงศาวดารก็ขอเจ้าปัญญาใน
 หนังสือ ซึ่งออกสำหแต่่งไว้เพื่อความสำราญของเราเท่านั้นเอง
 หรือคำที่คาร์ไลล์กล่าวไว้จะถูก ก็ว่าพงศาวดารของโลก
 ก็คือประวัติของคนมีเกียรติหนักศักดิ์ใหญ่เท่านั้น และถ้าจริง
 อย่างคาร์ไลล์ว่าไซร์ ก็อย่างความประพฤติและปฏิบัติของคน
 เหล่านั้นจะเป็นนาเนอความสำคัญองพงศาวดารหรือ
 บางทขอทกล่าวมาข้างบนนี้แต่ละอย่าง อาจถูก ก็
 ว่าคำแห่งพงศาวดารอยู่ในข้อที่สามใจเราในเรื่องอธิบาย
 อยากรู้เห็นคนและบ้านเมืองต่าง ๆ ในสมัยต่าง ๆ ด้วย สมใจ
 เราในทางอื่น ๆ ทุระขมาแล้วนั้นด้วย และเป็นประวัติของคน
 มีเกียรติหนักศักดิ์ใหญ่ด้วย แต่คำที่สำคัญที่สุดเห็นจะอยู่ในข้อ

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

๓๕

ที่ว่า พงศาวดารให้ความรู้ในปางก่อนให้เราเทียบยกยอและ
ทลายลวงหน้าในกาลต่อไป มนุษย์จำเป็นจะต้องรู้ว่าควรปฏิบัติ
อย่างไรจึงจะเป็นคนแก่มนุษย์ และจะรู้ได้จากความรู้ที่เกิด
จากความเคยของมนุษย์เอง

ทุกกล่าวถึงประโยชน์แห่งความรู้ที่เกิดจากความเคย
ยอมเห็นแน่นอนกันมานานแล้วในทางการเมือง หลอดแอกตัน
นักปราชญ์ใหญ่ผู้เป็นยอคอาจารย์ พงศาวดาร ในประเทศอังกฤษ
ผู้เป็นอาจารย์ของอาจารย์ เคยกล่าวว่า วิทยาศาสตร์การเมือง
(Science of Politics) เป็นวิทยาศาสตร์หนึ่งแท้ที่กระแด้แม่
พงศาวดารพาความรู้มาทางไว้ให้ เปรียบเหมือนกระแด้แม่น้ำ
พาทองคำมาปล่อยทิ้งไว้ในทรายฉะนนั้น ความรู้ว่าเหตุการณ์
ในปางก่อนใดเป็นอย่างไร และมีผลอย่างไรหรือบนทุกความ
จริงที่ใด โดยความเคยพบเคยไต่ของมนุษย์นั้นยอมเป็น
ของใช้ใดแน่นอน เช่นเครื่องมือสำหรับกระทำการ และเป็น
อำนาจอันจะบังความเย็นไปให้เกิดในภายหน้าได้

อนึ่ง เคยมีผลกล่าวว่า “พงศาวดารคือการเมืองใน
ปางก่อน การเมืองคือพงศาวดารปัจจุบัน” ขอนักอา
จรรู้ แต่พงศาวดารหาใช่การเมืองทั้งนั้นไม่ เราขงรู้สึกมาก ๆ
ชกนักที่ว่าไม่ว่าแพร่งใดในชีวิตและกิจการของมนุษย์ เราต้อง

เรียนจากความเคยทงนน^{๒๒} แม้ในทางจักสาธารณทรพย์ หรือ
 ในทางดำเนินชีวิตของประชมนกค^{๔๕} แม้ในศาสนาและจรรยา
 กค^{๔๕} ความเคยรเคยเข้ในภายกก่อนยอมเป็นเครื่องนำให้เห็น
 ภายนและภายหน้าต่อไป

ภายทว่า “ความเคยยอมสอน”^{๒๔} นนเป็นภายทสำคัญ
 นก เมื่อเรารแล้ววาทเหตุอย่างไหนเคยมีผลอย่างไร ก็ควรระ
 เห็นลวงหน้าใดเข้^{๒๔} ๑ ว่าเหตุอย่างเคยวกนกกคงจะมีผล
 เช่นกัน.

โอวาทสำหรับชายหนุ่ม*

[เขียนใน ร.ศ. ๑๒๖]

ดูราชาชนหนุ่มทั้งหลาย อันการเลือกหาคู่เป็นสิ่ง
สำคัญยิ่งกว่าขบรดยนต์และกินเหล้า จงฟังโอวาทของ
ผู้สูงอายุใกล้ ๖๕ เข้าไปบิละมี ทั้งเอาใจใส่จำเป็นคดี
เพื่อประโยชน์แก่ตนเองเถิด

การเลือกเมียในเวลาหัว ก็ยังคงเป็นไปตามวิธีที่ใดทำกัน
แต่ครั้งรัชกาลพระร่วงและยุคที่เก่า ๆ กว้านั้นขึ้นไป ผู้ใหญ่ที่ได้
เคยรับความเดือดร้อนด้วยเรื่องมีเมียผิดมาแล้วก็ไม่อาจใช้ความ
รู้แนะนำคนหนุ่มให้หลีกเลี่ยงจากความเดือดร้อนเช่นกันนั้นได้

หญิงงาม

ชายหนุ่ม ๆ ทุกคนเมื่อต้องการมีเมีย ก็คงแสวง
หาหญิงที่เบียดงน คอวตถุอันหงทสวย ไม่มีตัวจับ
อายุน้อยไปราว ๆ สามปีเป็นประมาณ แต่งตัวเก๋ไม่มท
สุด พุดเหมอนเสียงดนตรี.....แต่ความขอนจะบ้วย
กล่าวไปใย เชิญท่านผู้เป็นชายหนุ่มทราบเอาเองจาก
แม่สาวที่ท่านนกออยู่ในใจแล้วนั้นเถิด

* จากนิตยสารประมวณมารค ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๕ วันศุกร์ที่ ๒๘ ธันวาคม

คำฝรั่งมอญว่า "ความงามออยเพียงผิวหนึ่ง" เป็นคำ
 สำหรับปลอบยศพิททาเมียงงามไม่ได้ แต่ทจริงเป็นคำทสมท เพราะ
 อกรรมคานาทส่วยระตองส่วยจากกะโหลกศีรษะ ถ้ากะโหลก
 ศีรษะรูปไม่งามหน้าก็จะงามอย่างไรได้ ถ้ากะโหลกศีรษะรูป
 เป็นเมระนาวตคหรือพระจนทวรทรงซก หน้ากกกลม ๆ แขน ๆ เป็น
 ทองแดงไฟ หรือเหมือนอคนจนทวรระส่วยไตหรือ อนงค์
 ทวางามออยแต่เพียงผิวหนึ่งนั่น เป็นการตลกหญิงงาม ทว่า
 เหมือนลูกโป่ง ช่งมรูปอยู่ใตักควยผิว ไม่มีอะไรข้างใน เป็น
 การตหมิ่นน่าโกรธ

ข้าพเจ้าเองก็ไม่ใช้คนเกลียดความงาม แต่ตำราผู้เฒ่าท่าน
 ห้ามไม่ให้มีเมียงงาม เพราะหญิงงามมีความงามปิดบังความไม่งาม
 หญิงชั้วมีความไม่งามปิดบังความงาม ข้อนี้บางที่จะเข้าใจยาก
 จะต้องอธิบาย

ในข้อต้นจะตองกล่าวตำราที่ไฮเมอริ หรือ ชงจู ตงไว้แต่
 โยราณ ถ้าไม่ใช่ไฮเมอริหรือชงจูคงพเภทหรือใครคนหนึ่ง
 คาทกลาวนน คือว่าในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดที่จะหาทมิได้ ทสี่ค
 พระปรางควคแจงกแทบจะมผลว่าไม่งาม และผลทว่าเชกสขัย
 ไม่ไฟเพราะกเกอบจะหาได้ กงนเราท่านทุกคนไม่ว่าเนอจะเป็น
 ทาทองหรือทาคินหมอ คงจะมทคทงนน ผายหญิงส่วยนนเล่า

ชนคนให้ท่านเห็นตัว ให้ท่านรัก ให้ท่านหลง ให้ท่านเป็นข้า
ให้ท่านไปขอ ให้ท่านแต่งงานด้วย ให้คนอริขยาท่าน แล้วให้
ท่านขยาคือท่านเอง คอศวาทานเมอมเมยแล้วขยาคือท่านเมอ
ยงเป็นโศกอยู่

ครั้นท่านได้อยู่กับนางงามแล้วไม่ช้า ความไม่งาม
ของนางงามก็มาปรากฏแก่ตาท่าน ซึ่งแต่แรกท่านไม่เห็น แต่
มาบคนท่านได้เห็นด้วยเป็นผลโอกาสสังเกตมากกว่านอน คอ
ต่าง ว่านางงามมีรอยน้าเกลยคอยู่ตรงหูข้างซ้าย หรือม
หนวคว่าไรซึ่งเห็นยากกสัด หรือเมื่อเวลาหวเราะมาก ๆ หน้า
ออกจะเ็นรูปมะนาวตัดไปคงน คนเอนทไม่หมกหมมอยู่ด้วยกัน
ก็ไม่ทันสังเกต แต่คนทอยด้วยกันเ็นมอ ๆ ย่อมเห็นได้ และ
ของชนคนเมอเห็นเ็นขครงหนึ่งแล้ว แลคไปทไรม่นกเห็นทกท
ลงท่ายถงคนอนจะเห็นเมยงามปานใดก็ตาม แต่ผวกลยเห็น
เมยเ็นคนหนามะนาวตัดไปคย

อนึ่งใครมีหญิงงามไว้เป็นภรรยา ก็เท่ากับคลังตนบอน
และถวยบั้นในเวลาช้อ แปลกกันแต่ตนบอนและถวยบั้นขาม
เทพนมต่าง ๆ นีห ราคาข้นจำเพาะเวลาที่เบ็นกุดยุด แต่หญิงงาม
ไม่มีราคาข้น ราคาลด แกแพงอยู่ทุกเมื่อเพราะแพข้นเบ็นเหตุ

ถ้าเรพบตามยศธรรม จะโทษว่าเป็นเพราะแกส่วยก็ไม่ได้
 เพราะแกทการตามหน้าท ควดยผหญิงทกคนเมหน้าททจะตองส่วย
 อยางผชายทกคนเมหน้าททจะตองมงม แต่หากคนเราทาการ
 ตามหน้าทไปทกคนไม

ผู้ชายทมเงนทบเขนลาน ๆ ถ้าเผอญยงลองการเมยอยู่อก
 กคงทาหญิงส่วยท ส่วยทสุดทเงนทบ ลาน ๆ เหล่านีจะหาได้
 ขอรเบนจริงฉนใด หญิงทส่วยเมอจะมผวกยอมจะอยากได้คน
 มงมทสุดทความส่วยจะหาได้เหมอนกน

ในเรองราวโบราณแต่ไหนๆมา หญิงงามเขนผทาให้เกศ
 ยุคเขญมามาก ข้างฝรั่งนางเฮเลนทาให้ศกไปตคเมองทรอย
 วนขบเขนขบไปทมค ข้างเรามนางสศาพาศกไปตคลงกา จน
 ศกถูและพนองตายลงไปเขนเขอ หากว่าเราเขาข้างพระราม
 ถ้าไมเขนเนน กพาเอา พระราม และพวก พระราม ตายลงไป ข้าง
 นางสศาณถาคตามรูปในวิกพระแกวกหน้าตาซรวเทมท สระชย
 รูปสมขตจะถกคองตามแพชนความส่วยในสมขนน

เราไดฟังมามากแล้ว ทผู้หลักผู้ใหญ่ห้ามไมให้
 มเมียงาม ถึงความอธิบายจะไมสู้ทอถกควรตองฟังไว้
 บาง เพราะระนนถาทานจะเลอกเมย จงอย่าเลอกคนท
 งามเหลือเกินจะเชฟกว่า เว้นแต่แมงงามจะเป็นคนมเงน

กรรมหมนพทยาลังกรณ

ทองลนลาพามด หรือท่านเองเป็นคนมั่งมีจนคคบญช
ไม่ถูก

ในข้อ ทว่า แมงามเป็น คนมั่งเงินทอง มากมาย นกหนานัน
ท่านไม่ทองนกกอง เพราะผู้หญิงทส่วยทวยมั่งมควยนนั้น หายาก
ยิ่งกว่าเอาไฟส่องหาเข็มในกระป๋องน้ำมันเบนซิน ถ้าจะมีบางก
มคนอนเก็บไปไวเสียนานแล้ว ถึงอย่างไร ๆ ก็ค ในระแวกย่าน
ทท่านอยคงจะหาไม่ได้

ส่วนข้อที่ ๓ ซงว่าถาทานเป็นคนมั่งมีอยู่เองแล้วนั้น ถง
คนอย่างท่าแก่ควรจจะจำใใจไว้ว่า เลียงซ่างไวคู้เล่นยังถูกกว่า
มีเมียส่วยไวซม ถาทานจะไม่มีเมียเสียเลย แล้วเล่นมือเคจร
การอย่างเล่นบอล และเครื่องลายครามกยงถูกกว่า ซอน

ซาพเจ้าเองก็ไม่เคยททลของอาจไม่จริงก็ไค

อนงเมอทานเป็นความพอง อยากบภรรยาส่วยชองทานนั้น
ศทมาพงความในศาลทงปวงจะไม่มีใครสังสารทานเลย ทวย
ภรรยาชองทานแย่งเอาความกรวาทิมอยู่ในใจพวกเหล่านนี้ไป
เสียหมด ทสคเพณทรกชชองทานก็กระเป้นแต่เพียงบ่นว่า ชกโธ
คาเมียงเฮย เทานนเอง (ตรงนถาทานไม่ไคชอเมียงไปรค
เปลียนเสียให้ถูกคตองทวย)

แต่ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ข้าพเจ้าเองถึงกับเกลียดชังหญิงงาม
 ที่เที่ยววาทหาไม้ไต่ ทักกล่าวมานักเป็นแต่พูดตามหลักฐานถ้อยคำ
 ที่ผลลุดใหญ่กล่าวมาแต่โบราณกาล ครองกรุงศรีไชยทวยชนไป
 ส่วนตัวข้าพเจ้าเองนั้นเห็นว่าท่านควรเลือกเมียที่ไม่สู้ชรวทเคียว
 ต้องมีความงามตามทักกล่าวเป็นอย่างหนึ่งเป็นอย่างน้อย:—

๑. แขนเหมือนงวงช้าง แต่ให้เล็กกว่านั้นสักหน่อย
 กล้วยไม้เช่นนั้น แขนอันละเมอเอาแขนมาพาด นำอกท่านเข้า
 ท่านจะพาดตายเอาง่าย ๆ อนึ่งรูปแขนก็ตองผดกบงวงช้างเล็ก
 น้อย กล้วยไม้หนึ่งคนไหนแขนโคนโตปลายเรียวเหมือนงวง
 ช้าง กักกักขแพ้นั้น คอระตือของไซเสื้อแขนหม่อมช้อยเป็นนิตย
 ไม้ว่าหม่อมแซมจะอยู่ในแพ้นั้นหรือไม่ เวลาที่แพ้นั้นมบญญุตให้
 ไซเสื้อแขนระตือข้างบนปลายขาน หรือแขนเป็นลำไม้กระบอก
 เส่มอดต้นเส่มอดปลายกัก ภรรยาท่านจะทำตามไม้ไต่ กล้วยรูป
 แขนไม้ออนุญาต

๒. หน้า “ดงจันทราทรงกรดหมดมดทน” แต่
 รูปหน้าอย่าให้เหมือนรูปพระจันทร์ ไม่ว่าจะ ๘ คำหรือ ๑๕ คำ
 ถ้าไม่เช่นนั้นหน้าจะเป็นมะนาวกค หรือมดระแนเป็นรูปอคมจันทร
 ไม่ควรจะเป็นหน้าคน

๓. “งามเนตรดั่งเนตรมฤคมาส” แต่อย่าให้เหมือน
 ทศเคียว เขาจะไม่เชื่อว่าตาจริง ๆ คุ้มมันแตกก็ตามนุษย์มาก
 หนัก จะถูกเหมาว่าตาขอสตชอตากระรอกมาได้ปลอม และจะชอ
 ตากระรอกที่เขาทำไว้สำหรับคนกตงขาก ช่างมุ่งงามไปชอเขา
 ตาเนอมาได้

๔. “งามขนงวงวาดดั่งคันศัลป์” แต่ให้ผิดกัน
 ล็กหน่อย คุ้มถาควโก่งอย่างคันศรัก็ระไฟล์ชนไปอยบนหน้า
 ผาก ซึ่งเขเนททควไม่ควระออกอาจชนไปถง และถาควใคร
 โก่งชนไปเขนหลงแมวบคชเกยจเขนนน ถงจะเขนเองก็ระถูก
 หว่าเขนค่วยคินหมอ

๕. “อรชรอ่อนแอנדงกนรณ” แต่อย่าให้เขวแอน
 เหมือนกนร คุ้มกนรจาเขนคองเขวชอนไว้สำหรับหาง ภรรยา
 ท่านถาจะเขวแอนเขนนกไม่มมูล อนง กนรเขนสควมบก
 ออกคองแอนไปชางหน้าสำหรับถวงนาหนกบกทอยชางหลัง แต่
 ภรรยาท่านไม่มบก ถาอกแชนนากนกกไม่มมูลเขมอเกน แต่
 จรงอย่าว่าแต่อกไม่มแอนไปชางหน้า ถงที่ถคจะแอนไชางหลัง
 ถาจะพุดในทางถวงนาหนกแล้ว ก็ไม่มอนควรายอินไคเลย

พระนพนธบางเรื่องและปาฐกถา
หงษ์ขรว

ฝายผู้หงษ์ขรวนนมขอสาครณขอหนง ชงเบนนท
พงชม คอความเสมอต้นเสมอปลายของแก ถ้าเบนนคน
ขรวเมอสาว กเบนนคนขรวเมอแก ไม่กลบักลอกงาม
เมอแยม สกปรกเมอเน่า หงษ์งามเมอไค้แปรคตีส
ความงามไปไค้ไม่สู้กวสสากึลคตอยลงไป ยิงแก
อาวุโสถยงแกความไม่สวยหนกขนทุกท หนงกเหยว
พนททก หรือถ้าไม่หกกถอดไค้ ควขเบนนพนนไค้เคย
เสยการะวางกำบนมาจากยุโรปหรืออเมริกาทงนน

ส่วนผทไม่งามนนไม่หลอกลวงท่านควยรูปสมบัตติ อะไร
ไม่งามอยทไทนขางกเห็นเสยแต่แรกหมด จะมหนวคหรือม-
แหรมกเห็น จะตาแหรกเห็น จะตะโพกโตสคเสยงสังขกเห็น
จะมูกใหญ่ไปหรือเล็กไป จะมควนอยไปหรือมากไป จะอะไร
ค้ออะไรไป หรืออะไรค้อมิอะไรไปก็คงเห็นไค้หมดทนนท ทาน
ไปสู้ขอ ตามความคองการของผูใหญ่ตาม อรรมนิยม โยราณ
ไม่เคยไค้พพหนากนก่อนวนรคณาสังข ครนวันแตงงานไค้เห็น
กนเบนนครงแรกท่านจะสลขเสยไค้ไค้ ควขเวลานนแกฮายเหมยอน
จะแตรกแผ่นกิน ความอายยงทำให้ความไม่สวยของแกจำเวญ
ชนอกเบนนอนมาก

ครันอยู่ด้วยกันไปไหนหนอยหนึ่ง ท่านไปเห็นความงามแอบ
 อยู่ตามซอกห หรือบนชนตา หรือใต้ลูกคาง หรือที่ไหนแห่ง
 หนึ่งเป็นสิ่งที่งามวิเศษยิ่งนัก อีกหนอยหนึ่งเห็นใต้ออกว่าจุมก
 ที่ใหญ่ไปหรือเล็กไปนั้น มันมีอะไรเป็นวงตามริม ๆ งดงามจริง ๆ
 แต่คนอื่นเห็นไม่ได้ เพราะไม่มีโอกาสจะสังเกตเห็นเท่าท่าน

ข้อสำคัญของหญิงไม่งามมอยอกซอหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าจะ
 อธิบายด้วยยกตัวอย่างมาแล้วดังต่อไปนี้:—

เมื่อข้าพเจ้ายังเป็นนักเรียนมัธยมที่วิทยาลัย มีเพื่อน
 คนหนึ่งไม่เป็นคนมักใหญ่ใฝ่สูง จะกินจะอยู่จะเล่นจะหิวกทาแต่
 เพียงกลาง ๆ และเป็นคนซม ๆ เงียบ ๆ ไม่อยากตกวรรเซียงค
 ติงไกลเสื่อสนล หรือทำอะไรเก่งให้วิเศษกว่าเพื่อนมนุษย์ไปนัก
 วันหนึ่งเพื่อนฝันใต้อาให้ข้าพเจ้าฟังถึงเรื่องสำคัญในชีวิต
 ของเขา ซึ่งแท้จริงเป็นเรื่องสำคัญในชีวิตของใคร ๆ ทั้งนั้น
 แต่หากคนอื่นหาเห็นสำคัญดังเพื่อนข้าพเจ้าคนนั้นไม่

คนวันนั้นเรากินข้าวในหอกกลางของคอสพรอมกันแล้ว
 เวลาออกจากหอเขาเชิญข้าพเจ้าไปกินกาแฟและสับกลอง ครัน
 ไปนั่งสนทนากันใต้สักครหนึ่งเขากขยายเรื่องสำคัญชน กล่าว
 ว่า ในเวลานั้นเขารกผลอยู่คนหนึ่ง หล่อนเป็นคนดีและ
 อดอะไรต่ออะไรตามเคย เขาก็ขบรปล่อนไว้ในหยกามะหย แล้ว

เกยหยก้ามะหยีไว้ในดินซก ไม่เอาออกมาทิ้งชวคให้เสียรักษ
อย่างรูปอื่น ๆ

ข้าพเจ้าก็อดไม่ได้ที่จะกล่าวว่ายากเห็น เผอิญเป็นเวลา
ลมที่ เขาตกไปไหลลงซกหยิบรูปมาส่งให้ข้าพเจ้าก็ ข้าพเจ้ารับ
มากแล้วประหลาดใจเต็มที คอยถาจะว่าข้างชรวงนแล้วแม่
คนเนคควรจะเขามวเซยมใด

ข้าพเจ้าจะถือว่าไม่สวยก็ไม่ได้ จะชมว่าสวยก็ไม่ได้
แต่ลงเลอยสักครหนงจึงส่งรูปคืนให้เจ้าของ ถาว่า "เหมือน
หรือ จะไม่ใครเหมือนกรรมง"

เพื่อนข้าพเจ้าตอบว่า "เหมือนที่เคยว ไม่มีผิดเลย"

ข้าพเจ้าว่า "ไหน ขอคุไปกล ๆ อีกทีเถอะ แล้วรับรูปมา
คุไปกล แล้วคุไปกล ทั้งคุตรง ๆ และเฉียง ๆ ก็ไม่เห็นสวยตรง
ไหน คุตามชอกหูและหลังควก็ไม่พอะไรที่น่าคุ หันคุรอบ
จาศุรทิศและทิศทิศก็หาอะไรงามไม่ได้ ข้าพเจ้าไม่ทราบจะว่า
กระไรก็วางรูปลงกยโต๊ะ แล้วนั่งอยู่ แต่เขาต้องการให้
ข้าพเจ้าชม ตาเขาจ้องตาศาข้าพเจ้า ถาเมคยตาวาเป็นอย่างไร
บ้าง ข้าพเจ้าเห็นจะหลกเลียงไม่พนักตอบว่า "เกาหน้าคุจะเย็น ๆ
ไม่ทำให้ใจเฉียวคูน ความสงขใจเป็นของล้ำคณย์อมทราบอยู่
ควยกนทุกคน"

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ

๔๗

เพื่อนข้าพเจ้าตอบว่า “หล่อนไม่ใช่คนงาม แต่มิใช่
สำคัญขอหนงซึ่งเป็นที่ไวใจใด”

ข้าพเจ้า แนนแทบว กนนากแล้ววาคงมิจะไรสักอย่างหนง
เพื่อนข้าพเจ้า “ขอสำคัญคอดยารน คอเมอหลอนกยกัน
ไครกไครกันแล้วเช่นนแล้วไครจะแย่งเป็นไม้ม”

คำทเพื่อนข้าพเจ้ากล่าววนน เขาจะหมายความไปทางไหน
ก็ตาม แต่ข้าพเจ้าเห็นกวย ถ้าหลอนเช่นคนมงมีเหลือเกินก
จนไวอยู่ แต่ถ้าหลอนเช่นคนธรรมดา คงไม่มีไครแย่งเช่นน
นนเป็นขอสำคัญของหญิงไม่วัย คอเมอท่านเลือกตกกลง
ในใจแล้วคงไม่มีไครแย่ง ไม่ทำให้ท่านเคอคเนอรอนใจกวย
หมายแล้วไม่สมหมาย หรือหมายไม่ทนทนคนอนเขาหมาย
เสียแล้ว

แต่ขอเสียของหญิงชรวมอยขอหนง ซึ่งถ้าท่านไม่ใช่
คนกนแจบละ ๑๒ เดือน ก็คงจะทำให้ท่านรังเกยจ คอความ
เคอระระของแกนนหาควรวเป็นเคอระชกนำไหแก ไคเป็นภรรยา
คนสวยเช่นท่านไม ในเวลาที่ท่านยังหนุ่มสะโอดสะอง ท่าน
ยอมจะชอยมภรรยาสวย ในเวลาที่ท่านหายหนุ่มถ้าภรรยา
ท่านหายสวย ตำแหน่งเมยหลวงมอย ท่านคงตั้งใจไหเป็น
เมยหลวงทองหาสาวน้อย ๆ ไวไหแกไคเป็นธรรมดา,

ละครพูด ๑๐ นาที*

ตัวละคร นายเสริม ยศยง ศฤหทัยหนุ่ม นางกรรณิการ์
ยศยง ภริยานายเสริม ยศยง

ฉาก ห้องนั่งเล่นในเรือนนายเสริมและนางกรรณิการ์
ยศยง ทายักน่า

เปิดฉาก กรรณิการ์กำลังเช็คโทรเลขอ่านอยู่คนเดียว อ่าน
แล้วเอาโทรเลขวางบนโต๊ะ เอาหีบขี้หรือหีบไว
เสริมออก แต่งตัวอย่างกลับจากกรุงเทพฯ

กรรณิการ์ [ทำท่าขี้] “ไหนว่าจะไปกรุงเทพฯ สองสาม
ชั่วโมง ทำไมเลยค้างตลอดคืน”

เสริม “เมื่อฉันมีธุระต้องไปข้างซอกขี้จรรยา ซากลับ
รถยนต์หยกกลางทาง น้ำมันหมดเลยจับรถไฟ
ขบวนสุดท้ายไม่ได้”

กรรณิการ์ “แน่หรือคุณ ท้อางรถน้ำมันหมดกลางทางนั้น
เป็นคาออตต ซงมีความแปลว่าอยู่ค้างเพื่อจะกินข้าว

* จากนิคยสารประมวญมารคปีที่ ๑ ฉบับที่ ๕ วันศุกร์ที่ ๒๘ ธันวาคม
๒๔๗๗

และเต็นร่าทโซเตลเกยมช่วยไป แล้วเลยค่าง

อยทนนกขนางระบ้ำคนผมเซ็ง ไซ่หรือไมไซ่”

เสม [หัวเราะเหย ๆ] “เปล่านะ หากความไปได้”

กรรณการ “งนค่างทไหนด

เสม “กลยไปกินข้าวขานจรูญ แล้วกลเลยค่างอยทนน
ไม่ได้ไปไหนดกันเลยตลอดคน กรรณการอย่า
คอยระแวงอย่างนซ ไม่คคอก”

กรรณการ [ยม] “ฉันก็แกล้งตามไปอย่างนั้นเอง ทจริง
ก็รู้แล้วว่าคุณไปค่างขานนายจรูญ

เสม [เอะใจ] “เอะ ทำไมถึงร”

กรรณการ “โทรเลขไปถามนายจรูญเมอเซานเอง”

เสม [หน้าคน] “ไหนด โทรเลขไปถึงจรูญหรือ
โทรเลขไปว่ากระไร”

กรรณการ [หยิบร่างโทรเลขออกอ่าน] “นายจรูญ ขาน
เลขท ๓๒๒ ถนนเจริญเวียง กรุงเทพ ฯ เมอ
คนคุณเสมไปนอนค่างทขานคุณหรือเปล่า”

เสม ลกขนเค้นกระสับกระส่าย แล้วหยุดขันถามว่า
“ยงไมไทรบคอบหรือ”

กรรณการ “รบแล้ว รบก่อนคุณกลยมานเอง”

เสม [นั่งลงบนเก้าอี้เกาหัว] “จรรยาโทรเลขมาขปค
ชชขยัวให้คนทะเลาะกันเสมอ”

กรรณการ “คุณยังไม่ทันรู้ว่าตอบว่าอะไร ทำไมถึงรู้ว่า
ขปค”

เสม “ทำไมจะไม่รู้ แก่ก็คงตอบว่าไม่ไค้ไปค่างทขาน
แก”

กรรณการ [หัวเราะ] “ห้ามไค้ ถ้านายจรรยาชแกล้ง ก็
คราวนี้ไม่ไค้แกล้ง นันแนะ ฉินจะอ่านโทรเลข
ตอบให้พง [หยิบโทรเลขอ่าน] “เมอคนนเสม
ค่างอยทขานฉนเอง เช่นชอ จรรยา”

เสม [โล่ง หัวเราะออก] “ปไค้ หากความจรรยาแ
เปล้าๆ นกว่าจะขปค ทแทกตอบมาตรงๆ ไหม
ละ กรรณการส่งสัยไม่เขาเรื่อง”

บ่าว เคาะประตูแล้วเบ็คเข้ามาถือ โทรเลขเข้ามาหลาย
ฉบับ

บ่าว “โทรเลขมีมาถึงคุณนายชอรัย [ส่งโทรเลขให้
กรรณการแล้วบ่าวเข้าโรง]

เสม [เอะใจชนมาใหม่] “โทรเลขอะไรอีกละ”

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

๕๑

กรรณิการ์ “เคี้ยว จะอ่านให้ฟัง” [เข้คโทรเลข] “ฉบบน

มาจากนายเกษ ฉ้นโทรเลขไปถามเหมอนถาม

นายจรูญน่นเอง จะอ่านให้ฟัง” [อ่าน] “เมื่อ

คนนเส่มค่างอยทขานฉนเอง เช่นชอ เกศ

เส่ม นงตกลง เกาหว

กรรณิการ์ [เข้คโทรเลขอ๊กฉบบนงอ่าน] “เมื่อคนนเส่มค่าง

อยทขานฉนเอง เช่นชอ เขียว

เส่ม นง เกาหว แล้วถาม “โทรเลขไปกัแห่ง”

กรรณิการ์ [ชกของโทรเลข] “หมคนั้แหละ คอบขัญหา ๆ

เคี้ยวกันทงน่น [เข้คอ่าน] เมื่อคนนเส่มค่างอย

ทขานฉนเอง เช่นชอ จอน” [เข้คอ๊กฉบบนง]

“เมื่อคนนเส่มค่าง อยทขานฉนเอง เช่นชอ

สัวรรณ

เส่ม [ขมเหย] “อย่าอ่านอ๊กเลย กลวแล้ว พอท

กรรณิการ์ “ประเคี้ยว ยังอ๊กฉบบนเคี้ยว [เข้คโทรเลข]

“ฉบบนมาจากคณพอชของฉนเอง”

เส่ม [ตกใจ] “โทรเลขไปถามท่านควยร

กรรณิการ์ “ถามท่านควยนระช

ความรักของนางพระยา*

[เรื่องแต่ครั้งลัทธิวิทยา ร.ศ. ๑๒๐]

นางพระยาประเทศขอนเตอร์ เบ็คว็อลซ์ไต้
ขบพระทนต์ ทำพระพักตรบังพระเนตรเขยว แลคุด
ประชุมองคมนตรีประหนึ่งว่าจะเอาปลายกฤษ มาจ้อออก
ข้าราชการเหล่านน แล้วตรัสว่า:—

“แน่ะ ท่านองคมนตรีทั้งหลาย นี่ท่านประชุมกันโดย
ไม่ได้บอกให้เราทราบหรือ เราเชื่อว่าท่านคงไม่ลืมเป็นแน่ว่าวันนี้
อายุเราครบกำหนดแล้ว มีอำนาจปกครองบ้านเมืองของเราได้
โดยตนเอง”

วันนนั้น เป็นวันทชนมายุของนางพระยาครบกำหนด
ที่จะว่าราชการบ้านเมืองได้จริง และท่านองคมนตรี
ทั้งหลายได้ประชุมกันโดยลำพังตนเอง หาได้ทูลเชิญ
เสด็จนาง พระยามา ประทับเป็น ประธาน ตามที่ควรจะ
เป็นไปนนั้นไม่ เมื่อนางพระยามาพบและแสดงความกรว

* จากนิตยสารประมวณมารค ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๕ วันศุกร์ที่ ๘ กุมภาพันธ์

๕๔ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
ตั้งนั้น ท่านพวกที่ประชุมอยู่ก็หน้าเสี้ยลงไปทันที
เพราะทราบพระโทสะของนางพระยาสาวองค์นั้นอยู่

ข้าพเจ้าไม่ต้องกล่าวก็ได้ว่าประเทศชอนเคอร์
เบ็ควอลซ์ไตน้อยที่ไหน ใครไม่ทราบคุณแผนทเอา
แล้วกัน แต่นางพระยานั้นเห็นจะได้สวยดินถนั้นหรือ
อะไรอย่างหนึ่ง จึงเป็นหญิงสวยวิเศษนักหนา ถ้าใคร
ไม่เชื่อไปหารูปมาดูเอาเองก็ได้ ข้าพเจ้าเสียใจที่จะนำ
รูปมาพิมพ์ในที่นี้ไม่ได้ ถ้าไม่อย่างนั้นท่านผู้อ่านคงเห็น
กับข้าพเจ้าทุกคนว่านางพระยาเป็นคนสวยจริง

ฝ่ายท่าน ชานเซลล์เลอร์ หัวหน้าที่ประชุม ยืนยัน
เมื่อได้ฟังนางพระยากรวถึงพระเนตรเขยวตั้งนั้น ก็ยม
อย่างใหญ่ในขณะที่จะเอาใจเด็ก แล้วทูลตอบว่า
“ข้าพเจ้าทั้งหลายประชุมกันคราวนี้ ก็เพราะเหตุที่พระองค์
ทรงขมายุครบนั้นเอง และได้ประชุมกันโดยไม่ได้ทูลให้
พระองค์ทราบ ก็โดยเหตุเดียวกันเหมือนกัน”

พระเนตรนางพระยายังคงสิดเดิมอยู่ แต่ยังหาตรัส
ประการใดไม่ เป็นแต่ทรงเดินไปนั่งเก้าอี้ที่ตั้งไว้หัวโต๊ะ
สำหรับนางพระยาประทับเอง ส่วนนางพอนนดชค
นางพนักงานตามเสด็จนั้น ก็นั่งลงบนเก้าอี้มอเรลล์

คือ เลขาณการอิตาเลียนคนใหม่ของท่านชานเซลล์เลอร์
ยกมาตงโหนน

เมื่อนางพระยาประทยลงบนเกาอกงนนแลว ก็ตรัสต่อไป
กยทานชานเซลล์เลอร์ว่า “เราต้องขอให้ท่านโปรดอธิบาย
ให้แจ่งว่า คาททานกล่าวเมอตะกว่าประชุมกันและ
ไม่บอกเราให้ทราบเพราะอายุเรากรบกำหนดนน ท่าน
หมายควมอย่างไร”

ท่านชานเซลล์เลอร์กรมหมื่นปากด้วยควมไม่พอใจที่จะต้อง
อธิบายกงนน เพราะชานเซลล์เลอร์เป็นคนคแลการแผนคินมา
หลายปี หาเคยถูกใครมาขังคยให้อธิบายอันใดไม่ แต่คาท
นางพระยาทรงกลาวนนเป็นการลกคองทกอย่าง เพราะฉะนน
ท่านชานเซลล์เลอร์จึงจาเป็นคองทลว่า การทจะอธิบายนน
ไม่เป็นของยากมิได้ คือเดยวนพระองค์กทรงชนมายุ
ครบแลว แต่ยงห้ามผู้สบเชอวงศต่อไปไม่ ประชาชน
ของพระองค์ ก็อยากจะให้พระองค์มราชสามี เพราะ
ฉะนนพวกขาพเจาทงหลาย จึงประชุมกันเพอจะเลอก
ควมเจาชายองคใดทสมควรเป็นราชสามีของพระองค์
บาง และการทจะคคอ่านเลอกสรรเชนนนคเป็นการท

พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา

๕๖

จะทำได้โดยสะดวกในการที่พระองค์ไม่ได้ประทับอยู่
ด้วย

นางพระยาทำพระเนตรขวาง แส้คงว่าไม่พอพระทัยใน
การที่ท่านองคมนตรีทรงหลายมาประชุมจะเลือกคุณวายนั้น แล้ว
ตรัสตอบว่า—

“เราชอบใจท่านทั้งหลายเป็นอันมากที่มาประชุม
เลือกสรรกันเอาเอง เพื่อจะให้ของเล็กน้อยเช่นนนสน
หนักจากเราไปนางพระยาผู้ครองเมือง คงจะเป็นผู้หญิง
ที่ไม่ว่า ๆ จะได้สามชนิดใดเป็นแน่ ๆ”

ท่านพวกองคมนตรีทรงหลายกลบรู้สึกหนาวขนมาชก
เพราะคำแกล้งคนทนางพระยาทรงกล่าวนั้น แส้คงว่าไม่โปรด
การของคมนตรีประชุมกันครั้งนั้นขงนง

นางพระยาทรงกล่าวต่อไปว่า “เราต้องขอให้ท่าน
ชานเซิลเลอร์ให้เลขานุการอ่านบัญญัติเจ้าชายทเสนาบดี
ผู้ไวบัญญัติของเราได้เลือก ว่าพอจะเป็นสามเราได้ขึ้น
ให้เราฟังความใครบ้าง”

ชานเซิลเลอร์ตอบว่า “ข้าพเจ้าจะได้รับใส่เกล้าทำ
ตามความประสงค์ของพระองค์ในข้อนั้น คอจะได้เรียง
รายนามเจ้าชายทั้งหลายที่เลือกเห็น พอจะสมควรได้

รับเกียรติยศนั้น มาถวายพระองค์ทอดพระเนตรใน
คราวประชุมหนาน

นางพระยา “เราไม่ตั้งใจจะคอยจนถึงคราวประชุม
ครั้งหน้า ที่จริงเราจะไม่คอยเลย นี่แน่ะ ซินยอมอเร็ลลี่ ขอให้
ท่านอ่านบัญชีไปได้ยวนี้”

มอเร็ลลี่ [เลขานการ] “รายนามเจ้าชายทั้งหลายนั้น
ยังหาได้กะลงเรียบร้อยแล้วไม่ แต่มออยู่แล้วบางองค์เช่น เจ้า
ฟ... เมืองเอ็กซ์ เป็นต้น

นางพระยา “อ้อ เจ้าฟ... อ้วนหัวล้านไม่มีมันขมอม
มันหรือ”

ชานเซลล์เลอร์ [พินเสี่ย] “การที่ทรงกล่าวดูถูกราช
บุตรของพระเจ้าแผ่นดินดังนั้น ไม่สมควรอย่างยิ่ง”

นางพระยา “และการที่ท่านพูดกับเราผู้ครองแผ่นดิน
เช่นนี้ เป็นการสมควรแล้วหรือ”

ท่านชานเซลล์เลอร์เสียท่าไม่ทราบ จะตอบอย่างไรก็นั่งอยู่
และรายนามเจ้าชายทมอเร็ลลี่ อ่านทีละองค์ ๆ นั้น ก็ถูกนาง
พระยาตเคยขนยขนบแทบทุกองค์ แล้วนางพระยา ก็ตรัสว่า :—

“ท่านได้ทำร้ายขอเจ้าชายมาเกือบหมดโลก เราขอ

๕๘ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
สรรเสริญท่านที่ได้รายชื่อมาเป็นอันมากดังนี้ แต่เรา
เห็นประหลาดอยู่อย่างหนึ่ง ท่านหาได้ลงนามเจ้าชาย
ในอัครเรียมแต่สักองค์เดียวไม่ และการที่เรานักถ
อัครเรียมได้นี้ ก็เพราะเหตุที่ได้รับจดหมายจากเจ้าชาย
เมืองนนทบุรีหนึ่งขอแต่งงานกับเรา การที่เจ้าชายองค์
นั้นมีจดหมายมาดังนี้ เป็นการไม่เป็นไปตามขนบธรรมเนียม
นิยมก็จริงอยู่ แต่ถึงกระนั้นก็คิดเรากเห็นหาเป็นการขัด
ขวางอันใดไม่ ที่จะลงนามเจ้าชายของคณันในรายนาม
ฉบับนั้นขอมอเรลลี ทำไมท่านพวกองคมนตรีของเรา
จึงหาลงนามเจ้าชายเมืองอัครเรียมแต่สักองค์หนึ่งไม่

มอเรลลี “ถ้าพระองค์ทรงถามท่านชานเซลล์เลอร์ เห็น
จะดีกว่าทรงถามข้าพเจ้า”

ชานเซลล์เลอร์ “การที่ทรงถามดังนี้ ข้าพเจ้าก็ตอบ
ได้ง่ายๆ คือเมืองอัครเรียมเป็นเมืองจน และทางดำเนินของเมือง
อัครเรียมก็หาต้องกับทางดำเนินของข้าพเจ้าไม่”

นางพระยา “ต่อไปนี้ขอให้ท่านเรียกทางราชการเมือง
นี้ว่า ทางดำเนินของเราไม่ใช่ความดำเนินของท่าน และความต้อง
การของเราเวลานี้ ก็คือให้ท่านจดรายนามเจ้าชายเมืองอัครเรียม
ลงด้วย”

เมื่อนางพระยามคารีส์แสดงความประสงค์ดังนี้ มอ-

เรลลีย์เป็นเลขาธิการ ของสถานเซลล์เตอร์ก็ถวายนามเจ้าชายใน
เมืองอตุรเวียงหลายองค์ แล้วทูลนางพระยาว่า “ข้าพเจ้าเป็น
อิตาเลียนรู้จักเจ้าชายเหล่านี้โดยมากตามรายนามดังนี้” ว่าดังนี้
แล้วมอเรลลีย์ก็ส่งรายนามนั้นให้นางพอนตินซริบส่งถวายนาง
พระยาฯ ทรงอ่านสองครั้งแล้วก็ส่งคืนไปให้เต็มลงในราชท
ทานพวกองคมนตรีเรียบเรียงไว้นั้น แล้วริบสั่งว่า :—

“ท่านพวกองคมนตรีทั้งหลาย เราขอขอบใจท่าน
อีกครั้งหนึ่งที่ได้เอาใจใส่จะเลือกคู่ให้เรา เราจะทำ
รายนามนี้กลับไปตรัสกรองคุณแล้วจะบอกให้ท่านทั้งหลาย
ทราบที่เราต้องการอย่างไร”

ชานเซลล์เตอร์ “ถ้าอย่างนั้นข้าพเจ้าขอตามเสด็จไป
ช่วยแนะนำพระองค์ด้วย”

นางพระยา “ไม่ต้องกังวลท่านก็ได้ เลขาธิการ ของ
ท่านก็พอ ซินยอมอเรลลีย์ตามเรามาทางนี้”

ว่าเท่านั้นแล้วนางพระยาก็กะแค้นนางพอนตินซริบออกจาก
ห้องประชุมไป มอเรลลีย์ตามเสด็จไปด้วย

เมื่อเข้าไปถึงห้องนั่งเล่นของนางพระยาฯ ก็ทรงนั่งลงบน
เก้าอี้ยาว เลอกรูปเจ้าต่าง ๆ ที่ท่านชานเซลล์เลอร์ไคท์หามา
ไม่เห็นที่พอพระทัยก็โยนเสียสิ้น แล้วตรัสกับนางพอนคนชว่า
“เอาไปเสียที่เถอะ รูปอะไรไม่รู้”

มอเรลล “แต่ควรจะทรงคิดดูก่อนว่า รูปนั้นเป็นรูปเจ้า
โต ๆ ทงนน

นางพระยา “โตหรือไม่โตก็ช่างเป็นไร เจ้างาม ๆ
เกยวนไม่มเสียแล้ว

มอเรลล “ก็พระองค์เอง.....”

มอเรลลพักยังไม่ทันซำค้ำ นางพระยาโยกพระหัตถ์
ให้หนึ่ง แล้วรับสั่งว่า “ท่านจะว่าเราสวย เอาเถอะเราสวย
จริง แต่เราไม่สวยอย่างนางบุษบา [นางพระยาคง
เคยอ่านอิเหนา] และในเรื่องนันทชานเซลล์เลอร์จะชอบ
หรือไม่ชอบก็ดี เราคงจะไม่ยอมรับคนที่เราไม่รักมา
เป็นคู่เป็นอนาคัด”

นางพอนคนช “เจ้าคาโลเมอง ชิตรเรียน นนรูปว่างจะ
เป็นอย่างไรบ้าง”

มอเรลล “เจ้าชายคาโลรูปว่างอยู่ข้างพระค

นางพระยา “ทำไมเราจะไ้ครูปเจ้าองค์นี้สักครึ่ง
หนึ่ง”

เจ้าคาโลเมืองอัครเรขนิ น คอเจ้าชายทเชชนหนึ่งส้อมมา
ชวนนางพระยาแต่งงาน ตามที่นางพระยาไ้ทรงกล่าวแล้วนั้น
เอง

มอเรลลิตูลว่า “ข้าพเจ้ามีรูปเจ้าคาโลอยู่รูปหนึ่งเพราะ
ไ้อยู่กองทหารเคียวกันมา ถ้าพระองค์จะทอดพระเนตรก็ไ้”

นางพระยา “ถ้าอย่างนั้นกตทเคียว ท่านไปรคให้คน
ไปหีบขมาให้เราคเคียวนเถค”

มอเรลลิตูลว่า “ข้าพเจ้าขอประทานไปหีบเอง”
เท่านั้นแล้วก็คานขมถอยหลังออกจากห้องไป

นางพระยา “คน ๆ นรูปร่างดีพอใช้”

นางพอนดินช “ใครรูปร่างดี ก็ยังไม่ทอดพระเนตร
เห็นทำไมถึงทรงทราย”

นางพระยา “อะไรช่างเขลาเสียจริง ๆ เราไม่ได้
ว่าเจ้าคาโล เราว่าเลขานุการของชานเซลเลอรต่างหาก”

นางพอนดินช “รูปร่างเขาคจริง แตกคเสียเปล่า”

นางพระยาทรงถอนพระทัยใหญ่ แล้วรีบสั่งว่า ถ้าชอ
ชายคนนี้อยู่ในบัญช ของชานเซลเลอรด้วยแล้ว เรา

คงจะไม่ต้องเลือกให้ลำบากมากนัก แต่เป็นการเป็นไปได้

นางพระยาตรัสกับนางพอนคนสนิทท่านนั้นแล้ว ก็
 เอนพระเคี้ยวไปฟังเกาธ แล้วทอศพระเนตรดูเพดานอยู่สักครู่
 หนึ่ง มอเรลลก็กลบมาส่งหนังสือถวายนางพระยาฉบับหนึ่ง
 แล้วทูลว่า “การที่ข้าพเจ้าได้รับรับสั่งให้ตามเสด็จมาใน
 ห้องนอน เห็นจะไม่เป็นชอบแห่งท่านชานเซลล์เลอร์
 เพราะข้าพเจ้าได้รับจดหมายฉบับนี้ให้ให้ออกจาก
 ตำแหน่งที่รับอยู่นเสียแล้ว”

นางพระยาทอศพระเนตรหนังสือฉบับนั้นสักครู่หนึ่งก็
 เสีย แล้วรับสั่งว่า “ถ้าอย่างนั้นก็ไม่ว่า เราจะต้องใช้ชาน-
 เซลเลอร์ผู้แก่โทษให้ไต่จะลาออกกันหมดก็ เราจะได้เปลี่ยน
 ใหม่ให้หมด ชินยอมอเรลล เราจะให้ท่านเป็นชานเซลล์เลอร์”

มอเรลล “ข้าพเจ้าคงทูลขอพระองค์อย่าให้กรวดง
 อย่างนั้น การที่ท่านชานเซลล์เลอร์ให้ข้าพเจ้าลาออกนั้น ก็เป็น
 ตามความต้องการของข้าพเจ้าเองแล้ว ก็ด้วยข้าพเจ้าเฝ้าตั้งใจจะ
 ทูลลาออกจากเมืองนี้ไปในไม่ช้า”

นางพระยา “ทำไม ท่านไม่ชอบเมืองนี้เสียแล้ว
หรือ”

มอเรลล “ชอบนเห็นการตรงกันข้ามที่เคย เพราะ
ข้าพเจ้าจะเรียกว่าคคเมืองนกว่าโต แต่ถาพระองค์จะไปปรคให้
ข้าพเจ้าทลความจริงแล้ว ข้าพเจาคของทลว่าข้าพเจามเรองที่
เกยวควยหัวใจอยู่ แต่เห็นไมมททวงโตอย่างไรเลย”

นางพระยา “ถาอย่างนท่านมรักนางพนักงานตาม
เสด็จของเราคนหนงคนโตหรือ”

มอเรลล “ไมใช้อย่างนนมโต นางพนักงานตามเสด็จ
ของพระองค์นน่ารักใคร่จริง แต่ข้าพเจ้าแลสูงกวานน”

มอเรลลทลตงนนแล้ว กแลดูพระเนตรนางพระยา
จนทนไมโต ต้องหันพระพักตรหัน จนนางพอนคณชไอ
จนจกกลับโตสดี

มอเรลลหยขรูปๆ หนงชอกส่งถวายนางพระยาแล้วทลว่า
“รูปเจ้าคาโลเมืองอตรูเรย”

นางพระยารขรูปไปทอกพระเนตร ทาพระพักตรคนแล้ว
รขสงว่า “นทานหยบผดไปแล้วกระมัง นรูปตัวท่านเอง”

มอเรลลขมแล้วทขว่า “ไมผดมโต เพราะข้าพเจ้า
กคอกเจ้าคาโลเมืองอตรูเรยเอง”

นางพระยา “ก็อย่างนั้นทำไมท่านจึงมาเที่ยว
ปลอมอยู่ดงนเลา”

เจ้าคาโล “เพราะไม่มีทางอื่นที่จะมาเฝ้าได้
ท่านชานเข้ลเลอร์ไม่ชอบเมืองอิตรูเรียเพียงไร ก็ทรง
ทราบอยู่กับพระทัยแล้ว”

เรื่องต่อไปนี้ไม่ต้องนำมาพรรณนาให้ยืดยาว เพราะ
ความประสงค์ของ นางพระยาทรงประสงค์นางพอนคนชนนิกไต
กล่าวมาข้างต้นชคอยู่ และเมื่อกาเรียนคงท ไคเลามาแล้ว
ความพอพระทัยของนางพระยาในมอเรลลี [ซึ่งกลายเป็นเจ้า
คาโลปลอมมา] ก็พาให้เขียนความอยากให้มอเรลลีเขียนเจ้าเพอ
จะไคเลอก หรือถ้าพูดอย่างลูกสาวท้าวสามลกคองทวงมาลัย
ไปสวมข้อมอนัน ก็ไม่เป็นการชคของอินไต และการที่เจ้า
คาโลกล่าวว่า “แลคสูง” คือพูดตรง ๆ ก็คือรังกางพระยานัน
ก็เป็นการสำเรจเหมอนกัน

การภิเษกของนางพระยาประเทศซอนเดอร์เบ็ควอลซ์ไตน์
กับเจ้าคาโลเมืองอิตรูเรียซึ่งได้ทำในไม่สู้ชานกันนั้น ก็เอะอะทรู
ทรูตามเกียรติยศ ใครไม่เชื่อกันหนังสือพิมพ์ก็ได้ ถ้าค้น
ไม่พบอย่ากลับมาถามข้าพเจ้าก็แล้วกัน.

๒๖*

กลไกกัน

[เรื่องแต่งครั้งลัทธิวิทยา ร.ศ. ๑๒๐]

วันหนึ่ง เฟลไซม์นายโจรใหญ่หนึ่งฝังไฟหนึ่งจ้องดู
กองไฟอยู่ในโฮเต็ลซึ่งพักอยู่วันนั้น และข้าพเจ้าผู้เป็น
นายรองทราบได้ว่านายโจรกำลังพนไม้ดี นิ่งนิ่งข้าพเจ้า
กนงด้วย หากกล่าวพูดจาว่าอะไรไม่

สักครู่หนึ่งนายโจรลุกขึ้นเดินฟุตฟุตไปเยี่ยมมอง
ดูทางหน้าต่าง แล้วหันหน้ามาพูดกับข้าพเจ้าว่า “อย่าง
ไร เก็ชเลอร [ชื่อข้าพเจ้า] อ้ายพวกทหารที่ไซ้ไปจะไป
ทำเชื้อเสียที่อะไรระมัง จึงยังไม่มาจนบ้านน”

ข้าพเจ้า “ควระกลับมาถึงสักชั่วโมงหนึ่งแล้ว ทำไม
จึงช้ามักนัก หรือจะเกิดเหตุอะไร?”

นายโจร “มันจะเกิดเหตุอะไรได้ กะการให้เงินเสร็จ
แล้ว เอะ นนเสียงอะไร?”

พอ นายโจรหยุดพูดข้าพเจ้าก็โคยฉนผเทามาตวเคยวห้อมมา
นายโจรทำควชมวคพูดว่า “เกิดเหตุอะไรเสียแล้ว” สักครู่

* จากนิตยสารประจวบจวนวารล ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒๒ วันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม
๒๔๗๗

หนังสือของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ
 ประทับเข้ามาในห้อง หน้าตาเสื่อผ้าเขื่อนเพชรระเกดขำไม่ได้ว่า
 วิตเตนเบ็คทหารเอกผู้หนึ่งของนายโจร

วิตเตนเบ็ค “เราเสียทีเสียแล้วท่านก็ปัดกัน ทหารหลวง
 จับพวกเราไปได้ ๑๒ คน ตาย ๒ คน”

นายโจรไม่ตอบว่าอะไร ชะวักเขยรีไหววิตเตนเบ็ค
 วิตเตนเบ็คกรากใส่ตมเสียถวยใหญ่แล้ว นายโจรจึงถามว่า
 “เล่าไปว่าเกิดเหตุอย่างไร?”

วิตเตนเบ็คเล่าสั้น ๆ ว่า ทหารโจร ๑๕ คนที่นาย
 ใช้ไปนั้น ไปพบกับทหารหลวงเข้าถึง ๔๐ คน คือทหาร
 ที่พระเจ้าแผ่นดินรับสั่งใช้ให้ไปปราบราชทูตประเทศฝ
 ซึ่งจะมาประจำอยู่ใหม่ ได้รบกันเป็นสามารภ แต่ทหาร
 โจรน้อยตัวต้องอาวุธบาดเจ็บ ๖ คน ตาย ๒ คน ที่
 เหลื่อนนเสียทีก็ยอมให้จับ

ตัววิตเตนเบ็คหนีรอดได้คนเดียว และพอค่ำลง
 ก็แต่งตัวปลอมเป็นชาวนา ลอบเข้าไปในเมืองซงทหาร
 พักอยู่ สิบข่าวได้ความว่านายทหารที่คุมมานนถูกอาวุธ
 สาหัส เลยเลิกการที่จะไปปราบราชทูต จะรับพากันกลับ
 เมืองหลวงพานักโทษไปส่ง

นายโจร “อายพวกเข้ ๑ ควรหรี๑ไปยอมให้เขา
เอาตัวไป ๒ ก็๑จะรบไปจนตายเสียให้หม๑ดอย่างชายชาติ
ทหาร ๓ ไม่๑ดีกว่าให้เขาพาตัวไปแขวนคอในเมือ๑งหลวง
หรือ ?”

วิตเต๑นเบ๑คก๑มหน้าไม๑ว่า๑อะไร

เฟ๑ล๑ไซ๑ม “ก็๑พวกทหารหลวง๑เจ็บ๑บ๑วย๑ล้ม๑ตาย
อย่าง๑ไร๑เล่า ?”

วิตเต๑นเบ๑ค “ตาย๑ส๑คน ๑ถูก๑อา๑วุ๑ธ ๑๕๑คน นาย
๑อีก๑คน๑หน๑ง๑ได้๑ย๑นว่า๑ตัว๑นาย๑น๑น๑ถูก๑แ๑ล๑ส๑าค๑ญ ๑จะ๑ตาย๑มี
๑ตาย๑แ๑หล๑”

เฟ๑ล๑ไซ๑ม๑ย๑ม๑ออก๑มา๑ไ๑คร๑หน๑ง๑แ๑ล๑ว๑กล๑ย๑ท๑าส๑หน๑า๑ส๑ล๑ค๑พ๑ด๑ว่า
“๑แต่๑อาย๑พวก๑เรา ๑๑๒๑คน ๑กำลัง๑เดิน๑ทาง๑ไป๑หา๑ที่๑แขวน
๑คอ ๑เรา๑จะ๑ทำ๑อย่าง๑ไร๑จึง๑จะ๑แ๑ก๑กัน๑ไ๑ดี” นาย๑โจ๑ร๑ย๑น๑แ๑ล๑ค๑
๑พ๑น๑น๑ง๑น๑ก๑อย๑ส๑ก๑คร๑หน๑ง๑แ๑ล๑ว๑ห๑ว๑เรา๑จะ๑ชน๑ว่า “๑อา ๑ฮา ๑ไ๑การ
๑ละ ๑ท๑าน๑ราช๑ทุ๑ต๑จะ๑ต๑อง๑รับ๑ใช้๑เรา๑ส๑ก๑คร๑า๑ว๑หน๑ง ๑ไ๑หน๑ว่า
๑อย๑ู่๑เมือ๑ง๑เต๑อ๑ร๑เ๑ย๑น๑ไม๑ใช่๑หรือ ? ๑มา๑เถ๑อะ๑ต๑อง๑รับ๑เร็ว
๑ที่๑เด๑ย๑ว ๑จะ๑ต๑อง๑ไป๑ถึง๑เต๑อ๑ร๑เ๑ย๑น๑ใน๑พ๑ร๑ง๑น ๑จะ๑ให้๑ไป๑ตาม

๖๘ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
คนที่เขาทัพภักมาช่วยเล้าไก่ไม้ทัน เราต้องทำการกัน
เฉพาะสามคน วิตเตนเบ็คเรียกนายโฮเตลล์

นายโฮเตลล์นั้นเป็นเพื่อนอย่างเอกของพวกเรา
พอตามตัวเข้ามาในห้อง เฟลไซม์ก็สั่งให้หารถอย่างดี
มาคนหนึ่ง ต้องเป็นรถอย่างเอกที่สมเกียรติยศข้าราชการ
ผู้ใหญ่ เช่นหลอดรอนเฮาเช่นซึ่งเป็นคนโปรดของ
พระเจ้าแผ่นดิน

ภายในสองชั่วโมง เฟลไซม์กับข้าพเจ้า ก็แต่งตัวอย่าง
ข้าราชการ ขึ้นรถอย่างดีที่เจ้าของโฮเตลล์ไปจัดการมาให้ วิต-
เตนเบ็คเป็นสารถึงออกขับตรงไปเมืองเตอร์เยิน รุ่งขึ้นเวลา
เกือบเที่ยงจึงถึง ขับเข้าไปหาโฮเตลล์ใหญ่ในเมืองนั้นเห็นรถ
หุหุราจอดอยู่ ได้ความว่าเป็นรถของท่านราชทูต

เวลาจะลงจากรถ เฟลไซม์พุดกับข้าพเจ้าว่า "ให้หุและ
ตาของท่านคอยคุกการเอาเถิด อย่าให้พลาดพลั้งลงไป" แล้ว
ก็พากันเข้าไปในโฮเตลล์ พุดกับนายโฮเตลล์ได้สองสามคำก็เข้าไป
หาท่านราชทูต

ท่านราชทูตเป็นคนอายุราว ๆ ๔๐ ปี สูงผอมหน้า
ตาดีแต่งตัวเต็มไปด้วยเพชรพลอยและเครื่องบกกอย่างดี
พอเราเข้าไปในห้องกลุ๊กชั้นรับ เฟลไซม์ตรงเข้าไปก้ม

ศรัทธาให้ท่านราชทูตแล้วบอกว่า ทวคือหลอดรอนเฮา-
เช่น ข้าราชการในราชสำนักพระเจ้าแผ่นดินมารับท่าน
ราชทูตในพระนามของเจ้านาย

ท่านราชทูตก็ศรัทธาและตอบโดยคำอ่อนหวานว่า
การที่พระเจ้าแผ่นดินโปรดให้หลอดรอนเฮาเช่นไปรับ
นั้น เป็นเกียรติยศอันใหญ่ยิ่ง และขอเชิญหลอด
รอนเฮาเช่นให้ ๆ เกียรติยศแก่ท่านราชทูตต่อไป โดย
นั่งโต๊ะรับประทานอาหารด้วยกัน

เฟลไซม์รับเชิญเข้านั่งโต๊ะด้วย ท่านราชทูตไม่มี
ความสงสัยเลย เพราะเฟลไซม์นั้นถึงเป็นนายโจรก็
จริง แต่ก็ได้เคยเป็นสุภาพบุรุษในราชสำนักมาเหมือน
กัน จึงแสดงกรยาอาการและพูดจาถูกต้องเรียบร้อย
ทุกอย่าง ส่วนข้าพเจ้าก็นั่งกินอาหารนั่ง ๆ ฟังท่าน
ราชทูตกับนายโจรสนทนากัน

เมื่อกินอาหารเสร็จแล้วก็พากันออกจากโต๊ะเดิน
จะขณรถไปเมืองหลวง แต่เกิดเหตุ [ตามที่เฟลไซม์กะ
ไว้] คือรถที่เราไปนั้นมันชำรุดไปแห่งหนึ่ง เฟลไซม์
ทำโกรธดำวิตเต็นเบ็คด้วยคำหยาบช้า จนท่านราชทูต
ยมเบเนทเขาจะวารถแล้วพูดกับเฟลไซม์ว่า “เป็น

ไรไป ขอท่านได้โปรดให้เกียรติยศแก่รถข้าพเจ้าอันไม่สมควร
แก่เกียรติยศท่านนั้นเถิด”

ดงน้แก่เป็นอันตกลง เฟลไซมกับข้าพเจ้าขนรถ
ไปกับท่านราชทูต มัคไนซ์ของท่านราชทูตไปด้วยคน
หนึ่ง และวัดเตนเบคคนนึ่งไปข้างนอกกับสารถ เป็น
ผู้ชทางให้

เวลาประมาณสองยามถึงโฮเตล ตามทางที่เรา
ไปพักอยู่แต่วันก่อน รถหยุดเจ้าของโฮเตลก็พาท่าน
ราชทูตขนบันไดเข้าไปในห้อง ซึ่งเฟลไซมกับข้าพเจ้า
อยู่ด้วยกัน เมอวัดเตนเบคกระหัดกระหอมมาบอกข่าว
ที่เขาจับพวกเราไปได้ ท่านราชทูตเหลียวดูรอบห้อง
แล้วย่นถอดถุงมืออยู่ พอได้ยินเสียงโครมครามข้าง
ล่าง แล้วมเสียงคนร้องไห้ช่วย

ท่านราชทูต “เอะ นนอะไรกันข้างล่าง”

เฟลไซม “เห็นจะเป็นชายชเมาอะไรที่เขามาหลงอยู่ใน
โฮเตลจนข้านน

ท่านราชทูต “ไม่ใช่กระมัง แน่หรืออีกแล้ว ข้า!
เสียงข่าวข้าพเจ้าด้วย”

พูดกันนั้นแล้วท่านราชทูตก็ออกก้าวเดินไปจะออกประตู
 แต่เฟลไชม์โตคไปขวางไว้แล้วพูดว่า “ถ้ายาวท่านกระทำเหตุ
 ขนกับตัวแล้ว ก็คงให้เขาช่วยตัวเขาเอง ข้าพเจ้าจะปล่อย
 ให้ท่านลงไปด้วยไม่ว่า เกลลอกจะมอเนตรรายชนแก่ท่าน และ
 ข้าพเจ้าเป็นผลรบผลชอยจากพระเจ้าแผ่นดิน ในการที่จะพาท่าน
 ไปส่งเมืองหลวง”

ที่เฟลไชม์พูดนั้นเองมีเสียงเยาะแหยะแต่เล็กน้อยก็จริง แต่
 ท่านราชทูตก็จับได้ กล่าวว่า “นี่ทำไมท่านล้อข้าพเจ้า ๆ ต้อง
 ขอให้ท่านหลีกให้ข้าพเจ้าออกไป”

เฟลไชม์ “ข้าพเจ้าไม่ให้ท่านออกไป”

ท่านราชทูต “ไม่ให้ให้ออก? ในประเทศนี้ท่านมกรยา
 ประหลาดมาก ข้าพเจ้าขอออกเสียตรง ๆ ว่า ข้าพเจ้าตรปร่าง
 เจ้าของโฮเตลไม่เป็นที่ชอยใจเลย และท่านจะชอยหรือไม่ชอย
 ก็ตาม ข้าพเจ้าจะไม่ยอมให้ใครมาข่าวข้าพเจ้า หลีกเถอะ”

เฟลไชม์พูดว่า “ระวังตัว”

ปราศออกจของอยู่ ท่านราชทูตตกใจถอยหลังไปก้าวหนึ่งแล้วก็
 พูดว่า “อ้อเข้าใจหละ น้เจ้าไปล่อข่ามานอย่างนน
 หรือ? ตัวเจ้านนคือใคร”

๗๒

เฟลไซม์ “ข้าพเจ้าไม่ใช่หลอกรอนเขาเช่น และไม่
ใส่คนในราชสำนัก ข้าพเจ้าขอเฟลไซม์เป็นนายโจรใหญ่อยู่ใน
แถบ

ท่านราชทูต “ถาอย่างนั้นเจ้ามีธุระอะไรกับข้าเล่า?”

เฟลไซม์ “ขอนนอบนาศไตในสองนาคี คือ วาเน
ทหารของข้าพเจ้าไปพบเขากบทหารหลวง ไตรภกัน แต่ทหาร
หลวงมากกว่าเหลือกาลงพวกข้าพเจ้า พวกข้าพเจ้าตายสองคน
ถูกจับไปได้ ๑๒ คน เวลานอยู่ในคุกเมืองหลวงคอยรับเชือก
แขวนคออยู่ เมอพวกเพื่อนข้าพเจ้าเสียทาแล้วคิงน ก็เป็น
ธรรมดาที่ข้าพเจ้าจะตองเคอครอน ข้าพเจ้าจึงคคกกลจะแกพวก
กันออกมา โดยเชญท่านพักอยทนก่อนกว่าการข้าพเจ้าจะสำเร
ขอให้ท่านยอมเสียเถคตอสูกไม่มีประโยชน์”

ท่านราชทูตหน้าขาวไปทวยความโกรธ “ยอม! ให้
ข้ายอมตัวให้กับมือโจร? เจ้ารู้หรือเปล่าว่าข้าเป็น
สุภาพบุรุษของประเทศ ฝ.....?”

เฟลไซม์ “นแนะ ถ้าเจ้าไม่เกบสนของเจ้าไว่นง ๆ
แล้วข้าจะให้เจ้าไปเป็นสุภาพบุรุษของประเทศ สวรรคเคยวน
ซักทายเถอะ”

ท่านราชทูตไม่ตอบว่าอะไร ชักดาบออกทันที
แต่ก็ไม่ทัน เพราะเฟลไซม์ก้าวไปฟาดดาบถล่มมือ
ราชทูตจนตาบกระเด็นไป ท่านราชทูตหาที่หนีในเวลา
บองกนไม่ เฟลไซม์เหยียบดาบของท่านราชทูตตก
อยู่กับพนนนไว

ท่านราชทูต “เจ้าเล่นโงงอย่างไรใช้โง่หรือ?”

เฟลไซม์ “แต่นั่นเป็นการไวเกยรตยศกับท่านไม่ใช่
หรือ? เมื่อท่านต้องแทงดาบกับโจรแล้วท่านจะใช้ดาบต่อไป
อย่างไร ไม่เสียเกยรตยศแก่ดาบและมือของท่านหรือ?”

เฟลไซม์เก็บดาบของท่านราชทูตขึ้นถือไว้แล้วแถม ประตุ
ออก ตะโกนเรียกวัดเดินเบิกกับเจ้าของโธเติ้ลให้ขึ้นไปช่วยจับ
ท่านราชทูตมัด ท่านราชทูตก็ตมรนและใช้คำหยาบต่าง ๆ แต่
ลงท้ายก็จับมัดจนได้ แล้วเฟลไซม์ก็ส่ง สะคว้อตซ์เจ้าของ
โธเติ้ลให้พาท่านราชทูตไปขังไว้ให้แน่นหนา จนกว่าเฟลไซม์จะ
กลับมาปล่อยเอง

เฟลไซม์ “มาเถอะ เกชเลอธ คราวนถงฉากท ๒
ในเรื่องกลของเรา รถท่านราชทูตก็เปลี่ยนมาแล้ว และคนขับ
รถของเราก็ตัดคนขับรถท่านราชทูตแล้ว ปล่อยให้
ให้คนขับรถกับข่าวท่านราชทูตลงไปปล่อยกันเอง อยู่ในห้องขัง

๗๔ พระนพนธบางเรื่องและปาฐกถา
ก่อนก็ได้ มาเถอะเราไปเมืองหลวงด้วยกัน ไปเฝ้าพระเจ้า
แผ่นดิน เอนำ ไปเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน ข้าเป็นท่านราชทูต
เจ้าเป็นเพื่อนของท่านราชทูต แต่อย่าพูดให้มันมากนัก หน้อย
พระเสี้ยการ”

เราขับรถไปได้ประมาณครึ่งทาง พบทหารหลวง
ขมาสวนทางมาประมาณ ๔๐ คน มีนายทหารหนุ่ม
นำหน้ามา พอเห็นตราทารถเขตรงเขามา คำนับเฟลไชม
แล้วแจ้งความว่าเป็นผู้คุมทหารมารับท่านราชทูต ทแท้
พระเจ้าแผ่นดินได้มีรับสั่งให้ทหารไปรับถึงเมืองเตอร์-
เยน แต่ไปเกิดเหตุตามทางจึงเข้าไป

เฟลไชมกับข้าพเจ้าไปถึงเมืองหลวงโดยมิได้เกิด
เหตุการณ์อย่างใด พระเจ้าแผ่นดินทรงรับรองอย่างดี
และกนวนนมมีการเลี้ยงเป็นเกียรติยศ แก่ท่านราชทูต
เฟลไชมแต่งตัวสวยใส่เสื้อผาของท่านราชทูตซึ่งพาติด
ไปด้วย พระเจ้าแผ่นดินรับสั่งให้เฟลไชมนั่งข้างขวา
พระหัตถ์ และในครู่เดียวกันก็เห็นได้ว่าโปรดนายโจร
เพราะนายโจรเป็นผู้คุมได้จ และพระเจ้าแผ่นดินโปรด
กนทมความสามารถในทางนั้น นายโจรคุมได้ไม่แพ้
ใครที่พระเจ้าแผ่นดินได้เคยทอดพระเนตรเห็นมา ทง

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

๗๕

เป็นผู้พูดจาสนุกสนานมากด้วย ราชทูตที่พระเจ้าแผ่นดิน
เคยพบเห็นมานั้น มักเป็นกบวาท่างซ่งซัง ไม่กล้า
กล่อกพูดจาและทำกริยาอย่างคนกะนอง แต่ราชทูต
คนนี้เป็นกนเองเสียตงแต่ตนมอ จึงเป็นทลุกพระทัย
นั้ และพระองค์เองก็ทรงดมไต่เลยกับราชทูตเหมื่อน
กัน

พระเจ้าแผ่นดิน “ผาซเขา ไมไต่ไน้กล่เลยว่ประเทศ
ท่านจะมีคนค้อย่างท่าน”

เฟลไซม “ขอนนพระองค์ทรงเข้าพระทัยผกทเคี้ยว
ประเทศของข้าพเจ้าเป็นประเทศใหญ่โตมาก ย่อมมีคนคตตาม
ขนาดประเทศ ข้าพเจ้ารับประทานอนุญาตคตมิให้ประเทศของ
ข้าพเจ้า”

นายโจรพูดแทนนแลวกดมแชมเปญเอออกเดี้ยว
หมดถวย แลวดมอกถวยหนงเลยออกมอการว่มา
จคเข้าทกทท ภาษาแสดงกไซ้มากขนร่ำไป และค้
สบลทนามากถาวนน ถึงอย่างไรก็คงไมไซ้ค้ทควรนำ
มาพูดค้อหน้าพระเจ้าแผ่นดินเป็นแน่ ส่วนข้าพเจ้าเอง
นนประหลาดใจเต็มทท เพราะไมเคยเห็นนายโจรเป็น
คิงน

พระเจ้าแผ่นดินนั้นมิพระนามปรากฏว่าโมโหร้าย
ข้าพเจ้านกอยทกกว่าที่ว่าประเดยวคงเกิดเหตุ ๑๒ หน้าพวกข้า-
ราชการ ๑๒ อยู่ในทันนั้นก็มิเห็นว่าโกรธทุกคน แต่พระเจ้า
แผ่นดินก็ไม่กรว ๑๒ ยิงทรงพระสรวลหนักเข้า และพวกข้าราชการ
ก็ไม่ทราบจะทำอย่างไร เป็นอันต้องหัวเราะเฮฮาไปด้วย

สักครหนึ่งเพลโซ่มทำให้ข้าพเจ้าตกใจว่าควรวนเกินไป
เป็นแน่ คือนายโจวเล่ถึงการไล่นอในประเทศ ซึ่งสมมติว่า
ในเวลาเห็นว่าประเทศของตน การไล่นอในนทจริงเพลโซ่มจะ
ใดเคยเห็นกหามิใด แต่พูดเป็นทว่าตนชำนาญเต็มท

เมื่อเลวอิไล่นอขบแล้วกหันหน้าไปถามพวกทงงอยด้วย
กันว่า “ในประเทศของท่านมอะไรสักอย่างเดยวทจะเปรียบ
กกับการไล่นอในประเทศข้าพเจ้าใด?”

พระเจ้าแผ่นดินหยกทรงพระสรวลทันท พระพักตรทยม
แย้มกลับเป็นพระพักตรขง เพราะการไล่นอมาสัตว์และการคมนน
เป็นของไปรคหนักหนา ถ้าใครมากล้าพทว่าใครเก่งกว่าใน
การไล่นอ สัตว์ หรือ ใครมเครองคมคกกว่าและคิมไคมากกว่าแล้ว
๑๒ ๑๒ กเป็นทเคองพระทยนก

พระเจ้าแผ่นดิน “นี่นะ ท่านราชทกท่านพคกล้า-
หาญนัก และท่านแนในใจของท่านแล้วหรือ ท่านจงมาเข้

เขาระการเลนของเราที่ทานหารจกแต่สักรเท่าเส้แฉมไม่ ท่านว่า
ประเทศท่านไล้เนอ? พลิ้งนนหรือว่าค? คีสำหรับสฬญิงกัย
เตกกรรมัง แต่สำหรับชายนนเป็นการเลนอย่างเชอองนัก
นี้แน่ะ ขอให้ท่านจำไว้เถิดคว่าในบ้ำของเรานเรอไล้หมุบ้ำ และ
การไล้หมุบ้ำนแหละเป็นการเลนที่คองการควมกล่า ไม้ใช่
สำหรับเตกเลนเช่นการไล้เนอของท่าน”

นายโจรทำหน้าเฉยตอบว่า “การไล้หมุบ้ำเช่นที่
รับสั่งนนคงเป็นการเลนที่เหลอมาจากเวลาทมมนุษย์ขง
เป็นชาวบ้ำอยู่ จะผัดกันก็แต่อาวูทที่ไซ้ คีอชาวบ้ำ
โบราณคงไซ้ชวานและหอก ประเทศนไซ้บ้นขา
นกยาง”

พวกทนนงอยทนนกหวเราะสาชนพรอหมกัน พระเว้า
แผ่นคินทรงพระสรวลงอไปกัยทแลอรับสั่งว่า “ยิงควยบ้นชานก
ยาง? คาย ยิงหมควยบ้นชานกยาง ไปยิงเสี้ยควยบ้นแหละ
สนกคายที่เคยว พทไ้ ท่านยังตนอยุ่มาก เราจะทำองไล้
หมุบ้ำให้ท่านคูลีเสี้ยสักรนอช แนระอนเฮาเช่นไปสั่งทว่าพรุงน
จะไล้หมุบ้ำ คองให้ท่านราชทตคูลีเสี้ยนอชว่า การเลนของเรา
นนไม้คองไซ้บ้นไห้เสี้ยลค”

พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา

๗๘

เมื่อตกลงจะไปไล่หมูป่าในวังรัตนโกสินทร์แล้ว พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงมีสั่งให้เลิกการเลี้ยงหิวค่างน้อย เป็นทยนคแก่

ข้าพเจ้ามาก เพราะข้าพเจ้าคอยแต่ตกใจอยู่ว่า นายโจรมาประเดี๋ยวก็จะพดพิศ ๆ ถูก ๆ ทำให้คอเคล็ดอนจากป่า

แต่เมื่อกลับลงห้องทเฟลไซม์กับข้าพเจ้าพักคอยด้วยกันแล้ว นายโจรก็กลับหายเมาทนท นั่งลงในเกาอกคัสข้างหัวเราะกลงไป

ข้าพเจ้า “อา นนทานแกลงทาเมาคอกหรือ?”

เฟลไซม์ “หยอกละ ตายจริง นนจากเซอควยหรือ?”

ข้าพเจ้ามายังไม่เคยเห็นปลาตกคายเข้ค่าง่าย ๆ อย่างพระเจ้าแผ่นดินเลย เอาหละเพื่อน พรุ่งนี้ไล่หมูป่า ไคการหละ” พวกท่านนั้นแล้วรทหวเราะกลงไปอก

รุ่งขึ้นประมาณเวลาเที่ยง พระเจ้าแผ่นดินก็เสด็จออกไล่หมูป่า พวกข้าราชการก็ออกตามเสด็จหลายคน นายโจรนั้นถอหอกใหญ่ขมาเคียงไปใกล้พระเจ้าแผ่นดินและก่อนที่ไปแน่ได้บอกการทคิดไว้ให้แก่ข้าพเจ้า เป็นกลอย่างกลาที่สุด ทำให้ข้าพเจ้าตกใจจนเกือบขนลุก ถาคคชคตสกันตเดยวคอกคองเคล็ดอนจากป่า

ตอนแรก ๆ มีข้าราชการทขมาตามเป็นหมู่ และพระเจ้าแผ่นดินสั่งให้เฟลไซม์ตามตคพระองค์อยู่

เพราะอยากจะทรงอวดฝีมือพระหัตถ์ในการเล่น ซึ่งเข้า
 พระทัยว่าจะทำให้ราชทูตยอมมกแล้ว สักครู่หนึ่งพอพบ
 หมูต่างคนก็ต่างออกไป พวกข้าราชการก็หายไปทีละ
 คนสองคน เพราะต่างคนต่างอยากเป็นผู้แทงหมูให้ได้
 ก่อนเพื่อน เพื่อได้รับรางวัลพระเจ้าแผ่นดินเคย
 ประทาน

คงประมาณชั่วโมงหนึ่ง ข้าราชการก็ทยอยตาม
 เสด็จไปนั้นต่างคนก็ต่างหายไปเหลือตามเสด็จอยู่แต่เฟลไชม
 หลอดรอนเฮาเซนกับข้าพเจ้าเท่านั้น สักครู่หนึ่งถึงป่าเปลี่ยวไม่มี
 ไม้ใครอยู่ใกล้ นายโจรก็หันหน้าไปทางมาทางพระเจ้าแผ่นดิน
 แล้วทูลว่า “ข้าพเจ้าต้องการจริง ๆ ที่จะพบท้าวหมูป่า”
 กาทเฟลไชมก็กล่าวพนันเป็นคาสัญญาทเฟลไชมสั่ง
 ข้าพเจ้าไว้ คือว่า ถ้าพูดจริงนเมื่อใดก็ให้ลงมือทีเดียว
 และเมื่อเฟลไชมให้สัญญาแล้ว ข้าพเจ้าก็หลอกให้
 หลอดรอนเฮาเซนเหยี่ยวไปคู่อะไรข้างโน้นเสีย แล้ว
 ใช้ด้ามแซ่ฟ้าคหลังหุ้มตาลงไปเต็มกำลัง มาหลอดรอน
 เฮาเซนก็เห็นหื้อพานายหนีไปเห็นได้ว่าหลอดรอนเฮา
 เซนจะรังให้หยุดไม้ไผ่อยู่อกนาน เว้นแต่จะตกลงมา
 เสียมันแหละจะลงจากหลังมาได้

เมื่อรอนเขาเช่นหอนพระเจ้านั่นคนไปนั้น พระเจ้า
แผ่นดินไม่ทราบเห็นใดก็เลยวไปคิดว่าอชุก ๆ ก็ห่อทำไมกัน
เฟลไซม์เห็นโลกกเอนตัวไปเอาแขนขวากอดพระคอกพระเจ้า-
แผ่นดิน กระซอกพระองค์เอนมาแล้วเอาเครื่องมอทเตรียมไป
นนยคเขาพระโอบจุ้หาทนให้รองใต้ไม้

นายโจรกับพระเจ้าแผ่นดินปลากันบนหลังมา
ข้าพเจ้าอยู่ข้างหลังก็เข้าช่วยนายโจรมัดพระเจ้าแผ่นดิน
แน่นทางพระหัตถ์พระบาท แล้วนายโจรก็อุ้มพระองค์
ขวางคอมาแล้วออกห่อไปเต็มผเตามา ข้าพเจ้าก็จึงมา
พระที่นั่งห่อตามไปที่เดียว แต่ห่อไปตั้งนประมาณครึ่ง
ชั่วโมง เห็นห้างพวกไล่หมุ่บ่าออกไปมากแล้วก็หยุด
สักครู่หนึ่ง เฟลไซม์เอาหน้ากามาใส่พระเจ้าแผ่นดิน
เขาเพื่อไม่ให้จำทางได้ ปล่อยมาพระที่นั่งเสียแล้วก็
ข้ามมาต่อไป หลกถนนทคนเดินเสีย หาให้ผู้ใดพบปะ
ไม่ เวลาผ่านไปถึงที่แห่งหนึ่ง มีมาของใครกนหน้ำอยู่
หลายตัว เรากก็หยุดปล่อยมาของเราเสีย แล้วเปลี่ยน
เอามานนขตอไปตลอดคน ข้าพเจ้านนเกอบจะตายด้วย
ความหิว เพราะในระหว่างวันนได้กินข้าวมอเดียว
และได้ควบมามาเกอบตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน

กรรมหมื่นเพ็ชชาลงกรณ

๘๑

เวลาใกล้รุ่งถึงโฮเต็ลของเรา เคารพระตอยู่สักครู่หนึ่ง
นายโฮเต็ลก็ออกมาเปิดประตูรับ เห็นเราพาคนใส่หน้ากากไป
ด้วย ก็ถามข้ปัญหาสองสามคำ แลวกพาเราเข้าไปห้องข้างบน
นายโจรสั่งให้นายโฮเต็ลนำสุราและของกินมาให้ แลวกยก
ให้นายโฮเต็ลไปนอน

เฟลไซม์ก็พาพาเจ้าใส่กุญแจห้องทางข้างในเสีย แลวก
ช่วยกันแก้มคพระเจ้าแผ่นดินเสีย ปลดปล่อยให้ทรงยืนอยู่
พระเนตรเหมื่อนจะหลุดออกมานอกพระพักตร์ด้วยความกริ้ว

เฟลไซม์ก็กระซิบแล้วกราบทูลว่า “พระองค์ทรงประหลาด
พระทัยทราษทุกมาทาดังนี้ แต่.....”

พระเจ้าแผ่นดิน “แน่หละ นประเทศของเอ็งจะคิดการ
อย่างไร?”

เฟลไซม์ “ประเทศของข้าพเจ้านั้น หาใช่ประเทศของ
ราชทูตไม่”

พระเจ้าแผ่นดิน “ฮายหมา นนมองหมายความว่า
อย่างไร?”

เฟลไซม์ “ข้าพเจ้าหาใช่ศก ไตรขเกยรตยศกลงเป็น
ราชทูตไม่ ข้าพเจ้าปลอมไปเท่านั้น ข้าพเจ้าขอ เฟลไซม์นาย
โจร”

พระเจ้าแผ่นดิน “อ้ายชาติสัถว์นรก มึงจะถูกแขวนคอ กูจะแขวนคอมึงภายใน ๗ วัน”

เฟลไซม์ “พระองค์ทรงพระรลกก่อนว่าเวลานี้ประทับอยู่ที่ไหน ซึ่งพระองค์ทรงมาตรหมายจะแขวนคอผทลอชวตของพระองค์อยู่ในกำนอนนหากวรมิ ถ้าพระองค์จับตัวข้าพเจ้าได้แล้ว ข้าพเจ้าก็ไม่สงสัยเลยว่าจะรีบสั่งให้แขวนคอข้าพเจ้าแต่ในเวลานั้นข้าพเจ้าเป็นผรับพระองค์ไว้ หาใช่พระองค์เป็นผรับข้าพเจ้าไม่ ข้าพเจ้าไม่ใครเป็นผอยู่ไกลเชอกแขวนคอ แต่มพวกข้าพเจ้าทลกจับไปไคแล้ว”

พระเจ้าแผ่นดิน “อ้ายพวก ๑๒ คน ททหารของกูจับมาไคนี้ ให้มึงเข้าใจเถคว่า กูจะแขวนคออย่างเคยวกบแขวนคอมึงเอง เมอกจับตัวมึงไค”

เฟลไซม์ “ถ้าพวกข้าพเจ้าทง ๑๒ คน นั้นเป็นอันตรรายไปก้วยอำนาจของกฎหมายแต่สักคนหนงกค ขอให้สัวรรคเป็นพยานเคาของข้าพเจ้าเถคว่า ข้าพเจ้าจะจับตัวพระองค์เองแขวนเสียบในวันเคยวกบททรายข่าว พระองค์เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ข้าพเจ้าจะยอมแขวนบนคณไม่ทสูง หน้อยกว่าคนธรรมดา”

พระเจ้าแผ่นดิน “นนมึงกลาชกหรือ?”

เฟลไชม “ถ้าพระองค์ไม่ยอมแล้ว ข้าพเจ้าก็จะยัง
 กว่าชู้ จะทำจริง ๆ มาเถอะพะยะคะ ทรงเซ็นจกหมายยกโทษ
 พวก ๑๒ คนเสีย แล้วข้าพเจ้าจะปล่อยพระองค์ไป และทั้ง
 จะปล่อยท่านราชทูตทจขไวไคนนควย ถ้าข้าพเจ้ามาท่านราชทูต
 เสียควยแล้ว คุเหมอนประเทศนจะตองเกิดเหตุกั๊ยประเทศ
 ของเขา”

พระเจ้าแผ่นดิน “มึงเขินขำ กไม่พดกั๊ยมึง”

เฟลไชม “ถ้าอย่างนั้นข้าพเจ้าก็จะพาพระองค์ ก
 ราชทูตไปเขาที่สำนัก แล้วกแขวนเสียควยกันให้ไกลสวรรค์
 ทศกั๊ทจะเขินไต” นายโจรเหลยวหน้ามาส่งข้าพเจ้าว่า “เรียก
 นายโฮเตลให้ปลุกวิตเตนเขคมา แล้วให้หารถมาให้ทันในสอง
 ชั่วโมง” เหลยวไปทูลพระเจ้าแผ่นดิน “พระองค์จะลตเกยรติ-
 ยศมาเสวยทโตะอนเลวทรามของข้าพเจ้านไตกระมัง พระองค์
 ไม่ได้เสวยมาหลายชั่วโมง”

พระเจ้าแผ่นดิน “อายนรก มึงทะเลงนก”

นายโจรตอบว่า “ไม่เสวยจะทำอย่างไรได้” แล้วก
 ตรงเขาคคไก่อ่าง และพอวิตเตนเขคเข้ามายนถอคาบคชยคุ
 พระเจ้าแผ่นดินอยู่ ข้าพเจ้าก็เข้าช่วยนายโจรกิน

สักครุหนงเมอออกนแลว นายโจรก็เรียกข้าพเจ้าออกไป
นอกห้อง ถาถามว่า "ข้าจะไวใจเจ้ากบวิตเตนเบคคคุมพระเจ้า
แผ่นคินกบราชทศไปเขาทสำนักโคทรอไม?"

ข้าพเจ้า "โค"

นายโจร "ถาเจ้าทาเหลวให้หลคไปโค ข้าก็จะตั้ง
ถกแขวนคอ เพราะฉะนนคองระวังโคท อกครุหนงข้าจะไป
เมองหลวงอธิบายเรื่องให้ขาราชการผใหญ่ฟัง แล้วยอกให้ส่ง
พวกเรอ ๑๒ คนมาเปลี่ยนทานทงสองน ข้าเชอวาคงจะเป็น
อินทกลงโค แต่ภายใน ๗ วัน ข้าไมพาพวก ๑๒ คนกลับ
ไปถงสำนักแลว ก็ให้เขาใจเถควาคำทาการไมสำเร็จ แลจะข้า
คงตายเสียบแลว เพราะฉะนนเจ้าจะทาอย่างไรกับคนทงสองน
แลแต่จะปรกษากนเห็นควร ข้าตองกาซบเจ้าอกครงหนง วา
ไปตามทาทางคองระวังโคท"

ข้าพเจ้าไมได้ไปเมองหลวงกับนายโจร เพราะ
ฉะนนจึงนามาเถให้ตคตอกันไมได้ว เมอนายโจรไป
ถงเมองหลวงนนโคททาอย่างไรบ้าง ข้าพเจ้ากบวิต
เตนเบคพานักโทษของเราไปถงเขาทสำนักภายใน๒วัน
แลพวกนตั้งใจคอยนายโจรอยู่ทุเวลา พวกโจร

ทั้งหลายสาบานกันว่าถ้านายใหญ่ตายแล้ว ก็จะต้องแก้
แค้นกับพระเจ้าแผ่นดินให้ถึงสาหัส

วันที่ ๗ เฟลไซม์กับพวก ๑๒ คน ก็กลับไปถึงเขา มี
นายทหารรักษาพระองค์ไปทวยคนหนึ่ง แต่นายทหารนั้นต้อง
ผูกตาขมาให้พวกโจรขมำไป และเมื่อปล่อยพระเจ้าแผ่นดิน
กับราชทูตไปนั้นนักผูกตาขมำไปจนพันเขตเหมือนกัน

คืนวันนั้นพวกโจรเลี้ยงดูกันเป็นการครึกครื้น และดื่มให้
เฟลไซม์นายใหญ่ สรรเสริญความกล้าหาญและสติปัญญาของ
เขาที่คิดกลแก้เพื่อนกันรอดกลับบ้านได้.

ทหารพระเจ้าราชาธิราช

เรื่องท้าวเจ้าจะเล่าต่อไปน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง
ด้วยพระเจ้าราชาธิราชก็จริง แต่ไม่ปรากฏอยู่ใน
หนังสือราชาธิราช เพราะเป็นเรื่องเล็กน้อยหาสมกับ
ศักดิ์ของพงสาวดารไม่ ถ้าท่านผู้อ่านถามข้าพเจ้าว่าไป
ฉวยเรื่องมาแต่ไหนแล้ว ข้าพเจ้าก็ตอบได้อย่างด่วนๆ
ว่าพงสาวดารมอญไม่ได้มีแต่ราชาธิราชเล่มเดียว

อีกคำเนนความตามเรื่องทหารพระเจ้าราชาธิราช กล่าว
โดยลักษณะบรรพเหตุความเบื้องต้นเป็นสังเขปใจความว่า ยังมี
ชายชาวเมืองตะเกิงผ่นามว่ามะตอก เป็นพ่อค้าบริบูรเพ
มั่งคั่งด้วยทรัพย์สมบัติ แต่เป็นคนไม่ชอบยศ หาได้รับตำแหน่ง
ในฐานะนครศักดิ์ชนหนึ่งชนใดไม่ เมื่อศึกกราช ๗๒๐ ปี ภรรยา
มะตอกคลอดบุตรคนหนึ่งเป็นชายให้ชื่อว่ามะซัง เป็นบุตรคน
เดียวของมะตอก ๗ ึ่งเอาใจใส่เลี้ยงดูให้ร่าเริงนกระบายกระของ
หมากรุกตระกร้อ และวิชาที่เกี่ยวด้วยการรบทั้งปวงถูกความ

* จากนิพนธ์สารรายเดือนลัทธิวิทยา เล่ม ๑ ตอนที่ ๑-๖ ประจำเดือน
กรกฎาคม - ธันวาคม ร.ศ. ๑๑๘

ต้องการในเวลานั้น มะขิงเป็นคนแข็งแรง แต่มีรูปร่างอัน
สะสวย พร้อมทั้งกริยาวาจาอ่อนหวาน เป็นที่ชอบแห่งหญิงชาย
ทั้งปวงในเมืองตะเกิง และเป็นคนค่อนข้างเจ้าชู้ มีหญิงสาว
ทั้งไพร่พลหลังพิศวาสรักใคร่เป็นอันมาก แต่ซึ่งมะขิงจะไต่ปลง
ใจรักหญิงคนใดลงไปก็ตกขาคันนั้นห้ามมิได้

ในเมืองตะเกิงมีชายชาวร้านคนหนึ่งชอมะลอง มีบุตร
รูปงามยังกำลังสาวอายุไต่ประมาณ ๑๖ ปี ประกอบด้วย
ลักษณะกริยามารยาทแจ่มช้อย รูปของนางนั้นเป็นเส้นที่แก่คน
ทั้งปวง ชายหนุ่มเห็นแล้วรักใคร่โดยแทบมิได้เว้นคนเลย
มะลองบิดาหญิงงามคนนตงบ้านอยู่ใกล้ตลาด หน้าบ้านมีร้าน
ขายของร้านหนึ่งชายใดค้มกำไรมาก เพราะคนชอบไปชอ
[ถึงแพ่งหน่อยกก็ทนเอา] เพื่อไต่มีชอชมโฉมบุตรมะลองไต่
เป็นครึ่งเป็นคราว

ฝ่ายมะขิงนั้นเวลาบ่ายวันหนึ่ง พาพวกเพื่อนเดินไปเที่ยว
ตลาด เป็นเวลาซึ่งเณรบุตรสาวมะลองออกมางอยหน้าร้าน
มะขิงเห็นก็ชอใจ หยุดย่นตะลึงพินิจโฉมนางอยกยทหาเดิน
ค่อไปไต่ไม่ ส่วนบุตรสาวมะลอง เมื่อเหลือบเห็นมะขิงเป็น
ชายหนุ่มสะสวย รูปร่าง องอาจกริยาเรียบร้อยคังนั้น ก็ชอ

ทางคาไปสขคามะซัง ถ้อยทถ้อยมีจิตผูกต่อกัน เลยมะซังกรก
บุตรสาวมละอง ๆ กรกมะซังแต่นนมา

ส่วนมะซังเวลาบ่ายวันนั้น เมื่อรู้สึกกรกบุตรสาวมละอง
ซอย่างทไม่เคยรู้สึกแต่เคิมมาและสังเกตกบุตรสาวมละองเห็นมี
กรยาวารกคอบข้างแล้ว ก็ตรงเข้าไปซอซอองในร้านพุกเกยว
พอกเล็กนอยมแล้วกพาเพื่อนกลับบ้าน

เวลาจวนค่ำในวันนั้น เมื่อเพื่อนมะซังต่างคนต่างแยก
กันไปหมคนแล้ว มะซังก็กลับไปยังร้านมละอง พบบุตรสาว
มละองยังอยู่หน้าร้าน ก็เข้าไปสนทนากวัย คามพิธสนทนาใน
สมัยเก่าเทียบกพิธสนทนาในสมัยใหม่ดังนี้ :—

มะซัง “ฉันยืนคามากทหล่อนยังไม่กลับเข้าบ้าน ฉัน
กลับมากนเคี้ยว กวัยหวังใจว่าจะได้สนทนากัยหล่อน โดย
สรวก”

บุตรสาวมละอง “ฉันยังแลไม่เห็นทาทานจะพุกกัยฉัน
ไคไคยสรวกต่อเมื่อทานมากนเคี้ยว ทาทะทาทานจะพุกกัย
ฉันไค ก็ควรมีแต่เรื่องซอซอองในร้านเท่านั้น”

มะซัง “ความควรขางทจะเป็นอย่างน แต่ถ้ามนุษย์พุก
อะไรก็แต่ทควรพุกไปหมคนแล้ว โลกก็จะกลับเป็นสรวกไป

เพราะฉะนั้นเราต้องพูดของที่ไม่ควรพูดบ้าง เพื่อให้โลกคงเป็น
โลกอยู่

บุตรสาวมละอง [พูดคล้าย ๆ ผู้หญิงฝรั่ง] “ถ้าอย่างนั้น
ท่านจะมียากพูดกับฉันถึงของที่ไม่ควรพูดหรือ”

มละอง “ถ้าของท่านสมควรพูดกับหล่อนมียากอย่างเดียว แต่
เรื่องซอของในร้านคงทหล่อนว่าเมื่อกะแล้ว เรื่องที่ท่านอยาก
จะพูดกับหล่อนนงคงเป็นของไม่ควร”

บุตรสาวมละอง “ท่านคงเข้าใจว่าท่านจะมาพูดเรื่องที่ไม่
ไม่ควรกับฉันไม่ได้ เว้นแต่ได้ขออนุญาตจากฉัน”

มละอง “ถ้าอย่างนั้นฉันขออนุญาตบอกหล่อนว่า หล่อน
เป็นหญิงสวยที่สุดที่ฉันได้เคยเห็นตั้งแต่เกิดมา”

บุตรสาวมละอง “ฉันไม่ให้อนุญาต”

มละอง “แต่ฉันได้บอกเสียแล้ว”

บุตรสาวมละอง “ถ้าอย่างนั้นก็เป็นแล้วกันไป แต่ทำไม
ท่านจึงมายอฉันถึงน

มละอง “ฉันไม่ได้ขอ ฉันกล่าวความจริงแท้และที่ฉัน
กล่าวนั้นนงเพราะรักหล่อน”

บุตรสาวมละอง “ฉันไม่เชื่อว่าท่านกล่าวความจริง”

มละอง “ฉันเชื่อ”

บุตรสาวมะลอง “เอาเถอะ ถึงอย่างไรก็ ถ้าท่านรัก
ฉันจริงแล้ว ฉันต้องแสดงความรักเสียใจ เพราะ.....”

มะซัง “หล่อนไม่รักฉันตอบข้างหรือ”

บุตรสาวมะลอง “ขอนฉันตอบไม่ได้ แต่ทฉันเสียใจ
นั้น เพราะเหตุทขกายกฉันให้คนอนเสียแล้ว ถึงท่านจะรักฉัน
ก็คงไม่มีประโยชน์”

มะซัง “ถ้าหล่อนรักฉันตอบข้างแล้ว บางทีก็จะเป็น
ไปได้”

บุตรสาวมะลอง “ท่านจะทำอย่างไร”

มะซัง “ฉันจะลองพุกกขบายหล่อน ๆ จะยอมหรือไม่”

บุตรสาวมะลอง “ฉันไม่มีอำนาจจะห้ามท่านได้”

เมื่อมะซังกขบายบุตรสาวมะลองพุกกันเท่านั้นแล้ว มะซังก

ลาบุตรสาวมะลองกลับบ้าน และเวลาคนนั้นมะซังกนอน
กระแงลงบุตรสาวมะลองในเวลาคนนั้น ฝันถึงบุตรสาวมะลองใน
เวลาหลับตลอดครั้ง

ฝ่ายบุตรสาวมะลองเมื่อได้พุกพุกขบายมะซังวนนั้นแล้ว นาง
ก็มจิดประหวัคผกพน มีอาการจะทงเสียใจซึ่งความรักอันใดเกิด
ขึ้นในทรวงนางนั้น เพราะตงแตกเกิดมานางกขงมโตมจิดผก

สวาทต่อชายใดเลย และการทนางใดหมั้นจะมัสามันน ก็เป็น
ความตองการของบิดา เพราะชายหนุ่มซึ่งมาสู่ขอนั้นเป็นคน
เรียบร้อยหากินโดยสุจริตโดยทางเคียวภขมะลองเอง เช่นที่พอ
ใจของมะลองยิ่งนัก

ฝ่ายมะขงวันรุ่งขึ้นนนักแสดงความรักใคร่ของตน ใน
บุตรสาวมะลองที่ใดพอประในวันก่อนนั้นให้มะตอกคณูบิดาฟัง แต่
มะตอกไม่เห็นด้วยที่จะไปพยายาม ให้มะลองกลับใจตามความ
ตองการของมะขงน และเมื่อมะตอกเห็นอาการมะขงว่าจะ
ห้ามมิใดแล้ว จึงบอกว่า มะขงจะไปพากเพียรชวนอนมะลอง
เองก็ตาม แต่ที่จะพาเอามะตอกไปอุ่นววยด้วยไค่นั้น มะขง
อย่าไค่หมายเลย

เมื่อมะขงไค่พวงมะตอกคณูบิดาพดกนกันนอยใจ เพราะคน
หนุ่มทกาลงเต็มไปควยความรักเช่นมะขงน จะไค่มีสัดตอง
เนอดอยกระตองความอนใจ ที่ไม่พอไปสัดความตองการนหา
มิไค่ และเมื่อมะขงจะทำให้มะตอกช่วยเหลือตนมิไค่แล้ว ก็
แต่งตัวออกจากบ้านไปหามะลองพคจาพยายามที่จะทำให้มะลอง
กลับยกบุตรสาวมาให้ตนเองก็หาสำเร็จไม่ กลับทำให้มะลอง
โกรธชนใหญ่โต มะขงเลยถูกขับออกจากบ้านมะลองเป็นการ
ชายหน้า และเป็นที่คณนในระแวกบ้านนนเช่นอนมาก

ฝ่ายมะตอกเมื่อใดทราวยว่า มะขิงบุตรไปถูกขยับออกจาก
บ้านมะลองกลบมากจนนกโกรธเช่นกำลัง แต่มะตอกก็มีใจคิด
แกล้งแค้นแทนบุตร ด้วยมะตอกไม่เป็นคนใจอาธรรม เห็นว่า
มะลองมีเหตุพอควรจะโกรธมะขิงใด เพราะฉะนั้นมะขิงก็ถูก
บิดาคำว่าเป็นชนมาก แต่ถึงกระนั้นมะขิงก็มีใจสั่นความคิดขอ
ไป ด้วยมะขิงเข้าใจว่า คนใดทำการเกินที่จะถอยกลับใจแล้ว
และถ้ามะขิงไม่กระทำการให้สัมหมายตราขใจ ความอายของ
มะขิงก็จะตอกตัวไปตราขน

เพราะฉะนั้นเวลาค่ำในวันรุ่งขึ้น แห่งวันทมะขิง
ได้รับความโกรธของมะลองมานน เป็นเวลาเผอญท
มะลองมีธุระต้องไปจากบ้าน มะขิงหาโอกาสที่จะพูดกับ
บุตรสาวมะลองได้ มะขิงจึงไปเล่าเรื่องทมะขิงไปหา
มะลองให้บุตรสาวมะลองฟังแล้วพูดต่อไป [เทียบพิธ
สนทนาอย่างใหม่] ดังนี้:—

มะขิง “น้แหละ ฉันก็ไ้พยายามอย่างคทสคของฉัน
แล้ว ทจะให้บิดาหลอนกลบยกหลอนให้แกฉัน และเมอบิดา
หลอนกลบโทษระรายกน ฉันยังไม่ทราวยว่า ฉันจะควรรทำ
อย่างไร”

บุตรสาวมะดอง “ฉันก็ไม่ทราบว่าควรจะทำอย่างไร
แต่การที่ท่านไปพยายามขอฉันยกขานแล้วคงว่าท่านรักฉันแน่
แล้วหรือ”

มะขัง “หล่อนจะให้ฉันสาบานหรือทำอย่างไร ที่จะทำ
ให้หล่อนเชื่อแน่ใ้คิดว่าฉันรักหล่อนแล้ว ฉันจะทำตามทุกอย่าง”

บุตรสาวมะดอง “ถ้าท่านจะทำให้ฉันเห็นว่าท่านรัก
ฉันจริงแล้ว ท่านจะต้องทำอย่างไรให้ฉันไม่ข้องเป็นภรรยาชาย
ที่ขี้กายขอมยกฉันให้ เพราะฉันไม่รักเขา”

มะขัง [เข้าใจประโยชน์ ๕ ของบุตรสาวมะดอง] “ขอ
ฉันคงพยายามเต็มกำลังเป็นแน่ ฉันมีความคึดข้อนหนึ่ง
แต่เกรงหล่อนจะไม่ยอม”

บุตรสาวมะดอง “ฉันจะยอมก่อนที่ทราบความคึดของ
ท่านนั้นไม่ใ้ใด”

มะขัง “ความคึดของฉันนั้น ก็คือจะพาหล่อนหนีไป
เมืองพะโค ฉันจะจัดแจงหาช่างเรวทวหนึ่งทงเครื่องเสียบยง
อาหารพร้อม เมื่อเราไปถึงเมืองพะโคเสียแล้ว เราก็คือเป็นสตรี
กษัตริย์เราเอง”

บุตรสาวมะลองนั่งนิ่งๆ อยู่สักครู่หนึ่งแล้วถามว่า “การ
 ทำนั้น จะทำดังนี้ ๆ ทำเห็นจะไม่เป็นการ ติดขัดอันใดแน่
 แล้วหรือ”

มะขัง “ฉันไม่เห็นมีชกขวางตรงไหน พรุ่งนี้ฉันจะยก
 แจงหาช่างและเครื่องเสียบของอาหารให้พร้อม ออกเดินทางประ
 นันต์ก่อนตรุษเดือนจะเตรียมตัวทันทหรือ

บุตรสาวมะลองตอบว่า “ฉันแล้วมะขังก็ลาไป เพราะใกล้
 เวลามะลองจะกลับขอยแล้ว

ฝ่ายมะลองเมื่อกลับมาบ้านวันนั้นนึกตระเตรียมมสิ่ง
 เข้าของสำหรับการมงคลบุตรสาวในเร็ว ๆ นั้น เพราะ
 ชายหนุ่มที่มาขอบุตรสาวมะลองไว้นั้น เมื่อได้ทราบ
 ข่าวว่ามะขังมาพยายามจะขอให้มะลองยกบุตรสาวไป
 ให้มะขังเองดังนั้น ก็เป็นที่ไม่ชอบใจ เพราะหญิงงาม
 ย่อมเป็นที่ชอบใจคน และถ้าการมงคลออกไปก็คงจะมีคน
 อื่นมาพากเพียรให้มะลองกลับใจอีก เพราะฉะนั้นชาย
 ผู้หนึ่งจึงจะรีบแต่งงานให้แล้วกัน ไปเสีย บุตรสาว
 มะลองจะได้เป็นของตัวคนเดียว เป็นอันสนรอนใจใน
 เรื่องที่จะมีคนมาชักชวนให้มะลองกลับใจนั้น

ส่วนมะขังเมื่อกลับไปถึงบ้านวันนั้น ก็คิดเตรียมการที่จะ
 พาบุตรสาวมะลองหนีโดยมิได้กะตึกกะตากลให้มะตอดทราบ วัน
 รุ่งขึ้นก็เที่ยวหาได้ช่างถมผ้เท้า และตระเตรียมเสบียงอาหารไว้
 ทุกอย่าง แต่เอาซ่อนไว้ในที่อันควร หาได้ทราบถึงผู้หนึ่งผู้ใด
 นอกจากผู้ไว้ใจเท่านั้นไม่

วันรุ่งขึ้นเวลาเช้าก่อนตรู่ มะขังก็จัดแจงตัวออก
 จากบ้านไปรับบุตรสาวมะลองได้แล้วก็พาชนข้าง มะขัง
 เป็นหมอไปเองในตัว รับขับออกนอกเมืองได้โดย
 เรียบร้อย เป็นเวลาเคราะห์ดีห้ามผู้ขัดขวางอย่างหนึ่ง
 อย่างไม่ได้ แต่เมื่อออกไปนอกเมือง เมื่อมะขังพอจะ
 วางใจลงได้ว่า ไม่มีใครทราบร่องรอยความคิดของตน
 แล้ว ก็บังเอิญชายที่มาขอบุตรสาวมะลองไว้นั้น ชมา
 สวนมา เพราะชายผู้นั้นบานอยู่นอกเมืองต้องไปตาม
 หมอในเมือง ด้วยมเหตุเจ็บไข้ชนในหมู่บ้านของเขา
 แต่เวลาเที่ยงคน

ฝ่ายบุตรสาวมะลองเมื่อโดยนผ้เท้ามาสวนทางมาคางนน ก็
 หมอบลงในสปีคัยแลดูข้างล่างหาเห็นไม่ แต่ส่วนมะขังนั้น เมอ
 เห็นมีคนมาสวนทางมากเร่งช้างให้เขาเดินขงเงาไม้ใหญ่เสีย

ทน ชายขมาหาสังเกตุจำมะขงไคไไม้ เพราะมะขงและชายผู้นั้น
 จะไครงกชงกนแลกนไคยแน่อนน ถึงจำกนไคแต่เวลาก่อน
 ทรกนแนหามไค และทแท่มะขงกมไคทราวว่าชายขมานนคอบ
 ผู้ไค เพราะฉะนนั้นเมอชายผู้นนผานไปแล่ว มะขงกไไม้ไคเร้งรอน
 ไคชางเคินเรวเขา

มะขงกขบทรสาวมะลองเคินทางไปควยกนคงนจนวนเวลา
 สาย มะขงเห็นวไคเคินทางไกลพอแล่วกหยคลงริมทาง แล่ว
 หาพนรบจคแจงคคไฟหงขาว หากคคว่าจะมีอนตรายอนนไคไไม้
 เพราะถงแม่มะลองจะทรราวว่า ขบทรสาวหายไคแต่เวลาเซากค
 มะลองกคงจะเทยวสยหาอัยในเมอองตะเก็งนนเอง จะหาสังสัย
 ว่ามะขงพายขบทรสาวไปสู่มะอองพะโคคคงนนไไม้

แต่การทมมะขงคาคลวงหนาคะน เป็นการคาคไคยไไม้
 ทราวว่าชายทขมาส่วนทางไปเมอกอนตรนน คอบชายทมาสู่ขอ
 ขบทรสาวมะลองนนเอง และเมอการเบนคงน ความสำเร้งของ
 การทมมะขงคคคคกนคยอมสนเขา

ฝ่ายมะลองเมอคคชนทรราวว่าขบทรสาวหายไคจากเรอน
 คงนน กะเออะคคควาคตามชรรคมคค พอชยทจะเบนขบทรเชยนน
 ทราวความกมาแจงคอบมะลองว่า เมอคคชมาเขาเมอองแต่เวลา

ก่อนตรนน เห็นมฆางทวหนงผกสปกขมคนชเคนสวนออกไป
 นอกเมือง ชะรอยจะเป็นมะขงพายุตรสาวมะลองหนีไปสู่มะอง
 พระโคเป็นมันคอง และเมอมะลองทวายชาวคอง กชกชวณพวก
 พองชองชายหนุมทจะเป็นบุตรเขยเนโคหลายคนควยกัน บ้าง
 กชมารบชยควยไป บ้างกรบเคนตามไป ทนมะขงกษยตรสาว
 มะลองพกอยุธยาทางคองทกลาวมาแล้ว

ฝ่ายมะขงเมอมะลองพาพวกติดตามมาทันโดยมิได้
 ด้ว ฉะนนกมทราบทจะทำอันใดได้ เพราะจะตอสูก
 เป็นการเหลือกำลัง จะพายุตรสาวมะลองชนชางหนก
 ไม้ทันท่วงท และชางจะหนมำก็ยอมไม้ทันอยู่เอง
 เพราะเหตุนี้ มะขงกจาเป็นตองยอมให้มะลองพายุตร
 สาวกลับบาน และรับคำดำวำจากมะลองและพวก
 มะลองโดยจะโตตอบมิได้ เพราะถำมะขงไม้ระงับ
 โทสะในเวลา ننชวตมะขงก็จะออกจากรำงไป จะทำ
 การแกแค้นไม้ได้

เมอมะลองกษยพวกมะลองพานางทมะขงลคไปโคไม่ถง
 ครวงวนนน กลบเขาเมืองตะเกิงแล้ว มะขงจะกลับบานกมิได้
 ด้วเกรงโทสะมะคอกษยคว ทงจะเป็นทเขยหยนแกพวกพอง

และชาวเมืองตะเกิงทงปวงควย เพราะฉะนั้นมะขงจางจนช่างเคิน
ทางต่อไป จนถึงบ้านประสิมโกสเมืองพะโค เลยพักอยู่กับมะส่มิง
เพื่อนเก่าของมะขงซ่งตงบ้านอยู่ในตำบลนั้น

ในขณะที่เมื่อมะขงกำลังรักบุตรสาว มะลองอยู่ในเมือง
ตะเกิงดังนี้ ในเมืองพะโคกำลังมีเหตุวุ่นวาย ด้วยสมิงมะราหูกับ
พระมเหศวรกำลังคิดอุบายจะทำลายพระยานอย พระยานอยรู้ตัว
จะหนีออกจากเมืองพะโค กำลังแต่งคนสนิทให้เที่ยวสะสมกำลัง
และพาหนะ ได้ให้พ่ออุ่มมอเมาเตรียมข้าง มีพลายประกาย
มาก พลายชนเพชรเป็นต้น ไว้ ณ บ้านวัดตะเมาะเสร็จแล้ว
วันหนึ่งพ่อมอญได้ออกไปจัดหาคนบ้านประสิมได้ ๑๕ คน บ้าน
วากะเมาะได้ ๑๕ คน รวมทั้งมะส่มิงและมะขงด้วย

ครั้น ณ วันพฤหัสบดีเชอนเจดชนสคาเพลาทะยงคน พระยา-
นอยยกฆานายประตุเสยคนหนึ่ง แล้วพาพวกข้าหลวงเกิม ๑๗
คน กับพ่อพะโคออกจากเมืองไปจนถึงตำบลบ้านกลาคทชางคอย
อยู่ พระยานอยกชนชพลายประกายมาก ยกเร่งรีบไปวันหนึ่ง
ถึงเมืองตะเกิง มาดูรักษาเมืองและชนนางเมืองตะเกิงเสย
หลายคน แล้ววกเข้าครอบครองอยู่

ฝ่ายมะขงนน การทเขารบอาสาเป็นข้าพระยา
น้อย ก็โดยเห็นชองทจะแกเผดมะลองและชายบุตร
เขย นึกตลอดไปถึงจะได้บุตรสาวมะลองเป็นภรรยา
ตามความประสงค์เดิมด้วย

ทแต่ความตองการของมะขงทระแกแค้นมะลองนน ก็
เกิดจากความอยากได้บุตรสาวมะลองมาเป็นภรรยาเท่านั้น และ
ความตั้งใจเดิมของมะขง ก็คือจะแย่งเอาบุตรสาวมะลองโดย
คองๆนเอง แต่ความคคอนนทหาเป็นการสำเร็จไม่ เพราะ
เมอพระยานอยเขาเมืองตะเกิงไต แลวกส่งให้ขาวรอกกาชข
ทหารทงปวงว่า อย่าให้ใครทำอันตรายข่มเหงไพรบ้านพลเมือง
เป็นอนขาด ถ้าขใดมพงจะลงโทษให้จหนัก ดงนมะขงจะแย่ง
บุตรสาวมะลองขงมสามในระหว่างทมะขงหนีไปนทไม่เป็นการ
สำเร็จ มะขงวางคอยทหาโอกาสอยู่ หวังว่าคงจะได้สมประสงค์
สักคราวหนง

แต่ทบุตรสาวมะลองกับมะขงจะได้มบุพเพสันนิวาสสร้างสม
กันมาแต่เดิมนี้หนได้ เพราะบุตรสาวมะลองได้สร้างกุศลมา
แต่ชาติก่อนจะได้เป็นใหญ่ในบัจจุบันชาตินี้ แต่อกุศลชดให้
รับความต่ำตอยเสียก่อน

เพราะฉะนั้นเมื่อพระยาน้อยเสด็จไปนมัสการพระบรม
 ชาติคมนาถนอกเมืองตะเกิง ทอดพระเนตรเห็นบุตรสาวมละอง
 ภรรยาชายมชอ นงรานชายแยง หอม นามัน หอม อัยกชอย
 พระทัย จึงให้หาตัวมาเลี้ยงไว้เป็นสนมเอกในวันนั้น เพราะบุตร
 สาวมละองนั้นกคองนางเมี่ยมมะนิกนตนเอง

ฝ่ายมะขังเมื่อนางเมี่ยมมะนิกได้เป็นนางสนมของ
 พระยาน้อยเสียดังนั้น ก็กลับได้สติคิดว่านางเมี่ยมมะนิก
 เป็นคนงามเกินตัวไป หากถึงกลับเสียจริตด้วยความเสีย
 ใจไม่ เคยเป็นทหารสนิทของพระยาน้อยตลอดไป.

กลอนกล *

[เรื่อง แท้ครั่งล็กวิทยา ร.ศ. ๑๒๐]

วันหนึ่งเพลไชนม่นายโจรใหญ่ ขี่ม้าไปในป่าร้อง
เพลงไปคนเดียว เพราะถึงเพลไชนม่นจะเป็นนายโจรก็
จริง แต่เป็นคนใจช่นบานอยู่เสมอ จะได้คิดแต่การ
ปล้นสะดมอย่างเดี๋ยวมิดี อีกสักครู่หนึ่งเพลไชนม่น
ก็จะออกจากป่าเข้าหมู่บ้านอยู่แล้ว พอแลไปข้างทาง
เห็นผู้หญิงสาวคนหนึ่งแต่งตัวอย่างขมา นั่งฟังต้นไม้
อยู่คนเดียว ดูสหน้าสลดแสดงว่ามขอเสรำโศก

เมื่อผู้หญิงนั้นแลเห็นเพลไชนม่นเขากมสหน้าคอยช่นบานช่น
แลคหน้าเพลไชนม่นควยลุกตาชงมีปรากฏว่าขอให้ช่วย นายโจร
เห็นคงนนักหยุกมาชอรรยไซตามแต่นางจะประสงค

นางคอบโดยเสียงอนอ่อนหวานชงชยชยไปในหัวใจนาย
โจรว่า “คุณเสียงใจจริง ๆ ทคองการกอนท่าน แต่ถาทานจะกรรณา
ช่วยแล้ว คุณคงชอขใจไปชวพาและคิน”

* จากนิตยสารประมวณมารค ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒๐ วันศุกร์ที่ ๒๒ มีนาคม

นายโจร “ขอให้หลอนไปโรคไข้เถิด ฉันจะทำตาม
ทุกอย่าง”

นาง “คุณขมาทางนเมือประมาณครึ่งชั่วโมงมาแล้ว
น เวลานั้นคนกำลังงกอะไรอยู่น้อย จึงหาใครสักคนไม่พามาพา
คุณหอบอกว่าตกใจอะไรอย่างหนึ่ง กอนทมาตกใจนั้นคนก็ให้มน
หอบอกแล้ว เมื่อนมนหอบอกจนจึงหาทนสังเกตุไม่ เมื่อนรู้สึกตัว
ตกลงมาอยู่กลางคนมาหอบอกเลยไปเสียแล้ว ขอเทาและขอเข้า
คุณเคล็ดหรือหอกอะไรอย่างหนึ่ง จนย่นไม่ได้ และถ้าท่านไม่
มาทางนแล้ว คนก็คงต้องนั่งอยทนตลอดคน”

นายโจร “ถ้าเทาหรือขอเทาหลอนเจ็บแล้ว ขอ
ได้ไปโรคให้ฉันดูเถิด เพราะฉันชำนาญในทางนี้ และมี
ยาติดตัว”

นางสาวจ้องดูนายโจรสักครู่หนึ่งแล้วหัวเราะ มี
หรือผู้ชายจะมาดูขอเทาผู้หญิง แบบอย่างที่ไหนมีบ้าง

นาง “ช่างเถอะท่าน ฉันไม่อยากจะกวนท่านให้
มากนัก ฉันอยากแต่จะกลับไปให้ถึงบ้านสุลเตนสไตน์”

นายโจรนั่งอยู่สักครู่หนึ่ง จึงดูหน้าหญิงคนนั้น และ
หญิงคนนั้นก็จ้องดูหน้านายโจรเหมือนกัน ในขณะที่จ้องหน้ากัน
อยู่นั้น นายโจรรู้สึกขึ้นมาทันทีว่าหญิงคนนั้นสวยนักหนา

นายโจร “ถ้าหล่อนจะยอมให้ฉนยกหล่อนชนวางชน
หล่งมาแล้ว ฉนจะรุ่งมำพำหล่อนไปถ่งขำนชูลเค่นส์ไต้ไน้ไค่ภำย
ไนคร่งช่วโมง”

ต่งนกกเข่นอนตกล่งก่น นายโจรยกนำงชนวางล่งชน
หล่งมำแล้วก้อออกเค่นจ่งมำไป และไนเวลำทชกควำงชนวาง
ชนหล่งมำนถ่งมำวำจะไม่เก่นคร่งน่ำทกจรง แต่ฉมหมมชอง
น่ำทชกแก่มนายโจรไปน่นเข่นชอหน่งททำไห้เกคควำภำยหล่ง

ไนระหว่ำงทจ่งมำเค่นไปน่น น่ำฉมหมม และนายโจร
ไค่สนทนำก่นถ่งเร่องต่ง ๆ หล่ำยเร่อง สักครู่หน่งออกจ่ำขำ
แล้วเข่นช่ำส่งทนายโจรกับพวกล่ำน่ำก้ออยู่ น่ำฉมหมมแล้วคฤเข่น
แล้วพคควยน่ำเส่ยงอนจ่ยไจ่นายโจรว่ำ “เข่นน่นเข่นช่ำส่งคฤ
ส่งำยงนกก ม่เส่ยททเข่นทอ่ยชองนายโจรควกล่ำ ช่งทหำรชอง
พระเจ่ำแผ่นค่นไม่ส่ำมำรถบควไค่มำจ่นขำน่น

หน่นนายโจรช่งเข่นหน่นค่นหน่นม่อนงค่งำม่นนกล่นยมนไม่
ไค่ไร้ไค่ แต่่นายโจรหน่นหล่งไห้หน่งอยู่ น่ำจ่งห่ำส่งเกคทหน่น
นายโจรไค่ไม่

น่ำ “เม่อคค ๆ ก่นำส่งส่ำว นายโจรค่นนเข่นค่นกถ่ำ
ส่มเข่นผู้ช่ำย และถ่งเข่นโจรค่งมชอว่ำส่ตยชอ แต่ไม่ว่นนกก

วันหน้าคงจะตายควยเซ่อกแขวนคอของพระเจ้าแผ่นดินอย่างคน
ชวต้ามธรรมคา”

นายโจรเหลยวคุดหน้านางผมหอมส์กสองอศใจ แลวก
หัวเราะกล่าวว่า “หลอนพคตลงนายโจรราวกับพคตลงนายโรงเอก
คิรสำคัญในพงศาวดารทเคยวหรือ?”

นาง “กทานจะให้ฉนพคตอย่างไรเล่า? หรือเขาไม่เป็น
คนกล้าหาญจริง? เขาเป็นคนมออำนาจทำอะไรทำได้ และถอ
อำนาจนไนไคไคยความกล้าหาญของเขาคน จะไม่ให้เรียกว่า
เขาสมควรเป็นผู้ชายไคหรือ?”

นายโจรหัวเราะอีกครั้งหนึ่งแล้วตอบว่า “บางที
ก็จะเป็นไคคตงทหลอนกล่าว แต่กกฎหมายถอว่าเขาเป็น
ขโมยผู้หนึ่ง และเป็นผู้ให้ความลำบากแก่พระเจ้า
แผ่นดินมาก เมื่อจับตัวไคเมื่อใด ก็คงแขวนคออย่าง
ขโมยธรรมคา ความกล้าหรือความไม่กล้าฉนจะอ่อน
วอนกฎหมายให้อ่อนลงไม่ไค”

สักครุหนึ่งกตงขานสลเคนสไคไน นายโจรเคาะประตู
เรียกขาวออกมาส่งนายไหแลวกชนมากลยขาน ในเวลาเดินทาง
ไม่ไคคคตงฉนนอกจากนางผมหอมทมรุปร่างหน้าตางาม มีเสียง

อ่อนหวานเหมือนเสียงดนตรี และมีหน้าชาส่งสารเพลิงไฉม
 นายโจรสั่งเข้าใจว่าจะถูกแขวนคอสักวันหนึ่งนแนควย
 ตงแต่वनนมากไม่มวนวางทเพลิงไฉมนายโจรจะไม่แต่ง
 ครัวสวยขมาไปทางบ้านชลเค็นส์ไต้น์ ไม่มีอระนนักกงอระน
 และบางทักไม่มีอระอะไรเลย นอกจากว่าไปขมาเพอขารังกาลง
 บ้านชลเค็นส์ไต้น์นแนเป็นตักใหญ่มเซ่งเท่นหอระบออย่างข้อม
 ขางหลังบ้านมสวนคอกไม้ คอสวนคอกไม้ไปนแนเป็นแม่น่า หรือ
 ถาบ้านเรากเรียกว่าคลอง เพราะแม่น่าทยโรปนแนบางทักมขนาด
 ทอกร่องไม้ตอกร่องใหญ่ เก็ก ๆ ก็พอกระโคคขามไค่ ขางทน่า
 ลกประมาณสองนว เช่นแม่น่าขอนในประเทคองกฤษเป็นค่น
 แต่แม่น่าหลังบ้านชลเค็นส์ไต้น์นแนไม่ใช้แม่น่านอยถง
 เพียงนแน วันหนึ่งเพลิงไฉมนายโจรขมาไปริมแม่น่า นกกล้า
 ขนมากยมเรอชาวบ้านลงพายไปทางบ้านชลเค็นส์ไต้น์ เผอญ
 เวลานั้นนางผมหอมลงมาค่นอยู่ในสวน นายโจรแลเห็นใจก็
 เต้นควยความขนคิ และเมอนางเหลยวไปเห็นนายโจรก็จำไค่
 ค่นลงไปริมแม่น่า นายโจรเห็นไค่ทักขออนุญาตขนจากเรอไป
 ค่นค้วยในสวน นางผมหอมก็ขอมอนุญาตให้ นายโจรและ
 นางผมหอม [ซ่งซาพเจาลมกลาวมาจนค่นขวนว่าหอมค้วยนา
 หอม] ก็ไค่ค่นและน่งสนทนาก่น นายโจรไค่ความว่านาง

คนนั้นชื่อโซเพีย ฮิลเคินส์ไทม์ เจ้าของบ้าน ไม่น่าพ้องผู้ชาย
 อยู่วัย เพราะพี่ชายถูกผรุสยฆ่าตายในไม้อู่ชานกและนางกยง
 หามักไม้

ส่วนชื่อนายโจรเองนั้น เมื่อนางโซเพียถามก็หาบอก
 ชื่อเฟลไซม์ไม้ ต้องกล่าวมั่วว่าชื่อฟอนโยนอ เป็นผู้ตกยาก
 แดงไม่พมเพื่อยกพอมกัน

ตั้งแต่วันนั้นมาเฟลไซม์ก็ลงเรือไปพายเล่นในแม่น้ำเกือบ
 ไม้เว้นวัน และก็ได้ไปสนทนากับนางโซเพียในส่วนเกือบไม้
 เว้นวันเหมือนกัน

ประมาณ ๒๐ วัน จากวันที่เฟลไซม์ลงเรือไปพบ
 นางโซเพียในส่วนวันแรกนั้น เฟลไซม์กับนางโซเพีย
 นั่งพูดกันอยู่ในสวนต่างๆ เฟลไซม์ก็รู้สึกความทุจริตของ
 ตนที่ ได้บอกชื่อเท็จไว้หน้าชนมาทันที เพราะได้นึก
 หนักใจในข้อนี้มาหลายวันแล้ว เมื่อความรู้สึกของ
 เฟลไซม์เป็นมาเช่นนั้น เฟลไซม์ก็นั่งนิ่งถอนใจใหญ่ไม่
 พูดว่าอะไร เพราะจะบอกความจริงออกมาว่าตัวคือ
 เฟลไซม์นายโจรเล้ากยงเสียดายนางพมหมอมอยู่

นางสมหอมนั่งนิ่งไม่ว่ากระไร อยู่สักครู่หนึ่งก็ถามว่า
“วณทธานเป็นอะไร คุณงนงผดปรกตและถอนใจใหญ่แล้วถง
สองสามคร้ง”

เมื่อถูกถามงนง เฟลไซม์ก็อมความทจรวทไว้มิได้บอก
ออกไปตรง ๆ ว่า “ฉันมารู้สึกทวว่าฉันเป็นคนทจรวทต่อหล่อน
อย่างเอกและเมื่อคคชนมากทนไว้มิได้”

นางไซเพียไม่พทว่ากระไร เหลียวไปคหน้าเฟลไซม์
อย่างประหลาทใจ แลวกแห่งนหน้าชนแลคทของพาเสย รอให้
เฟลไซม์พทต่อไป

เฟลไซม์ “ถงผลของการทฉนบอกหล่อนน จะอะไร
ก็ตาม แต่ฉนต้องบอกหล่อนให้ทรายเสยในวณน เพราะฉนจะ
อมความทจรวทต่อหล่อนไปมิได้คอกแลว ฉนมิได้ชอฟอนโยนอ
ฉนคือเฟลไซม์นายโจร” เฟลไซม์นงอยู่สักครู่หนึ่งแลวกพท
ต่อไปว่า “กเมื่อหล่อนทรายว่าฉนมิใช่คนชนคนไกล คอนาย
โจรใหญ่ชงกระทำโจรกรรมอยู่เสมอ ๆ และเป็นผไม่มีกฏหมาย
แต่อย่างหนงอย่างใดคงนแลว หล่อนยงไม่ลกกหลกให้ห่างฉน
ออกไปอีกหรือ ?”

นางไซเพียนงอยู่สักครู่หนึ่งแลวกตอบว่า “ท่านจำมิได้
หรือเมอวณทธานพาฉนกลบมาจากชานน ฉนได้ชมเฟลไซม์นาย
โจรอย่างไร”

เฟลไชม คาทฉนพคกขหลอนในวณนคงเป็นคาส์คท่าย
 ทหลอนกขฉนระโคพคกน แต่ถง อยางนณฉนคคงตองพคกข
 หลอนจันโค เพราะฉนโคฉนงมานานแล่ว ตงแต่วนทฉนเห็น
 หลอนในข้าวณน ตงแตฉนยกหลอนชนหลงมาวณน ตงแต
 ฉมหลอนบ้คหน้าฉนไปวณนนำใจฉนคเป็นทาส์ของหลอนมาจัน
 วนน ขอให้หลอนเชอฉนเถคว่าฉนไม่ไซ้เด็ก อยายฉนคโค๓๕บ
 แล่ว และในระหว่าง ๓๕ บฉนโค รุกคความเป็นไปของโลก
 มากกว่ามนุษย์อน ๆ โคยมากและเมอคนเช่นฉนหลงรัก----

นางโซเพี้ยไม่ยอมให้เฟลไชมพคค่อไป โบกมือให้ฉงแล่ว
 บอกว่า “อย่า อย่า ฉนจะพ้งท่ายพคค่อไปไม่ได้” ฉวหน้าและ
 กิริยาบอกทุกอยางว่านางโซเพี้ยมีความคิควุ่นอยู่ใใจ

ในเวลาฉนฉมเรอคกรรเชยงมาในแม่น้ำลำหนง แต่เวลา
 ฉนเฟลไชมไม่โคยฉนอะไรทงฉน

นางโซเพี้ย “มีสเตอร์เฟลไชมท่ายจันรยไปจากทน
 เสียเถค ขอให้ท่ายเชอฉนและรยไปเสียโคยเร็ว เพราะท่ายหา
 ทรายไม่ว่าทนฉนคทรายมาก ถ้าท่ายรักฉนจริงคงทท่ายกล่าว
 แล่วขอให้ท่ายรยไปจากทนเสียเถยวน

ในทันใดนั้นนางโซเพี้ยแล่ม่านเฟลไซม์ไปโอบแม่ม้าสีหน้าก็
เผือดลงไปทันที แล้วกระซิบค่อย ๆ ว่า “พระเจ้าช่วยด้วย
ไม่ทันเสียแล้ว ไม่ทันเสียแล้ว”

เฟลไซม์เหลียวหลังไปก็เห็นเรือลำหนึ่งจอดเข้ามาข้าง
ตลิ่ง มีทหารหกคนแต่งตัวถอดอาวุธพร้อม กำลังก้าวชนตลิ่งมา
เฟลไซม์เห็นดังนั้นก็เหลียวหาทางหนี เห็นประตูสวนมีประตู
หนึ่งก็ขยับออกจะหนี พอประตูเปิดมีทหารตรงเข้ามาอีกหลายคน
มีนายทหารหนึ่งนำหน้าตรงเข้ามา

เฟลไซม์เห็นดังนั้นก็ยกขึ้นแล้วคืนนายทหารหนึ่งโดยมิได้มี
ความสะทกสะท้าน แต่ถลิ่งดังนั้นก็ทราบได้ครวญหาทาง
หนีไม่ได้เสียแล้ว ตัวคนเคียวหรือจะหนีรอดได้จากทหารตั้ง
๒๐ คน ซึ่งยึดเสียทางทางบกทางน้ำ

นายทหารหนึ่งตรงเข้าไปใกล้เฟลไซม์ก็หยุดยืน พยายาม
ทำเสียงจะให้เหมือนเสียงคนคุย บอกให้เฟลไซม์ยอมให้จับตัวดี ๆ
และบอกให้ทหารซึ่งเขายืนล้อมเฟลไซม์อยู่ตรงนั้นตรงเข้าจับ
ทหารก็ตรงเข้าจับแขนสองข้างมัดไขว้หลังไว้

เมื่อนายโจรไม่ต่อสู้ยอมให้อับง่าย ๆ ดังนี้ ก็ผิด
กับความคาดหมายของนายทหารหนึ่ง เพราะนายทหาร
ผู้นั้นถึงไม่เคยได้ต่อสู้กับเฟลไซม์ก็จริง แต่ทราบขอ

เสียงนายโจรปรากฏอยู่ว่าเป็นผู้กล้าหาญยิ่งนัก ส่วน
 เฟลไซม์นั้นเมื่อเห็นเสียท่าจะเอาตัวรอดไปไม่ได้แล้ว
 ก็ลาไม้ต่อสู้ และเมื่อพวกทหารพาตัวไปในนั้น เฟลไซม์
 ได้เหลียวหน้าเทยวกวาดครอบสวน โดยหวังว่าจะได้
 พบตานางโซเพียผมหอมอกกรงหนง เพื่อได้จำไว้เป็น
 ทชชไปตลอดเวลา เพราะเฟลไซม์ทราบว่านางโซเพีย
 คงแลดูตัวด้วยความสงสาร และมีสหน้าอันเศร้า แต่
 ที่เฟลไซม์แลกวาดครอบสวนเพื่อพบตานางโซเพียเป็น
 ครงสุดท้ายนั้นหาสำเร็จไม่ เพราะนางโซเพียหายหน้า
 ไปเสียแล้ว

คนวันนั้นเฟลไซม์นายโจรใหญ่ต้องนอนอยู่ในคุกซึ่งอยู่
 ใกล้ตาขลนนั้น รุ่งชนเช้ามีทหารมาพาออกจากคุก แก้มคอออก
 เสียเพื่อให้ออกขงเหยนไต แล้วให้ชนมามทหารแซงคุมไปสอง
 ข้าง ข้างหลังมีทหารถอยบนประจุตามติดไป นายทหารหนุ่ม
 คุมทหาร ๒๐ คน ชมาคุมไปกวย มีคำสั่งกับทหารถอยบนว่า
 ถ้านายโจรพยายามจะหนีก็ให้ยิงทันที

คราวนี้เป็นคราวที่เฟลไซม์ถูกจับได้จริง ๆ แล้วก็จริง
 แต่เมื่อออกขมาไปในทุ่งและป่าซึ่งเป็นที่เคยของตนแล้วถึงนั้น

เฟลไซม์ก็กลับมีอาการและผมหงอกเรงขึ้นโต เพราะนิสัย
 เฟลไซม์หาใช่คนขลาดททหน้าสนเลอได้ง่าย ๆ นั้นไม่ ในระหว่าง
 กลางคนเมื่อถูกขงอยู่ในคุกนั้น ถึงความรณเรงซึ่งเป็นนิสัยของ
 เฟลไซม์จะหมกไปชั่วคราวก็จริง แต่เมื่อเห็นว่าไม่มีทางแก้แน่
 แล้วสหนาทเผอตกกลับเป็นสหนาทธรรมคาไป ส่วนนายทหาร
 หนุ่มที่คุมไปนั้นเห็นว่าจับนายโจรตัวสำคัญโตแน่นอนแล้ว ความ
 ชอบททตนจะได้รีบเมอพานายโจรไปถงเมอขงหลวงนั้น เป็นของ
 คอรรถง และเมอนายทหารหนุ่มนกกตงนแล้ว กรุสกรนเรงใน
 ใจเหมื่อนกัน

ฝ่ายเฟลไซม์นั้นเดินทางไปไคครุหนึ่ง ก็ลงมือพุดตลกเพื่อ
 ที่จะไม่ให้เป็นที่เสียชื่อไคว่า ไม่เป็นคนรณเรงในเวลาจะตายและ
 พวททหารที่คุมนี้ ก็หาใช่คนที่ไม่ยินดีในคำตลกและความรณเรง
 ของนายโจรไม่

นายทหารหนุ่ม “แม่ ท่านนายโจรใหญ่ท่านเป็นคน
 ใจกล้าจริง ๆ ท่านช่างไม่กลัวความตายเลย”

เฟลไซม์ ออกสองสามวันซาพเจ้าก็จะกลายเป็นศพท่าน
 จะให้ซาพเจ้าทำหน้าเศร้าไปเพออะไร ถ้าซาพเจ้าสนความ
 รณเรงในใจแล้ว ซาพเจ้าจะรอดตายไคหรือ? ถ้าซาพเจ้าจะ
 รณเรงไปจนหมกเวลาที่จะรณเรงไคแล้ว จะไม่คกว่าหรือ?”

นายทหารหนุ่ม “ถึงอย่างนั้นแหละ ไม่มคนกคนท
จะไม่เค้ร่าโศก เมื่อถูกจับมาได้โดยาททานถูกจับ”

เฟลไซม “ก็ถูกจับอย่างทข้าพเจ้าถูกจับนเป็นอะไรไป
เล่า? ท่านพาทหารไปจับข้าพเจ้าถึง ๒๐ คน และข้าพเจ้าก็
คน ๆ เดียวกัน จะไม่เป็นเกียรติยศอย่างขงแสดขงอำนาจของ
ข้าพเจ้าหรือ ถ้าข้าพเจ้าถูกจับได้โดยคน ๆ เดียว เมื่อได้ต่อสู้
กันด้วยดาบเล่มต่อเล่ม หรือถูกจับได้ด้วยกลอุบายอย่างหนึ่ง
อย่างใดแล้ว ก็ควรทข้าพเจ้าจะสนความรนเริง แต่ั้นจะใดเป็น
เช่นนั้นกห้ามได้”

นายทหารหนุ่มเหลียวไปจ้องหน้าเฟลไซม แล้ว
ตอบว่า “นอะไรจนบ้านท่านยังไม่สงสัยอกหรือ ว่า
ท่านถูกอุบายหลงกตเหยอผู้หญิงขงพระเจ้าแผ่นดินตก
ไว้ ท่านก็เคยฉลาดในเรื่องนมามากกว่ามากแล้ว ครน
ถึงเหยอผู้หญิงเขาสท่านหลับตาตรงเข้าคาบเอาง่าย ๆ
ข้าพเจ้าไม่ได้คิดเลยว่จนบ้านท่านจะยังไม่รู้ตัว”

กราวนเฟลไซมหยุดพักทนต์ ทาหน้าชคณงนกอขยส์กครฐ
หนึ่งขงขอให้นายทหารหนุ่มเล่าต่อไปว่า เหยอผู้หญิงทเกยวเบค
ตกนน ได้ตกโดยจคการอย่างไร นายทหารหนุ่มเล่าว่านาง
สเทเฟ็นนางงามคนหนึ่งในราชสำนักรบอาสาต่อพระเจ้าแผ่นดิน

ว่า เฟลไซม์นายโจรใหญ่ททหารพระเจ้าแผ่นดินไม่สามารถจะ
จับได้นั้น จะคิดอธิบายจับตัวให้โตโดยกลกระสตร ขอแต่ให้ทหาร
ไปคอยจับเท่านั้น นางสเตเฟนก็กราบทูลพระเจ้าแผ่นดินว่าขัญญา
ผู้หญิงคนเคียวจะขอทำการททหารทั้งหลายไม้มกลางและขัญญา
จะทำได้

ส่วนการที่เฟลไซม์พบกับนางสมทอมในครั้งแรกนั้น พบ
โดยนางกำหนดไว้ว่าจะพบ และที่จริงนางได้คอยหาโอกาสจะพบ
โดยวิธีนั้นมาหลายวันต่อหลายวันแล้ว ซึ่งจะได้พบเพราะนางมาตก
ม้าขาเค็ดอยู่กลางป่าจริงนั้นหาได้ เป็นอุบายทั้งเพ นายทหาร
หนุ่มกับพลทหารนั้น ได้รับคำสั่งให้มาตั้งอยู่ในที่ใกล้คอยฟัง
หนังสือของนางและปฏิบัติตามคำนัด

เมื่อนางสเตเฟนคิดว่าเกยวเฟลไซม์ไว้โตแน่แล้ว ก็ให้
คนสนิทถ่อหนังสือไปแจ้งความให้นายทหารหนุ่มทราบ กำหนด
เวลาให้มาทางทางนาทางบก จึงได้พบตัวเฟลไซม์จับตัวโตพอค

เฟลไซม์นั่งเองไม่พูดว่าอะไรหมด พอนายทหาร
หนุ่มเล่าเรื่องให้ฟังขาดคาลงกนงกนเกือบเป็นพงเทศน์
ไม่มีใครพูดอีกจนคำเดียวเลย สหนาอนชนบานของ
เฟลไซม์ก็แห่งหายกลายเป็นสหนาอนมวหมอง ผิดกับ
ที่เฟลไซม์เคยเป็นมา

๑๑๔ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
สักครูหนึ่งนายโจรกับผู้คุมยกมาขึ้นไปถึงยอดเขา
เขาหนึ่งตามถนนที่ข้ามเขาไป และเมื่อถึงยอดเขาก็แล
เห็นหมู่บ้านและป่าไกลเคียง บ้านสุดเด่นสโตนชงเป็น
ตึกสูงใหญ่โตนั้น แลจากยอดเขาเห็นถนนคดๆเดียว

พลทหารผู้หนึ่งยกมือขึ้นของหน้าแลวร้องว่า "เออ! นั่น
อะไร? ตายจริง ควัน"

พวกทหารเข้าไปนั่งเหลียวไปดูพร้อมกัน เห็นควันพลุ่ง
ขึ้นจากบ้านสุดเด่นสโตน ต่างคนต่างก็ขอกันออกของว่าใครก็คิดว่า
ไฟไหม้เพราะอะไร และควรทำอย่างไร ต่อมานายทหารหนุ่มห้าม
ให้นั่งจ้งหยุดและพชหยุดพูดกับพอโตยันเสียงแผกมาหือตามมา

นายทหารหนุ่ม "เสียงแผกมาใครหือมาทางนข้างที่จะ
ไปเชื่อว่าเกิดเหตุอย่างไรชนข้างหลัง ควันไฟนั้นก็ไม่เขากค
ราวกับมีไฟเขาปลน และถาปลนก็เพื่อนทานละ มีสเตอร์เฟลไทม
เออ! คนที่ขมามานนสูญญง เห็นจะเป็นนางสเทเฟนเพื่อนทาน
กรรมัง"

เฟลไทม แลก็ไปเห็นคนทขมาหือเป็นฝนมานนเห็น
สูญญงจริงตามทนายทหารว่า และเมื่อเขามาใกล้ก็เห็นเป็นนาง
สมหอมจริง

นางผมหอมหน้าไม่มีเลือด ผมยุ่งเป็นยุ่งตักัน ดูเหมือน
 ผู้หนักคณาสนาสักครั้งนิ้ว เมื่อไปถึงที่พวกทหารกับนายโจรยืนมา
 อยู่ก็พูดอย่างกระหืดกระหอบว่า นึกว่าจะไม่ทันเสียแล้ว “น้แนะ
 พวกโจรลูกสมุนนายโจรคนนั้นมาอยู่ที่บ้านขุนเค็นสไตน์ เอาไฟจุด
 เข้าแล้วเข้าปล้นบ้าน จะฆ่าคนแก่แค่มทจับตัวนายมาได้ เร็วเกอะ
 ท่านนายทหารถ้าอยากจะช่วยคนในบ้าน นั้นให้รอดอันตรายแล้ว
 ท่านก็ต้องหอกกลับไปเร็ว ๆ ที่เดียว”

นายทหารหนุ่ม “นั่นมิใช่ละ นึกแล้วเที่ยวทราบ
 ไหมยะว่าพวกโจรมากน้อยเท่าใด?”

นางผมหอม “มีผู้บอกฉันว่าประมาณ ๒๐ คน”

นายทหารหนุ่ม “เฮอะ น้แนะท่านนายโจร ข้าพเจ้า
 จะไปพาเพื่อนชองท่านมาเค็นทางเป็นเพื่อนท่าน แะ [พวกขี้
 ทหารสองคน] เจ้าอย่าด้วยกันรักษานายโจรนี้ไว้ เอาตัวพวกเข้า
 ไว้กับต้นไม้ต้นนั้นก็ได้ ถ้ามีพวกโจรมาช่วยกันแล้ว ก็ให้ยิง
 หัวสมของนายมันเสียก่อน เจ้าจงคอยหนีไปเข้าใจหละนะ [หัน
 ไปพูดกับนางสเตเฟนี] หล่อนตามไปช้า ๆ ก็ได้

นายทหารหนุ่มพูดเท่านั้นแล้ว ก็พาทหารรีบควมมากกลับไป
 ทางเก่า ปล่อยเฟลไซม์นายโจรใหญ่ไว้กับทหารสองคน กับ
 ผู้หญิงตัวสำคัญที่คิดอุบายจับเฟลไซม์ได้นั้นด้วย

ทหารที่เผื่ออยู่นั้นก็บัดนี้ประจวบอยู่ ร้องสั่งเฟลไซม์ให้ลง
จากหลังม้า นายโจรก็กระทำตาม แต่ตานั้นคอยหลบตามางมอง
หอมอยู่ ทหารอีกคนหนึ่งนั้นก็ลงจากม้าเหมือนกัน แล้วรีบไป
ไปจ้องออกเฟลไซม์ไว้ ในเวลาที่อีกคนหนึ่งลงจากหลังม้า

เมื่อลงจากหลังมาแล้ว ทหารคนหนึ่งก็แก้อาสาโยก
ม้ามารักษาคนนายโจร และสั่งให้นายโจรเดินไปให้มืดข้าง
ต้นไม้ ทหารสองคนนั้นเดินไปข้างหลังไตสองสาม
ก้าว ทหารที่รีบเข้าไปถือไวคังยื่นให้เจ้าของ และในทันนั้น
นางสเตเฟน ชงย่นมากอยนนั้น ก็เขย่นมาให้แผ่นเข้าไปโคน
ทหารทั้งสองนั้นล้มฟาดลง ยืนกระเด็นไปจากมือ พอเฟลไซม์
ไต่ขึ้นเสียดเหล็กขวามา นางสเตเฟนก็สั่งขึ้นโกให้บอกว่า "เอา
มันแหละบ้องกันตัว"

เฟลไซม์ไม่ยอมรีบหนีอยู่สักสองจิตใจ เมื่อกลับ
ระลึกได้ว่าถ้าไม่รีบก็จะถูกแขวนคอภายใน ๗ วัน จึงรีบ
บนนนั้นมา พอทหารคนหนึ่งโง่ศรัทธาจนยกเอาบนจ้องแล้ว
บอกให้ยืนอยู่กบที่ ส่วนทหารอีกคนหนึ่งนั้นเพอญญกม
โคนฟาดลงไปกำลังแรง นอนกลดงสลบอยู่

เฟลไซม์ "ย่นนงกอน ชายเพอนยากมนกลบเข่นอน
ไปแล้วเห็นไหม? ถ้าเองอยากจะกลับไปเห็นหน้าลูกเมียพนอง

ของเอง ก็คงทำตามคำสั่งชาโดยเร็ว ไม่อย่างนั้นลูกขนนจะ
ทำพิช ใหนสั่งสายไกลนนนมาน ขวากลับหลัง—หน อ่าวยัง
ไม่หนอก ประเทยวเจ้าจะตองลงไปหนอยุกกลางคิน หนสิ เออ
อย่างนน เอมอไซวหลังเขา

เฟลไซม์ไซสายไกลนมคมอทหารณนไซวหลังตคเขาไว
ภยคณไม เลอกมาทมกาลงมากทสคมาเหยยบไกลนโคคชน
หลัง ชกหนหน้าไปทางนางผมหอมแลวนงตะลงอยุ เพราะไม
เขาใจวานางคณนเล่นกลอยางไรแน

สักครหนงเฟลไซม์จงพคออกมากไควา “นายทหารณน
บอกคณวาชอหลอนชอสเตเฟน ไมไซไซเพย คณจรงหรือ?”

นางผมหอม “จรง”

เฟลไซม์นงนกอขครหนง คไมแนวาวะควรพคทอไปอก
หรือจะเขคหมวกคานขแลวชกมาไปเสย

อกครหนงจงถามออกไปอกวา “ถายางนนคณจะเขาใจ
ไคอยางไรวา ทำไมหลอนจรงกลยทาตงน

นางผมหอม “ทานอยามาถามเลย จตองการเขาใจไป
ทำไม ทานจรงรีบไปเสยเถค ไมมสังคคคขวางแลว”

เฟลไซม์ “คณไมทราบจะคคอยางไรเลย จรงอนใจ
ชยากจะทราบ คณคงทราบมากไปหรอนอยไป คคทราบมากจน

อยากทราบให้ตลอด หรือไม่อยากว่าทศพรทราบต่อไปอีกจากที่
ทราบแล้ว เคยวนทเราพอกันในขำวนนั้น เป็นไปตามที่หล่อนคิด
เป็นชบายไว้หรือ?”

นางสมหอม “เป็นชบายของฉฉฉฉจริง”

เฟลไซม์ “และเท่าหล่อนก็ไม่ใช่”

นางสมหอม “เปล่า”

เฟลไซม์ “และหล่อนสัญญากับพระเจ้าแผ่นดินว่าอารย
ตัวฉฉให้ไต่?”

นางสมหอม “อย่างนั้น นทานมายกลงโทษฉฉด้วย
ปัญหาของท่านเช่นนี้ทำไม? ทำไมท่านยังไม่ไป”

เฟลไซม์ “ก็เมื่อหล่อนคิดกลสำเร็จดังเพียงนั้นแล้ว ทำ
ไม่หล่อนจึงทำให้มาโดนทหารสองคนนลมลงไปเสีย แล้วให้
อาวุธกับฉฉแล้ว?”

นางสมหอม “ท่านยังไม่ทราบว่าฉฉได้ทำมากกว่านั้น
มาก พวกโจรของท่านไม่ได้มาเผาบ้านฮลเคินส์ไต้จริงดังที่
ฉฉกล่าว พวกโจรไม่ได้มาสังคนเคียว ฉฉได้จุดไฟชนในบ้าน
ตนเอง เพื่อให้ทหารทศมท่านมานนเชอเรื่องทศฉมาหลอก
ท่านเห็นไหมว่าเขาเชอ และปล่อยให้คนอยู่คุมท่านสองคน
เท่านั้น”

เฟลไซม์ยังไม่เข้าใจอยู่นั่นเอง ยนมาของหนานาง
 ผมหอมคอกสองสามอกใจงวว่า “นกกกลอกกลทง หลอน
 เผาบ้านใหญ่โตเสียทงขาน เพอให้เรองทหลอนพามาหลอก
 นายทหารนนเหมือนจริงเข้า แต่ทำไม? ทำไมหลอนจึงกลบ
 ทำอย่างน?”

นางผมหอมกมหน่าไป้องคคินและตอบว่า “ท่านตาบอก
 เสียแนแล้ว อะไรนแทนขงแลไม่เห็นอกหรือ? ท่านเห็นไม่
 ไคเจียวหรือว่า ทฉนเผาตกเสียทงหลงน กเพอทาากลฉนกล
 ทฉนไคทำหลอกท่านวานนในส่วฉนก็บอกแล้วให้ท่านหนีไปเสีย
 แต่ท่านก็ไมหนีทนท์ และฉนบอกท่านนก็ไมค้อยทนเสียควย
 เขาเลอะ ท่านกขฉนก็คงไมไคพยกันอก บอกเสียตรงๆ ก็ไค
 ฉนไคกราบทลพระเจ้าแผ่นดินไว้ว่าฉนจะแกล่งทำเป็นรักท่าน ลอ
 ให้หลงจนจับตัวให้ไคและวานน (รองให้ชน) วานนฉนกลบ
 ทราบในใจว่าทฉนจะแกล่งทำนน กลบกลายเป็นไม คองแกล่ง
 เสียแล้ว”

นางผมหอมแข็งใจกลนนำตาแลคเฟลไซม์ แลวกกล่าวต่อ
 ไปว่า “นันทานยนตระกูลอยู่ทำไม? ทำไมท่านไมไปเสียแต่แรก
 จฉนต้องบอกความจริงให้ ฉนลาท่านก่อนหละ ฉนไมเชื่อว่า
 เราจะได้พยกันอก แต่ขอให้ท่านจำไว้ว่า ถึงแม้ว่าฉนไคทาากล

จนจับตัวท่านไต่ก็จริง แต่ฉันไต่ทำกลอนกลอนนั้นจนกลีบช่วย
ชีวิตท่านไว้ไต่ เพราะฉะนั้น ท่านต้องยอมยกโทษให้ฉัน”

พูดเท่านั้นแล้ว นางผมหอมก็ชักม้าควยหนีไปเสีย ก่อน
ที่เฟลไซม์จะมีเวลาตอบไต่ เลยเป็นอันต้องนั่งคนางขี้ม้าไปอยู่
สักครู่หนึ่ง แล้วพูดกับตัวเองว่า เรื่องรักเรื่องตนของเราหมด
เพียงนี้ และถ้าจะเป็นเช่นกนออกแล้ว ก็หวังใจว่าเรื่องรักเรื่อง
ตนจะเป็นเรื่องสัปดาห์ด้วย เออ! นางไซ้เพี้ย เจ้าของบ้าน
ฮูลเค็นส์ไต่ก็จริง ๆ นั้นจะว่ากระไรกับแม่ผมหอมบ้าง ที่เอาบ้าน
ของเขาเป็นกองไฟเล่นเสียทั้งบ้าน และที่เผา ก็เพราะอายเปรต
อย่างเราเอง”

เฟลไซม์พูดกับตัวเองเท่านั้นแล้ว ก็ฉุนใจทำเป็นหัวเราะ
ขบขมกลืนเขาอยากกลับบ้าน

ส่วนนางสเตเฟนนั้น เมื่อได้รับอาสาสมัครให้นายโจรรัก
และกลับมารักนายโจรเข้าเอง จนต้องคิดกลอนกลอนจนแล้ว
เมอกลับไปเมืองหลวงจะถูกกรวดกราดประการใด หรือจะไม่กลับ
ไปเมืองหลวงเสียทีเดียว นายโจรก็หาทราบดีต่อไปไม่ แต่ถึง
อย่างไรก็คงไม่ลืมนางผมหอมไต่ง่าย ๆ

เครื่องผูกเขนตุลแมน

ในออกซฟอร์ดแลเคมบริช

ปาฐกถาซึ่งกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ตรัส

ที่สโมสรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

เมื่อสองสามเดือนมานี้ ม.เคมบริชกินเนอร์ในกรุงเทพฯ
คือว่า ศษย.เกาแห่งมหาวิทยาลัยเคมบริช มีไทย จน ผรง
หลายสิบคนกันชาวเขนพร้อมกันทส.ปอทส.ค.ล.ย. คนพวกนั้น
ไม่เลือกชาติเลือกภาษา ไม่เลือกอายุเลือกยศ นับว่าเป็นลูก
แม่เดียวกันทั้งนั้น ความเขนพนองชนคนน. อยู่เห็นอ.ข.ญ.หา
เรื่องบ้านเรื่องเมือง เรื่องชาติศาสนา เป็น Brotherhood ซึ่ง
แผ่กว้างไปไกล ไม่มีอาณาเขต ไม่มีกำหนดเวลา เป็นของ
เขนยงคกงระพ.น. เป็นเครื่องน.าน.ข.ม.ยง.น.ก.

คำว่า Brotherhood หรือ Fraternity กติ หมน.ฉ.น.ใ.ก.
ข.ย.ข.อ.ย. ในหนังสือทางการเมือง ในพวกคำ "ภาพ" ต่าง ๆ
คือ เสรีภาพ สัมภาพ ภราดรภาพ แลอื่น ๆ ภาพ ภราดรภาพ

เป็นคำใช้แปล Brotherhood แต่ในพระราชบัญญัติตราจกริกใช้
 คำว่า ภราทรมานานแล้ว แต่ต้องไม่ลืมว่าพระราชบัญญัติ
 นั้นเขียนตัวหนังสือ ซึ่งลงแม่จะเขียนตก เราอ่านผิดก็ได้ คำว่า
 ภราทรนเราออกเสียงผิดกันมาหนักกว่าหนัก คำนั้นตัว ภ. กับ
 ทวีร. เป็นตัวควบ ต้องอ่านว่า ภราทร จึงจะถูก ไม่ใช่ ภระราทร
 คงท้ออันเกินโทษมาก คำๆนี้ สักกฤตเขียน ภราตฤภาว. ทวี ฤ
 ออกเสียงยากเราอ่านเป็น คร เสียงอย่างไทยๆ เช่น บิทร
 มารคร กติแล้ว แต่ ภร ตัวควบนั้นที่เราปล่อยทวี ร ไว้มิเพราะ
 อ่านผิดว่า ภระราทร ถ้าถูกขงคย์ให้อ่านว่า ภราทร ฉนนกว่า
 ทวีร คงหลกไปนานแล้ว เหลือเพียง ภาทร ซึ่งเรียกง่าย
 เจ้าชคกย บิทร มารคร คอคำขาดแปลงรูปเป็นไทย นยหนง
 เขาแขกมานั่งผ่า การออกเสียงทตองกระกกลนจคนกนน เรา
 ไม่ถนคณขประสาแต่อะไร แม้นมปลากริม ยงเรียกชนม
 ปากิม หม่อมท่านวรรณไวทยากร ถูกเรียกคณพอยหนักกว่า
 หนัก วันหนงฉนเลนกอลฟตลุกไปค้ เคกทลอลงมนคนจนไปค้
 อภยให้สน มนเห็นลुकลอยไปอย่างสละสลวย มนกว่า คคช
 ทงกตงโก” นแหละ เราจะใช้คำว่า ภราทรอย่างไรได้ เมื่อ
 เรานกว่า ภระราทร เรากพอใช้ได้ แต่เมื่อรู้ว่า ภ กย ร เป็น
 ตัวควบยกควรรจะทท ร ทงเสย เหลือแต่ ภาทร เป็นคำขาด

รูปไทย เมื่อจะพูดอย่าง Brotherhood ก็ใช้ว่า ภาครูปภาพ
ไม่ใช่ ภาวตฤภาพ ภาวทรภาพ หรือแม่ ภาคกภาพ อย่าง
ภาษาบาลี ต่อไปในฉนจะใช้คำว่า ภาครูปภาพ เพราะแม่แปลฉน
ที่พูดทวอกษรควบไคคสองอย่างฉนฉน กว่ ภา ง่ายกว่า ภาว

ภาครภาพแห่งศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัย เช่น ออกซฟอก
แลเคมบริชนั้น ไทยเราทเป็นศิษย์เก่ากลบจากเมืองอังกฤษแล้ว
มาอยู่เมืองไทยคลยชชีวิต ก็ไคประโยชน์ฉนน้อยหน้อย ฉายง
หมกอยู่ไทลลยภยงไมไคไรเห็นผล ถ้าอยู่ไทซงมวสาสะ
กยคนมาก ๆ แม่ในกรุงเทพฯ นกไคประโยชน์ เพราะมีคน
อยู่ไทภาครภาพเคยวกันหลายลยคน แต่ถ้าไปต่างประเทศจะ
เห็นประโยชน์มาก ฉนพูดตามเอกซบเรียนซซของตนเอง เมื่อ
เทยวเตรคเตรอยู่ไทพม่าและอินเคยประมาณ ๖ เดือน พยปะ
กยคนทมาจากมหาวิทยาลัยแม่ (คิต เคมบริช) หรือมหา
วิทยาลัยยา (คิต ออกซฟอก) กรูจกสันทสันมกันไคเร็ว เร็ว
กว่คนอังกฤษทไปทวักกัน แต่หาไคอยู่ไทภาครภาพเคยวกัน
ไม เหตุไคไทเมืองต่างประเทศ ซงเป็นเมืองชนชของฝรั่ง เรา
ฉนเป็นคนต่างชาติจึงเข้ากลมเกลยวกับฝรั่งไคคกว่ชาวคนทเป็น
ฝรั่งทวักกัน ทชยว่าเพราะภาครภาพแห่งมหาวิทยาลัยฉนเอง

ในเมืองพม่าแลอินเดีย มีข้าราชการจำแนกเป็น ๒ พวก พวก
 เรียกว่าอยู่ใน Provincial Service ทำราชการประจำอยู่เฉพาะ
 มณฑลเทศาภิบาลพวกหนึ่ง พวกอยู่ใน Indian Civil Service เรียก
 ย่อว่า ไอ.ซี.เอส. ไม่จำเป็นต้องอยู่เฉพาะมณฑล ตำแหน่ง
 ว่างที่ไหนอาจถูกย้ายไปอยู่ที่ไหนก็ได้ พวกหนึ่งท่านคงจะ
 เห็นไต่แล้วว่ามีผู้ที่ต้องอยู่เฉพาะที่ ก็ขยับไปไหนไปไหน
 โอกาสที่จะเลื่อนตำแหน่งผิดกันมาก นอกจากนั้น ผู้อยู่ใน
 Provincial Service ต่างว่าเป็นนายเวรได้เงินเดือน ๔๐๐ ร้อย
 ออกกันเขยยานาน ผู้เข้ามาแทน ถ้าเป็นพวกเดียวกันก็จะได้เงิน
 เดือนตามอัตราเดิม แต่ถ้าเป็นพวก ไอ.ซี.เอส. จะได้เงินเดือน
 ๖๐๐ อย่างที่เราเรียกกันว่า เพิ่มค่าวิชาชีพเอง การที่จะเข้า
 อยู่ใน ไอ.ซี.เอส. ต้องผ่านการสอบวิชาทุกสิ่งในเมืองอังกฤษ
 จึงเป็นคนมาจากนอกชฟอกแลเคยมีวิชาเป็นส่วนมาก อนึ่งคนที่
 สอบไล่ได้ชั้นสูง ย่อมมีโอกาสที่จะได้รับตำแหน่งชั้นสูง
 เพราะฉะนั้นในเมืองพม่าแลอินเดีย เมื่อขึ้นไปถึงตำแหน่งสูง ๆ
 ก็มักจะเป็นพวก ไอ.ซี.เอส. แทบทั้งสิ้น ภาพกรภาพเช่นที่วาน
 มีได้จากที่คอยเพียงมหาวิทยาลัยแม่ทານน ถึงมหาวิทยาลัยปา
 กเนองถงกันไต่ เป็นคนว่าที่เมืองหนึ่งในพม่า พอขึ้นไปถึงภพ
 ใฝ่ราชการจังหวัดมาจากนอกชฟอก ก็เป็นอันว่าคนกันง่ายอยู่

มหามันพทยาลงกรณ์

มนหนงแลว มีหน้าชาเมอพบกนคราวแรกเขากบอกว่า เมออยู่
 แลยลมเพอนไทยคนหนง ซอวรรณ ไวทยากร ฉนว่า อ้าว
 เมอเองเอง นเนะพสาวเขาอยน ระหว่างทณนอยทนน
 ว่าราช การจิงหวทคนนนเกอยจะเบนนอง เมยฉนอกคนหนง
 จะชกถามไหว่วานอะไรหรือให้พาไปไหนไต่หมก จุฬาลงกรณ์
 มหาวทยาลยน ท่อไปข้างหนากจะมีภาครภาพอย่างเตยวกัน
 แต่คงจะแคบกว่า เพราะอยู่ในประเทศนประเทศเตยว จะหวัง
 ให้แผ้ววางเหมือนออกซฟอกแลเคมบรชยงไม่ได้
 ที่เคมบรชกนเนอรทเรมพคเมอกน ไต่หมการคมีให้พร
 มีไทสตกตามลาคบ คอ พระเจ้าอยหว แลวกิงยอชฉเป็นพระเจ้า
 แผ่นกนทเคมบรชอย แลวถงเคมบรช ซงเป็นไทสตกสำคญใน
 กนนน คองเลอกฉพคค แลคนนหมายความว่าสนุก เคมบรช
 ถุกไทสตกไม่รู้วาท่าไร ๆ จนไม่มีอะไรจะพค เพราะฉนนคอง
 ฮาศยคคคตลกรจจะพงใจ แลฉรรมนเยมการพคคอกนเนอรทคอง
 คคคตลกลเสมอ คนนนเมอคมีให้พรเคมบรชแลว กถงไทสตก
 จุฬาลงกรณ์มหาวทยาลย ซงฉนถูกเลอกให้พค ฉนพคคนนน
 มีคนพงหลายลียบคนกจิงอย แต่ไม่ได้ส่งให้พิมพ์ในหนงลือ
 ข่าว นยว่าไม่แพร่หลาย แมฉพทพงคนนนก็อาจลมแลวว่า
 พควากอะไร เพราะฉนนฉาจะซาในทนบางกเห็นจะพอใจ อนง

คินนุเป็นเคมบริษคินเนอร ฉนังพคออกชอแต่เคมบริษ แต่
 ใจความเนถาจะเปลยนชอเป็นออกชฟอดกโกเคเหมอนกัน เวลา
 นฉนพคองออกชฟอดแลเคมบริษ เพราะฉนเน แมเมอกลาว
 ความทชากยครวากอน กัจะพคออกชอทองสองมหาวิทาลัย
 ทเคยว

ออกชฟอดแลเคมบริษเป็นมหาวิทาลัยรุนเกำทสุคในโลก
 ไม่ใช่เกำทสุค แต่เป็นรุนเกำทสุค รุฟำลงกรณมหาวิทาลัย
 อยู่ในรุนใหม่ทสุคในโลก ออกชฟอดแลเคมบริษเกำเพยงไหนด
 แลรุฟำลงกรณมหาวิทาลัยใหม่เพยงไหนด ท่านอยากทรวาย
 เมอไรก็เบคคินโคในหนงสอ แต่มศักราชขางทวชงอาจเทยบ
 กันโคในทางทท่านไม่เคยนง แลฉนงก็ไม่เคยนง แต่ลกเกณช
 ใหพคคินนุ ไม่รุจะเอาอะไรมาพคองมหาวิทาลัยชองเรา
 ชงปากยังไมสันกลนนาม คองตรองอยนนานงนงหาใจความ
 มาพคโค ท่านตองระลกวา หนาทชองฉกลาวโทสคเป็นหนาท
 ขกยอ แต่ถำจะเอามหาวิทาลัยนไปอวคไม้กับคินเคมบริษ
 ก็เสมอเอาเทวคาไปอวคพระอินทร พระอินทรแกก็เทวคา
 เหมอนกัน

กานะคคงเคมของ ออกชฟอดแลเคมบริษน สุนุหายไป
 ในความเกำแก่ ไม่มีหนงสอเหลออยู่เป็นหลกฐาน แต่ฉง

ไม่มีหนังสือเป็นหลักฐาน ก็มันทานมาแทนจางกว่าขลุ่ย
 ขาคอยแต่ว่าคนไม่ใคร่เชื่อเท่านั้น ถ้าจะพูดตามหลักฐาน
 ทัมหนังสือแน่นอน ก็มันประกาศของพระเจ้าเฮนริก ๓ ก้าหนด
 ระเบียบแลวินัย สำหรับนักเรียนทั้ง ออกซฟอกแลเคมบริช แล
 คอลเลจต่าง ๆ ก็เกิดเนื่อง ๆ กันมาตั้งแต่ครั้งนั้น พระเจ้าเฮนริ
 ท ๓ เสวยราชย์เมืองอังกฤษ ในรอยปีที่ ๑๓ แห่งคริสต
 ศักราช ในรอยยเคยวกันนั้น พ่อขุนรามคำแหงของเราเสวย
 ราชย์กรุงสุโขทัย แลได้ทรงทำการอย่างหนึ่งเป็นการริเริ่ม
 ฟ้าลงกรณมหาวิทยาลัย ก็คือ ได้ทรงคิดแบบหนังสือไทย
 ขึ้นต้นเค้าหนังสือไทยอยู่ในมหาวิทยาลัยนั้น จึงกล่าวไคอย่าง
 หนึ่งว่า ในรอยยทัมหนังสือเป็นหลักฐานว่า ออกซฟอก แล
 เคมบริชไคก้าเนคนั้น เราก็มึลลารวกเป็นหลักฐานว่า หนังสือ
 ไทย ในมหาวิทยาลัยของเราก้ไคก้าเนคเหมือนกัน ความ
 พยายามของฉันทระลาฟ้าลงกรณมหาวิทยาลัยถอยหลังไป
 ๗๐๐ ปีเศษ เพอระให้มออายุไคเลยเข้าไปกัขออกซฟอกแล
 เคมบริชนั้นไคเพียงเท่านั้นเอง แต่ถาจะพูดอีกอย่างหนึ่งไค
 มหาวิทยาลัยทั้งสองนั้นเขาเกากว่า สมัยที่เราเขียนหนังสือเป็น
 ไทย ถ้าจะพูดกันเป็นรอยยักพูดกล่าววว่า เขากัขหนังสือ

เราใช้เกิดในร้อยปีเดียวกันได้ แต่ถ้าจะนับกันจริง ๆ เขาตั้ง
ตั้งแต่พ่อขุนรามคำแหงยังไม่ประสูติด้วยซ้ำ หากท่านทรง
จำเริญเห็นผู้ใหญ่ทหนักคแบบหนังสือได้ในร้อยปีเดียวกัน

การเป็นเช่นมหาวิทยาลัยของเราจะทรงนางตัวเป็นผู้หลัก
ผู้ใหญ่มากยิ่งไม่ได้ แท้จริงศิษย์เก่าเคมบริชทให้พรฯ ฟ้าลงกรณ
มหาวิทยาลัยคนนั้น บางคนเป็นศิษย์เคมบริชก่อนมหาวิทยาลัย
นี้เกิดกว่า ๒๐ ปี ถ้าจะเทียบก็บอกว่า หลานผู้ใหญ่ให้พรน้ำ
ทารก (Baby Aunt) นั่นเอง

นี้แหละมหาวิทยาลัยทั้งสองของอังกฤษ กับมหาวิทยาลัย
ของเรามีอายุผิกันประมาณ ๗๐๐ ปี ถ้าเดินดูในออกซฟอร์ด
แลเคมบริช จะเห็นตกรามเก่า ๆ ตั้งแต่ ๗๐๐ แล ๖๐๐ ปี
ลงมา ซึ่งเขาสงวนไว้ให้เก่า ไม่เอาปูนซีเมนต์ไปฉาบให้ใหม่
เป็นอันขาด ความรรมย์ในของเก่านี้เป็น Tradition ซึ่ง
รักษาไว้อย่างแข็งแรง จนชนชนกระโตกิ้นซึ่งกรอนจนเกิน
ไม่ใคร่ถนัด ก็ปล่อยให้กรอนอยู่อย่างนั้น ทคอเลขของฉินมี
สนามหญ้าใหญ่ซึ่งรักษาไว้เรียบร้อยที่สุด มีเรื่องว่าคนมาจาก
อเมริกาคนหนึ่งเห็นสนามหญ้างาม ก็ทกว่าสนามนคจริง
ไม่เคยเห็นสนามทไหนคอย่างนี้ ผู้ทพาเดินคตอบว่า แน่ละช

๔ ๑
กรมหมื่นพทยาสงคราม

๕๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕
สนามนมา ๖๐๐ ปีแล้ว ทวปอเมริกาพงจะพยเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง
ยังไม่มีเวลาจะมีสนามอย่างนี้ได้ ฉนั้นจะมาเลิกเซอรันน มา
๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕
ถงตกน ก็ชนบันใดทำควยหินปลอม คอหินทำควยปอตแลนค
๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕
ชเมนต์ แลปอตแลนคชเมนต์พงจะเกิดชนในโลก ๑๐๐ ปี
๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕
เท่านั้นเอง ยังมี Tradition ไม่ได้ ออกซฟอกแลเคมบริช
๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕
ได้ให้กำเนิดความเป็นนักปราชญ์แก่คนมซอเสียงทวโลกหลาย
๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕
ร้อยปี ก่อนทไทยเรามามีความคิดว่าจะมาสร้างกรุงเทพ ๆ ท
๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕
บายกอก เรายังไม่มีเวลาที่จะให้กำเนิดแก่นักปราชญ์ในทาง
๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕
วิทยาศาสตร์แลศิลปศาสตร์ แต่เราคงจะมี เป็นยอนชั้น มิสตัน
๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕
แลไชรอน ของเรา นิตัน แล คาวิน ของเราในเวลาข้างหน้า
๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕
จะซาหรือเร็วก็แล้วแต่ว่ารัฐบาลจัทมหาววิทยาลัยนอย่างไร แต่
๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕
คงจะต้องมีเป็นแน่

๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕
ขอทออกซฟอกแลเคมบริชเป็นมหาวิทยาลัยแก่นัน มิได้
๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕
หมายความว่ามีความเป็นไปอย่างโบราณ แลทว่าฟ้าลงกรณ
๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕
เป็นมหาวิทยาลัยใหม่นั้นแล้ว ก็มีได้หมายความว่าเข็นทากร
๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕
มหาวิทยาลัยเก่ายังออกหน้าทางในเรืองความรุอินไม่ลาหลัง
๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕
อยเส่มอ แลมหาวิทยาลัยใหม่ไม่เอากำเนิดเข็นทากรก ย่อมเป็น
๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕
ผู้ใหญ่ตงแต่ปฏิสนธิทเทยว เพราะเห็นตัวอย่างจากมหาวิทยาลัย
๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕
ทเก่ากว่า อาจารย์เอาแบบอันจำเริญแล้วมาใช้ แลสามารถ

ความมุ่งหมายแลดำเนินการให้ สู่ ความสำเร็จ ประสงค์ ของตน
 ออกซฟอกแล เคมี วิชา สอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มาก
 แต่ในทางการบางอย่าง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต้อง สอน ตัวเอง
 เพื่อ สย ความสำเร็จ ประสงค์ กล่าว แล้ว เรา ควร จะ ตั้ง ความ หวัง
ไว้ ว่า เมื่อ มหาวิทยาลัย นี้ ได้ รับ ความ สอน จาก ออกซฟอกแล
เคมี แล้ว ต่อไป ภาย หน้า จะ มี ความ รู้ ถึง ข้อ สอน ออกซฟอกแล
เคมี วิชา บาง ส่วน บาง ประการ เพราะ เหตุ ว่า เรา ทำ การ สย
ส่วน ความรู้ ใน ภูมิ ประเทศ ต่าง กัน อาจ ได้ ความรู้ บาง อย่าง อัน
จะ ค้น คว้า ไม่ ได้ ใน ยุโรป เหมือน ดัง หมอดู บน คน ได้ ความรู้
สำคัญ ใน เรื่อง โรค เขตร เขตร เพราะ หมอดู คน นั้น ประจำ อยู่ ใน
กองทัพ เรือ บน อัน เป็น ทัพ เรือ ใหญ่ ทัพ เดียว ใน โลก นั้น ซึ่ง คน กัน
ชาว อนิง มี หมอดู จน คน หนึ่ง นักเรียน ร่น เคียว กีย ฉน เคย เรียก
กัน ว่า ตก ชน ชอ ว่า เป็น หมอดู ความ รู้ กว้าง กว่า ใคร ๆ ใน เรื่อง
ภาพ โรค เพราะ เมื่อ ง เขา เป็น ยาน ของ หนุ ชน นี้ คน หนึ่ง ซึ่ง เป็น ข้อ
เกิด ของ โรค ชน นี้ คน นั้น ขอ ท คน ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะ มี
ความรู้ นำ โลก ใน วิชา บาง อย่าง บาง ประเภท นั้น คง จะ ยัง ไม่ มี ใน
อายุ คน ร่น เรา หรือ ไม่ ร่น หน้า แต่ นั้น มี ใช้ เหตุ ก ก ก ก มี ให้ คง
ความ หวัง เช่น ท วาน น

ท่านจะกล่าวถึงออกซฟอกแลเคมีวิชาสอนสันนิษฐานจากหน้า
 ใต้ แต่เรื่องของออกซฟอกแลเคมีวิชาสอนให้พูดได้มากมาย ถึ

จะเขียนพิมพ์เป็นเล่มสมุดก็แทบจะเต็มคั่ง จากองค์เลอภคคตมา
 กล่าวแต่พอควรแก่เวลา และใจความที่จะนำมาพูด ถ้าฉัน
 พูดเองก็ไม่ขลัง จะพูดตามคำของโปรเฟสเซอร์ทิเบตอช
 อาจารย์ภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยแห่งเบอร์ลิน อาจารย์ผู้นั้น
 เขียนสมุดเล่มหนึ่งเรื่องประเทศอังกฤษ เป็นภาษาเยอรมันไว้
 สำหรับเยอรมัน ไม่ใช่เขียนสำหรับให้อังกฤษอ่าน ในคำนำ
 ภาษาเยอรมันกล่าวว่า ความคึกคะนองหนังสือนั้นเกิดขึ้นใน
 คราวสงคราม ขอบังคับใจให้แต่งก็คือ ความรู้สึกว่าชนชาติ
 หนึ่งทำการเต็มความสามารถในการเคี่ยวมาชนชาติอื่น ซึ่งไม่รู้เลย
 ว่ามีความเป็นไปอย่างไร ถ้าจะพูดอีกทางหนึ่ง หนังสืออันนั้นเป็น
 ความพยายามที่จะให้เยอรมันรู้จักอังกฤษ เหตุฉะนั้นจึงจะเป็น
 หนังสือที่ใก้กาเนกเพราะสงคราม ก็ควรนับเป็นหนังสือซึ่งมีผล
 ไปในทางที่จะให้ไม่มีสงครามในภายหน้า เพราะถ้าชนสองชาติ
 รู้จักแลนบถอกันแล้ว ก็ย่อมจะมีใจชวนวาทกันน้อยเข้า ใจ
 ความทฉนจะกล่าวต่อไปน เป็นตอนที่โปรเฟสเซอร์ทิเบตอช
 กล่าวถึง ออกซฟอร์ดแลเคมบริช แต่ฉันคิดว่าตอนที่กล่าวถึง
 ตำนานแห่งมหาวิทยาลัยทั้งสองเสีย มีฉนจะทำให้ยาวเกินไป
 โปรเฟสเซอร์ทิเบตอชกล่าวว่า มหาวิทยาลัยทั้งสองนั้น
 เป็นคกษาศถาน ซึ่งชนทงปวงยอมมอบเงินอย่างสูง กจรง อยู่

แต่มีใช้สำหรับศึกษาวชิการงานโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า
 วิชากฎหมายเมอเรียนในมหาวิทยาลัย แล้วต้องเข้าสอบไล่รับ
 อนุญาตจากสําคามกฎหมายอกชนหนึ่ง หมออยากต้องไปฝึกหัด
 ในโรงพยาบาล ผู้จะเป็นนักชวชก็คองให้สังฆราชเป็นผู้ให้
 อุปสมบท ฉะนั้นเป็นต้น ไปรเฟสเซอร์ คิเบลช กลาวเปริยบ
 ออกชฟอดแลเคมบรัชกษมหาวิทยาลัยเยอรมันว่า มหาวิทยาลัย
 เยอรมันตงหลกความมุ่งหมายคองฝึกสอนคนให้เป็นนักปราชญ์
 แลให้เป็นคนสามารถในวิชาชฟ ออกชฟอดแลเคมบรัชตงหลก
 ความมุ่งหมายคองฝึกให้คนเป็นเขนตุลแมน ทักลาวนไม่ไค
 หมายความว่านักปราชญ์แลผู้สามารถทางวิชาชฟไม่เกิดใน
 ออกชฟอดแลเคมบรัช แลเขนตุลแมนไม่เกิด ในมหาวิทยาลัย
 เยอรมัน อินทจรงยอมเกิดควยกนทงสอง อย่างทงสองแห่ง
 ทเขากลาวกเพียงว่าความมุ่งหมายทเป็นรากเงาฝคกนทานน

เหตุทออกชฟอดแลเคมบรัชเป็นสำนักศึกษาสาคัญกเพราะ
 เคมเป็นทนยมชองชนชนทมคกคิมอานา เพราะฉะนนกระเคยก
 จะเป็นไปข้างคอนเซอวตีฟ นักเรียนในมหาวิทยาลัยยอมถูกล้อม
 ทั่วขนขบรมเนยมประเพณีต่าง ๆ ในหอนสง่าควยอากิตก-
 เซอวไยราณกต ขนณงอนแขวนรูปศิษยเกาชง ภายหลังเป็น

ปรากฏนามโด่งดังไปในโลกทั้งนี้ ในบริเวณซึ่งบุคคลรู้สึก
 เหมือนว่าหายใจอากาศอย่างเดียวกับปราศรัยเสียงซอเคซุหายใจ
 กติ เครื่องแต่งกายอย่างโบราณ เป็นต้นว่าตนเข้าห้องลงโบลต์
 แล้วกินข้าวพร้อมกันในห้องนั้น ก่อนลงมือกินต้องมีการกล่าว
 สรรเสริญพระเจ้าเป็นภาษาลาติน ต้องกลบเข่าทอยู่ไม่เกิน ๒ ยาม
 คาแล้วจะออกนอกคอเสื้อหรือทอยู่ของสวม Cap and gown
 เป็นต้น เหล่านี้เป็นประเพณีวัด อันเป็นประเพณีเดิม จำเป็น
 ต้องรักษาไว้เพื่อความมั่นคงในขนบธรรมเนียม แต่ประเพณี
 นั้น ๆ ก็หากคึกความสนุกรื่นแรงไม่ นอกจากการเรียน
 นักเรียนโดยมากย่อมหมกมุ่นในการเล่น คอ แข่งเรือครกเกิด
 ฟุตบอล ทั้ง ๒ ชนิด เป็นต้น แลคนมีฝีมือเขาเล่นแทนคอเสื้อ
 แลแทนมหาวทยาลยนั้น ย่อมเป็นคนมีหน้าตาเป็น Heroes
 ของคนทั้งหลาย นอกจากนยงมีการศึกษาเป็นนายทหาร มี
 โอ. ต. ซ. คือ Officers Training Corps ซึ่งฝึกนายทหารออกมา
 ใช้ในคราวสงครามไคจริง ๆ แลเช่นวิธีการซึ่งช่วยกองทัพยก
 โอ. ต. ซ. นานาหวังว่าจะมีในเมืองเรานี้สักสมัยหนึ่ง
 ส่วนในทางพดจากฝึกหัดแลตั้งไว้หารักมยุเนยนี้ คอสมควรคบเขต
 แลคเขตนั้นยอมจะทราบกันอยู่แล้วว่าฝึกฝนปัญญาให้เฉียบแหลม

ให้นักคลองๆทุกคลอง เป็นประโยชน์แก่ผู้จะไปเข้าป่าลิเมนต์ใน
 ภายหน้า แต่ไม่ใช่เท่านั้น ความช่วยให้เด็กคลอง แลคลอง
 ในการแสดงความคิดออกมาเป็นวาจาให้คนอื่นเข้าใจนั้น ย่อม
 เป็นประโยชน์แก่คนทั่วไป นั่นแหละ ในอากาศของมหาวิทยาลัย
 ซึ่งมากไปด้วยการเล่น ด้วยการสมาคมด้วยวินัย ด้วยความ
 สนุกสนานในชาตบ้านเมือง แลด้วยความอยุติกันคนเช่นนี้ คนหนุ่ม
 อังกฤษเรียนใช้กำลังกาย แลกำลังปัญญาในส่วนที่ตนเป็นหน่วย
 หนึ่ง ในประชุมชน เรียนรู้จักคนแลขงคยคนเรียนคึกเพอความ
 เป็นไปก็แก่บ้านเมือง เรียนรู้สำนึกตนเองว่าชั่วโลธ, ว่าเป็น
 อังกฤษ แลว่าเป็นเจ้าโลก นอกจากนถาจะเรียนวิชาด้วยกม
 โอกาสบริบูรณ์ที่จะเรียนไค คอสมเล็กเซอริ มครู แลมีการ
 สอขไลเป็นตน เมอมหาวิทยาลัยไคฝึกหัดนักเรียน ให้เป็นคน
 ชนคทขานเมืองคองการแลว ก็ถอกันว่ามหาวิทยาลัยไคทำการ
 เต็มตามหนาท นั่นแหละเป็นหัวข้อใหญ่ใจความ ไม่ใช่การ
 เรียนเท่านั้น

ในการสร้างเขนตลแมนนั้น มีเครื่องมอสำคัญอยู่สอง
 อย่าง คือความอยุ่ร่วมกัน เรียกว่า Corporate life อย่างหน
 การเล่นอย่างหนง

ในเรื่อง Corporate life นั้น ควรจะแข็งแรงสักหน่อย เพราะ
 พวกทนายอัยมหาวิทยาลัยชั้นตอน ๆ ไม่เข้าใจวิชาในออกซฟอร์ด
 แลเคมบริดจ์ คนเคยฟังจากพวกน้องเมยทเป็นปริญญามาจาก
 มหาวิทยาลัยอเมริกันบางคน ไม่เข้าใจรูปการของ ออกซฟอร์ด
 แลเคมบริดจ์ แลถึงก็ไม่ใคร่เข้าใจรูปการใน มหาวิทยาลัย
 อเมริกันเหมือนกัน มหาวิทยาลัยทั้งหลายไม่ว่าในประเทศใด
 อาจจำแนกได้เป็น ๒ ประเภท เรียกว่า Unitary คือมีหน่วย
 เดียว ถ้าจะเปรียบกเหมือน Kingdom ประเภทหนึ่ง Federal
 คือทางคนทางอยู่เป็นหน่วย ๆ แลรวมกันเป็นหน่วยใหญ่อีกชั้น
 หนึ่ง ถ้าจะเปรียบกเหมือน Empire ประเภทหนึ่ง ฟ้าลงกรณ
 มหาวิทยาลัยเข้าประเภท Unitary คือมีหน่วยเดียว ออกซฟอร์ด
 แลเคมบริดจ์มีคอดีต่าง ๆ เช่นหน่วยเล็ก คอดีเหล่านี้รวม
 กันเป็นมหาวิทยาลัยคือหน่วยใหญ่ นักเรียนทั้งหลายมีสังกัด
 อยู่คอดีชั้นคอดีชั้น แต่เป็นนักเรียนของมหาวิทยาลัยด้วย
 กันทั้งหมด นักเรียนเข้ามาเรียนกับออกซฟอร์ดแลเคมบริดจ์ไม่
 มี ต้องอยู่ประจำใน คอดี หรือในทางคอดีจกให้ทั้งนั้น
 แม่คนทขานพอเมื่อยในเมืองออกซฟอร์ดหรือเมืองเคมบริดจ์ ถ้า
 เขาเป็นนักเรียนมหาวิทยาลัยก็ตองเขาอยู่ในคอดี เหมือนกัน

ยานอัยขวางวค ถาวยชกตองไปอยู่วคละนน ทเรียกวา Corporate
 life นน กอ รวมกันอยูในคอเลข นกเรียนนทกคนอยประปนกับ
 คนอายุร่นราวคราวเกยวกัน แมจะตางคนตางมใหอง กออยูโคก
 เกยวไมได ไมชากมกรยาอาการ แลความประพุดคอยาง
 ออกชฟอกหรือเคมยวชเชานยมหรือไมนิยมกันอยางไร กนิยม
 หรือไมนิยมไปทวย คุกคยเฮา Tradition เขาไวแลศงนีสัยให
 เห็นวามใจายเฮซาในสิ่งเล็กนอย แต่มสคยขยงในสิ่งใหญ่ ๆ
 งามกรยาหรือความประพุดอินแปลกเหลา ไมชากหมคไปเอง
 เกคเบนมนษยชนคทเรียกเบนตลแมนกิงประสงค

ส่วนการเล่นนนเหลา ก็ใหผลในทางเกยวกัน แตกการเล่น
 นนมิใชกายบริหาร หรือผกชอมใหเกคกำลังกาย เชนการเล่น
 รวมหมูโคยมาก การเลินเฉพาตัวเบนตนั้นว Gymnastics
 นนเบนของไมสำคัญ ถงแมมวยแลแทงกายชง นยมนกัน
 อยู กนบวสำคัญชน ๒ การเลินทองกฤษแทนน คอการ
 แขงชนพวกคอปวก คอคกรรเชยงเรอขาว คริกเกคแลฟุตบอล
 เชนตน คนทเลอกเบนชคเอกในการเลินแตละอยาง ๆ ของคลย
 ของคอเลขแลของมหาวทยาลย ننเลอกกันอยางจริงจิง ไมใช
 เลอกเฟิน ๆ มคระนนเอาคไมได การเลินชนคเหลานนเบน
 โรงเรียนสำคัญขององกฤษ ใหผลคอทำใหกายแขงแรงแลว

ฝึกหัดตามวินัยอันเคร่งครัด จนอาจแย่งความสามารถทั้งกาย
 และใจให้รวมกันแน่นอยู่ในความประสงค์อันเดียว ในขณะที่เล่น
 นั้นได้ การเล่นเป็นเหล่า คอทมนั้น สอนผู้เล่นให้หยั่งถอพวก
 เข้ายโน้นถึงแม่จะเอากำลังทุกหนทุกม ในตัวใส่เข้าไปหมดเพื่อจะ
 เอาชนะ ก็ไม่เอาเปรียบในทางที่ไม่เป็นธรรม ถ้าชนะก็ไม่
 แสดงอาการร่นแรงชมเชยแพ้ ถ้าแพ้ก็ไม่มาใจอย่างคนจะผูกคอ
 ตาย ย่อมหนักหมายชนะในคราวหน้าต่อไป ทกลาวน คอ
 Sportsmanship เป็นผลทหนึ่งของการเล่น ชนคทกลาวน แต่ยังไม่
 หมด ยังมีผลทสองอีก คอว่าการเล่นในทีมนั้นสอนคนอย่าง
 ทไม่มีสอนจะสอนได้ให้รู้จักเป็นหน่วยในความสำเร้งของเหล่า
 ไม่ให้รู้สึกตนว่าเป็นเอกชน ให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของทีม
 เปรียบเหมือนว่า เป็นเท้าขวาจะเล่นฟุตบอลโดยที่เท้าไม่เห็น หู
 ไม่ได้ยิน เท้าซ้ายไม่ได้ช่วยยืนแลพาวัง แลมันสมองไม่ได้
 บอกให้หลบหลีกนั้นไม่ได้ เหตุฉะนคทใดฝึกหัดเล่นในทีมแล้ว
 ในภายหลังเป็นคมีประโยชน์ในราชการ ในปาลิเมนต์ ใน
 ราชการ ในบริษัท แลในการงานต่าง ๆ ซึ่งต้องรวมกันทำ
 หรือชงบุคคลคหนึ่งกหน่วย ๆ หนึ่งในหมู่เท่านั้น ในการเล่น
 ชนคต่าง ๆ ทว่านมหัวใจอยู่ทผูกอกกปตน กปตนต้องสามารถ

เลือกคนเอก ๆ มารวมกันไว้ในทีม ต้องรู้จักความเหมาะสมของ
 คน ๆ หนึ่งที่จะวางไว้ในตำแหน่งไหน แลเมื่อจากทีมแล้วต้อง
 คุมให้อยู่ ต้องบังคับบุคคลอย่างคึกเตเทอรรบงคย ผู้บังคับและผู้
 ถูกบังคับต้องมีศรัทธาต่อกัน ฉะนั้นจึงจะสำเร็จได้ ฉะนั้นไม่ได้
 กล่าวว่าเป็นกัปตัน ทุกคนจะเห็นหัวหน้าการงานต่อไปภายหน้า
 แต่อาจกล่าวได้ว่าตำแหน่งกัปตันก็เทียบกับตำแหน่งเปรมีเย
 นายกกรมการแลตำแหน่งหัวหน้าหมู่ในวง การอื่น ๆ นั้นเอง
 กัปตันฟุตบอลของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเวลานั้น ชื่อ ม. ร. ว.
 ปราณนาวศรี กัปตันของมหาวิทยาลัย ชื่อ หม่อมเจ้ารัชฎาภิเศก
 กัปตันของกระทรวงกรมการ ชื่อ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ กัปตัน
 ของราชการสยามชื่อ พระยาพหล เหล่านกัปตันตามวง การที่
 แคนแลกว้างเป็นลำดับไปกลับไปบุคคลเมืองอังกฤษ อาจกล่าว
 ได้ว่า คุณสมบัติซึ่งประเทศของเขาต้องการนั้นอาจฝึกซ้อมได้
 ตามวินัยในสนามกรีกแลฟุตบอล ในเรือกรรเซียง แลใน
 สนามเล่นอื่น ๆ สมคังคาคาเวลลงตนกล่าวว่า การรบชนะ
 นไปเลียนนั้น ไม่ได้ชนะที่วอเตอรูลุ แท้จริงชนะจากสนามเล่น
 แห่งโรงเรียน หมายความว่าเหตุที่ชนะนั้นคือคุณสมบัติที่ได้มา
 จากสนามเล่นแห่งโรงเรียนทั้งนั้น

อาจารย์เยอรมันที่ออกชอมาแลวกกล่าวเทยขมมหาวิทยาลัย
 เยอรมันักขออกซฟอกแลเคมบริชชอกทอนหนงว่า มหาวิทยาลัย
 ทั้งสองประเทศ ซงแต่ก่อนมีความมุ่งหมายแลกเปลี่ยนกันมาก
 นน ในสมัยนตางก็มีความเปลี่ยนแปลงไปโดยประการทเอนไป
 ซางจะเข้าร่วมทางกัน เป็นต้นว่าภายใน ๘๕ ปีนี้ ออกซฟอก
 แลเคมบริชเฟ่งในทางวิชาสมัยใหม่มากกว่าแต่ก่อน แลสมัย
 มหาวิทยาลัยเยอรมันเฟ่งไป ในทางที่จะฝึกคนทำนอง
 ออกซฟอกแลเคมบริชมากซน แต่ถงกระนั้นความแลกเปลี่ยน
 ยังมออยู่ จะว่าต่างฝ่ายต่างโอนเข้าหากันจนร่วมทางเินแลวก
 ยังไม่ได้ ถ้าจะกล่าวแลศคความแลกเปลี่ยนทวาน กตองกล่าว
 ว่า มหาวิทยาลัยเยอรมันมุ่งไปทางเคียว คือพยายามจะฝึก
 นักเรียนใหม่ ความรู้ แลตงหน้าทำอยู่เฉพาะเท่านั้น ซอทวา
 นักเรียนควรจะมีกาลงกายแข็งแรงนน มหาวิทยาลัยเยอรมัน
 กเห็นควย ซอทวนักเรียน ควรฝึกคนเช่นหน่วยหนง ในหมู่
 เพื่อจะได้เป็นผู้สามารถทำกรงาน ในหมู่ ในขณะนนักเรียนควย
 แต่มีใช้หน้าทของ มหาวิทยาลัยทจะให้ ความฝึกแก่นักเรียน
 ในทางนั้น มหาวิทยาลัยมีหน้าทจะให้ ความรู้อย่างสูง แลเมื่อ
 ให้สำเร็จแลวกหมดหน้าท ส่วน ออกซฟอกแลเคมบริช นน
 ปฏิบัติตามความคองการ ของชาติ ในซอ ทวาให้ฝึกคนทงคน

ไม่ใช่ฝึกหัดเฉพาะสมองเท่านั้น อังกฤษต้องการคนใหม่ทั้ง
กำลังปัญญาแลกำลังกาย แลให้มีความสามารถที่จะเป็นหน่วย
หนึ่งในคณะ ความมุ่งหมายซึ่งกว้างขวางเหลือเกินเช่นนี้ จะ
ทำให้สำเร็จบริบูรณ์ทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมจะไม่ได้ ทักกล่าวในใคร
อย่าเข้าใจเป็นอันขาดว่า ออกซฟอร์ดแลเคมบริช ไม่ใช่สำนักวิชา
ชั้นเลิศ ถ้าใครสนใจเช่นนี้หนักของนักวางอกฤษเป็นชาติไม่
มีความรู้ ซึ่งเห็นความยากอันจะหาอะไรผิดยิ่งกว่านั้นยาก
ออกซฟอร์ดแลเคมบริช มีอินฟลวนซ์กว้างไปในการศึกษาของ
อังกฤษ แลไปในมหาวิทยาลัยรุ่นใหม่ แลแลไปในโรงเรียน
ต่างหลาย แห่งในประเทศนอกประเทศแลต่างประเทศ จนถึงใน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของเรานักมข้าง

ตามที่ได้อ้างคำซึ่งอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเยอร์มันกล่าว
มาแล้วว่า ออกซฟอร์ดแลเคมบริชเป็นศีกษาสถานซึ่งมีการสอน
กันให้เป็นเยนตลแมนเป็นความมุ่งหมายส่วนใหญ่ การสอนให้
เป็นศตวรรษไวซึ่งความรู้เป็นความมุ่งหมายรองลงไปนั้น อาจ
กล่าวได้อีกทางหนึ่งว่าความรู้เป็นคุณสมบัติของเยนตลแมน
เมื่อจะฝึกหัดเยนตลแมนก็ต้องเอาความรู้มาสอนด้วยการกล่าว
เช่นนั้นดูเหมือนอนพูดเอาหลังออกหน้า แต่จะที่ว่าไม่มีลดยกก็ไม่ได้
ออกซฟอร์ดแลเคมบริชเคยถูกตั้งว่านักเรียนมีพระวงแต่การเล่น

มน้อยคนนักที่ ไทวิชาเต็มทีซึ่งควรไต่จากมหาวิทยาลัย กำหนด
 ขอนออกชฟอกแลเคมบรรชกย้อมทราย แลใน ๘๐ ปีมานักได้
 จักการ สอน วิชาให้ สัมสมัย แต่การฝึกเป็นเยนตุลแมน ก็ยังคง
 ย้อย่างแต่ก่อน การเล่นอย่าง อังกฤษนั้นมิใช่มีประโยชน์แต่
 เฉพาะผู้เล่น ย่อมเป็นประโยชน์ในการหว่านสปอตชแมนชิป
 ในประชมชนทั่วไป การหัดเล่นเกมสต่าง ๆ นั้นไม่สียาก หัดกัน
 ไม่ชากพอเล่นไปได้ แต่ที่จะ หัดให้ สปอตชแมนชิปนั้นกิน
 เวลนานนัก เพราะสปอตชแมนชิปนั้นไม่ใช่แต่จะควรมีในตัว
 ผู้เล่นเท่านั้น ต้องมีในตัวผู้คแลในหมู่ผู้คด้วย ผู้เล่นต้องเป็น
 สปอตชแมนก่อน ผู้คจึงจะเป็นได้ ในประเทศใดผู้เล่นยังไม่
 เป็น สปอตชแมน ผู้คในประเทศนั้นกยังไม่เป็น สปอตชแมน
 ประโยชน์แห่งสปอตชแมนชิปก็ยังไม่เกิดในประเทศนั้น ประเทศ
 ใดผู้คเป็นสปอตชแมนแล้ว ถ้าผู้เล่นคนใดไม่เล่นอย่าง สปอตช
 แมน ก็จะเป็น อลชชในหมู่ผู้เล่นด้วยกัน แลในหมู่ผู้คด้วย
 สโมสรไหนชนคผู้เล่นชนคนั้นไว้ สโมสรนั้นก็จะ เป็น อลชช
 ควบเหมือนกัน

เมื่อพูดถึงความชอบก็อยาก จะพูดเป็น พงเพย สอกเข้ามา
 เป็นปัญหาปรารภว่า ในประเทศเราผู้เล่นเป็นสปอตชแมนทั่ว ๆ
 ไปหรือยัง ผู้คเป็นหรือยัง การเล่นชนคที่จะเป็น test ให้ตอบ

ขัญหานไคกคอฟุตบอล ขอให้ท่านทั้งหลายนึกแลตอบในใจ
ของท่านเอง

ขอนกลับไปพูดถึงขอทอาจารย์เยอรมันกล่าวว่า ออกซ-
ฟอดแลเคมบรมชมครองมอ ๒ อย่าง ในการฝึกหัดเยนตลแมน
คือ ๑ การอวยรวมกัน ๒ การเล่นต่าง ๆ นน เครื่องมอทั้ง ๒
อย่างทวาน ในจำลงกรณมหาวิทยาลัยของเราต้องการหรือไม่
ถ้าต้องการ มแลวหรือยง มพอหรือยง เครื่องมอชนิดท ๑
คือการเล่นนคนสังเกควา มขางแลว แตยงมนอย เพราะ
นอกจากลอนเตนนิส ซึ่งไปเข้าแข่งขันชนะเลิศ ในลอนเตนนิส
สมาคมแลว ก็ไม่ค่อยเห็นเล่นเกมสออกแขกทไทน คูเหมอนจะ
เคยเล่น Rugger กขทม ๒ ของสปอตส์คลับสกหนสองหนเท่านั้น
ทเยนเสนนคนนกว่าเป็นควยเหตุ ๒ ประการ ประการท ๑
เพราะว่าในเมืองเรา คนทเห็นประโยชน์ในการเล่น แลใน
สปอตซแมนสปรยงมนอย แลเราขงจนเกินทจะมการเล่นแพร์
หลาย มหาวิทยาลัยจึงไม่ค่อยมีโอกาสจะเล่นออกแขกทไใคร
ไค ประการท ๒ มหาวิทยาลัยนนักเรียนโดยมากเข้ามาเยน
ถลยจะฝึกซ้อมการเล่นให้เหมอนศกษาสถาน ทนกรเรียนนอน
ท้างก็ไม่ได้ ในเมืองอังกฤษนักเรียนถกขงคย ให้เล่นแต่เมออยู่
โรงเรียน ครนเล่นเป็นกนิยมการเล่น เมอไปถึงมหาวิทยาลัย

ไม่ถูกขังคย ก็มีความนิยมติดตัวไป ถึงตัวเองจะไม่เก่งกาจ

ความนิยมมนนกกยงมอย

ขอนนาไปถึงเครื่องมอชนกท ๒ สำหรับผูกหคเยนตุล-

แมนตามวธิของออกชฟอกแลเคมบรช คอการชยรวมกัน

นยหนงนกรเรียนนอนคางทงหมค ประโยชนของการจำวสสา

(เรียกจำวสสายังไม่ถูก เรียกจำเทอมเห็นจะพอไปได้) อยู่ใน

มหาวิทยาลัยนคังจะไม่ม่ใครสงสัย แต่การจำเทอมนคองการ

ทรพย ๒ ทาง คอมหาวิทยาลัยคองมทรพยพอจะรยบนักเรียน

ไคทางหนง นักเรียนหรือผปกครองคองมทรพยพอจะเสยให้

มหาวิทยาลัยทางหนง

ยกทางท ๒ ขนพคกอนเพราะพคไคสนนนักเรียนทงพง

อยน ลองนกลองตัวเองแลองเพอน ๆ ว่า ถ้ามาจำเทอมอยู่ใน

มหาวิทยาลัย คองเสยค่าเช่าห้อง ค่างิน อย่างน้อย ๓ มอ

ค่านา ค่าไฟ ค่าชกผา ค่าเลน คอขารงสโมสรเขนตน ตก

เขนเงินคางวาคอนละ ๖๐ บาท จะมเงินเสยกคน จะมมาก

พอที่จะให้มหาวิทยาลัยจคให้นักเรียนจำเทอมตามควรแก่ฐานะ

แห่งบุคคล ผมเกยรคเขนนสคมหาวิทยาลัยไคหรือไม่ ทว

คองอนละ ๖๐ บาทนน ฉนว่าเอง คนอน ๆ มกจะว่าประมาณ

สูงเกินไป แต่ฉนนกว่าลองคคให้ละเอียคเกิต ถ้าจะคากว่า

เดือนละ ๖๐ บาท ก็ทำไม่ได้มาก ถ้าทำเกินไปก็จะไม่ไ้
ประโยชน์จริง ๆ ในทางสมาคม

ในเวลานั้นนิสิตจำเอนมอยู่ในมหาวิทยาลัยนวมินทราชวิทยาลัย
คอกพวกทอຍประจำในหอวังแลหอใหม่ ทอออกซฟอกแลเคมบริธ
นิสิตทใช้จ่ายกลาง ๆ กระเศยกไปข้างมอัยสถนน เมอหกค้ำใช้
จ่ายแรกเข้าแลค้ำใช้จ่ายพิเศษแล้ว เสียเงินบหนง ๓ เทอม
ประมาณ ๒๕๐ ปอนต์ นิสิตในมหาวิทยาลัยจฬาลงกรณทอຍ
หอวังแลหอใหม่ เสียเงินประมาณ ๑ ใน ๑๐ ทเสียทออกซฟอก
แลเคมบริธ แดถงกระนนหอ ๒ หอຍมทวางกวาครง เพราะ
ในบสองบทการเงนออกคคน นิสิตทเคยอຍประจำทนเสียเงน
ไม่ได้คองกลยบ้านกันมาก การอຍกันนหอ ๒ หอนนยงหา
ไกลกยทควรในมหาวิทยาลัยมาก แดถงกระนนกเรียนของเรา
กทนเสียเงนไม่ใคร่ใคร่เสียแล้ว ทงนไม่ใช้ความผลคของมหา
วิทยาลัยหรือของนิสิต เป็นเพราะบ้านเมืองเรายังไม่พร้อมท
จะเอาอย่างมหาวิทยาลัยชั้นสูงของอังกฤษได้

ส่วนทวามหาวิทยาลัยทองมทรวพยพอทจะจครบนกเรียน
ไค่นั้น ทรวพยอนเป็นส่วนทเห็นไค่งายว่าคองการกคอกทอຍ ใน
มหาวิทยาลัยนวมทอຍสำหรับนิสิตราว ๑๐๐ คน แทนทจะม
สำหรับหลายร้อยคน แลหอ ๒ หอนนพุดกันตรง ๆ ยังเป็นการ

กระทบหม่อมหม่อมอยู่มาก มหาวิทยาลัยไม่ควรจะจำกัดอยู่ให้มาก
 คนแลให้คน เมื่อยังไม่ม่นักเรียนร่ำรวยพอจะมาอยู่ให้เต็มทีก็
 ทั่วไปภายหน้าเมื่อนิสิตมากคน ร่ำรวยจะขอมาอยู่จำเอนใน
 มหาวิทยาลัย ท่อยกคงจะต้องเกิด แลทางซึ่งท่อยจะเกิดนั้น
 นอกจากรัฐบาลจะจ่ายเงินมาให้ก็มีทุนของมหาวิทยาลัยซึ่งจะใช้
 ได้บ้าง แต่ไม่พอ เพราะยังมีทางจ่ายอื่น ๆ อยู่มาก ทางที่
 จะเกิดท่อยยังมีอีกทางหนึ่ง คือทางทำบุญ ในสมัยก่อนคนมั่งมี
 สร้างวัด สร้างโรงพยาบาล แลโรงพยาบาลก็จะอม
 หรือจนจะอมอยู่แล้ว ผู้มั่งมีจะทำบุญเป็นสาธารณประโยชน์
 อาจสร้างตึกใหม่มหาวิทยาลัย แต่เราต้องทำให้เขาเห็นเสียก่อน
 ว่า การทำบุญกับมหาวิทยาลัยนั้นเป็นบุญคุณแก่บ้านเมืองอย่าง
 มาก ๆ โรงพยาบาลฯ ฟ้าลงกรรมผลให้ตกราคานับหมื่นก็มี ราคา
 นับแสนก็มี คนใจบุญเช่นกันในภายหน้าจะให้ตกแก่โรงพยาบาล
 ออกริเหลอไซ่ ถ้ามีการชักชวนคเษาอาจารย์มาใหม่มหาวิทยาลัย
 แลจะไต่บุญคือความอุมใจเหมือนกัน คอเลขต่างๆในออกซฟอก
 แลเคมบรรชเ็นของคณมกาลจงจกให้เกดชนทงนน ในคอเลขบาง
 คอเลขมีหมตกของคณนนแลของคณน ซึ่งเ็นของคณใจบุญ
 จกสร้างให้เ็นอนมาก ถ้ามีไประแแกนกาใหม่คนมาทำบุญใน
 มหาวิทยาลัยก็คงจะไต่ผลคเ็นน ความคคขอนขอเ็นนออก

กระทรวงธรรมการแลอาจารย์แลนีสิตทกคนอาจช่วยได้ด้วยวิธี
 บำรุงการทำบุญทางนี้ให้ทราบแพร่หลายไป

สรุปรวมความที่ค้นพบในเวลานี้ คือว่า การฝึกเยนตุลแมนใน
 ออกลชฟอกแลเคมยรชนน กล่าวตามคำอาจารย์ในมหาวิทยาลัย
 เบอรเมน ว่าไซเครอมอ ๒ อย่าง คือการอยู่ร่วมกันอย่างหนึ่ง
 การเล่นอย่างหนึ่ง ในมหาวิทยาลัยของเรา เครอมอทั้งสอง
 อย่างนั้นมาขางแล้ว แต่ยังไม่ค่อย ถ้าพูดตามความเห็นฉันก็ยังไม่
 ไกลกยทควรมิ แลที่ยังไม่มาก็เพราะกำลังทรัพย์ของเรายังไม่
 น้อย ขอทกาลงทรัพย์น้อยนเป็นข้อใหญ่ใจความ แต่ยังมีอีก
 ข้อหนึ่งซึ่งสำคัญเหมือนกัน คือว่าพวกไทยเราซึ่งเพิ่งจะเริ่มจะเห็น
 ประโยชน์ในการเล่น ยังไม่มีพวกเล่นหลายชั้นอายุคน ความ
 นิยมในการเล่นนี้แลในสປอตชแมนชิปจึงยังไม่แพร่ไพศาล ประเทศ
 ของเราเมื่อเทียบกัประเทศอื่นๆแล้ว ก็เสมออกัว่าเล่นอะไรยังไม่
 เป็นเลย จะจ้กกันไปเข้าแข่งกันกับประเทศไหนในการเล่นชนิด
 ไร ก็ส้เขาไม่ไหวทั้งนั้น แต่ทว่ายังใหม่ในการเล่นนี้ อย่างว่า
 แต่ประเทศเรา ถึงประเทศใหญ่ ๆ พงจะกระตอรรอนกันชนใน
 ไมกชนกกมหลายประเทศ เช่นต้นว่าฟตยอลอย่างองกฤษทั้ง
 ๒ อย่าง เมื่อฉันยังหนุ่ม ๆ ไม่ใคร่เห็นประเทศไหนเล่น
 เคยวนเล่นเป็นจริงเป็นจังกันทั่วไปหมด เว้นแต่ในเมื่งของเราซึ่ง

เมื่อคิดตามส่วนจำนวนคนที่ควรเล่นได้แต่คิดตามวิธีแกล่เล่นกระท่อม
 ที่เล่นแล้ว ก็ยังไม่เห็นไล่เป็นพายนเลย กระจกรวงธรรมการ
 ใดเพียรทำดีที่สุดในการบำรุงการเล่น แลได้ทำประโยชน์แล้ว
 ก็มาก แต่ถ้าพึ่งกระจกรวงธรรมการถ้าไม่ได้อุดหนุนกว้างขวาง
 ก็ทำไ้เพียงที่ทำได้เท่านั้นเอง

ฉันเป็นนักเล่นรู่นเกาชงเคยเห็นเคยฟังมามาก ถึงแม้
 ตัวเองต้องหยุดการเล่นบางอย่าง เพราะไม่มีกำลังวังชาคงแต่
 ก่อน ก็ยังใส่ใจในการเล่นอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นเมื่อจบพูดถึง
 การเล่น แลสัพอตชแมนซี่บ่เขาแล้วก็ชักจะยก จะขอหยุดที่
 แต่ขอกล่าวซ้ำว่าในออกซฟอดแลเคมบริชนั้น การเล่นเป็น
 เครื่องมอชนคหอง ซึ่งเขาใช้ในการฝึกเขนตุลยูแมน.

ความนึกในฤดูหนาว

พ.ศ. ๒๔๖๓

หนังสือเขียนหน้าหนาว ความนึกที่กล่าวต่อไปนี้จึง
เรียกว่าความนึกในฤดูหนาว

ท่านคงจะเคยนึกแลวกระมังว่าอากาศหนาวทำให้คนหมั่น
จนถึงมีคำกล่าวกันว่าคนในประเทศหนาวหมั่น คนในประเทศ
ร้อนช่อก็เก็ย ความช่อก็จะว่าจริงก็ไค้ ว่าไม่จริงก็ไค้ เพราะจริง
และไม่จริงพร้อมกัน

ธรรมดาคนในฤดูหนาว เมื่อนอนนอนอยู่ในโปง ถึง
เวลาควรลุกก็ไม่อยวลุกช่น นอนบิคช่อก็เก็ยในฤดูไหนไม่คิ
เหมือนในฤดูหนาว เมื่อนงฝงอยู่ใกล้ ๆ กองไฟ ก็ไม่ปรารภนา
จะลุกไปทอน ถ้าจะคนหายคคคช่อก็เก็ยทสคในโลก ก็เห็น
จะหาไค้ในประเทศหนาว ในหมุ่สกลทมงมีมาหลายชวคนจน
ไม่ต้องกระคคคคชวเลย ก็ไม่ต้องวิตกว่าจะมีเงินไม่พอใช้ในการ
ช่อก็นอย่างพมเพอยทสค

แต่ถ้าจะพคทว ๆ ไป ชาวเมองร้อนเห็นจะหมั่นนอยกว่า
ชาวเมองหนาว ทวาหมั่นนหมายควมว่าหมั่นทาการงาน มีไค้
หมั่นเทยวหมั่นเลน

งาน กบ เล่น ผักกนอย่างไร ครเทพเพื่อนข้าพเจ้าเคย
 เขียนไว้แล้ว แต่เขียนไว้น้อย จะนำมากล่าวซ้ำในทบทไม้มท
 ข้าพเจ้าเคยเห็นคำอธิบายของนักปราชญ์ฝรั่งว่าอะไรเป็นงาน
 อะไรเป็นเล่น แต่คำที่เขากล่าวนั้น ถ้าจะเอามาแปลก็ไต่แต่
 คนแปลเก่ง ๆ และเมื่อแปลแล้วก็น่ากลัวจะเข้าใจยาก ความ
 หมายที่กล่าวทั้นจะแสดงโดยวิธียกตัวอย่างว่า เมื่อใดข้าพเจ้า
 นั่งอยู่ที่โต๊ะเขียนหนังสือทกระทรวง ใช้มันสมองขงคขมอชวา
 ให้เขียนหนังสือในกจรรราชการ เมื่อนั้นข้าพเจ้าทำงาน เมื่อใด
 ข้าพเจ้านั่งอยู่ที่โต๊ะเขียนหนังสือทบ้านทงทำอย่างเดียวกัน ใช้
 มันสมองเดียวกัน ขงคขมอ ๆ เดียวกันให้เขียนหนังสืออย่าง
 ททานอ่านอยเคยวน เมื่อนั้นข้าพเจ้าเล่น เมื่อทานเล่นฟุตบอล
 ทานเล่น แต่ในเมืองฝรั่งมีคนเล่นฟุตบอลเป็นงาน ไม่น้อยเลย
 เหตุทการเล่นฟุตบอลของพวกนั้นเป็นงาน ก็เพราะได้ค่าจ้าง
 ให้เล่น และเอาเงินค่าจ้างไปใช้จ่ายในการอยู่กิน จึงเป็น
 เครองขงคขให้ทำงาน คือเล่นฟุตบอล

เมื่อพูดกว้าง ๆ ทวไปในโลก คนเราไม่ได้ทำงานเพราะ
 อยากทำ ทาเพราะถูกขงคข ถ้าจะยกตัวอย่างในเมืองไทยเรา
 ให้เห็นง่าย ๆ ก็คือคนแจวเรือจ้าง คนพวกนั้นไม่ได้เที่ยวแจว
 เรือเรือเพราะ อยากแจวและสนุกในการแจว แกแจวเพราะ

พระเอาเงินมาช้อชาวแกงกิน ถ้าไม่มีเงินช้อชาวแกงกินก็หว่า
 ความหิวหรือความกลัวหิวเป็นเครื่องบังคับให้แจวเรือจ้าง เมื่อ
 ใ้เงินเหลือจากช้อชาวแกงแล้ว ก็ช้อเครื่องนุ่งห่ม และใช้จ่าย
 อื่น ๆ บาง แต่พึงเข้าใจว่าความหิวหรือความกลัวหิวอย่างเดีย
 เป็นเครื่องบังคับให้แจวอยู่เสมอ ๆ ถ้าเป็นคนตกฝนตกแดดก็ช้อ
 กติของสังเคราะห์เอาความอยากฝน อยากแดดก็ช้อ เข้ามาใน
 ความหิวด้วย

เครื่องนุ่งห่ม อาจเป็นเครื่องบังคับตาแจวเรือจ้าง ก็อีก
 อย่างหนึ่ง แต่บังคับน้อยที่สุด เพราะกางเกงขาก้วยตัวเดียว
 ก็ใช้ไปได้นาน ไม่มีอะไรจะบังคับให้เปลี่ยนบ่อย ๆ ครองยศ
 เต็มยศของแกกเสื่อขยทกทางกางเกงขาก้วยตัวนั้น ส่วนเครื่องปก
 คลมกายอย่างอื่นเช่นเสื้อและหมวกนั้น เสื้อตัวเดียวก็อยู่ไปได้
 ชั่วกัป หมวกใบเดียวก็ใช้ได้จนมีมาใหม่ แท้จริงแกไม่กาย
 เพราะไม่ได้เสื้อและหมวก และตำรวจไม่จับเพราะเหตุนี้
 ของทั้งสองอย่างและของเช่นกันจึงไม่เป็นเครื่องจำเป็นเลย

แต่ถ้าเมืองเรากลายเป็นเมืองหนาวปรอท ๓๒ องศา
 แจวเรือจ้างแก่จะต้องทำงานเพิ่มขึ้นอีกมาก อาหารก็จะ
 เครื่องนุ่งห่มอย่างเก่า แต่บังคับหนักขึ้น แกจะต้องมีเสื้อมา
 ทกกันหนาวได้ ต้องนอนในทนอนซึ่งมีเครื่องคลุมพอ ทงต้อง

นอนในห้องที่มีคชศก จะเที่ยวนอนตามศาลาวัดและทำน้าอย่าง
 เมืองเรานั้นไม่ได้ ถ้าท่านไม่เคยไปเมืองหนาว ท่านจะนึกไม่
 ออกทีเดียวว่าห้องที่ไม่มีคชศก แม้แต่ยึกหน้าต่างไม่สนิทหรือฝา
 มีรอยแตกเป็นทางลมเข้าไถ่นั้น รสชาติมันเป็นอย่างไร ห้อง
 มีคชศกเช่นทวาน และทงทนอนทอบอ่อนทวยนน ตาแจวเรือจ้าง
 จะต้องแจวเรือให้ไต่เงินพอมานเสียดค่าเช่า อนึ่งความอบอุ่นใน
 เหย้าเรอนั้นเกิดจากไฟ จะมีไฟต้องมีอะไรให้มันเผา และเชื้อไฟ
 ทลุกที่สคกคอกถ่านหิน เพราะมันคอบูนานกว่าเชื้อชนคอบนซง
 เปลืองเท่ากัน ตาแจวเรือจ้างแก่จะต้องแจวเรือให้มากจึงจะได้
 มันมา

พูดมาเพียงนี้ท่านก็เห็นแล้วว่า ถ้าตาแจวเรือจ้างแก่อยู่
 เมืองหนาวแก่จะต้องหม่นกว่าอยู่เมืองไทยมาก แก่จะหาเช่า
 ก็นค้า อาศัยนอนตามศาลาวัด ครองกางเกงขากววยตัวเดียว
 ตลอดปี ไม่หาหนารอนไว้สำหรับหน้าหนาว เช่นนี้ไม่ได้เป็น
 อันขาด เพราะแก่จะทรงชีวิตไว้ไม่ได้ ในเมืองร้อนถึงที่ขงคย
 ให้หม่นมันน้อย ในเมืองหนาวมีมาก ชาวเมืองหนาวถูกขงคย
 ให้หม่นมาไม่รู้สึกชวคน ก็เลยรู้สึกถึงความหม่นนั้นเป็นธรรมดา
 ของคน

พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา

ความหมั่นนั้น ถ้าหมั่นแล้วไม่รู้จักเก็บหอมรอมริบก็
 หมั่นเสียเปล่า ความเก็บหอมรอมริบนั้น เลาก้อย่างเคียวกันนอก
 พดทัว ๆ ไปมันขยเราออมทรัพย์ไว้ไม่ใช่เพราะอยากออม อัน
 ที่จริงออมเพราะอะไรเป็นเครื่องบังคับ คนเรามีสภาพเป็นสัตว์
 สร้อยสร้อย ท่านที่ยังไม่มีรถยนต์คงจะอยากมี ซ้ำพเจ้ามีแล้ว
 แต่อยากจะมีอีกคนไปอีก ถ้าไม่มีความปราศรัยหรือตั้ง
 อกเป็นเครื่องกักขวาง ท่านและซาพเจ้าคงจะซอรถยนต์กันรำไป
 เมื่อเขอรถยนต์แล้วก็งมสิ่งอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก

การที่เราไม่สร้อยสร้อยใช้จ่ายในทางที่จำเป็น ก็เพราะกลัว
 ว่าเมื่อเงินหมดเสียแล้ว จะไม่มีใช้สอยในคราวที่ต้องการ พวก
 สิ้น ๆ ความกลัวอดคคเป็นเครื่องบังคับให้คนไม่สร้อยสร้อย

ความอดคคกันนั้นเป็นของเลอนๆ เลอนลงไคตามฐานะ
 และความคองการของคน คาแจวเรือจ้างจะไคไหนเกินไคก็
 ไม่รู้สึกอดคค เสมียนจะไคทำงานจนรอรางไคก็ไม่เรียกว่า
 อดคค แต่ถาซาพเจ้าไม่มีรถยนต์จะไคไปทำราชการก็เรียกว่า
 อดคคมาก ความคองการเพราะเคยและจำเป็นนั้นแหละ ถ้า
 ไม่มีก็เป็นการอดคค

ในเมืองไทยถาจะพุดถึงคนทัวไปคองพุดถึงชาวนา เพราะ
 ชาวนาเป็นส่วนมากในพลเมืองของเรา คาชาวนานันแกเป็นคน

หมิ่นพิทยาลงกรณ์

หมิ่นใช้ไม่หมิ่น แต่แกหมิ่นเพียงทจาเป็นจำต้องหมิ่น พก
 มปลกทีอาชีพของแกคือการทำนา และในการทำนานั้นแกต้อง
 หนักมากในต้นฤดูฝน ซึ่งเป็นเวลาไถ เวลาหว่าน เวลาเพาะ
 และเวลาตากกล้า เมื่อนาเขาทุ่งและต้นข้าวตงตัวแล้ว แกจะหมิ่น
 ว่าจะไรก็ไม่มอะไรจะหมิ่นทำ เพราะการทำนาในตอนนั้น
 พระอาทิตย์และพระวรรณทำให้เสด็จ ต่อถึงเวลาเกี่ยวและนวด
 ชาวไม่มีเทวดาทาแทน แกจึงต้องหมิ่นอกพกหนึ่ง

ความต้งการของตาชาวนา นัยหนึ่งความบังคับให้หมิ่น
 นนมน้อย แกไม่ต้งมีเสื่อผ้าไว้กันหนาว ไม่ต้งใช้ถ่านหิน
 เป็นเชื้อไฟ การหุงต้มของแกก็ใช้ฟืน ซึ่งมีมากในเมืองไทย
 แต่หาหมิ่นมากในเมืองฝรั่งไม่ เรือนฝากระแฉงของแกลมรวเข้า
 ใต้ทุกทิศ ย่อมทำให้เย็นสบายกว่าเรือนทขคมีคชิต แต่ถึง
 กระนั้นก็ยังไม่เย็นพอ แกมักออกมาอนทเคลียงซึ่งลมโกรกได้
 ท่านและข้าพเจ้าบางเวลาเขอกบขาวไทยต้งหันไปกินกับขาวฝรั่ง
 เขอกบขาวฝรั่งต้งหันไปกินกับขาวจีน และเขอกบขาวจีนต้งหัน
 ไปกินกับขาวไทยอีก ส่วนตาชาวนานั้นแกไม่เขอกหมูแฮม เพราะ
 ไม่เคยกินหมูแฮม และไม่อยากกินหมูแฮม เพราะเหตุเดียวกัน
 แกไม่มีความคุ้นเคยกับหนวดเต้าเขากระต่าย ความปรารถน

หมวดเก้าเขากระต่ายจึงไม่เป็นเครื่องบังคับให้หมั่น แกมที่ใช้
เงินน้อย จึงไม่มีสิ่งบังคับให้แกหมั่นหาเงินมาให้มาก

ถ้าแกเปลี่ยนจากประเทศนี้ไปเป็นชาวนาอยู่ในประเทศ
หนาว แกจะต้องทำงานมากกว่าเขยวนมากมาย เพราะพระ-
อาทิตย์และพระวรรณไม่มาช่วยทำนามากเหมือนที่เมืองนนทีก
อย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งความต้องการของแกจะทวชนทุกทางไป
แกต้องหมั่นควย ต้องเก็บหอมรอมริบควย มีฉะนั้นจะเกิด
อศคคชงจะสนโตคอเมอสนชวตคอกกระมัง

เมื่อกูไตกล่าวถึงความกลัวหิวเป็นเครื่องบังคับให้ตาแจว
เรือจ้างของแจวเรือ ต่อมาไตกล่าวถึงความกลัวอศคคคเป็นเครื่อง
บังคับให้คุณเก็บหอมรอมริบ อันที่จริงความกลัวหิวและความกลัว
อศคคคนก่อนเกี่ยวกัน จึงควรเปลี่ยนคำกล่าวในทนั้นว่า ความ
อศคคหรือความกลัวอศคคเป็นเครื่องบังคับให้คุณหมั่น และบังคับ
ให้เก็บหอมรอมริบควย ในประเทศหนาวความอศคคเกิดง่าย
เพราะความต้องการในเมืองหนาวมีมากกว่าในเมืองร้อน เสื้อผ้า
กันหนาว อาหารชนิดที่ให้ความสามารถต่อสความหนาว ทนอน
ซึ่งปลาคั่วไว้ในห้องมีคชค ถ่านหินแลเชื้อไฟอย่างอื่น ๆ เหล่านี้
ในเมืองหนาวถ้าใครไม่มี ก็เป็นการอศคคชวตคคหลอแหลม

ชาวประเทศหนาวถูกบังคับให้หมั้น และเก็บหอมรอมริบมาไม่รู้จักชวคน ความหมั้นและความรู้จักประหยศพรพยจงกันเขาไปในกระตูกคำ เลยกกลายเป็นธรรมคาของคนที่เหล่านั้น

ส่วนในเมืองร้อนอย่างเรา ความบังคับให้หมั้นและให้เก็บหอมรอมริบมันน้อยกว่าในเมืองหนาว ความจำเป็นที่จะต้องเปลืองทรัพย์กันอยความปรารถนาก็ไม่แพง เมื่อหาได้พออยู่พอกินก็ถือว่ามีความสุข ท่านลองไปถามตาชาวนาว่าทำไมแกไม่ทำนาให้มากขึ้น เพาะจะได้เก็บเงินไว้ซื้อหมแฮมและเนยแข็งกิน และซื้อรถยนต์ไว้ขับ แกคงจะตอบว่าแกไม่เคยกินและไม่อยากกินหมแฮมและเนยแข็ง และไม่มั่งที่จะซื้อรถยนต์ไปไหน จะไปไหนอยทำนามากๆ เพาะจะเอาเงินมาซื้อของที่แกไม่ต้องการทำไม แกต้องการอะไรบ้างสำหรับความสุขของแก แกก็หาได้ทุกอย่างจากการทำนาที่ทาอยู่เคยวัน คาคอยเช่นนทานคงจะรับรองว่าถูกแต่อาจทำให้ท่านนึกต่อไปว่า ก็ถ้าอย่างนั้นประเทศที่เป็นเมืองร้อนจะเกิดมณฑลเขามีกาลังวังชาไปอย่างไรได้เล่า

ปัญหาที่พุดมานเป็นเรื่องหยงนาลก เมื่อพุดมาถงเพียงนยงเขาเซตลกหนักเขา เพราะเมืองเราหนาวน้อยวันนัก ขาพเจ้าคิดว่าต้องการฤดูหนาว ฤดูร้อน ฤดูฝน ทัง ๓ ฤดู ทงต้องการ

นักปราชญ์ทเชษฐชาญจริง ๆ ให้มาศึกษาความเป็นไปในท้องที่
นาน ๆ จึงจะเขียนสมตเล่มโตที่ขญทานได้

แต่ถ้าความนุกเทาความาน เบิกขญหาทำให้ท่านตรก

ตรองต่อไปก็เห็นว่าไม่เสียเปล่า ถ้าท่านคิดให้ตกได้ ท่านจะเป็น

คนฉลาดมาก เมื่อคิดตกแล้ว ถึงหากจะรู้สึกภายหลังว่าผิด

ก็ยังมีเครื่องผูกฝนขญญา นี้เห็นว่าไม่เสียเปล่าอยู่นั่นเอง

เหตุใดไทยจึงพูดซ้อนคำ

จะตอบปัญหาที่หาหน้าไวข้างบนนี้ ก็ควรต้องอธิบายเสีย
ก่อนว่าปัญหาหมายความว่าอย่างไร เพราะที่เราเลือกใช้ว่า
ซ้อนคำ นั้นมีใช้อย่างเคยยกย่นกเลขหนึ่งชื่อเรียกว่า ทบศัพท์
“ซ้อนคำ” กับ “ทบศัพท์” ถ้าจะแปลตามคำก็อย่างเดียวกัน
แต่ในทนมเราตั้งใจให้หมายความว่าแปลกไปคนละอย่างเป็นการ
ตั้งศัพท์ใหม่ในภาษาหนังสือ จึงควรอธิบายให้แจ่มแจ้ง
เสียก่อน

ที่เรียกว่า ทบศัพท์นั้น เป็นคำใช้กันมาเก่าในวิภคของ
คนแต่งหนังสือหรือที่เรียกว่าภาษาหนังสือ ซึ่งไม่เหมือนกัน
ที่เคยยกย่นกภาษาพูด วิทบทศัพท์นั้นคือเอาคำ ๒ คำ ซึ่งอยู่
ทว ๆ กันแล้ว มาใช้ด้วยกันโดยไม่จำเป็นเพื่อความเข้าใจ
เป็นต้นว่า

“แสงบุหลันจันทร์กระจ่างกลางเวหา

หอมขยปลากลนกลบกระหลยสวัน”

ฉะน คำว่า บุหลัน กับ จันทร์ ก็แปลว่าเดือนทั้ง ๒ คำ

กลบ กระหลย ก็คำเดียวกันอีก จะว่าบุหลันคำเดียวกับพอ จันทร์

๑๕๘ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
คำเคี้ยวกัพอ กลบหรือกระหลบคำเคี้ยวกัพอเหมือนกัน
เหตุที่ผู้แต่งกลอนไล่ลงไปทั้งบุหลันและจันทร์ ทั้งกลบและ
กระหลบ ก็เพราะจะเอาสัมผัสให้กลอนไพเราะ เป็นการแสดง
ความแค้นในเรื่อถ้อยคำ เป็นทางเสียไม่ใช่ทางดี เพราะ
เติมคำเข้าไปอีกคำหนึ่งโดยไม่จำเป็นเพื่อความเข้าใจ กว
พลาดในทางน้อยๆ เพราะไม่ทันคิดข้าง เพราะอัยจนข้าง
เพราะขางสมัยไม่ถอกันว่าไม่คข้าง การใช้คำ ๒ คำควบกัน
เช่นนเรียกว่า ทบศัพท์

ส่วนที่เราใช้ว่า ซ่อนคำ ในที่นหมายความคนละอย่าง
ก่อนที่จะชแจงต่อไปชอกกล่าวเหตุคงเติมเสียแต่ขคนว่า วิชซ่อน
คานนจำเป็นเพื่อความเข้าใจ

ทวอย่างซ่อนคำที่เราใช้ชอยมเป็นต้นว่า "เสื่อสาค"
เสื่อก็แปลว่าสาค สาคก็แปลว่าเสื่อ "ทงสน" ทงก็แปลว่าหมก
สนก็แปลว่าหมก ยังมี "ทงหลาย" อีกคำหนึ่ง หลาย
(หลาย) คำเดิมก็แปลว่าหมกเหมือนกัน แต่เคยวนเราใช้แปล
ว่ามาก คำที่เราใช้ซ่อนเช่นนขงมอกมาก เช่นเหยาเรอน
เกยจคราน ยกย้าย กว่างขวาง ผักไผ่ หรือผักฝ่าย (ผักแปลว่า
ข้าง แลฝ่ายก็เหมือนกัน) เป็นต้น

ไทยกรุงสยามสมัยนั้นไม่จำเป็นพูดซ้อนคำ ทักษะใช้อยู่
 เช่นนกเพราะตคมาแต่สมัยทภาษาไทยยังแคบและยังไม่มวิธ
 จะพูดและเขียนไคอย่างในสมัยนั้น ภาษาไทยเป็นภาษาพยางค
 เคียว คำทเขียนคำไทยแท้เป็นคำพยางคเคียวทงนน คำ ๆ เคียว
 วจต้องใช้มีความหมายหลายอย่าง และเมือยังมีตัวหนังสือ
 น้อยและยังไม่ไคจคอกขรวธิให้กว้างขวาง ก็ต้องเขียนคำซ้ำ ๆ
 กัน เช่นทเคียวนเราเขียนว่าชายไซ่ แต่ก่อนต้องเขียนว่าไซไซ
 ฉะนั้นกยากทจะรู้ความหมายไค ภาษาไทยใหญ่ (เงียว) ก็ยัง
 เขียนไซไซโก แทนทเราเขียนว่า ชายไซ่โก อยู่จนเคียวน คำ
 พูดและหนังสือไทยใหญ่ บัจุบันยอมจะจำเวิญมาแล้วไคลจาก
 ไทยบุราณแท้ ๆ แต่ถงกระนั้นถาจะเขียนแปลคำอังกฤว่า
 'This fire is very hot' ก็ต้องเขียนว่า ไฟไนไมเตเต (คสมค
 คมอของคอกเคอรคฉง) ซงถาเขียนตามอกขรวธิของ ไทย
 กรุงสยามก็เขียนว่า ไฟนใหม่แท้ ๆ (ใหม่แปลว่าร้อน) ฉะนั้น
 ส่วนวธิออกเสียงพคนน ไทยมีสำเนียงผันมาแต่เคิม
 ขาพคเสียงสูงต่ำ เช่นไซออกเสียงเป็นไซ่เป็นต้น แต่ถง
 กระนั้นกยังไม่แน่ว่าคนฟังจะเข้าใจ วจต้องพูดซ้อนคำ คอ เอา
 คำ ๒ คำทความอย่างเคียวกันมาพูดซ้อนให้แปลกันไปเองในตัว

จะยกตัวอย่างให้เห็นชัดต้องยกไทยพวกที่ภาษายังไม่เต็มมาถึง
 กันเจริญของเรา เป็นต้นว่าไทยในอาสามจะพูดว่า ตัด ต้องว่า
 ขาผัน (ฆ่าผัน) เพราะเขาแปลได้หลายอย่าง และผันก็แปล
 ได้หลายอย่าง แต่ทั้ง ๒ คำแปลว่าตัดได้ ถ้าใช้รวมกันก็
 เป็นคำอรรถคำแปลในตัว เราไทยกรุงสยามยังพูดว่า ฆ่าผัน
 อยู่จนบัดนี้ แต่ไม่ใช่โดยความจำเป็นเลย อันที่จริงตามความ
 เกิมแห่งภาษาของเรา ฆ่ากับผันเคยวนกลมความคนละอย่าง
 แดงกระนั้นเมื่อเราจะพูดลงฆ่ากับผันจะแถมผันด้วย ต่างว่าคน
 ๒ คน ที่เราเรียกกันว่าทเรือเล็กน้อย ถึงจะยิงกันด้วยปืน
 เราเป็นผลหมาเราอาจพูดว่า เรือเล็กน้อยเท่านั้นจะลงฆ่าผันกัน
 ทำไม ฉะนั้นจริงเราหมายความว่าฆ่าคำเดียว เราจะหมายความว่า
 ฆ่าผันก็ห้ามได้ เพราะเขาจะยิงกันต่างหาก อธิบายเรื่อง
 ซ่อนคำโดยนัยที่กล่าวมาแล้วในปาฐกถาของกรมหมื่น
 พทยา ลงกรณว่าด้วย "ความขยายตัวแห่งภาษา" (พิมพ์
 พ.ศ. ๒๔๗๒) แต่ยังไม่หาได้ตั้งศัพท์ "ซ่อนคำ" ลงในคราว
 นั้นไม่

หลักในเรื่อง ซ่อนคำก็คือไทยเรามากพูดเช่นนั้น เพราะ
 จำเป็นเพื่อความเข้าใจของฝรั่ง ผิดกับทบศัพท์ ซึ่งไม่
 จำเป็นเพื่อความเข้าใจ ของฝรั่ง (หรือผู้อ่าน) นั้นเป็นข้อต้น

แต่ต่อมาเราพูดซ้อนคำจนตกปาก แม่นาน ๆ มาเมื่อลมความ
 ในคำหนึ่งของ ๒ คำนั้นแล้ว คำที่ลมหนักเลยเป็น คำสร้อย
 เช่น ต้นว่า พูดว่า ครุฑา และ วัฑวา ขาและวา จะแปลว่าอะไร
 กลมเสียแล้ว

เหตุที่เราชอบพูดคำสร้อยมออกอย่างหนึ่ง คือไทยเรา
 เป็นชาติที่รักกลอน ชอบพูดคำคล้องจองเต็มคำให้ยาวออกไป
 ออกกม เช่น ครุฑาอาจารย์ วัฑวาอาราม เป็นต้น พระนั่งเกล้าเจ้า
 อย่หัว ไปรตตรัสว่า "ไม่เป็นแก้วเป็นกร" ซึ่งเป็นคำซ้อนชนิด
 ทกลาวน (หนังสือข้างบนนี้แต่งเมื่อวันท ๒๓ พฤศจิกายน

พ.ศ. ๒๔๗๗)

ทุนทรัพย์และรางวัลของทุนทรัพย์

พ.ศ. ๒๔๖๕

เริ่มทุนในทันทีจะหาเข้ามาใช้แปลคำอังกฤษว่า ไฟแนนซ์
สักคำ ๑ ทบวงการไฟแนนซ์ของเมืองเรา ๆ เรียกว่ากระทรวง
พระคลังมหาสมบัติ แต่ไฟแนนซ์ที่กล่าวต่อไปนี้ไม่ใช่กิจการ
คลังเลย จึงจะขอตั้งคำใหม่สำหรับใช้ในทันทีอันกรณี เพื่อ
ประโยชน์ที่จะให้เรียกไต่คลองแลจีนสูงกว่าคำอังกฤษ

กรณีในทันทีโดยขอปมา ว่าเป็นเครื่องจักรรวบรวม
เงินตรา ซึ่งเราทานทั้งหลายมีเหลือใช้ และรวมมาเพื่อจำหน่าย
ไปให้ผู้อื่น ถ้าผูกและผูกอยู่ต่างประเทศกัน เช่นเราก็
จากลอนดอนกค หรืออังกฤษจากอเมริกา กค กรณีชนิด
นั้นเป็นกรณีระหว่างประเทศ ผูกเงินมากที่สุดในโลก กคคือ
รัฐบาล เหตุคั้งนั้นกรณีระหว่างประเทศมักเป็นไปในทางที่
ชำระราษฎรในประเทศ ๑ เป็นเจ้าหนี้ให้รัฐบาลอีกประเทศ ๑
ก็เงินไปเป็นทุน กระทำความจำเริญให้เกิดในบ้านเมือง คือ
สร้างรถไฟ หรือสร้างอ่าวรับเรือสินค้า หรือทำชลประทาน

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

ข้าราชการเพาะปลูกหรือกระทำการสงวนซึ่งจะเป็นทางที่เกตุผล

ประโยชน์ทำให้บ้านเมืองมั่งมั่งงน

เงินเหลือจ่ายซึ่งเจ้าของสงวนไว้ และให้ผอนักไปเช่นนี้
ทั้งขอในทนนวาทนทรพย์ อันกรรมเป็นเครื่องจักรสำหรับจักตน
ทรพย์ คอเกบเงินเหลือจ่ายของคนต่าง ๆ มารวมกัน และให้ก
แก่คนทออยากก็ไปใช้เป็นประโยชน์ และเป็นผยอมเสียค่าให้ก
ซึ่งเรียกชอวาคอกเขย การทผกยอมเสียค่าให้กน กโดยหวัง
วาดงจะตองเสียคอกเขยก็คงจะได้ประโยชน์จากเงินทกนนยง
กว่า หรือถ้าเป็นรัฐบาลก็โดยหวังว่าจะใช้เงินทกนนลงทุนทำ
ให้บ้านเมืองมั่งมั่งงน

ถ้าไม่มีใครยอมเสียค่ากทนทรพย์ คนทงหลายคงจะ
หยุดการสงวนเงินเหลือจ่าย หรือถ้าสงวนไว้ก็ไม่ให้ใครยอม
(นอกจากในทางสงเคราะห์) เงินเหลือใช้ทงปวงจะกลับไปฝัง
ดินอย่างโบราณ หรือมฉนนเกบเช่าหอมน การหากนทจะ
ตองใช้เงินทนกเป็นอนเกิดไม่ได้

ทนนทรพย์เป็นข้อใหญ่ใจความของฉนกรรมฉน เราควร
พคเรองทนนทรพย์ให้เข้าใจกันเสียก่อน ในโลกทวไปเวลาน
เราของทนนทรพย์มปฏิบักษมาก ถ้าใช้ทนนทรพย์หรืออานาท

เกิดแต่ทุนทรพย์ในทางที่ไม่ถูกใจคน ก็ถูกตำว่าเป็นอย่างใหญ่
 เจ้าของทุนทรพย์ซึ่ง ไซ้สมบัติของตน ในทางที่ไม่ชอบธรรมนั้น
 เราจงช่วยกันตำว่าให้สาแก่ใจ แต่เราควรจำให้มั่นในใจว่า
 ทุนทรพย์นั้นเมื่อไซ้ในทางที่ชอบแล้ว ก็หาเป็นเครื่องประหาร
 ความชอบธรรมอันอยู่ในมือเจ้าของซึ่งไม่อายบาปไม่ ที่จริง
 ทุนทรพย์เป็นของ สำคัญและเป็นเครื่องจำเข็นแก่การ ประกอบ
 การค้าขายทั้งปวง เศรษฐีซึ่งจำหน่ายทุนทรพย์ของตนให้มีผู้
 ก็ไปไซ้ประกอบหากินนั้น จึงเป็นสมัครกันแก่ประชุมชนเป็นอันมาก
 ทุนทรพย์ซึ่งเจ้าของใครรวบรวมขึ้นไว้ และให้ไปไซ้
 ประกอบการหากินนั้น เจ้าของย่อมจะไต่ค่าให้กคอกคอกเขย
 แต่คนบางพวกกล่าว โดยความเห็นที่มีในใจ โดย สัตย์จริงว่า
 เจ้าของทุนทรพย์ที่ขบเรียกเอาคอกเขยเช่นนั้น ไม่ควรเรียกได้
 โดยความชอบธรรม คอกเขยเหล่านี้ล้วนแต่ข่มขเอาจากผู้ลง
 แรงทำการทงนน ถ้าหากกล่าวเช่นนั้นถูก ฐนการทงปวงก็เป็น
 มิจลาชีพ ฐนการทงปวงเป็นขโมยหมด เราควรจะช่วยกัน
 จับตัวซึ่งตระวางให้สิ้นเชิง ข้าพเจ้าจะเขียน และท่านจะอ่าน
 หนังสือสอนทาไมเล่า

เงินนั้นเป็นทหมายอำนาจแห่งทรัพย์สิน เป็นต้นว่าถ้าข้าพเจ้า
 มีเงิน ๒๐๐ บาท ข้าพเจ้าจะช้อคอกไม้ไฟมาจุด หรือจ้างละคร
 มารำ หรือจ้างใครมาเล่นตลกหกคะเมนอะไรก็ได้ตามราคาเงิน
 ซงมจนวน ๒๐๐ บาท เป็นกำหนด อำนาจแห่งทรัพย์สินมฉะน
 และถ้าเจ้าของทรัพย์สินไม่ใช่อำนาจของตนในทางจ้างละครมารำ
 ให้ช้อหรือช้อของมาบำรุงความสำราญชั่วขณะจะใช้ในทางที่ให้
 คนอื่นไปสร้างโรงงาน และจ้างคนมาประกอบกรหากิน
 และไ้รับช้ออกเบยเพราะ ใช้อำนาจทรัพย์สินในทางนั้น ก็นับว่า
 เป็นอุปการแก่ประชุมชนเป็นอันมาก

คนบางพวกกล่าวว่า คนมีทรัพย์สินใช้อำนาจแห่งทรัพย์สินกดช
 ให้คนทำงานเป็นประโยชน์แก่ตน ตัวเองนั่งกินนอนกินไม่ต้อง
 ทำอะไรสักหน่อย เพราะฉะนั้นนับว่าไม่ใช่อำนาจทรัพย์สินในทาง
 ที่ช้อขธรรม คำที่กล่าวเช่นนั้น เป็นขัญหาที่มเถยกันในเมืองที่
 มทนทรัพย์สินมาก คือองกฤษเป็นต้น ผอานพงวาลกว่าหนงสือน
 พดรูปการชงเป็นไปทั่วโลก จึงเอาขัญหาเมืองอนมากล่าวควย
 ขัญหาเหล่านี้ถายงไม่มีในเมืองไทยในเวลานี้ ก็คงจะมีมาใน
 ภายหน้าเป็นแน่

ขอทักกล่าวโทษว่า เศรษฐีจ่ายเงินให้คนไปประกอบการหา
 กินแล้ว ตัวเศรษฐีเอง นั่งกินนอนกินนั้น ก็เป็นความจริง แต่
 การที่เศรษฐีได้ค่าให้ก็คอดอกเบี้ยมานั่งกินนอนกินนั้น ก็เพราะ
 มีเงินให้แล้วเงินที่มีให้กินนั้น เศรษฐีได้มาอย่างไร ควรเราต้อง
 คิดสักหน่อย คนมั่งมีเพราะฉ้อโกงรับสินบน หรือทำโจรกรรม
 อย่างอนันนอยู่นอกตำรา ถ้าควรอยู่ในที่ในคุก หาใช้ในตำรา
 ไม่ เมื่อยกพวกนี้เสียแล้ว คนมัทนทรพยกมควยงานซึ่งได้ทำ
 มาในกาลก่อน งานนั้นเป็นงานชนิดที่คนอื่นยอมเสียเงินให้
 ถ้าตนไม่ไปทำเองก็ต่อของมีคนอื่นทำไว้และรับต่อๆ กันมา เมื่อ
 พิจารณาฐานัน ทุนทรพยกคอดผลแห่งงานที่ได้ทำในปางก่อน
 สละสมาเป็นชั้นๆ ตามมากและน้อย จนการอาชีพของคนอื่นทำ
 งานให้ตนนั่งกินนอนกินได้จริง แต่ที่อาจทำละนั้นได้ก็ด้วยสละ
 กุศลในปางก่อน คือได้ทำงานรวมผล คือรางวัลแห่งงานนั้น
 ไว้เป็นทุนทรพย ถ้าไม่ไปทำเองก็คงได้มรดกจากพ่อแม่หรือ
 ใครททำไว้ให้ต่างว่ามพ่อคارانชาคน ๑ ทำการ ค้าขาย อยู่
 ๑๐ ปี เก็บเงินได้ ๑,๐๐๐ บาท เงิน ๑,๐๐๐ บาท เป็น
 รางวัลส่วน ๑ ของการค้าขายที่ททำอยู่ ๑๐ ปีนั้น ถ้าพ่อค้า
 แกระ ใช้เงินของแก่ในทางจ้างละครมาเล่น ๓ วัน ๓ คืน ก็

ไม่มีใครมีอำนาจจะไปห้ามปรามแก่ได้ กลยจะมีคนเห็นชอบไป
 ช่วยแก่ตระกูลนครแน่นไปเสียอีก แต่ถ้านักถึงกาลภายหน้าไม่
 จ่ายเงิน ๑,๐๐๐ บาทให้ละลายไปเสีย แกะจะไปเข้าทนกับ
 เขาในการตากมะพร้าวแห้งส่งไปขายต่างประเทศเช่นนี้ แกก
 ได้ชื่อว่าช่วยไหม้คนใดทำงาน คิอรับจ้างตากมะพร้าวมากจน
 และทงช่วยให้คนที่อยากได้มะพร้าวแห้งชอใดมากจนตามส่วน
 ทนทรัพย์ ๑,๐๐๐ บาทของแก ต่างว่าบริษัทขายมะพร้าวแห้ง
 นนเฉลี่ยกำไรบหนง ๑๐๐ ละ ๕ เช่นน ตาพ่อค้าแกกได้คอก
 เขยคอกค่าใหญ่ละ ๕๐ บาท เงิน ๕๐ บาท นแกได้เพราะผล
 แห่งการคขายททออยู่ ๑๐ บ นนให้รางวัล กล่าวออกอย่างหนง
 คอแกมขญเป็นราคาขละ ๕๐ บาท เพราะได้ข่าเพญกุศล
 ระหว่าง ๑๐ บ สละสมเป็นผลมกำหนดราคา ๑,๐๐๐ บาท
 ถวน

ถ้าจะกล่าวว่ตาพ่อค้าร้านชำแกนอนชเกยจอยวันยงค้ำๆ
 ไม่ทำอะไรเลยกได้เงินขละ ๕๐ บาท เช่นน กกล่าวได้ แต่ก
 แกได้เช่นนนี้ไม่ใช่ผลแห่งความชเกยจในเวลา เป็นผลแห่ง
 ความหม่นระหว่าง ๑๐ บทลวงไปแล้ว เหมือนอย่างข้าราชการ
 ใ้รับพระราชทานเขยขานาญกได้เพราะรับราชการมาแล้ว
 ประมาณ ๓๐ บ หรือเพราะเหตุอื่นตามพระราชบัญญัติเขย

ขานาญ รวมความว่า ไต่เขยขานาญเพราะรัชการมาใน
เขยงคั้น ไม่ใช่เพราะไม่ได้ทำอะไรในเวลานั้น

ตัวอย่างการานชาที่กล่าวมานั้น ไต่ เศรษฐีที่มีทุนทรัพย์
ให้คนอื่นไป ประกอบการหากินกันนั้น ผลกันแต่ต้องเอา
หมั้นแล่นลาน โกฎิคุณทุนทรัพย์ของการานชาเสียก่อน จึงจะ
เป็นทุนทรัพย์ของเศรษชฎิไต่

ถ้าเศรษชฎิหรือชนการทั้งปวง ไต่ ค่าให้เงิน โดยที่ไต่
ข่าเพญกศลมาด้วยตัวเองอย่างการานชาทุกคน การคิเตยนผู้
มีทุนทรัพย์ก็จะน้อยลง เพราะเห็นไต่ถนคิดว่าแก่งกันผลแห่ง
ความหมั้น ๑๐ ขของแก เหมือนดังขาราชการเขยขานาญนึ่ง
กันผลแห่งเวลาทรบราชการมาแล้วณะนี้ แต่เศรษชฎิชนการทุก
คนมีไต่มีทุนทรัพย์ให้ไต่ โดยที่ไต่สะสมกศลมาด้วยตัวเอง บาง
คนไต่ประ โยชนจากความหมั้นของ ผลนทลวง ไปแล้ว คือ
บรรพบุรุษของตนเป็นตน ข้อทรงอวาศคคลทหมั้นแลสะสมท
ทรัพย์ไว้แล้ว ไม่ควรม้อานาส่งทุนทรัพย์นไนหยทรหลานทไม่
เคยหมั้นเลย ไต่ นึ่งกันนอนกันรางวัลแห่งความหมั้นของผล
พันไปแลนวนน พวกทเห็นเช่นนนมคาคอชบายยคยาวเห็นจะนามา
กล่าวไต่หลายเล่มสมค ข้อทว่าไม่ชอบธรรมนนเราทานทไม่มี

บรรพบุรุษสะสมไว้ให้ก็คงจะช่วยกันเห็นชอบมากด้วยกัน และ
 ความมั่งมื่น เมื่อประกอบกับความเป็นผู้ไม่เคยกระตือรือร้น
 ทำอะไรให้เป็นที่คนในโลกละเลย บางทีก็กลับเป็นคุณช่วยแก้
 มั่งมีโดยอ้อม ๆ เพราะไม่รู้จักราคาแห่งทรัพย์ซึ่งได้มาง่ายนัก
 คุณช่วยซึ่งอาจเป็นผลแห่งความดีที่ในสกุลมั่งคั่งนั้น อาจ
 กล่าวแลยกอุทาหรณ์ใดที่ดังเล่มสมุดเหมือนกัน

แต่การมั่งมื่นด้วยไตรภพมรดกนั้นก็มีคุณดีใด ๆ ไซ้จะมีแต่คุณ
 ช่วยอำนวยความสะดวกที่คนบางจำพวกกล่าวหนักห้ามได้ ธรรมดาคน
 ที่กระทำการสะสมทรัพย์นั้นก็เพราะอยากจะมี ความมั่งมื่นเป็น
 ทหมายความสำเร็จ ปริมาณแห่งความมั่งมื่นเป็นเครื่องวัด
 ความสำเร็จ แลคนเราที่ใจควรเป็นคนคงจะอยากกระทำการให้
 สำเร็จแลหมอบเฝ้าในความสำเร็จของตน อนึ่งผู้ที่ทำการสำเร็จ
 แลสะสมทรัพย์สมบัติไว้แล้วนั้น มักจะอยากย่นผลแห่งความ
 สำเร็จให้บุตรหลานรับช่วงต่อไป มิฉะนั้นผลแห่งความสำเร็จ
 ก็กระกระจายกระจายสูญไปพร้อมกบชีวิตของเขาสำเร็จ อาจ
 กล่าวได้ว่าน่าใจคนโดยมากต้องการมทรัพย์เพื่อจะส่งช่วงให้แก่
 ลูกหลานที่เกศภายหลัง ถ้าสมมติแล้วรู้ว่าจะส่งต่อไปไม่ได้ก็
 รู้สึกเหมือนหงว้าสมบัตินั้นมิใช่ของของตน อย่างขุนนางกัน

พานทองจะรู้สึกวาพานทองเครื่องยศเป็น สมบัติ ของ ตน ทำพาน
 ทองใบเล็กซึ่งทำตนเองสำหรับรองคนโพนนั้นห้ามมิได้ พานทอง
 เครื่องยศนั้นเป็นของพระราชทานซึ่งเกียรติยศผริบ เราจึงอยากกริบ
 พระราชทานและรักษาไว้ชั่วชีวิต แต่ทันทพรพยนั้นถ้าเก็บไว้ก็ไม่
 เป็นเครื่องซึ่งเกียรติยศ ถ้าเก็บไว้แล้วส่งต่อไปให้ลูกหลานไม่ได้
 เราก็อไม่หามาเก็บไว้ให้ช่วยการ ถึงจะหามาได้ก็คงจะใช้ให้
 ละลายไปหมด เพราะฉะนั้นการให้และการรับมรดกมีประโยชน์
 แก่ประชนชนในทางที่เป็นเครื่องซึ่งชวนให้ระสมทนทรพย และ
 ทนทรพยที่ระสมไว้นั้นเป็นประโยชน์ในการลงทุน เพื่อต่อสู้
 เช่นตงโรงงานทำของขายเป็นต้น การลงทุนเช่นนี้ทำให้ความ
 มั่งคั่งเกิดในประชนชน

ส่วนเราท่านที่ไม่ได้เกิดในสกุลเศรษฐี หรือไม่ได้รับ
 มรดกใหม่งมควยไม่ต้องกระตักควนน ควรคิดว่าทนทรพยที่
 มารวมกันเป็นมรดกนั้นโดยมากไม่ได้เกิดเองมาเอง คงจะมา
 รวมกันควยมผหมนระสมแทยทงนน อนงมคารถองว่าคนทมม
 ควยการฉอโองหรือล่อลวงในการทำของขายนั้นมมาก ทน
 ทรพยเหล่านั้นได้มาโดยทจริต ไม่ควรใครจะได้รางวัลจากทน
 ทรพยเหล่านั้น คาทกล่าวเช่นนี้ในส่วนการฉอโองต้องปล่อยให้
 กฎหมายและเครื่องมอของกฎหมายเป็นธระ แต่ทนทรพยที่รวม
 กันแล้วนั้นจะแยกเป็นสุจริตและทจริตกแยกไม่ไ้ เมื่อใครไ้ไป

ก็อาจใช้ต่อสู้หากำไรได้ทั้งนั้น ส่วนการล่อลวงทำของขายนั้น
 จะไปโทษผู้ขายฝ่ายเดียวไม่ควร ถ้าเราไม่โกงใครจะหลอกขาย
 อะไรเราก็กินได้ เป็นคนความผิดเราไม่รู้ออและไม่รู้จักตัวเขย
 หนึ่งถือประกาศว่า เราต้องกินยาชนิด ๑ จึงจะเป็นสุข เรา
 ไม่เห็นหลักฐานอะไรที่ควรเชื่อว่าจริง แต่เราก็พากันชื้อยานั้น
 กินเพราะเชื่อว่าต้องกินและชื้อตามราคาและปริมาณ ซึ่งทำให้ผู้
 ขาย (คือผู้บอกให้เราต้องกิน) สะสมทุนทรัพย์ได้เป็นล้าน ๆ
 เช่นนี้ น่าจะเห็นว่าเขามหาทรัพย์ด้วย ความหลงของเราออก
 ฤทธิ์มั่ง ของขายบางอย่างผู้ขายเขานอนหลอกเราอยู่บนเกาะ
 แพรทเมืองฝรั่ง เราอยู่ถึงเมืองไทยก็พลอยไปช่วยให้เขาสะสม
 ทรัพย์เป็นมรดกแก่ลูกหลานของเขาด้วย

มีคน จะยื่นอกลับไปกล่าวหาความว่า ทุนทรัพย์นั้นคือ
 ผลแห่งความหมิ่นประมาทการในปางก่อนรวบรวมกันไว้จนมีคน
 กล่าวออกอย่าง ๑ คือ กศลทโตขาเพญอบรมไว ผทโตขาเพญ
 กศลคออกตสาหประกอบกันน เมื่อเก็บผลไว้โตกใช้ผลนั้นเป็น
 ทุนออกตสาหประกอบกิจต่อไปอีก ไม่ใช่ทุนทรัพย์ในทางที่จะนำ
 ความสำราญมาให้ชั่วคราว การประกอบกันจะทำเองหรือ
 ให้คนอื่นทำก็ผลแก่ประชุมชนเช่นเดียวกันทั้งนั้น ทุนทรัพย์
 ที่ใช้ในทางนมคากกล่าวว่ามีเหมือนพันธุ์ชาวปลูก คือเมล็ดข้าวท

๑๗๒ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
แยกไว้เพาะในฤกษ์หน้า ไม่ใช่เมล็ดที่เรากินหรือขายให้คนอื่น
ไปกิน หรือให้มากิน หรือต้มเหล้า หรือทำอะไรที่ท้าวช่วยชาว
ถ้าเราเลิกเก็บพินธุชาวปลูกเสีย ขันนาชาวจะมนอยเต็มที และ
ไม่ชำระหมดฉันใด คนที่รวบรวมผลแห่งความอดสาหในการ
ก่อนไว้เป็นทุนทรัพย์ไต่แล้ว ถ้าไม่ใช่ในทางที่ต่อสิ้น ไม่ใช่
การต่อสิ้นคือลงทุนทำของขาย เป็นต้น ก็จะไม่ไปฉิ้นเคียวกัน
ส่วนคนทรย้างทำงาน ซึ่งในทันทีหมายความว่าคนไม่มี
ทุนทรัพย์ของตัวเอง มีแต่ความสามารถด้วยปัญญาหรือด้วยมือ
เป็นเครื่องหากินนั้น คนพวกนี้ควรยินดีเอาใจช่วยผู้ส่งเงิน
เหลือจ่ายไว้สำหรับให้ใช้ลงทุนทำการทศนรย้าง ทุนทรัพย์นั้น
เป็นเครื่องจำเป็นแก่การหากินคือทำของขาย เป็นต้น คนที่อยาก
จะรับจ้างในโรงงานทำของขายก็ตาม เป็นเสมือนในบริษัทพาณิชย์
ก็ตาม ควรสวดมนต์ภาวนาให้ทุนทรัพย์เกิดมีขึ้นมาก ๆ เพราะ
ถ้าทุนทรัพย์ยังจ่ายไปลงทุนมาก การเรียกจ้างคนก็ยิ่งมากจน
การหากินของลูกจ้างจะแน่นอนหนาขนตามส่วนแห่งทุนทรัพย์ซึ่งทว
ขนนั้น ถ้าทุนทรัพย์มนอยและเจ้าของระแวงความเสียหายไม่
จ่ายไปให้ง่าย ๆ จะยอมจ่ายก็แต่เมื่อใดคือยกเขยสูง ๆ เช่นนี้ ผู้
จะคิดการพาณิชย์ตั้งโรงงานทำของขาย ก็จะต้องคิดแล้วคิดอีก

จึงจะตกลงไปได้ การเรียกจ้างคนงานและเส้มนั้นในบริษัท

พาณิชย์ก็จะต้องน้อยลงไปอยู่เอง

ผลหรือรางวัล แห่งการหมั้น ประกอบ การพาณิชย์ คือกอง
 โรงงานทำของขายเป็นต้นนั้น ถ้าจะแบ่งอย่างหยาย ๆ ก็แบ่งได้
 เป็น ๒ ส่วนคือแบ่งเป็นรางวัลคนทลงมือทำการ ส่วน๑แบ่งเป็น
 รางวัลผู้ที่ใส่สมุทนต์รพย์ไว้จากผลแห่งความหมั้นประกอบการ
 ในปางก่อน และเขาทนต์รพย์นั้นมาจำหน่ายเป็นทุนทำการอีก
 ส่วน๑ ผลลงมือทำการและสมุทนต์รพย์ให้เข็นทุนทำการนั้น นับว่าเป็น
 มิตรและเป็นปฏิปักษ์กันไปในตัว เป็นมิตรเพราะต้องช่วยกันจึงจะ
 สำเร็จประโยชน์ทั้ง๒ฝ่าย เป็นปฏิปักษ์เพราะต่างฝ่ายเพียรจะแย่ง
 ส่วนกำไรให้มากที่สุดซึ่งจะแย่งได้ การแย่งส่วนแห่งกำไรนี้ถ้า
 ฝ่ายไหนมากฝ่ายนั้นมักจะแพ้ ถ้าหากมีคนคอยรับจ้างทำงานทั้ง
 ล้านคน มีเจ้าของเงินที่จะย้ายไปลงทุนทำงานใดคนเดียว เจ้า
 ของทุนก็ควรจะเรียกส่วนกำไรสูงที่สุด กล่าวคือให้เงินเดือนแก่
 คนงานน้อยเป็นต้น ส่วนคนที่คอยจะรับจ้างนั้นมีจำนวนมากมาย
 ถ้าไม่ใคร่รับจ้างจะไม่มีอะไรกิน ถึงจะไต่ค่าจ้างน้อยก็ต้องยอม
 เขารับจ้าง คือยอมแพ้เจ้าของทุนในการแย่งส่วนกำไรแห่งการ
 ด้งโรงงานทำของขายนั้น ถ้าการเป็นไปตรงกันข้าม คือมีคน
 มีเงินจะลงทุนมากมายแต่ลูกจ้างหายากเช่นนั้น พวกรับจ้างก็ไต่

เปรียบ คอจะไต่เงินเคอนสูงเข็นคัน เหตุคงนึ่งกล่าวว่าจะ
ไทนมากข้างนนมักจะแพ

ส่วนการหากินย่อยคือการค้าร้านชำขายของเข็นคันนั้น
ถ้าคนจำนวนมากหากินง่าย พ่อค้าย่อยก็พลอยค้าขายก็ไปด้วย
กัน เข็นคันว่ามีคนรับจ้างทำงานไต่เงินเคอนมากคนด้วยกัน
การชอขาย พริก กระบี่ หอม กระเทียม ก็คงจะมากชกว่าเมื่อ
มีคนไต่เงินเคอนน้อย

การเป็นคังคนทั้งหลายที่คังใจหากินเป็นลกจ้างกต ก็
ขายรายย่อยก็ นอกจากอยากเป็นมมทนทรพยของตัวเอง
ควรอยากให้คนอนมทนทรพยมาก ๆ ด้วยกัน ไม่ควรคิดว่า
คนมทนทรพยเป็นจำพวกทกนเลอคกนเนอคนจนถายเดี่ยว

อนึ่ง ฝจำหน่ายทนทรพยให้เข็นทนทำของขายนนมิใช่จะ
มีแต่ทางไต่ ทางเสี้ยก็ยอมจะมีเหมอนกัน ในสมัยโบราณเมื่อ
คนเรายังมีความคคิน้อย ต่างคนก็ทำเครื่องใช้เครื่องกินของ
ตนเอง ต่อมาความคคคมากเขากเลือกทำแต่สิ่งททวชานาญ
เข็นคันคนทำครตกทำครอย่างเดี่ยว โดยหวังว่าผอนททำคร
ไม่ได้ จะนำส่งอนมาแลกครของตน การทำครอย่างเดี่ยวอาจนำ
มาชงเครื่องกินเครื่องใช้ทงหลายตามความประสงค์ ช่างทำคร
นนเชอวาคนอน ๆ จะยังปึงสत्वเป็นอาหารคังทเคยทำมาแต่ก่อน

จะไม่เห็นไปกินอาหารอน คอปลาเข็นต้นกันเสียทั้งหมด ถ้ามีเหตุ
 ทำให้คนเลิกใช้ศรหรือใช้น้อยไป การหาเครื่องกันเครื่องใช้ด้วย
 การทำศรก็จะเสื่อมไป นับว่าช่างทำศรมีช่องจะเสียทางหากินด้วย
 ประการฉะนี้ ส่วนการทำของขายในเวลาปรกติขึ้น ก็มีช่องที่จะ
 เสียอย่างเดียวกับช่างทำศรในเวลาโบราณ และความเสียหายนี้
 ตกแก่เจ้าของทุนทรัพย์ก่อน ถ้าโรงงานทำของขายล้มไป ลูกจ้าง
 ของโรงงานนั้นก็หยุดได้รับค่าจ้าง แต่ถ้าโรงงานยังเปิดอยู่ จะได้
 กำไรก็ตาม หรือขาดทุนก็ตามลูกจ้างคงจะได้ค่าจ้างอยู่เสมอ
 เหตุฉะนี้จึงกล่าวว่า ถ้ามีภัยมาถึงโรงงานทำของขายคงฉะนี้
 กล่าวว่า ถ้ามีภัยมาถึงงานทำของขายถ้ายนนยอมจะมาถึงเจ้าของ
 ทุนทรัพย์ก่อน และถ้ายนนเป็นภัยใหญ่ เจ้าของทุนทรัพย์คง
 จะเสียหายมากกว่าคนอื่น ๆ

เมืองเราเวลานี้เจ้าของเมืองคือพวกไทยมีทุนทรัพย์จะใช้
 ทำการค้าขายได้น้อย เรามักมีคนมากและทุกคนของเราข้างบนก็
 จะเข้าไปด้วยพืชพันธุ์รักษาชาติอันอาจเป็นเครื่องนำมาซึ่งทรัพย์
 เมื่อซดลงไปก็พบทรัพย์ใดคนคือแร่ต่าง ๆ เช่นอันมาก พดสั้น ๆ
 ขานเมืองของเราเป็นแผ่นดินซึ่งมีทรัพย์เห็นใดทนโทหรือแอบ
 ซ่อนอยู่มากมาย แต่การที่จะทำให้ทรัพย์คืบ ๆ เหล่านี้ ละทาง

สำนักเก่าของมัน คอพนแผ่นดินแปรรูปเป็นเงินตรามาอยู่สำนัก
 ใหม่ คอกระเปาะของเรานั้นของใตทนต์รพย์มาใช้มากมายจึง
 จะทำใค้เต็มท และเมื่อใค้ทนต์มาแล้วยังตอ้งมีบัญญัติความรู
 ความชำนาญออกเล่า

เมื่อเมืองเราข้งไม่มีเงินจะลงทุนพอ และข้งยังขาดความ
 รูความชำนาญอยู่นั้น ถ้าเราจะหวังทรพย์คิข ๆ ของเราไว้ข้ง
 ขนคินและใค้ทนต์ ก็เหมือนกัขประพฤคคัวเป็นหมานอนเฝ้าราง
 หลญาปราศจากประโยชน์ตนประโยชน์ท่าน เพราะฉะนั้นเรา
 จึงยอมเสียคอกเขยักเงินเมืองอนมาลงทุนบำรุงบ้านเมืองในทาง
 ที่เราทำเอง เช่นทำรถไฟและชลประทานเป็นต้น หรือยอมให้
 ชาวเมืองอนข้งมทุนและมีความชำนาญมาลงทุนทำการหากำไร
 คัวขทุนและบัญญัติของเขาเอง เป็นแต่เราแบ่งเอาส่วนแห่งกำไร
 ข้ง เช่นอนุญาตให้ทำข่าไม้หรือให้ขค้แร่เป็นต้น

ต่อไปข้งหนักกิจการที่จะเกิดใหม่ ๆ ข้งมีออกมาก ถ้ามี
 ทุนทรพย์ภายในบ้านเมืองมาใช้เองใค้ข้งมากข้งค้ แต่การ
 ลงทุนปราศจากบัญญัติอันฉิบหายเร็วทล้ศ เหตุฉะนั้นเราพึง
 ข่าเพญคัวให้เป็นประชุมชนข้งมทุนและบัญญัติ ความจำเรอญ
 จึงจะเกิดเร็ว

เศรษฐกิจนั้นเป็นมนุษย์ยอศัจจรภัยยากอยู่สักหน่อย แม้ใน
ภูมิภาคประเทศดกตักก็ไม่เกิดเร็วเหมือนเห็ดงอก เพราะฉะนั้นเรา
จะชวนกันเป็นเศรษฐกิจให้เกลื่อนไปใน ๒—๓ วันก็ไม่ได้ แต่เรา
อาจชวนกันประหยัดเงินเหลือจ่ายซึ่งเมื่อรวมกันเข้าแล้ว ก็อาจ
ใช้เป็นทุนทำการต่อสินได้ ในทางที่ควรแก่ภูมิภาคและเวลา

กลอน แล นักกลอน

หนังสือซึ่งเรียกกันในสมัยนาวาวรรณคดีนั้น ถ้าจะจำแนก
ประเภทให้แคบ ก็มากมายหลายประเภท แต่ถ้าจะจำแนกอย่าง
กว้างที่สุดก็อาจจำแนกได้เป็นสองประเภท คือร้อยแก้วประเภท
หนึ่ง กาพย์ประเภทหนึ่ง

ไทยเป็นชาตนักกลอน

ไทยสยามมีนิสัยเป็นนักกลอน นักวาทย์คนตงแต่คน
ชนสูงต่ำจนถึงชนตาสก นักปราชญ์ของเราเป็นนักกลอน
กม แต่คนไม่รหนังสือทเป็นนักกลอนมีมากกว่าเขื่อนอนมาก
นักปราชญ์ทเป็นนักกลอนนนี้อาจเป็นเพราะรหนังสือด้วย เพราะ
เกิดในสันดานด้วย แต่คนไม่รหนังสือทเป็นนักกลอนนนี้เป็น
เพราะเกิดในสันดานล้วน นักกลอนอ่านหนังสือไม่ออกแต่ง
กลอนในขหนังสือ ถ้าจะเก็บมาพิมพ์ให้หมด ก็จะเป็นจำนวนเล่ม
สมุดมากมายหนักหนาทเดี่ยว จริงคอก กลอนทนักกลอนของ
เรา้องในวงเพลงเกยวขาว เพลงเหนือ เพลงโนเน เพลง
เรือ ฯลฯ นันไม่ใช่กลอนคิ ถ้าจะเก็บมาพิมพ์ก็ไมคุ่มค่า

กระตาส แต่ขอทกลอนเพลงโดยมากมิใช่กลอนคั้นนี้ ไม่เปลี่ยน
ความจริงขอทว่าไทยสยามมีนิสัยเป็นนักกลอนนั้นเลย ถ้าจะ
คิดส่วนร้อยจำพวกนักกลอนก็จำนวนพลเมืองในประเทศนั้น
ก็เชื่อว่าส่วนร้อยจะไม่ต่ำกว่าประเทศไหนในโลก

เราชอบแต่งกลอนจนไม่แต่งแต่ตามแบบเดิมของเราเอง
ไปเที่ยวเอาแบบในภาษาอื่นมาแต่งด้วย แลเมื่อเอามาแล้วก็ไม่
ใช้ตามแบบเดิมแท้ เอามาตัดแปลงให้ถูกหูเรา คือเดิมสี่มฉล
เข้า ทำให้ยากกว่าแบบในภาษาเดิมของเขาเป็นอันมาก แบบที่
เอาอย่างมาจากภาษาอื่นเช่นวานคอบแบบฉันทของอินเดีย เป็นต้น
เราเอาอย่างแบบแต่งฉันทมาจากภาษาบาลี แต่ฉันทในภาษาบาลี
แบบเดิมไม่มีสี่มฉล แลถึงแม้ฉันทในภาษาบาลีแลสี่สกฤตซึ่ง
แต่งกันเป็นแบบใหม่ก็มีสี่มฉลแต่คำสัทท่ายแห่งบรรทัดเป็นคู่ ๆ
ไปเท่านั้นเอง ส่วนแบบฉันทไทยเราเอามาตัดแปลงใช้นั้น ใช้
ร้อยสี่มฉลนอกฉลสามสี่มฉล ยี่งสี่มฉลในซึ่งไม่บังคับออกแล้ว

ที่เราต้อง ใช้สี่มฉลลงในฉันทก็เพราะเราเป็นนักกลอน
แต่งไม่มีสี่มฉลไม่ชอบ แลภาษาของเราจะเอาไพเราะโดยลำพัง
กำหนดคำเขากยังไม่มีปรากฏว่าอาจทำได้ ขอทว่าแต่งไม่มีสี่มฉล
ไม่ถูกหูเรา ผู้คิดแบบใหม่หรือตัดแปลงแบบเก่าจึงต้องเติมสี่มฉล

ลงไปจนไค้เนน จะยกตัวอย่างผู้คิดแบบใหม่ก็หาตัวอย่างยาก แม้
 พระโหราธิบดีชาวกรุงสุโขทัยซึ่งเรียบเรียงหนังสือจินตามุนีครั้ง
 แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ก็มีไค้ ออกแบบโคลงฉันท์
 เหล่านี้เอง ผู้เอาแบบฉันท์ในภาษาอื่นมาดัดแปลงเป็นแบบไทย
 ตามนามที่เราพอทราบไค้ ก็เห็นจะมีแต่กรมสมเด็จพระปรมา-
 นูชิตชิโนรสผู้ทรงแต่งวรรณพฤติแลมาตราพฤติ แต่พระคำริ
 ในพระหทัยของท่านในเวลาทรงคิดแบบนั้นจะเป็นอย่างไรเราก็
 ทราบไม่ไค้ ถ้าเราเดาว่าคงจะทรงพระคำริอย่างนั้นอย่างนี้
 พกไม่เต็มปาก เพราะฉะนั้นการที่จะกล่าวให้แม่นยำถึงความ
 รู้สึกในใจแห่งเจ้าของแบบในเวลาทรงคิดแบบอยู่นั้น ก็ไค้แต่เมื่อ
 ผู้ออกแบบเป็นผู้กล่าวเอง ในทบทวนข้อนำตัวอย่างต่อไปนั้นกล่าว
 โดยความมุ่งหมายจะฝากแบบนั้นไว้ในหนังสือนี้ด้วย

เมื่อเกิดขลุ่ยขลุ่ยมาน ขำพเจ้าไค้รับเชิญให้แต่งกลอน

สำหรับนักเรียนร้อง ในวันงานประจำปีของ โรงเรียนวชิรราช
 ขำพเจ้าลองแต่งเป็นกลอนแปดแลกลอนหก แต่เมื่อแต่งจนแล้ว
 ก็ไม่ชอบ เห็นเป็นกลอนกาพย์ๆ ไปหมด เมื่อลองแต่งเป็นฉันท์
 ตามแบบที่มีอยู่แล้ว ก็ไม่ชอบเหมือนกัน การเป็นดังนี้ นกอยาก
 จะแต่งอะไรแปลกๆ จึงเอาตำราฉันท์ของกฤษณาปักษีค้นดู เมื่อ

จะพบอะไรที่พอเอาอย่างมาใช้เหมาะแก่ภาษาไทยได้ ก็ไปค้นหา
พจนานุกรมเรียกว่า "อิน เมโมเรียม" ของ ลอค เคนนชัน ใช้
สัมผัสซึ่งกันกว่าจะถูกหูไทย จึงเอามาตั้งเป็นแบบลองแต่งดู

ลอค เคนนชัน เป็นกวีชนเอกของอังกฤษ รัชกาลแห่ง
ไปเอ็ด ลอเรียต ซึ่งถ้าจะเรียกเป็นไทยว่าราชกวีก็เห็นจะพอไป
ได้ ฉันท "อิน เมโมเรียม" นั้น ตั้งแต่แต่งแล้วกลดเลยเป็นชื่อ
ของฉันทชนคนนั้นมาจนบัดนี้

ฉันทชนคนอธิบายตามภาษาอังกฤษว่า Quatrain of four-
foot iambic lines with enclosing rimes คือว่าเป็นฉันทบท

ละ ๔ บาท บาทหนึ่ง ๘ พยางค์ มุสสิ แลครอสสกัน แล
มุสสัมผัสคอปยางคท้ายแห่งบาทที่ ๑ รัชกษพยางคท้ายแห่งบาท
ที่ ๔ คู่หนึ่ง แลพยางคท้ายแห่งบาทที่ ๒ รัชกษบาทที่ ๓ รัชกษอีก
คู่หนึ่ง ถ้าจะเขียนลักษณะแห่งฉันทชนคนดังกล่าวเป็นดังนี้ —

๑๘๒ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
เพื่อให้ศรภษาภาษาอังกฤษเห็นแบบเดิมซึ่งเขาอย่างมา
ลองแต่งในภาษาไทย ขอนาคันท "อิน เมโมเรียม" มาแสดง
ไว้หน้าอัยหนงคองน—

Calm and still light on you great plain

That sweeps, with all its autumn bowers

And crowded farms and lessening towers,

To mingle with the bounding main :

ฉนทองภษขางบนน ถาขานถกสำเนียงครแลลหูกโยน
แลรบกันไฟเพราะมาก เมอเอาแบบคำหนักคำเบาแลสมผลสมา
แต่งเป็นไทย ก็ไคฉนทชนคใหม่ซึ่งผู้แต่งไม่เห็นเลว จึงขนาน
นามไว้ว่า "สยามรัตนฉนท" คองน

๑ อโห อโห ชโย สยาม

วิลาสระวีรัฐจักรูญ

ประเทศระไทยอทุกยพิบูลย์

อุภษฏะเลิศประเสริฐระนาม ฯ

๑ อโห ชโย จะให้ถวาย

นราธิเบศประเทศระไทย

พระเกษรตอภลย์พระคุณกำไ

มหากษตรยสวัสดิภฎวาย ฯ

ฉันทสองขทข้างบนนส่วนความยกเสย ถ้าพคตามครลท
และสัผัสสนอกกเหมือนแบบอังกฤษ แปลกกันแต่ทมสัผัสในอน
อาจไม่ถูกหูกวอังกฤษบางจำพวก แต่ไทยเราอดไม่ได้

เมื่อแต่งลงไปเช่นนแล้วผู้แต่งพอใจหรือยัง ยังเพราะ
สัผัสสนอยนักยังไม่สะใจ อรรถกถาฉันทคุณุเรทคองมสัผัส
รยกันเป็นโช้ตลอดไปทุกขท เพราะฉะนนขาท ๔ แห่งขทแรกท
ลงว่า “ประเสริฐูระนาม” นน คำว่า “นาม” ควรเป็นสัผัส
ส่งแล้วมสัผัสรบในขทหน้า ลองดูใหม่

๑ กุมาระไทยไฉนจะหลง

จะลมนรินทะบันประชา

สยามะรัฐอุบัตินมา

กัเหตอานาจพระราชะวงค์ ฯ

๑ วิชาวบลยครุณจะเรียน

อุสาหจะเกคประเสริฐูประสงค์

ประเทศจะงามสยามจะยง

จงสูกวเคษกเหตเพราะเพียร ฯ

๑ อโห ทรุณจะครุ่นลีลา

อโห กุมารจะอ่านจะเขียน

วิชาจะเทียบจะเปรียบวิเศษ

วิเศษรกชบัสวชา ฯ

เมื่อเต็มสมัยส่งแลสมัยรบคตคตอกันไปทกบทกน ก
แปลกไปอีกชนหนง คิดว่าพอจะไซ้เป็นแบบฉนทชนคหนงได้
จึงขนานนามว่า “สยามวิเศษรณท” เมื่อแต่งแล้วลองอ่าน
ทวนไปทวนมาเกิดความพอใจเป็นอันมาก

แต่ก็ยังอยากจะลองต่อไปอีก เพราะการแต่งฉนทภาษา
ไทยถึงจะวางตำแหน่งครลหุประเสริชูปานโค ถ้าสมัยไม่ถูก
แบบทคนหเรากพงไม่ลน เหตุเรายังไม่โตฝึกหัดหุให้คนกย
แบบสมัยฉนทแบบอน ฯ เมื่อคุณเขาแล้วกอาจโตความเพลนจากแบบ
นนเสมอกยแบบเก่า การแต่งของชาพเจ้าคราวนั้นเป็นการแต่ง
ให้เขา ไม่ใช่การตั้งแบบใหม่หรือถาตั้งแบบใหม่ กตั้งเพอจะ
แต่งให้แก่เขา ถ้าเราตั้งแบบใหม่อย่างเดยว เราจะตั้งอย่างไร
ก็ตามใจเรา ใครจะชอบหรือไม่ก็ตามแต่ใจบุคคล ถ้าไม่ชอบ
วนนอาจชอบพรงนก็โต กรมสมเด็จพระปรมาณุชิตชิโนรส ท่าน
ทรงนำแบบฉนท ในภาษาบาลีมาคคแปลงเป็นไทยไว้หลายอย่าง

แต่ที่เราชอบแลเลือกแต่งตามแบบของท่านก็มีไม่กี่อย่างนัก ส่วน
 การให้อะไรแก่ใครนั้น ควรให้แต่สิ่งซึ่งผู้นั้นดีกว่าผู้รับจะชอบ
 ถ้าเรานักว่าเขาจะชอบ แต่เขาไม่ชอบ ก็เป็นอันจุนใจ เราได้
 เพียรเต็มที่แล้ว ความผิดควรจะเป็นของเขาที่ไม่ไปชอบคนอัน
 เมื่อพระองค์จะให้ลูกใจผู้ขอพระนิจจกคแบบเต็มสัณสีลงอีก แล้ว
 ลองแต่งคูใหม่ ไทฉันทอกชนคทหนง ซึ่งเคยตงชออย่างอน
 แต่ยศคนจะชนานนามใหม่ว่า "สยามมณฉนท" ติงน

สยามมณฉนท ๘

- ๑ ชโยสยามณยามจะรุ่ง สยามครุณจะเร็วเจริญ
 - ณคราวจะเวียนก็เพียรจะเพลิน ฤใครจะเกินสยามครุณ ฯ
 - ๑ กุมาระไทยไฉนจะหลง จะลิมพระองคะทรงสกุต
 - สยามะรัฐอุบัตเพราะบุญ พระเศษพระคุณพระราชะวงศ์ ฯ
 - ๑ ครุณสยามมครามอุสาห์ ททยจะหาวิชาประสังค์
 - ประเทศจะงามสยามจะยง จะมนจะคกงกเหทวิชา ฯ
 - ๑ ชโยสยามอร่ามโอช ครุณจะโตจะเทบัสชา
 - สยามจะอยมูรชรา กระจเคองวชาวชโย ฯ
- ฉนทสยามมณตามทวอย่างข้างบนน วิธสัณสีกกลอน
 แปกเรานเอง แต่เป็นกลอนแปดชงขงคยครุทหุ เครงครคจง

๑๘๖ พระนิพนธ์บางเรื่องและปารุกถา

ของเรียวกวาคณท เป็นฉนทอย่างยากเพราะบังคยสัมผลมากกว่า
ฉนทฉนคอน ๆ หรือถาจะวาเป็นกลฉนทก็เป็นกลฉนทอย่างยาก
เพราะบังคยครลห แต่ถาลองแตงคจรง ๆ ก็ไม่ยากเหมือนท
เห็น เชิญถานลองแตงคเถค เมื่อเรว ๆ นมผแตงฉนทแบบน
ลงในหนงสอพมพรายเคอนฉนทหนง แต่ผแตงไม่ไควางครลห
ตามตำแหน่งทบังคยไว จงไฟเวาระนอยไปเพราะไม่เต็ม ขอให้
ลองคใหม่ เมื่อแตงแล้วถาสงสัยตรงไหนจะส่งมาหารอเจ้าของ
แบยกไค ถ้าพคตามใจเจ้าของแบยกออกจะชอบสยามวเซยร
มากกว่าสยามฉน เพราะอาจแตงให้ไฟเวาระไคโดยไม่ตอง
บังคยสัมผลมากน

กำเนิดของฉนทแบบใหม่ซึ่งคคแปลง มาจากแบย อังกฤษ
มคตทกลาวมาน การทนามาแล้วในทนก็ออกจะผิดท แต่ททา
เช่นนนักเพื่อจะฝากฉนทแบบใหม่ ๓ ฉนทไว้ในสมคณไปปลาง
มีฉนทจะทงหายเสีย ในภายหน้าอาจมีฉนทใหม่ ๆ มาก เมื่อ
มีมากพอก็อาจรวมเป็นสมคณเล่มหนงไค

นอกจากฉนท เราอาจไคเอาอย่างวธแตงมาจากภาษาฉน
อก เช่นคณวากาพยยาน “พระเสกัโดยแคนชล” ก็เนื่อง
มาจากฉนทรวเซยรฉนท นขว่าสยสายไลหคมาแต่ฉนคยเหมือน
กัน เรามีฉนทหลายฉนท มกลฉนหลายฉนท มกาพยลานา

หลายชนิด มีโคลงหลายชนิด มีกาน กานต์ หรือกาต (เห็น
เขียนสะกดต่างๆ กันไม่ทราบว่าอย่างไรถูกแน่) เหล่านี้เป็นต้น
ยิ่งของผสมเช่นกาพย์ห่อโคลง แลร้อยกัณฑ์โคลงต่าง ๆ เช่น
พระลอ แลทะเลงพ่ายอีกเล่า ข้าพเจ้าไม่รู้ภาษาต่างประเทศ
มากภาษา ไม่ทราบว่าภาษาไหนมีวิธแต่งฉันทแลกลอนกษัตริย์
แต่คิดว่าจะหาภาษาไหนมีวิธแต่งมากเท่าไทย นั้นเห็นจะมีน้อย
ถ้าพูดเฉพาะภาษาอังกฤษมีวิธแต่งน้อยกว่าไทย ไกลกันหลุ
ทเคยว

ทุกกล่าวมาในเบื้องต้นว่าไทยเป็นชาติที่กกลอนนั้น อาจ
อ้างพยานได้สองข้อคงแสดงมาแล้ว คือชาวเมืองเราที่เข็นนั
กกลอน ถ้าเทียบส่วนร้อยกัณฑ์จำนวนพลเมือง ส่วนร้อยกัณฑ์
นั้นข้อหนึ่ง ข้อข้อหนึ่งเรามีวิธแต่งมากชนิด จนเข้าใจว่าไม่
แพ้ภาษาไหน แลทงใช้วิธีสัมผัสอย่างฉกาจที่สุด กวสำคัญใน
ภาษาอนที่ไม่นิยมว่าสัมผัสเป็นของคกมมาก เขาเห็นว่าสัมผัส
ทำให้เสียสง่าแลทำให้ความแจ่มแจ้งหย่อนไป เขาไม่ใช่นั
กกลอน เราเข็นนักรกลอน จึงเห็นไปคนละอย่าง
ส่วนข้อที่วาวรรณคดีประเภทกาพย์ (คือกกลอน) ของ
เรา ถ้าเขาเขาพวกกัณฑ์วรรณคดีประเภทเดียวกันในภาษาอื่น ๆ
จะคเท่าเทียมหรือหย่อนกว่าภาษาไหนบ้างนั้น เป็นปัญหาอีก

ปัญหาหนึ่งซึ่งน้อยคนจะหาญคัดสัน กลอนไทยเป็นของไม่สู้จะ
 มีใครรู้จักนอกเมืองเรา แม้ชาวต่างประเทศที่มาอยู่เมืองนาน ๆ
 ก็มิชอบคนที่ใส่ใจศึกษาหนังสือไทยประเภทนี้ แลยังไม่เคย
 มีไทยหรือชาวต่างประเทศต่างหนังสือว่าด้วยกลอนไทยเป็น
 ภาษาอื่น เพื่อให้ชาวโลกกว้างผู้สนใจจะรวมโอกาสจะรู้ได้ ความ
 เชอของข้าพเจ้าเห็นว่า ถ้าหนังสือเช่นนี้อันแต่งสามารถ
 แลคงลักษณะกลอนไทยชนิดต่าง ๆ ให้ผู้อ่านเข้าใจได้ก็ ความ
 นิชถอกกลอนไทยจะมีในเมืองต่างประเทศไม่น้อยเลย

คำว่ากาพย์

คำว่า กาพย์ ในหนังสือนี้ใช้หมายความต่างกับที่ใช้กัน
 โดยมาก คือใช้เป็นการรวมอย่างทภาษาอังกฤษใช้ว่า ไปเอ็ดริ
 หมายความว่า เป็นหนังสือทกวแต่ง นัยหนังสือทมิใช้ร้อย
 แกวอันแยกไว้เป็นประเภทกว้างอีกประเภทหนึ่งในของตนนั้นแล้ว
 หนังสือชงกวางแตงนนเมอพตรวมทั้งในภาษาไทยแลภาษาอื่น ๆ
 กมทงชนกทมสัมผลแลไม่มสัมผล แต่ภาพคเฉพาะภาษาไทย
 กยอมจะมีสัมผลรับกันเป็นกลอนเสมอ เพราะฉะนั้นหนังสือชง
 กวไทยแตง ถึงจะเรียกว่า ฉันท โคลง ร่าย หรืออะไรก็ตาม
 แต่ละอย่างสังเคราะห์เขาว่าเป็นกลอนทงนน แลที่ว่าไทย
 เป็นนกกกลอนก็เพราะเหตุนี้ ส่วนหนังสือชงกวางในภาษาอื่น

แตงนน บางทมมสมผล บางทมไมมสมผล เรายังไม่มีคำจะ
 ใช้ว่ากระไรจริงจะเรียกครบไปหมด จงควรรหาคำไว้สำหรับรวม
 เรียกหนังสือทุกอย่างทั่วต่าง ไม่ว่าจะ เป็นภาษาไทยหรือภาษา
 อื่น แลไม่ว่าจะมีสมผลรบกกันหรือไม่ คำรวมนั้นจะควรเป็นคำ
 ไหนแน่นอนก็แล้วแต่จะใช้กันจนลงทภายหลัง ในหนังสือใช้ว่า
 ภาพไปก่อน แลเมือใช้เช่นนี้ โคลงก็เป็นภาพชนิดหนึ่ง
 ฉันททอย่างทกวไทยต่างภาพชนิดหนึ่ง ฉันททอย่างทต่างกัน
 ในภาษาอังกฤษก็เป็นภาพทุก ๆ ชนิด กลอนขงคล ซึ่งไมนิยม
 ครลหแลสมผลเหมือนเพลงปรยไกกภาพชนิดหนึ่ง โคลงจน
 กอกชนิดหนึ่ง กงนเขตน

อนทจริงควากาพยน คำเดิม กาวุย ก็แปลว่า หนังสือ
 ซงกวต่างนเอง แต่ไทยเราใช้คำนั้นเป็นชอกกลอนชนิดหนึ่ง
 ตัวอย่างคอกาพยเหเรือ "พระเสด็จโดยแดนชล" ซึ่งเรียกว่า
 ภาพยาน แล "สงฆ์โคสาวกคาสคา" ซึ่งเรียกว่าภาพขบง
 เขตน เหตุกงน ถ้าเราเอาควากาพยไปใช้หมายความว่าอย่าง
 กาวุย คือว่าเป็นหนังสือซงกวต่าง ก็เสนอกขวารบเอาชอกกลอน
 ชนิดหนึ่งของเราไปเสีย เมือจะพดลงกลอนชนิดนั้นก็จะตอง
 เรียกอย่างไรให้เข้าใจกันได้ ในหนังสือเล่มนึ่งกำหนดใจไว้
 ว่า ถ้ากล่าวถึงภาพยลานา คอกาพยยาน ภาพขบง ภาพ

สร้างคนางคเข็นคน กัจะไซ้เต็มสร้อยให้เต็ม ถ้าใช้ว่ากาพย์
คำเคียวไม้มสร้อย ก็หมายความว่าหนังสือซึ่งกวดแต่ง ตรงกับ
ภาษาไทยอังกฤษใช้ว่า ไปเอ็ดทร

กาพย์เก่ากว่าร้อยแก้ว

เราในสมัยนบรคาทแต่งหนังสือเป็น ทุกคนแต่งร้อยแก้ว
ไต่ก่อนแต่งกาพย์ไต่ เมื่อเขียนเช่นนกกานกว่า ร้อยแก้วเคยมี
มาในโลกก่อนกาพย์ แต่ตำนานวรรณคดีแห่งโลกมีไต่เป็น
เช่นนั้น กาพย์เป็นของเก่ากว่าร้อยแก้วทวทกทวป ร้อยแก้ว
เกิดมชนเมื่อมนุษย์ยมวชิเขียนหนังสือแล้ว แลมเครื่องมอที่จะ
เขียนไต่สะดวกแลเขียนไต่มาก ๆ ส่วนกาพย์นนมมาก่อนหนังสือ
ช้านานประมาณเวลามีไต่

ถ้าตั้งขญหาว่าเหตุใดจึงเกิดมหนังสือชนในโลก ก็ตอบ
ว่าเพราะมวรรณคดีมาก่อน ถ้าตั้งขญหาว่าเหตุใดวรรณคดีจึง
เกิด ก็ตอบว่าเพราะมนุษย์มธรรมดาศอบนิก มธรรมดาเป็น
สัตว์อยากกรู้อยากเห็น แลเมื่อรู้เห็นแลวกชอบบอกเล่ากันต่อไป

ในสมัยโบราณกตกดาบรรพ ก่อนสมัยทมหนังสือ ใคร
อยากจะเก็บความรู้อะไรไว้ ก็ต้องท่องจำจนชใจ ใช้ความ
ทรงจำเหมือนเคียวนเราใช้ห้องสมุด เหตุคังนั้นในสมัยที่ยัง

กรมหมื่นพทยาลงกรณ

ไม่มีหนังสือ ความทรงจำจึงจำเป็นทั่วไปในหมู่มนุษย์ แล
จำเข่นมากแลน้อยตามคนแห่งความเจริญของประชุมนั้น ๆ
กาพย์เป็นอธิบายให้จำได้สะดวก เพราะท่องได้ง่ายกว่าร้อยแก้ว
แลเมื่อท่องได้แล้วก็จำไว้ได้นาน

ที่ว่าวรรณคดีประเภทกาพย์มีมาก่อนร้อยแก้ว เพราะ
ท่องจำได้ง่ายในสมัยที่ยังไม่มีหนังสือนั้น เขาค้นคว้าให้ถามว่า
ในพุทธกาลก็ได้อ่านจากคำร้อยแก้วกันไต่มา ๆ แล้วพระไตร-
ปิฎกพงจะเขียนลงเป็นหนังสือภายหลังพุทธกาลหลายร้อยปี แล
ในพระวินัยปิฎกก็มีเรื่องว่าภิกษุเซอพราหมณ์ ๒ รูปเข้าไปทูล
พระพุทธเจ้าว่า มีภิกษุเกิดในชาติแลสกุลต่าง ๆ กันจำพุทธ-
วจนะไปผิด ๆ เพราะใช้นิรุกติ ตามภาษาของตน เพราะฉะนั้นขอ
ประทานผูกพุทธวจนะเป็นฉันทเพอจะให้จำได้ง่าย พระพุทธเจ้า
ไม่ทรงอนุญาต ตรัสสั่งให้จำพุทธวจนะตามนิรุกติซึ่งพระองค์
ทรงใช้ ฉะนั้นเห็นได้ว่าพุทธวจนะที่เป็นร้อยแก้วนั้นกจากกันไต่
หากคนต่างภาษาจึงจำผิด ๆ ไปบ้าง จะว่าวรรณคดีร้อยแก้ว
ไม่มีอย่างไรได้

ขุณฺหาณตอบว่า ทว่าวรรณคดีประเภทกาพย์มีก่อนนั้น
กล่าวตามคำของนักปราชญ์ฝรั่งซึ่งพูดถึง สมัยก่อนพุทธกาลช้
นาน ในพุทธกาลมนุษย์มีความรู้ความเจริญขึ้นแล้ว ฉะนั้นจะ

มีบ้านเมืองใหญ่โตแลมีคนมขัญญาอย่างไรได้ อนึ่งเรื่องทมิ
 ฤกษ์ขอให้พทธรวิจนะไคแต่งเป็นฉนทนน ก็ทำให้เห็นว่าดังใน
 สมัยที่คนฉลาดพนความเป็นชาวป่าชาวเถอนมาแล้ว ก็ยังอยาก
 จะมกาพยแทนรอยแก้วเป็นเครื่องช่วยความจำ แลอนิจจริงใน
 ปรีวารคอเดิมสคทายแห่งพระวินัยขฎก ก็แต่งย่อความลงไว้
 เป็นกาพยเกอขทงนน ในหนังสือทแต่งภายหลังมากอก เช่น
 ขททสีกขา มลสีกขา (ย่อพระวินัย) แลอภิธัมมาวตาร
 ฐปารูปวิภาค (ย่อพระอภิธัมม) ก็แต่งเป็นกาพยเหมอนกัน

กล่าวคือสมัยที่ยังไม่มีหนังสือเลยมาคนหนึ่ง คอในสมัย
 ทมหนังสือแล้วแต่ยังไม่แพร่หลาย คนอ่านออกเขียนไคยังมี
 น้อย ความทรงจำก็ยังไม่สำคัญอยู่นั่นเอง ไม่พกต้องกล่าวถึง
 สมัยโบราณคกค้ายรรพ์ แม้ในสมัยปัจจุบัน แลในประเทศ
 สยามนเอง ก็มีประชุมชนหลายพวก คอชาแลเกรียงเป็นตน ซง
 ไม่มีหนังสือ ยิ่งกว่าไม่มี ไซภาษาซงไม่มีหนังสือทเคยว พวก
 ไม่มีหนังสือเหล่านนมเครื่องคนตรออย่างข่า ๆ จนซันไยไม่กเอา
 มาเข้าเป็นเพลง แลมีกลอนร้องรบกกันไค พวกนั้นจำกลอนไว้ได้
 เพราะคระนนมวรรณคคคประเภทกาพย แต่ไม่มีวรรณคคคประเภท
 รอยแก้วเป็นแน่ โลกเราในสมัยนมสมคนขี้ไม่ถ้วน แต่พวก

๑๕๔ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
ลุ่มจบกก็ยังจำได้ตามลำดับทุกถว้ในเรื่อง ^{๒๕๘} ทงนกเพราะเล่า
นิทานเป็นกลอนน่นเอง ส่วนนิทานซงมีไตเล่าเป็นกลอนน่น
ถ้าจำเรื่องไตก็จำเป็นเคำ ๆ จะจำละเอียดไม่ได้ หรือถ้าไตก็
ไม่ได้ นาน ไม่ตองพคอินไกลแม่ในนิทานเวตาล ท้าวสพิจาร
มมเลสซอไร หรือไม่มเลยก็จำไตไม่ เธอครองเมองซออะไร
ก็จำไม่ได้เหมือนกัน

พตองความยากง่ำยของการท่องกลอนเทียบกขบรชยแก้
สมมติว่าท่านจะตองท่องจำให้ไตว่า

ข้าพเจ้าจะเล่าถงนางฟ้าองค์หนึ่งผมสขอยในวิมาน วัน
หนึ่งเธอเบคหน้าตาางเขยมคูลงมายังแผ่นดินเห็นสิ่งหคอกฟคอก
ลกอยในย่าน

ฉะนเมอท่านท่องจำไตหมคตามลำดับค้ำแล้ว ถ้าทงเสีย
สัก ๑๐ วันกลับไพลองท่องคอก ค้ำจะหลุกหายหรือผลลำดับ
ไปเป็นอันมาก แต่ถ้ำท่านท่องว่า

จะรำปางนางสวรคเสวยสข

อยุ่ปรำงค์มุขพิมานลโมสร

เผยพระแกลแลคแผ่นดินคอน

เห็นไกรสรคลอกคลูกในหิมวา

ฉะน ท่านจะจำไตง่ำย แลเมอจำไตแล้วจะไม่ลมไปนาน

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

๑๕๕

เพื่อจะแสดงให้เห็นความอกซนหนึ่ง ขอบกตัวอย่างว่า

เมื่อสองสามบนกรมสาธารณสุขชกคอบายจะสอนคนอ่อนความรู้
ให้รู้จักวิธีของกันอิหว่าตกโรค จึงจัดให้มีผู้แต่งกลอนง่ายๆว่า

อิหว่าตกกาเวียบ ลางมอกอันเขียบ ทวยน้ำประปา

ผักคียบผักสด งคเสียดกว่า หากใช้น้ำท่า จงต้มเสียก่อน

อาหารหวานคาว เมอกันทุกคราว เลือกแต่ร้อน ๆ

น้ำคลองคองค่าน อาหารสำล่อน จำไว้ใคร่สอน ก็นไม่คเเลย

เมื่อแต่งแล้วกพมพแจกทวไป หนึ่งสอทพมพแจกนนเราทงทหาย

เสียนานแล้ว แต่ยังจำกลอนไคอยู่ด้วยกันคเโดยมาก แม

ข้าพเจ้าผูกทวว่าเข็นนกกกลอนอຍหน้อย ๆ แลไม่ชมกกลอนน

ว้เข็นกลอนชนสูง ยงเขยน อิหว่าตกกาเวียบ ฯลฯ ข้างบนน

จากความจำ มีคองสอทยกับคเโดยเลย ในเวลานั้นคเก ๆ ทียง

อ่านหนึ่งสอไม่ออกกจากกลอนนไค แลมีมากทจาไคทงทยงไม่

ไคพอจะเข้าใจ เหมือนพระบวชใหม่ทอง “พุทธวารหนควรตา

ทิกุณาริยคโต” (ฉันทวสันตคิลก) ไคคลองคเโดยทมิไครุคความ

ว้การะไรเลย

ในสมัยโบราณเห็นจะไม่ว่าในทวีย่ไหน ถ้าทไคมี

ประชุมชนใหญ่ชงหัวหน้าคุมพวกไปทำคก ถ้ารบชนระกกลับมา

๑๕๖ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
 กชอขพงคำศรรเสริญของกวี แลส่วนกวนนเล้าเมื่อแต่งภาพย
 ชนแลวกชอขทองให้หัวหน้าแลประชุมชนฟัง ผู้ฟังกขมแต่งจง
 เป็นเครื่องยวชงกันแลกันไปในตัว ส่วนความคิดหรือภายิต
 ของกวนนกขอมมาในภาพยมาก ๆ ชน ภาพยจึงเป็นของ
 สำคัญชนทุกที เพราะการทองภาพยให้คนฟังในสมัยโน้นก็คล้าย
 กับการออกหนังสือข่าวในสมัยนี้ อนึ่งการเล่านิทาน ถ้าเล่า
 ด้วยปากเป็นรอยแก้ว และมีผู้จำไปเล่าแม่เพียงต่อเคียว ถ้อย
 คำก็คงจะตกไปเป็นอันมาก แม้ใจความที่หลุดไปก็มี ครนเล่า
 กันหลายต่อเข้า นิทานก็จะเหลือสั้นที่สุด แต่ถ้าเล่าเป็นภาพย
 ไซ้ ถ้อยคำของผู้เล่าก็มักจะอยู่หมก เพราะทองจำกันไว้ได้
 แลนิทานก็อยู่ไปไค่นาน เหตุฉะนันนิทานเก่าจริง ๆ ที่เป็นเรื่อง
 ใหญ่ ๆ เหลืออยู่ในเวลานี้ กลวนแต่แต่งเป็นภาพยทงน
 เหตุคงกล่าวมาน ในสมัยทองไม่มหนังสือ หรือมแลว
 แต่ยังมีนอย แลวรรณคดีประเภทรอยแก้วยังไม่มนวน วรรณคดี
 ประเภทภาพยจึงมีเป็นอันมาก วรรณคดีสมัยโบราณก็คายรรพ
 อยู่นอยได้ด้วยความจำของคนนั้น คงจะสูญไปเสียนี้ไม่ถ้วน
 แต่ที่จำกันไว้ได้แลสอนให้ทองจำกันต่อ ๆ มากมเรื่องใหญ่ ๆ
 ชงเมื่อเขียนลงเป็นหนังสือก็หลายเล่มสมุด ในประเทศกรีซ
 โบราณมีโรงเรียนหรือสมาคมกวดชงทองจำภาพยเรื่อง ใหญ่ ๆ

ไวได้เป็นอันมาก กวีผู้เป็นครูแห่งกาพย์ชนใหม่ก็นำมาท่องให้
ศิษย์ฟังแลสอนให้ท่องจำไว้ เป็นต้นว่าฉันทน์ของโฮเมอร์ คือ
อเลียดซึ่งเป็นหนังสือยาวถึง ๒๔ บรรพ แลโอดิสซีย์ซึ่งยาว
ถึง ๒๕ บรรพ ก็ท่องจำกันต่อ ๆ มาหลายร้อยปี จึงเขียนลง
เป็นหนังสือ ส่วนการเขียนหนังสือนั้น ในสมัยโน้นย่อมเป็น
การใหญ่ เพราะใช้หินแลตัวเป็นกระดาษ ทงเมือเขียนแล้ว
ยังมีคนอ่านออกน้อยอีกแล้ว โฮเมอร์เองไม่ปรากฏว่าเคยเขียน
กาพย์ของแกลลงบนหินหรือตัวสักบรรทัดเดียว อนึ่งมกาพย์
โบราณเรื่องหนึ่งยาวกว่ากาพย์ของโฮเมอร์ทั้งสองเรื่องรวมกัน
แต่แต่งเมือตอนทมิหนังสือแล้ว แต่ผู้แต่งไม่ได้เขียนไว้ เพราะ
เขียนก็ไม่เป็น อ่านก็ไม่ออก แกลไม่รหนังสือเลยทีเดียว แต่
กระนั้นกาพย์ของแกลยังเป็นเรื่องใหญ่ อัยเรื่องหนึ่งในวรรณคดี
ของโลก ขอนแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้หนังสือเป็นเครื่องช่วย
ใหม่ความรู้จักจริง แต่ในสมัยที่ยังไม่มีหนังสือ คนก็มีความรู้
ได้อย่างสูงทีเดียว ในเวลานเราหนังสือแพร่หลายไม่สู้จะต้อง
ใช้ความจำมากนัก เราไม่จำเป็นต้องฝึกฝนความจำ เราจึงจำ
ไม่เก่ง ในสมัยโบราณเมือคนต้องใช้ความจำเป็นทพงนนั้น ต้อง
ฝึกความจำกันอยู่เสมอ ความจำของคนสมัยโน้นจึงเป็นทนา
พิศวงของคนในสมัยนี้ อนึ่งเมือพวกตถนกกกลอนไม่รหนังสือ

เราขอมักรู้อยู่ด้วยกันแล้วว่าชาวนาของเราแต่งกลอนสคเพลง
 เกยวชาวแลเพลงแยบยอนๆ ร้องตั้งแต่หัวค่างนคกก็ไม่จบ แก
 ไม้รหนังสือแทบทงนน ถ้าคนไหนอ่านหนังสือออก ก็อ่าน
 ตระกุกตะกุกซากว่าแต่งกลอนสคมากที่เคยว แกว่ากลอนสค
 ออกมาโดยไม่ตองนก แต่เวลาอ่านหนังสือออกค้ำยาก ๆ ต้อง
 ครอบเสี้ยกอนจรงอ่านออกมา บางทีก็ผิดควยซ่า

รูปแลหน้าทแห่งกาพย

กาพยขอมมรูปแลหน้าทเหมือนสังฆฆวตแลไมฆฆวตทง
 หลาย ทกถาวเพยงนคกงจะเข้าใจยาก จึงจะเพยวอธิบายให้ชค
 แต่การอธิบายความชนคนให้ชคก็ยากเหมือนกัน

ทวากาพยขอมมรูปนน เพราะกาพยทุกชนคตองแต่งตาม
 บัญญัติ โดยมากบัญญัติจำนวนค้ำในระยะหนึ่ง ๆ บางอย่าง
 บัญญัติไม่เอกโทควย บางอย่างบัญญัติค้ำสั้น ค้ำยาว หรือ
 ค้ำหนักค้ำเบา บางอย่างบัญญัติใหม่สำเนยงการขกันเป็นส้ผสม

ถ้าเราแต่งหนังสือระยะละ ๘ ค้ำ ค้ำท ๓ หรือท ๕
 แห่งระยะ ๔ รียกยค้ำสคทำยระยะ ๒ กัยระยะ ๓ ไปต้งแต่ต้น
 จนจบ ฉะน เรยกว่าเราแต่งหนังสือเป็นรูปกลอนแปด

ถ้าเราแต่งหนังสือเป็นบท ๆ บทละ ๔ บาท มีไม่เอก ๗
 ไม่โท ๔ ในทอนบัญญัติไว มส้ผสม ๒ สำรบ คอสมส้สค้ำท ๗

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ๑๕๕

ในบาทที่ ๑ กับคำที่ ๕ ในบาทที่ ๒ กับบาทที่ ๓ สำหรับหนังสือ
สมเด็จคำที่ ๗ ในบาทที่ ๒ กับคำที่ ๕ ในบาทสุดท้ายสำหรับหนังสือ
ฉะนุกคออเราแต่งหนังสือเป็นรูปโคลงสุภาพ

ถ้าเราแต่งภาพอย่างอื่น ๆ ตามทฤษฎีในตำรา
เราอาจแต่งเป็นรูปฉันท รุปร้อยสั้น รูปโคลงสองเหล่านเป็นต้น
ที่เรียกว่า "รูป" แห่งภาพหมายความว่า

ส่วนหน้าที่แห่งภาพนั้น การแต่งภาพคือการให้สำเนียง
แก่ความนุกอนละเอียก อนงาม อนสง ใช้ถ้อยคำซึ่งสามารถ
ยั่วให้เกิดความปลาบปลื้มหรือความรู้สึกอย่างอื่นใดโดยลำพัง
คำนั้น ๆ เอง หรือโดยประการที่คำเหล่านั้นทำให้หนักให้เห็น
ข้อไปอีก ความมุ่งหมายในการแต่งภาพก็คือจะให้ความเพลิน
แก่ผู้อ่านแลผู้ฟัง อาจให้ด้วยสำเนียงแห่งคำคือสัมผัส
แลจังหวะท่วงคำก็ได้อาจให้โดยใจความที่กล่าวก็ได้ ใน
ประการที่ให้ความเพลินโดยสำเนียง ภาพนั้นเขาพวกกษ
คนตรีในประการที่ให้ความเพลินโดยใจความ ภาพนั้นเขา
พวกกษรร้อยแก้ว กล่าวอีกนัยหนึ่งภาพอยู่ระหว่างร้อยแก้วกษ
คนตรี อาจเขาพวกข้างโนนก็ได้ ข้างนก็ได้ ภาพไหนไม่ให้
ความเพลินโดยสำเนียงหรือโดยใจความ ภาพนั้นก็ไม่ทำการ
ตามหน้าที่ ไม่ควรไปชอว่าภาพที่เคียว

กาพยทศแทย์อมให้ความเพลินโดยสำเนียงด้วย โดย
 ใจความด้วย แลผแต่งทเขียนกวจจริง ๆ อาจแต่งให้เกิดความ
 เพลินไคทั้งสองทาง จนเมษผฮานเกกความข่ลายปลมแล้ว
 มีอาจแยกไควว่าสำเนียงหรือใจความเป็นเครื่องให้เกิดความรู้สึก
 เช่นนั้น

ความเพลิน ๓ ประการ

ความเพลินซงกาพยคยอุมททำให้เกิดแกผฮานผพงนน
 ทานว่าอาจแยกไคเป็น ๓ ประการ คือ เพลินคนตร นยหนง
 ความไพเราะแห่งสำเนียงคำอันกระทบกันโดยสัมผัส หรือ
 โดยความซนลงแห่งเสียงสั้นเสียงยาวหรือเสียงต่ำ เสียงสูง
 ประการหนึ่ง เพลินขัญญา นยหนงสขายใจในทางความคค
 ความร้ประการหนึ่ง เพลินในวชทกลาวความนกอออกมาด้วย
 ถอยคำอันคคคมประการหนึ่ง

ความเพลินทง ๓ ประการน กลอนทจริง ๆ อาจให้
 พรอมกันหมด แต่ถงจะไม่พรอมกันกยงเป็นเครื่องสำราญอย่าง
 คอยูนนเอง จะยกควออย่างกลอนสุนทรภู่ทอนหนงซงให้ความ
 เพลินแกซาพเจาตงแต่ครงแรกทไคยูนผอนทองให้พง จำไค

ทนต์แลไต่จำไวเพอจะเพลนทกครงทนกถงกลอนทอนนน เมอ
สองสามวันซาพเจ้าไคหยบนิราศภเขาทองของสุนทรภู่มาอ่าน
เพอจะสอนความจำสำหรับทจะนำมาเขียนหนังสือ ครนอ่าน
แล้วความเพลนของซาพเจ้าเปลยนไป คังจะนำมาเล่าต่อไปน

สนแผ่นดินสนรสสคนธา

วาสนาเรากสนเหมอนกลนสคนธ

นิราศภเขาทองเขนกลอนซงสุนทรภู่แต่งเมอไปไหวพระ
วัดภูเขาทองกรงเกา เวลานนสนรชกาลท ๒ แล้ว ในรัชกาล
ท ๒ สุนทรภู่เขนคนไปรค เพราะพระบาทสมเด็จพะพุทธเลิศ
หลานภาลัยทรงพระราชนิพนธกลอนเขนอนมาก คังทรายกัน
อยแล้ว สุนทรภู่เขนนกกลอนอย่างเอก ให้เฝ้าแหนใกล้ชคพระองค์
เขนตนว่าเวลาเสด็จพระราชดำเนินทรงทอดกฐินขั้ละหลาย ๆ
วัน วันละหลาย ๆ ชั่วโมง ย่ระทบในเรือพระที่นั่งคราวละ
นาน ๆ กมเวลาทจะทรงกลอนไคมาก สุนทรภู่ไคลงเรือพระที่นั่ง
กยกวอนทเขนคนไปรคควยกัน เช่น “เคยหมอบขยกขพระจมน
วย” เขนตน

ในรัชกาลท ๒ นน กล่าวกันว่าสุนทรภู่ทำตัวไม่เขนท
ชอบพระหฤทัยกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ เห็นจะเขนเพราะหยัง

ว่าเขื่อนกกลอนก แม่เจ้านายใหญ่ก็ไม่ยำเกรง ถ้าใครที่จะ
 “ตกเหลี่ยม” ในทางกลอน แกก็ไม่ละเว้น เรานกอยู่ในเวลานี้
 ก็เห็นว่าสุนทรภู่คงจะเป็นคนนำหมันไส้ของผีที่ไม่เห็นวากลอน
 เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในโลก แม่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
 นภลัยก็คงจะไปรศสุนทรภู่แต่ในทางกลอนทางเดียว ในทาง
 อื่นก็ไม่เห็นว่าทรงพระกรุณาหย่อนโทษอย่างไร

การเป็นเช่นนครนสนรชกาลที่ ๒ สุนทรภู่ตกอับ กรม
 หมันเจษฎาภยกันทรเสด็จชนเสวยราชสมบัติเป็นพระบาทสมเด็จพระ
 พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สุนทรภู่คิดว่าเป็นผู้ไม่ถูกพระราช
 อธิบายยศ ระวังตัวกลัวราชภัยกหนวช และเป็นกรรมคาของ
 คนทเคยสำราญหย่าเปื่อยกบถวยเหล่า เม้อออกบวชเพ้อจะหลีก
 เลียงภัย ไม่ใช่โดยศรัทธา ก็ไม่มรมย์ในสมณะเพศ ยิง
 เม้อพระเจ้าแผ่นดินพระองค์เก่าผู้ทรงพระกรุณาสิ้นไป พระเจ้า
 แผ่นดินองค์ใหม่ไม่ทรงพระกรุณา ความน้อยใจอันไม่มีเหตุ
 ควรเกิดก็เกิด ฝันน้อยใจโดยประการฉะนี้ มักเห็นว่าพระเจ้า
 แผ่นดินพระองค์เก่าประเสริฐทุกอย่าง พระเจ้าแผ่นดินพระองค์
 ใหม่ใช้ไม่ได้ เหตุฉะนี้เม้อสุนทรภู่ได้เขียนไว้ว่า “สิ้นแผ่นดิน
 สรรสสคนธา วาสนาเรากสันเหมอนกกลนสคนธ แลเมตของ
 ให้ข้าพเจ้าพวง ข้าพเจ้าจงเห็นว่าคนก เพราะได้ความเพลิน

อย่างน้อย ๒ ประการ คือเพลื่นโดยสำเนียงไพบระการหนึ่ง
เพลื่นเพราะใช้คำสองสามคำ ไต่ความลกซงอย่างหนึ่ง

ข้าพเจ้านกว่าคำว่าแผ่นดินซงสุนทรภู่ใช้ในที่นั้นมีความ

หมายสองอย่าง หมายความว่ารัชกาลอย่างหนึ่ง หมายความว่า
วาพนคนอย่างหนึ่ง เมื่อกำนนมีความหมายไต่สองอย่างเช่นน

กลอนท่อนนนักอ่านไต่ความลกซงว่า ในสมัยทพระเจ้าแผ่นดิน
พระองค์เก่ายังทรงปกครองบ้านเมืองขำรงอาญาพระราชาราชฎูร

อยนน แผ่นดินซมซนมรสหอมหวาน กล่าวนยหนึ่งพนคนเป็น
ที่เกิดแห่งพชพนอุญญาหารแลขปชชาติอนตระการ เมข

ไพรพาชาแผ่นดินอยเยนเยนสุข ผ่นพาทกตองตามฤตุกาล
แมชรณนคในพระมหากษตริยกช่วยสงเสริมความสมบรณให้

เกกยง ๗ ซน หรือถาจะกล่าวอกอย่างหนึ่ง เมธราชฎูรมีความ
รมเยน พนคนกให้ผลมาก ครนเมธพระเจ้าแผ่นดินพระองค์

เกาสนไป พระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใหม่ไม่ค รสแห่งแผ่นดินก
สันไป ราชฎูรไม่มีความสุข แลวาสนาของสุนทรภู่เองโดย

เฉพาจะกสันไป เพราะพระเจ้าแผ่นดินไม่ขำรงความสามารถใน
ตัวคน ถาจะเปรียบขไปให้ถงใจกคอกว่าแผ่นดินไม่มีคอกไม้

หอม แมลงภู่จะอาศัยอยเยนสุขอย่างไรไต่

ถ้าอ่านเข้าใจตามความที่กล่าวน กลอนที่อนนนั้นของ
 สันทรภักคนก ถ้าเจ้าของแต่งไว้สั้น ๆ ข้าพเจ้าคนหนึ่งจะเข้าใจ
 ใจเช่นทวามาแล้ว แลเมื่อกล่าวชทางความเข้าใจเช่นข้างบน
 แล้ว ผู้อ่านบางคนที่ไม่เคยอ่านนิราศภูเขาทองอาจพลอยเห็น
 จริงด้วยก็ได้

แต่เมื่อสองสามวันนเกิดกลแตก เพราะข้าพเจ้าไปจับอ่าน
 นิราศภูเขาทองเข้า ในนิราศนั้นกล่าวไว้แจ่มแจ้งว่า ในเวลา
 ที่สันทรภักหมอบแต่งกลอนรบกขจมนวยในเรือพระที่นั่งเวลาเสด็จ
 พระราชดำเนินทอดกฐินนั้น ไคอยู่ใกล้พระองค์จนไคกลั่นน้ำ
 อยทตรงทา ครนส์วรรคตเสียแล้ว ก็ไม่ไคกลั่นน้ำออก
 วาศนาของสันทรภักสันไป เหมือนกลั่นน้ำออกนเอง เมอหมาย
 ความเพียงเท่านั้น กลอนที่อนนนั้นคนน้อยลง ไม่ให้ความเพลิน
 สัมเพราะความที่กลาวนั้นเป็นความเปรียบนิตเดียว ความเพลิน
 ในวชที่กลาวความนออกออกมา ทั่วถอยคายอนคคคคคคความ
 ไปไคกว้างขวางลกชงกหมคไปทันที ความเพลินของข้าพเจ้า
 ที่เคยมนนเปรียบเหมือนเด็กเพลินลกขบขทเข้าลมเลน อยค ๆ มน
 กแตกกลายเป็นขรวายไป ขรวายนนกกขงอย จะไซเซอก
 ผูกเข้าเป็นลกขบเล็ก ๆ อกกก็ได้ แต่จะทำอย่างไรก็ไม่เหมือน
 ลกใหญ่

ข้าพเจ้านักกลอนที่อนันต์มากแล้ว ไม่ใช่เพื่อแสดงความสามารถ
หลงซงเกิดแต่ความคึกเลอยเจอยของเราเอง หมายถึงแสดง
ว่าความเพลินคนตรี แลเพลินวิธกล่าวกวามนุกออกมานัน ถ้า
กลอนที่อนันต์ไม่เกิดวิบัติเสีย ก็จะทำให้ความเพลินชนคทว่าน

นักกลอนแลกว

ตามที่เขียนมาแล้วในหนังสือ ไต่ไต่คำว้านักกลอนแล
กว่ากวป่น ๆ กัน คำสองคำนั้นใช้ในหนังสือตักกัน จึง
ควรอธิบายเสียหน่อย มิฉะนั้นผู้อ่านจะไม่เข้าใจความหมายของ
ผู้แต่ง

คำว้ากวว่างกว่าคำว้านักกลอน กวแต่งฉันทมส์มผลัก
ไต่ไม่มีมส์มผลักไต่ ส่วนนักกลอนนั้นแต่งมส์มผลักเสมอ ถ้าจะยก
ตัวอย่างกวในภาษาอน มิสตัน (อังกฤษ) กาลิทาส (อินเดีย)
จิมซาม (จีนครั้งราชวงศ์ถัง) เหล่านลวนแต่เป็นกวชคเอก แต่
ไม่ใช่ นักกลอนทงนัน กวไทยที่เคยแต่งไม่มีมส์มผลัก มีพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์หนึ่ง ไต่เคยเห็นทรงแต่ง
โคลงไม่มีมส์มผลัก แลดูเหมือนจะเคยทรงลองแต่งหนังสือชนคท
อังกฤษเรียกว่า แบลงก เวอช คอฉันทไม่มีมส์มผลักบ้าง แต่
พระองค์ไต่ทรงพระราชนิพนธ์กลอนไว้มาก เพราะฉะนั้น

พระนามเขื่อนนกกกลอนเหมือนกวีไทยอื่นๆ เหมือนกัน ท่อไป
 กวีไทยที่ไม่เขื่อนนกกกลอนอาจมีชน แลการไม่นิยมสัมผัสอาจเกิด
 ในภายหน้า เพราะถาแต่ยังค้ำครลหมึงหระอักษรรกระทยกัน
 ใหลค พงสำเนียงชนลงเด่นอย่างทเรียกว่า คคทระวากเหยขภกรวด
 ไชริ ถงฉนทไม่มสัมผัสกเชอวาระไพเราะใด

เมื่อใช้คำว่านกกกลอนก็คว่ากวมความหมายเพี้ยนกัน
 ณะน ก็ควรมอบายอกขอหนงเพอกันความเข้าใจผิดของผู้อ่าน
 ทรูภาษาอังกฤษ เพราะในภาษานั้นมักใช้คำว่านกกกลอน
 (ไรเมอร์ หรือ ไรล์เตอร์) เป็นคำหมิ่นว่าไม่ใช่กวีแท้ ไทย
 เราใช้คำว่านกกกลอนไม่หมายความว่าเขื่อนนกกกลอน หนงสอทกว
 ไทยแต่ข้อมมสัมผัสรบกนทงนนั้น กวีไทยทกคนจึงเขื่อนนกกกลอน
 ไปในคัว ส่วนในภาษาอังกฤษนั้นอนทจริงกวกใดแต่ฉนทม
 สัมผัสกันมาทงแต่ชอเซอร์ (ตาย ค. ศ. ๑๔๐๐) ซึ่งเรียก
 ว่า "ขคาแห่งกาพย์อังกฤษ" กาพย์ไม่มสัมผัสพงจะมาม
 ชนนางฉนทชอเซอร์ (ถูกประหารชีวิต ค. ศ. ๑๕๑๗)
 รแต่ฉนราวๆ เทยวกับทกลอนไทยแต่ขโคลงยวนพ่ายครัง
 กรุงเกา อนงกวลสำคัญๆ ของอังกฤษคือ ชอเซอร์ ไปป
 ไบรอน เป็นทน ก็แต่ฉนทมรบกนเขื่อนนกกกลอนทงนนั้น แต่ไม่
 เคยไคยใครว่าทานเหล่านนั้นไม่ใช่กวีแท้เลย

คุณสมบัตของกวี

กวีจากตของมคุณสมบัตขางอย่างซ่งจำเป็นเพื่อแต่งกาพย์
อย่างค แต่ถาจะกล่าวกระจายโดยพิสดารก็จะพินเือนัก จำ
จะกล่าวแต่พอควร มีทั้นใหม่เขียนเมื่อเขียน แลผอ่านเมื่ออ่าน
ขอตนกวดของมความรู พดเช่นนเขียนการพดกาขนตคน
ไม่มีความรูจะแต่งอย่างไรได้ แต่คำวาคความรูนั้นเป็นค้ายคไต
รูนตเคยวกเรียกว่าความรู รุมากกเรียกว่าความรู แลความ
รูขางอย่างซาไม่เป็นประโยชน์แกกวกไต ความรูซ่งกล่าววว่า
กวีจะตองมนน หมายถึงความรูอนจะไซ เป็นเครื่องมอไต
ความรูเป็นเครื่องช่วยไห้คนไตกว้าง เพราะสิ่งทเราไม่รูนั้นเรา
ไม่อาจนงไปถง ต่างว่าท่านไม่รูเรื่องรามเกยรต ท่านจะแต่ง
กลอนวาควยหมอดคทายแม่น ท่านจะไปนงเอาพเภาจะมาเปรียข
อย่างไรได้ จรงคอกกวขางคนอาจหย่อนความรูกว่าคนอน
แต่แต่งกลอนคีกว่า นนเขียนเพราะคุณสมบัตอย่างอนเขามาช่วย
หาใช้คีกว่าเพราะรู้นอยกว่าไม่ จะยกตัวอย่างว่านังกกลอนไทยใน
สมัยนแทยทกคน ไ้รับความคึกษาม ความรู รอยทัวสูง กวว่า
สุนทรภู่ แต่มนนอยคน (ถาม) ทแต่งกลอนสสุนทรภู่ไ้
ทงนเป็นควยคคุณสมบัตอย่างอนของแก

ได้กล่าวมาข้างต้นว่ากาพย์อย่างคชงทำให้ผู้อ่านเพลิน
 เพลินนั้น ผู้อ่านแยกไม่ออกว่าเพลินเพราะสำเนียงเพียงไหน
 เพราะใจความเพียงไหน คุณกลมเกลียวกันไปหมด ส่วนตัวกว
 เองไซ้ร้ สำเนียงอันไพเราะแลใจความอันสละสลวยย่อมคลุกเคล้า
 อยู่ในกระแสนัญญาของเขาซึ่งไหลออกมาเป็นกาพย์ เหมยณ
 แข็งกายนามันหอมชงเมอผสมเข้ากันแล้ว จะแยกว่าแย่ง
 เพียงไหน นามันเพียงไหน หาได้ไม่ เมอเสกสขี้แยแต่ง
 ฉันทกออกมาชนหนึ่งแล้วจะพิจารณากระจายออกไปว่าคณะฉันท
 หรือสัมผัสหรือคำหรือความก็ไม่ไต่ ทงหมดคนนเป็นชนเดียวกัน
 แยกไม่ออก เมอสนทรวกแต่งกลอนตอนทพลียงนางเกษราเป็น
 ใภยพรหมณศรีสุวรรณกล่อมนางเกษรา

๑ ว่าปางหลังยังมีเจ้าพรหมณน้อย

โถมแถมมแซมซ้อยคังเลขา

ทงฉวเหลองเรองรองคังทองทา

เทยวเสาะนชนางมาทางไกล

เวลาคานาคางลงพรางพร้อย

พ้อโถมงามพรหมณน้อยจะนอนไหน

สตรงามสามภพไม่สยใจ

จะใครไต่คอกพาลงมาเซย ฯ

ฉะน เมอชาพเจ้าอานกเห็นวาคันก แต่แยกไม่ออกว่า
ก็เพราะอะไรตรงไหน คองวาคทงสน อันทจริงถ้าไปแยกเซาก
น่ากลัวจะเลยเสีย เพราะสนรทกเขียนนกกกลอนยิ่งกว่านกกปราชญ์
กึ่งวลอยู่ในสำเนียงคำ ไม่ระมิตระวังทางอนกวกชั้นนกก

คุณสมบัติออกอย่างหนึ่งของกวด คือความสามารถนิรมิต
ภาพขนไก่ในความนึกของคน สิ่งที่ไม่มีแลไม่ไคเกิด ก็ทำให้
มีให้เกิดในความนึกได้ ที่ไคคว่า นิรมิตนี้ไม่แน่ว่าถูกตรง
เพราะภาพทเกิดในความนึกนั้น คอนข้างจะเกิดเองยิ่งกว่าเกิด
โดยความตั้งใจให้เกิด แต่จะว่าตั้งใจเพียงไหน ไม่ตั้งใจ
เพียงไหนก็ยาก จึงตกลงไคว่า นิรมิตเพื่อความสะดวก ถ้า
ท่านยังไม่เข้าใจเดยวน เซอว่าอกประเดยวท่านจะเข้าใจว่าหมาย
ความอย่างไร

ขอทกล่าววากวดสามารถนิรมิตภาพขนไก่ ในความ
นึกนั้น ถ้าผู้อานเลอกจะเข้าใจผิด ก็คงจะว่าถ้าเช่นนนกวกข
ยากอนหนงอนเคยวกัน แต่ถาเลอกจะเข้าใจถูก ก็คงจะเห็นว่า
คนทนึกอะไรไม่ไคเกินทขนควยหรือควยทานนไม่มีคนไหนจะเป็น
กวดไคเลย

ความสามารถทำให้ภาพเกิดในความนึกเช่นทว่ามาน
เป็นคุณสมบัติสำคัญมาก กวดคนไหนไม่มี คนนั้นยังไม่ไคกวดแท้

แต่ความสามารถของคนไม่ใช่มีแต่กวี คนอื่น ๆ ยังมีอีกหลาย
พวก แต่คนเหล่านั้นมักจะสงสัยเพราะเหตุว่าเขาเป็นกวีตามคติฝรั่ง
เป็นต้นว่า นายช่างผู้ให้แบบก่อสร้างก็อาจเป็นกวีในวิชาของเขา
ในเวลาออกแบบ ท่านแลข้าพเจ้าผู้ไม่ใช่ช่างไปเห็นตึกนั้นเมื่อ
สร้างเสร็จแล้ว อาจเห็นนอຍกว่าที่นายช่างเห็นในใจเมื่อตึกยัง
ไม่ได้สร้างก็ได้ ช่างเขียนจะเขียนรูป บางที่ตึกต้องการคนมานั่ง
เขียนหุ่น คนสมัครมารับจ้างนั่งเขียนหุ่นหลายคนด้วยกัน เขาเลือก
เอาคนที่เหมาะ แลเหตุที่เขาทราบว่าคนไหนจะเหมาะก็เพราะ
เขาเห็นรูปที่จะเขียนนั้นในความนึกของเขาเสียแล้ว

เมื่อกล่าวถึงนี้แล้ว ก็เห็นได้ว่าความสามารถนิรมิต
ภาพชนในความนึกนั้น มิใช่คุณสมบัติของกวีโดยเฉพาะ แต่
กวีก็ต้องมี ไม่มีไม่ได้ เมื่อมีความสามารถเช่นนั้นแล้ว ถ้า
เขียนกวีก็จะต้องมีคุณสมบัติอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งคนอื่น ๆ น้อย
จำพวกจะมี คือความสามารถจะทอดค้ำใจลงไปเป็นจริงเป็นจัง
จนลมอนหมด จะพูดขอให้เห็นง่ายต่อเขา โชนละครมาเปรียบ
คือโชนละครตลกตาเป็นตัวอย่างใด กลมตนเองจนกลายเป็นต้วน
ไปจริง ๆ เหมือนโชนตอนถวายสิ่ง ถ้าทศกัณฐ์ตีก็มักจะโกรธ
จริงจนคนดูเห็นได้ว่าไม่ใช่แกล้ง โชนตลกก็ เคยมีพ่อลูกคู่

หนึ่งพ่อเป็นฤษี ลูกเป็นทศกัณฐ์ เมื่อเล่นทอนถวายเป็น ทศกัณฐ์
โกธรจริง ทลง ลิงหลย ถูกฤษีเข้าจริง ๆ จนเป็นรอยไปทั้งตัว
พ่อเข้าโรงถอกหัวไขนออกแล้ว ผ้ทศกัณฐ์ออก ลูกตกใจเข้าไป
กราบไหว้ขอโทษพ่อ พ่อไม่โกรธ กลับชอบใจว่าลูกเป็นทศกัณฐ์
ก็ เล่นถูกขท

ไขนทศกัณฐ์เข้ากลายเป็นทศกัณฐ์ไป เพราะ
ทอคนำใจลงไปเป็นจริงเป็นจังตามขทคนใด กวดยอมจะทอคนำ
ใจลงไปในกาพยทแต่งคนนั้น ถ้ากวรู้สึกจริงจังในเวลาแต่ง
ผู้อ่านจะเห็นความจริงจังในเวลาอ่าน ถ้าท่านเคยอ่านหนังสือว่า
ทวยเชกส์เขียน ท่านอาจเคยพยแล้วทเขาเขียนไว้ว่า เมื่อเชกส์เขียน
เขียนบรรยายถึงทวแฮมเลตคนายโรงเอกนั้น ทวเชกส์เขียนกลายเป็น
แฮมเลตไปเอง หาใช่เพียงแต่บรรยายไม่

มันักกลอนไทยคนหนึ่งกล่าวให้คนอื่นฟังว่า เมื่อกำลัง
แตกกลอนเรื่องหนึ่งขยนั้น ในเวลาทเขียนว่าทวนางเอก ใดเกิด
เสนหานางนั้นเหมือนรักผุหญมมีความทน เมื่อกำลังทอนทนาง
เอกใดททุกขกส่งสารจริง ๆ จนเกิดเคระ ภายหลังรู้สึกทวักกลย
เห็นชั้น แต่พอใจกลอนของตนในตอนนั้น ๆ ยงนัก

ทเรียกว่าความสามารถทอใจลงไปเป็นจริงเป็นจังนั้น
หมายความว่าความค้งทยกทวอย่างมาน การทอใจลงไปนั้นเป็นไป

เอง ไม่ได้แก้ง ถ้าจะว่ากเหมือนผเขาสึง แต่ถาแต่งเรองซง
ไม่พอใจ ไม่มีข้ตทจะแต่ง ผไม่สึง ก็ทอกใจลงไปไม่ได้ เหตุ
กนจรมคาศรงกล่าวว่ กวจะแต่งกาพยเหมือนผทาของชาย
ทำสนคางซงผสึงซอนนไม่ไค

ก่อนย้ายไปตงหัวข้อใหม่ ต้องกล่าวข้อสำคัญข้อหนึ่ง
ซงครอขใจความบางข้อทออธิบายมาแล้ว คอว่ากวต้องเป็นนักแปล
อย่างเลิศ สามารถแปลความน้กของตนเองเป็นถ้อยคำไพเราะ
ไค เหมือนช่างเขียนใช้สีแปลความน้กลงเป็นรูปภาพฉะนั้น
ความสามารถน้วมิตภาพซนไคในความน้กน้จามในคนผมิใช้
กว คอคนทนกแล้วไม่สามารถแปลออกเป็นถ้อยคำไค พวกน้
ไม่เป็นกว แลคำทเขากล่าวกันว่กวไค ไม่นั้น เขาหมาย
ความเช่นน

นักกลอน ๒ จำพวก

จำพวกแห่งกวถาจะแยกตามทกล่าวไว้ในขาลี (จตุกนียาต
ซังคตตรนิกาย) กมี ๔ จำพวก เรยกว่า จินตาทว สัตกทว อตถกทว
และปฏิภาณกทว อธิบายตามอ้ตถกถา (มโนรตปรรณ) ว่ ผไค
คคแล้วกระทำกาพย ผนช้อวาจันทาทว ผไคพงแล้วกระทำ ผน
ช้อสัตกทว ผไคอาศขออตถกระทำ ผนช้ออตถกทว ผไคกระทำ

ในทันทีทันควันปฏิภาณของตน เหมือนพระวงศ์เถระ ผู้ชอบ
ปฏิภาณกวี

แต่ถ้าเราไม่ชอบวิธจำแนกอย่างข้างบน แต่ไม่ชอบวิธ
ของใคร จะจำแนกตามใจของเราเองในหนังสือของเราก็ออม
จะได้อ ในเบื้องต้นก็กล่าวว่กวีจริง ย่อมจะให้ความเพลิน
โดยสำเนียงด้วย โดยใจความด้วย แต่ในทันทีทันใดพุดถ้อยนักกลอน
ยิ่งกว่าพุดถ้อยกวีแท้ไม่มีสัมผัส จึงอยากจะจำแนกตามอำเภอ
ใจ ซึ่งในทันทีทันใดก็คิดว่า นักกลอนมี ๒ จำพวก คือ
นักกลอนซึ่งพระวงมากในเรื่องสัมผัสทั้งนอกแลใน เพิ่งเอา
สำเนียงไพเราะเป็นใหญ่จำพวกหนึ่ง นักกลอนที่เพิ่งเอาใจความ
เป็นใหญ่จำพวกหนึ่ง

นักกลอนที่เพิ่งเอาสำเนียงเป็นใหญ่นั้น มิใช่จะไม่หนักถ่วง
ใจความที่เคี้ยวหักห้ามใจ อันที่จริงก็ยอมจะเพียรให้ใจความ
แจ่มแจ้งเหมือนกัน แต่ถ่วงถ่วงหนักเห็นว่าความไพเราะสำคัญ
กว่า มิฉะนั้นจะแต่งกลอนกันทำไม แต่งร้อยแก้วเสียดีกว่า
หรือ ธรรมดาคนอ่านกลอนไม่ควรอ่านลวก ๆ หรือร้อยอ่านเพื่อ
จะเอาใจความ ถ้าไม่มีเวลาจะอ่านช้า ๆ เพื่อได้กลิ่นรสไพเราะ
ของกลอน ก็ชอบที่จะอ่านร้อยแก้ว หากควรอ่านกลอนไม่ คน
อ่านกลอนก็เพื่อคนตรึกตรองในถ้อยคำ เหมือนคนมธุรสราเมรียก ถ้า

รบกถนเฮอก ๆ เข้าไป ก็ไต่แต่ความมั่นคง หาไต่ความ
 เพลินในรสแห่งของกิน ๆ ไม่ เมื่ออ่านกลอนเพลินในรส
 ไพเราะ ก็ต้องอ่านซ้ำ ๆ ชอบตรงไหนก็ทวนอ่านอีก ตรงไหน
 ไม่เข้าใจทันทักอ่านซ้ำ ๆ ความไพเราะย่อมจะกันมิให้เขยื้อยแล้ว

นักกลอนจำพวกนี้ เพราะหมกมุ่นในเรื่องสัมผัส จึงมัก
 ต้องวางลำคยคำแปลกกยทไ้กนธรรมดา ทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจ
 ทันท หรือใช้ศพทชงมคณรนอย ทำให้คนอ่านโดยมากไม่
 เข้าใจความทตรงน การทำเช่นนั้น ถ้าพูดในทางที่ไ้ส่าเนียง
 ไพเราะ ก็ส่าเร้ตามหมาย แต่ถ้าพูดในทางที่ไม่ให้ไ้
 ความแจ่มแจ้งเข้าใจชมซาบไ้ทันท ก็อาจนยไ้คว่ามีตาหนิ จะ
 ลองยกตัวอย่างกลอนชงผแต่งจะลงสัมผัสสระแลคกษรไ้จ้งไ้
 แต่ไม่มีค่างาย ๆ จะไ้ ต้อง “ชค” เอาคำแปลก ๆ มาไ้
 โดยทผแต่งเองก็ไม่เคยเห็นไ้ทไหนเลย แต่การยกตัวอย่าง
 เช่นน นักหาตัวอย่างยาก ทงอาจเกิดควมเข้าใจผิดว่าผเขียน
 กล่าวคำหนิเจ้าของกลอน เพราะฉะนจะยกตัวอย่างชงไม่ควร
 ยกเพราะผค มรรยาทชงผแต่งหนิงสอ แต่ในทนจะยอมผค
 มรรยาทเพอบชงกันมิให้ผอ่านเข้าใจว่ากล่าวคำหนิเจ้าของกลอน
 ตัวอย่างกลอนทเขียนไ้ต้อไปน เป็นคำหญิงกล่าววยววน

ชายผู้ประหม่า

๐ อัมมวอ้อนเขลาเขาราค
 คึกแค้นแค้นสศกขยา
 พยภผประหมาราคะ
 หลกเลียงเอียงอายงายงม
 ประลาภไ้รู้ว่าลาภ
 นาทพภมรวอนวง
 มชุกรหย่อนในหนาท
 ขยพาฮาภพอัยภา
 เรณูชสคนธกจนกถว
 มชุกรจรจากทราภครา
 สงสารมาลย์ผกาหน้าโคก
 ในยามขัจจุบันอนรอน

แสนยากผกายอัยห้อยหา
 เกกมาเพอภชชม
 ลอยละเรศร้างห่างสม
 อารมณลยเหลือขอบจริง
 โคยสภาพถงภสสัง
 ออนอิงองคอนชขยา
 ไม่มีเหตุทยไ้หา
 วชนะนำก้งวลผลกรรม
 ขวนยัวไ้หมขปอปลมภ
 ชอกซาอางวางปางมรณ
 รุมโรครักเรอเหลือถอน
 เซณูภมรมวเคลลาเสาวคนธ

ในกลอนน คำที่แปลว่าแมลงภุมพอจะใช้โคกคาคาเขา
 สัมผัสใด ก็นำมาใช้ทั้งนั้น คำว่า ภุมพอ ไร้ไร้ไร้ไร้ไร้
 แต่ มชูป มชุกร เป็นคำซึ่งถ้าไม่จำเป็นใช้เพื่อสัมผัสก็คงไม่ใช้
 เป็นแน่ คำรายทศคคือ ภาวช ซึ่งไม่เคยเห็นใช้ที่ไหนใน
 หนังสือไทย ยิ่งไม่ “เขารวมอง” ไทยเลย ยิ่งเป็นชาว
 ต่างประเทศคอยแท้ ๆ แต่เมื่อผู้แต่งกลอนเขียนเขียนลงไปว่า
 อากพ แลวกออยากจะเขียนว่า อพิภา ค่อกันไ้ไป จะเขียนเช่นนั้น
 ไม่ไ้ไ้ เพราะไม่ไ้ไ้ความ คอองเกาหวออยู่นานนักหนาก็ไม่

ก็เห็นได้ ข้อที่เราไม่เข้าใจนั้นต้องไม่ว่าเป็นความเลวของผู้
แต่แง่แต่ครั้งกระโน้น ต้องว่าเป็นความโง่ของเราเอง

แต่โคลงข้างบนนั้นผมแปลไว้โดยความตั้งใจดี เพื่อจะให้
เราเข้าใจ เป็นต้นว่าบาทสอง “ตรีสท่านตรีสปานตรีส ท่านใด”
แปลว่า “ตรีสสิ่งใดเสมอพระพุทธรูปกาตรีส” ฉะนั้น เหตุใด
จึงแปลไ้ความเช่นนั้นเราก็คงไม่รู้เลย ข้าพเจ้าอ่านคำแปลแล้ว
อยากจะพูดเหมือนไปรอนนินทาโคเลอริทซ์ว่า

Explaining Metaphysics to the nation-

I wish he would explain his Explanation.

นักกลอนอีกจำพวกหนึ่งซึ่งจำแนกตามอำเภอใจอิสระทั้ง
กล่าวมาข้างบนนั้น ก็คือนักกลอนผู้เพ่งเอาใจความเป็นใหญ่
นักกลอนจำพวกนี้จะไม่นิยมความไพเราะก็ไม่ถก เพราะจะ
ต้องคอยขบปัญหาว่าความไพเราะคืออะไรเสียก่อนจึงจะพูดเช่นนั้น
ได้ คนสองคนอาจเห็นไพเราะคนละอย่าง เหมือนบางคน
ชอบฟังเคียวระนาดแขก บางคนชอบซออู้ บางคนก็ชอบแปลก
ไปอีก เหตุฉะนั้นจำเพราะตรงนเมอพูดถึงความไพเราะของกลอน
ก็ของหมายเอาความไพเราะชนิดที่นักกลอนผู้แต่งนั่นเองชอบ
มิใช่ความไพเราะซึ่งตักหูคนอื่น

เมื่อเข้าใจกันจนนั้นแล้ว ก็ยกกล่าวไว้ว่านักกลอนจำพวก
ที่กลางพูดถ้อยยืน เมื่อจะต้องเลือกระหว่างความไพเราะแห่ง
สำเนียงคำ ก็ยกความแจ่มแจ้งแห่งใจความ ก็ยกความแจ่ม
แจ้งเป็นใหญ่

ถ้าจะแสดงตัวอย่างกลอนซึ่งนักกลอนจำพวกนี้แต่งแล้วใช้
ตัวอย่างซึ่งไม่เคยมีที่ไหน เพื่อกันมิให้เกิดความเข้าใจผิดว่า
กล่าวตำหนิเจ้าของกลอน ก็แสดงไว้ดังนี้

๐ ส้มเค็ญพระพททเจ้า	ตรี สัชรรม
ว่าทุกขมิประจำ	ทุกข
ความใคร่หนีไซรนา	สัททข
หมคใคร่หมคทุกขรู	มรรคแผ่วไพบุลย์ ๗

โคลงบทนี้คงจะเห็นกันหลายคนว่าไม่เลว เกือบความมา
บรรจุก เข้าใจง่าย อ่านเกลี้ยงหู ไม่มีพลาดทไไหน แต่คงจะมี
หลายคนคิดว่าไม่ไพเราะเลย

นักกลอนจำพวกที่แต่งกลอนเช่นโคลงข้างบนนี้ เห็นว่า
หน้าที่ของคำพูดก็คือ เป็นพาหนะสำหรับพาความนึกจากในใจของ
คน ๆ หนึ่ง ไปสู่ความเข้าใจของคนอีกคนหนึ่งหรือหลายคน
เห็นกันว่านายมันจะให้นางละออทราบว่านายมันต้องการจะได้

เงินของนางละออชั่วคราวเป็นจำนวน ๕ บาท นายมังกยอกนาง
 ละออว่า " ยมเงิน ๕ บาท " ฉะนั้น คาส์คานนเป็นพาหนะพาความ
 นกในใจของนายมังกไปให้นางละออทราบได้ ก็เมื่อคำพูดเป็น
 พาหนะเช่นนั้น ถ้าพูดออกมาแล้วคนอื่นไม่เข้าใจทันที ก็เป็น
 เพราะผูกเลือกพาหนะไม่เหมาะเหมือนเลือกควายเป็นพาหนะ
 สำหรับขามแม่น้ำ จะสู้เรืออย่างไรได้ ต่างว่าเราต้องการจะ
 ขามแม่น้ำจากท่าวัดพระเชตุพนไปวัดอรุณ ถ้าเราลงเรือจ้างไป
 ไม่รว คนแจวก็ เรากไปถึงฝั่งโน้นไ้เร็ว ถ้าเราลงเรือจ้างซึ่งคน
 แจวเป็นขยาแจวจนกระแสน้ำไม่ไหว เรือก็อาจลอยไปถึงปาก
 คลองบางกอกใหญ่ ต้องแจวทวนน้ำจนมาออกชานาน จึงถึง
 วัดอรุณ ถ้าเป็นเช่นนั้นเรือจ้างซึ่งชายขยาเป็นคนแจวกไม่ใช้
 พาหนะดี แลถึงหากว่าในเวลาที่ต้องแจวทวนน้ำอยู่นั้นเราได้
 เห็นของเพลินตาเพลินใจต่าง ๆ เป็นต้นว่าต้นไม้ตระการด้วย
 ดอกผล บ้านเรือนอันสว่างงดงาม หรือแม่นางสาวสวยทสุศัสก
 หกคนก็ตาม แต่เครื่องเพลินเหล่านี้ นอนอกความประสงค์
 แท้จริงของเรา คือความต้องการจะขามปาก เรือจ้างชายขยา
 เป็นพาหนะไม่ดี เพราะไม่ทำหน้าทพาเราไปถึงวัดอรุณโดยเร็ว
 ความนกในใจของเราที่จะให้รู้ไปถึงคนอนนน ทต้องใช้
 ปรยาโยเป็นพาหนะกมบางบางก็ แต่มนอย เราคงจะใช้คำพูด

เสมอ ๆ ถ้าเราเลือกแต่คำพูดของเราเป็นกลอน ก็คือเรา
เลือกพาหนะใหม่รูปจักรบรรจงชน แต่เมื่อเราเลือกเช่นนั้นแล้ว
ถ้าคนฟังไม่เข้าใจทันที ก็คือลงเรือจ้างอ้ายขยา อาจลอยไป
ไหน ๆ หรืออาจลุ่มตามทางไม่ถึงวัดอรุณก็เป็นได้

ความเห็นของนักกลอน ๒ จำพวกมันยกย่องที่แสดงตัว
อย่างมาน เราท่านคงจะเห็นว่าพอฟังใดทาง ๒ ทาง แลดูไม่
สัจจาเป็นแลไม่มีประโยชน์ที่ใครจะตัดสินว่าทางไหนถูกทางไหน
ผิด เราชอบอย่างไหนก็อย่างนั้น ก็แลวกัน

คำทำนาย

การทตงหวขอเขียนเรื่องคำทำนายน เมื่อเร็ว ๆ นี้ ฉัน
ได้อ่านหนังสือของกฤษว่าควยการที่จะเป็นไปในภายหน้าตามความ
คาดคะเนของนักวิทยาศาสตร์ เป็นหนังสือซึ่งอ่านเพลินมาก เมื่อ
อ่านแล้วทำให้มีใจจะเก็บความมาเขียนเป็นไทยโดยความเชื่อว่า
ผู้อ่านคงจะเพลินเหมือนกัน ท่านย่อมจะทราบอยู่แล้วว่าการ
ภายหน้านั้นไม่มีทสนสศ ใครจะนำมาเขียนทำนายได้ก็เพียง
แต่เล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น ในทนจะเลือกพูดแต่การบางอย่าง
ซึ่งเข้าใจง่าย ๆ หลกข้อความยาก ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้เขียนได้
ความลำบากในเวลาเขียน ผู้อ่านได้ความลำบากในเวลาอ่าน
คำว่า ทาย และ ทำนาย ก็คำเดียวกัน ทายเป็นคำเดิม
ทำนายเป็นคำแผลง คำซึ่งออกจากกัน ถึงแม้จะต่างรูปก็ไม่
ควรจะต่างความ แต่ถ่านกตฺยให้ตกคกงจะเห็นว่าเราใช้ต่างความ
กันข่าง ทายก็ตาม ทำนายก็ตาม ถ้าจะแปลอย่างไม่เกรงอก
เกรงใจก็แปลว่า เตา เป็นต้นว่า ฉันกำเมล็ดกลมคไว้ในมือ
ให้ท่านทายว่าเมล็ดอะไร ถ้าท่านทายว่าเมล็ดกลมคก็ค่อท่าน
เตาถูก ถ้าท่านทายว่าเมล็ดมะขามหรือเมล็ดอื่น ๆ ก็ค่อท่าน

เทวสิทธิ์ ถ้าเขาเขียนมากองไว้ประมาณ ๑๐๐ เขย ให้ท่านทาย
 ว่าถาแวง ๔ จะเหลือเศษ ๑ หรือ ๒ หรือ ๓ หรือไม่เหลือ
 ฉะนั้น การทายนั้นคือแทงฉลุ แลการแทงไป แทงหอย
 แลการพนันนอกหลายอย่างคือมาแข่งเป็นต้น ก็คือการเกาถางนั้น
 ถ้าท่านฝันแล้วไปเล่าให้โหรหรือหมอดูฟังเพื่อให้เขาบอก
 ว่าการจะเป็นไปประการใด คำที่เขายกนั้นเรียกว่า “คำ
 ทำนาย” จะเรียกว่าคำทายก็ได้อีก แต่ไม่ใคร่เรียก เพราะ
 “คำทาย” มักจะใช้เรียกคำถามเช่น “สัตว์อะไรเอ๋ยหกหัว”
 เป็นต้น ต่างที่ท่านเป็นหญิงสาวสวย ท่านฝันว่าถูกรัก ไปเล่า
 ให้หมอดูฟัง หมอดูกงจะใช้หลักฐานอันมีมาแต่โบราณ
 ทำนายว่าท่านจะได้ผัว เขาทำนาย เขาไม่ทาย จะใช้ว่าทาย
 ก็ได้อีก แต่คำนั้นมันกระเดียดจะมีเคาปนอยู่บ้าง ถ้าใช้คำว่าทำนาย
 ก็ฟังดูไม่เป็นการเคา เพราะอ้างหลักฐานอันมีมาเก่าแก่ เช่น
 หนังสือ “คำทำนายฝัน” เป็นต้น ถ้าท่านเป็นสาวสวยมีผัวแล้ว
 แต่หมอดูไม่ทำนายนั้นกว่ายังไม่ มี แก่ก็คงจะทำนายอย่างข้างบน
 แต่ถ้าแก่ทรายเสียแล้ว แก่จะทำนายว่ากระไร ฉันทักทาย
 คำทำนายของแก่ไม่ถูก

นี่แหละคำว่าทายกับทำนายสังเกตว่าเราใช้แปลกกัน
 นึกหน่อยก็งั้น คำว่าทายใช้แทนคำว่าทำนายพอได้บ้าง แต่

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

๒๒๕

คำทำนายนายประภท ๑ คือกทำนายนายอาศัยดาวนน
ไตแก้คำพยากรณ์ทางโหราศาสตร์ นัยหนึ่งทำนายนายโชคค
โชคร้ายตามชะตาโดยหลักคำนวณตำแหน่งที่อยู่แห่งดาว
พระเคราะห์ ๘ ดวงอันเคลื่อนหมุนเวียนไปตามจักรราศี ทำรา
ชนคนมีหนังสือเป็นหลักฐานว่ามีมาในโลกแต่สมัยเขบิลอเนี่ย
นัยถอยหลังแต่เดยว ๕,๐๐๐ ปีขึ้นไป แต่ในสมัยถอยหลัง
ไป ๕,๐๐๐ ปีนั้น วิชาพยากรณ์ทางโหราศาสตร์เป็นความรู
พิเศษของพวกพระแลใช้ทำนายนายจำเพาะการบ้านเมืองเท่านั้น
การทำนายนายไปถึงตัวบุคคลยังไม่มี มีแต่จำเพาะพระองค์พระราชา
เพราะพระราชากบการบ้านเมืองนนักอนหนึ่งอนเดยวกัน

ประเทศกรีกในยุโรปวิชาโหราศาสตร์สืบเนื่องมาจาก
เขบิลอเนี่ยประมาณ ๕๐๐ ปีก่อนคริสต์ศักราช วิชา
แผ่ชานไปในยุโรปแลในอียิปต์ด้วย ส่วนอินเดียนั้นฝรั่งกล่าว
ว่าวิชาโหราศาสตร์มาจากกรีก อินเดียจะว่ากระไรนั้นไม่ได้
กัน แต่ควรจะเอาเป็นแน่ได้ว่าไทยเรารับมาจากอินเดียอก
คือน

วิชาพยากรณ์ทางโหราศาสตร์พูดสั้น ๆ ก็คือว่า ในเวลา
ที่คนเกิดตกฟากนั้นดาวพระเคราะห์ดวงไหนอยู่ราศีไหน ก็นิยม

กันว่าให้ผลประจำตัวคนไปตลอดอายุ แต่ในการที่ดาว
พระเคราะห์ที่เดินตามจักรวาลค่อยเสื่อมอนัน ดาวที่เข่นมิตรหรือเป็น
อริอาจเดินเวียนมาเปลี่ยนแปลงโชคของคนไปบ้าง บางที่เปลี่ยน
ไปในทางดี บางที่เปลี่ยนไปในทางร้าย เรียกว่าเคราะห์ดีเคราะห์
ร้ายแลคำว่าเคราะห์(ครห)ก็คือดาวนั่นเองใน สมัยคนมีความรู้
ทางวิทยาศาสตร์บางคนเห็นว่า โลกคือดาวดวงหนึ่งซึ่งเป็นส่วน
ของเราณ ถ้าเทียบกับความกว้างใหญ่ของพิภพ ก็เสมือนกับเม็ด
ข้าวเม็ดหนึ่งในลานนา มนุษย์คนหนึ่งเล็กยิ่งกว่าปรมาณู
ตำแหน่งที่อยู่แห่งดาว (พระเคราะห์) ดวงหนึ่ง ๆ ห่างกับโลก
จนต้องประมาณทางไกลด้วย "ปีแสงสว่าง" ซึ่งเหลือทนหาใจคน
จะนึกไคว่าไกลเท่าใด ดาวซึ่งอยู่ไกลเช่นนั้นจะเชอความเกยพันทา

คำว่า "ปีแสงสว่าง" ซึ่งแปลจากคำอังกฤษว่า ไลท์เยียร์ นั้น
เป็นมาตรวัดหรือคะเนทางไกลซึ่งไกลจนไม่รู้จะตั้งมาตราอันอย่างไรได้
แสงสว่างเดินทางเร็วที่สุดที่เรารู้ เขาประมาณว่าวินาทีละ ๑๘๖,๐๐๐
ไมล์ ถ้าเดินไปตลอดปีประมาณว่าจะเป็นทางไกลเท่าไร นั้นแหละ
เรียกว่า "ปีแสงสว่าง" ฉะนั้นได้เปิดออกชฟอดดิกชันนารีดูว่า นัก
ปราชญ์เขาประมาณไว้ว่าปีแสงสว่างปีหนึ่งจะเทียบความไกลกับอะไร
ได้บ้าง ได้พบเขาเทียบไว้ว่าปีแสงสว่างปีหนึ่งประมาณ ๖๓,๐๐๐
เท่าแห่งทางตั้งแต่โลกเราไปถึงพระอาทิตย์ หนมานเคยเหาะไปยึดรถ
พระอาทิตย์ เมื่อเสร็จธุระแล้วเหาะกลับมาเฝ้าพระราม หนมานต้อง
ทำตั้งนั้น ๓๖,๕๐๐ เทียว จึงจะเหาะไกลเท่ากับปีแสงสว่างปีหนึ่ง

ให้โชคก็โชคร้ายเกิดแก่ประมาณเมล็ดหนึ่งคอกคนนั้นยากที่จะ
 วางใจเชื่อลงไปได้ ความวิวิทยาศาสตร์แลความเห็นทำนอง
 ทกลาวน ทำให้คนผู้เชื่อมั่นในคำทำนายโหราศาสตร์น้อยลงไป
 แต่ใช้ว่าในปัจจุบันจะไม่มีคนใช้โหราศาสตร์ ฉะนั้นเองเวลา
 ทำบุญวันเกิด หรือชนเรือนใหม่หรือมงานอะไรที่เป็นมงคล
 ก็ให้ โหราหาฤกษ์ แลการหาฤกษ์นั้นก็ใช้จน คือกานวณ
 ตำแหน่งที่อยู่แห่งดาวซึ่งอยู่ไกลจนวิทยาศาสตร์ของพวกมันเป็น
 จำนวน “ขแสงสว่าง” นั้นเอง

ในข้อหมคนเชื่อโหราศาสตร์เป็นอันมากน มีเรื่องที่น่า
 นำมาเล่าว่า ในประเทศอังกฤษมีสมาคมหมุ่หนึ่งเรียกว่า
 “สมาคมดวงชะตา” (ฮอโรสโคปโซไซเอตี้) ไต่ยืนยันว่ามีสมาชิก
 มาก เมื่อกวันวิกฤตขอเรียสวรรคต กิ่งเอ็ดควาตชนเสวยราชสมบัติ
 แทน พระราชมารดาได้กำหนดราชาภิเษกเป็นการใหญ่ตามราช
 ประเพณีอังกฤษ ในพิธีราชาภิเษกนั้นมิแต่เสด็จพระราชดำเนิน
 ไปไหว้พระ ทำนองเดียวกับเสด็จเสียบพระนครในเมืองเรา
 แลตามทางที่กำหนดว่าจะเดินกระบวนแห่นั้น มีการขายและชอ
 ทนงดูตามหน้าตางตก ๒ ข้างทาง ทนงทหนง ๆ ราคาหลาย ๆ
 ปอนกก็มี ภาพนชนตาก็แพง ภาพนสูงขึ้นไปก็ถูก ฉนั้นเคยดู

๒๒๘ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
แห่งนิพนธ์ในลอนดอน ข้อทงคุณชน ๒ ของตกริมถนน
(ซึ่งเมืองเราเรียกว่าชน ๓) คลงไปบนหัวกระบวนแห่ แต่
กระบวนขงเสี้ยคาทงถึง ๒ ปอนต์เคซ ในการเตรียม
แห่ราชาภิเศกถึงเอ็ดควาครงนนี้ ก็ไทมการชอแลชขายทง
คูกนตามเคช แลชอลวงหนากนไวทงนน ครนอีก ๒-๓ วัน
จะถึงวันแห่ สماعيلควงชะตาประกาศให้คนทรายค้ำทำนายว่า
จะแห่ในวันกำหนด เพราะพระชะตาทงเอ็ดควาข่งว่าจะประชวร
หนัก จะเสด็จออกแห่ไม่ได้ ครนถึงวันกำหนดแห่ก็มีประกาศ
ทางราชการบอกเลิกเพราะประชวรจริง ๆ การชอชขายทง
คูกแห่ครงนนเป็นเงินมาก จนถึงมีคคพองเรียกเงินคูกน
ในศาล ผชอพองว่าชอทงคูกแห่แล้วไม่มีแห่ ผชขายไคว่า
ไคชขายทงเพราะกำหนดทางราชการว่าจะมีแห่ การทงคเห็น
ไม่ไคความผคของผชขายเป็นขงอยู่บนอกอ้านาจคคิน เข้าใจ
ว่าศาลคคคินให้คินเงิน แต่จำไม่ได้แน่ การประชวรขง
ทงเอ็ดควาครวนนเป็นการประชวรใหญ่ถึงพระอาการร่อแร่
คนเป็นอนมากนกว่าจะสวรรคต จนถึงร้านคคเสื่อผุญง
ล่งเครองไวทงขเพิ่มเติมมาไวชขายเป็นราคามาก ๆ แต่สماعيل
ควงชะตาประกาศออกมาอีกว่าอย่าตกใจไป พระชะตายังไม่ถึง
ฆาตคอก อกเมอนน เมอนน จะหายประชวรมีงานราชาภิเศกไค

อาลักษณ์เขียน คำทำนายในสมุทเล่มนั้นเห็นกันว่า สัตว์ตก
 กลางคน ถ้าสัตว์นั้นตาย จะเกิดความตายในครอบครัว
 ถ้าตกในหมู่คนมาก จะเกิดพลัดพรากกัน แต่ถ้าตกต่อหน้า
 คน ๆ เดียวจะไต่ลาภ ถ้าตกข้างซ้ายเป็นลางร้าย ตกข้างขวา
 เป็นลางดี ถ้าตกแล้วคลานชนางหัวใคร ผู้นั้นจะไต่ยศใหญ่
 ถ้าคลานไปทิศบูรพาจะถูกขโมย ถ้าคลานไปทิศหรดีจะไต่ลาภ
 คงนเห็นตน

ในพวกตำราทำนายลางนั้น ทนบถอกันว่าเป็นหนังสือ
 สำคัญคือคัมภีร์อิไทยโพธิยาทว ซึ่งมักเรียกกันว่า โพธิย
 ธิยาทว คัมภีร์อิไทยโพธิยาทวน แต่งเป็นฉันทลักษณ์ไม่มี
 ครุหลุ ฝึกปากไม่เลว แต่เพราะเหตุเป็นตำรา ซึ่งผู้แต่งพระวง
 จะให้เข้าใจง่าย จะเรียกว่าโพธิยาทวที่เคี้ยวก็ไม่ได้ คำว่าอิไทย
 โพธิยาทวนั้นแปลว่าอะไรฉันไม่รู้ แลตัวสะกดที่ฉันทลักษณ์
 เขียนตามทอลักษณ์เขียนไว้ในสมุทไทย คมมันไม่ได้ความ
 ว่าอะไร แต่นาเนอของหนังสือคหเมอนจะเป็นตำราเนื่อง
 มาจากอินเดีย จึงลองหารอพรหมณะศาสตร์ที่ว่า จะมีตำรา
 สักฤคตมชอคล้ายอย่างนี้อาจเปลี่ยนหรือแปร่งมาเป็นไทยได้
 บางหรือไม่ พรหมณะศาสตร์บอกว่ตามตำราแพทยที่เรียกว่า
 ศุศุรุต แบ่งอุยาทวเป็น จำพวก ตามทมาเรียก ว่าอาชยาตมก

(อุบายที่ว่เกิดภายในเช่นโรคนั้น) จำพวกหนึ่ง อธิเภทิก
 (อุบายที่ว่เกิดเพราะเหตุ) จำพวกหนึ่ง อธิไทวิก (อุบายที่ว่เกิด
 เพราะเหตุ) จำพวกหนึ่ง ศัพท์ทั้ง ๓ นั้น บางคัมภีรเขียน
 เป็นอธิยาตมิก อธิเภทิก อธิไทวิก และถ้าเทียบ ๒ ศัพท์
 หลังกับชื่อไทย “อธิไทยโพธิยาทว่” ก็น่าจะเห็นว่าชื่อไทยนั้น
 หมายถึงเอาอุบายที่ ๑ นั้นมาจากเหตุและเหตุ ถ้าเช่นนั้นเขียน
 “อธิไทยโพธิยาทว่” ก็พอจะไต่ความ แต่ไม่ใช่สักฤคค้แท้
 ในทนฉนเขียนตว่สะกดตามทคค้มาจากสมค้ไทย แลขอเก็บ
 ความในคัมภีรอธิไทยโพธิยาทว่มาย่อให้ดูหน่อยหนึ่งดังนี้
 ถ้าฟ้าผ่าแผ่นดิน ฟ้าประตุมอง ฟ้ามนเทียรปราสาท
 ฟ้าต้นไม้ใหญ่ โรมน้ำ ไร่ซ้าง ถ้ากลางคนเห็นอินทรธนู
 เป็นรัศมีสว่าง อยู่ในฟ้า ถ้าพระเจ้าแผ่นดินพลาดล้มหรือตก
 ราชอาสน์ ราชยาน หรือซ้างตนมาตน หรือละทงพระราชวง
 ไปทรงสนุกอยู่ในข่าเป็นเวลานาน ถ้ามขมนตรหรืออนกปราชญ์
 เกิดวิว่าทกันโดยเหตุอันมีความวิวาท ถ้าสัตว์ข่าเข้าเมือง
 ถางวตว่เมยชนทของวตว่ผ ถ้าจวกหักในมือคน ถ้าไฟร่หลง
 เรอนมนเอง เหล่านเป็นอุบายที่ ๑ ซึ่งพระอินทรแลคดทกน่ายว่า
 จะมกยแก่ประชมุชน ให้เริ่งสังเวชพระอินทรด้วยแก้วแหวน

เงินทอง ปลูกเทียนดอกไม้ ข้าวปลาอาหาร แลให้สวดมนต์คังน

๑ โอม พรวิทสีอินทเทวตา สหคณปริวาราย อากัจฉันตุ
ปริภัญชันตุ สวาहाฯ

๑ โอม สัพพอุปาท สัพพโรค อุปทวิวินาสาย สัพพสิทฺฐ
ปมฺจติฯ

๑ โอม อินทเทวตา สทารกัชันตุ สวาหสวาहा
สวาहाฯ

เมื่อใดสังเวชแลสวมนต์คังนแล้ว อุบาทว์พระอินทร์
จะวายไป

นอกจากอุบาทว์พระอินทร์ ยังมีอุบาทว์พระเพลิง อุบาทว์
พระยม อุบาทว์พระนารายณ์ อุบาทว์พระวรุณ อุบาทว์พระพาย
อุบาทว์พระโลม แลอุบาทว์พระไพโรสพ รวม ๘ ค้วยกกัน
เทวตา ๘ องค์ นนคือโลกบาล ๘ ทิศ ตามตำราไทย

นอกจากคำทำนาย ๓ ประเภทที่กล่าวมานี้ ยังมีคำ
ทำนายอีกประเภทหนึ่ง นับเป็นประเภทที่ ๔ คำทำนายประเภทนี้
มิได้อาศัยคางคังประเภทที่ ๑ หรืออาศัยคังประเภทที่ ๒
หรืออาศัยคางคังประเภทที่ ๓ จะต้อองว่าอาศัยกรรมคา
เป็นหลัก มตวอย่างเช่น สมมกจะเป็นผง สชงจะเป็นท่าเรือออก”

เป็นต้น จะสันนิษฐานตามถ้อยคำในตัวอย่างคำทำนายที่กล่าว
 จะต้องเข้าใจว่าผู้ทำนายใดกล่าวทำนายไว้แต่เมื่อสมมุติ
 ไม่ได้เป็นฝั่ง สัจจะยังไม่ได้เป็นท่าเรือจอด คือในสมัยที่กล่าว
 นั้นสมมุติเป็นเกาะอยู่ไกลฝั่ง สัจจะยังไม่เหมาะที่จะใช้เป็นที่
 เรือจอดได้ คำทำนายท่านควรว่าเป็นคำทำนายอันมิอธิบายเหตุ
 เช่นกล่าวอ้างธรรมดาสงทะเลบางแห่งตนชน จนเมื่อนานเข้า
 ก็เกิดเป็นทกนึ่งอกกินแดนทะเลเข้าไปเป็นต้น สิ่งบกพร่อง
 ในคำทำนายชนิดนี้ก็น่าคิดว่า เหตุที่ทำให้เกิดคำทำนายนั้น
 หาได้บอกสืบกันมาพร้อมกบคำทำนายไม่

บัดนี้จะกล่าวถึงคำทำนายสมัยใหม่ อันสังเคราะห์เชื่อว่า
 เป็นคำทำนายประเภทที่ ๔ และจะย่นไปอ้างหนังสือฝรั่งซึ่งพบ
 ถึงแล้วในเบื้องต้น หนังสือเหล่านั้นเป็นหนังสือชง เย. บ. เอส.
 ซอลเคน เป็นผู้แต่ง ท่านผู้นั้นเป็นอาจารย์อยู่ในมหาวิทยาลัย
 แห่งเคมบริดจ์ เป็นนักวิทยาศาสตร์ชอเสียง เป็นผู้สืบทอดวิชา
 อยู่เสมอ และเป็นผู้ซึ่งนำเอาวิชามาเขียนเป็นหนังสือไม่สยยาก
 จนแม้ผู้ไม่รู้วิชาอื่น ๆ ก็อ่านพอเข้าใจได้ ฉะนั้นหนังสือของ
 นายซอลเคนหลายเล่ม

ในสมัยนี้ การสืบค้นหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ย่อม
 ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว (คำว่าวิทยาศาสตร์นี้รวมรวมแต่ใช้กัน

จนชินแล้ว) คนบางพวกแสดงความคิดเห็นว่า วิทยาศาสตร์จะเป็นเครื่องทำลายมนุษย์ มนุษย์จำเวียนรวคเร็วเพราะวิทยาศาสตร์ แต่ในที่สุดจะสลายไปเพราะวิทยาศาสตร์เหมือนกัน ในมหาสงครามที่เลิกไปกว่า ๑๐ ปีแล้วนั้น ทั้งสองฝ่ายได้นำเอาความรู้ในทางวิทยาศาสตร์มาใช้เป็นเครื่องมือการรบเป็นอันมาก จึงมีคนหนุ่ม ๆ ตายลงไปถึง ๑๐ ล้านคน บาดเจ็บอีก ๑๕ ล้านคน รวมทงเจ็บแผลตาย ๒๕ ล้านคน ถ้าจะกล่าวถึงคนในประทศสยามทั้งหมด ตั้งแต่ผู้เฒ่าไปจนเด็ก ในกระตัง ก็เห็นจะได้จำนวนคนไม่เกินครึ่งจำนวนคนหนุ่มที่เจ็บแผลตายในระหว่างสงคราม ๔ ปี ในสมัยนั้นเรามี "สันนิบาตชาติ" ซึ่งเพียรจะไม่ให้มหาสงครามในภายหน้า แต่จะห้ามให้ขาดได้ โดยวิธีใดก็ยังไม่มีใครคิดเห็น แลถ้าเกิดสงครามใหญ่ขึ้นอีกสักครั้งหนึ่งไซ้ จำนวนคนเจ็บแผลตายจะไม่เพียง ๒๐-๓๐ ล้านคน แลจะไม่ใช้แต่คนหนุ่ม จะรวมตั้งแต่ผู้เฒ่าไปจนเด็กในเปล เพราะจะไม่มีหน้าทัพหลังทัพอย่างแต่ก่อน เมืองสำคัญ ๆ ทั้ง ๒ ฝ่ายจะถูก "ตัด" จากอากาศพร้อมกันในวันแรกที่เกิดสงคราม แลเมืองเหล่านั้นจะเป็นป่าช้าไปโดยเร็ว พระรามแลอินทรชิตชำนาญในการแผลงศรให้ใช้นาคเป็นครุฑเป็นไฟเป็นน้ำเป็นตน แต่นักนิพนธ์โบราณผู้แต่งเรื่องพระราม

แลอินทรชิต นักไม่ออกที่จะให้พระรามแผลงศรลงมาระเบิด
 เมืองทั้ง ๆ เมือง หรือให้อินทรชิตแผลงศรเป็นแกสซงแผ่เต็ม
 ไปจนไม่มีที่จะหนี แลเมื่อหายใจเข้าไปในปอดแล้วก็ตายอย่าง
 ทูเรศที่สุด หนุมานเหาะก็โคคาคินก็โค แต่เมื่อไปถึงตัวศัตรู
 ก็ต้องเอาครแท่งทีละคน ๆ ไม่ใช่เอาขอมขมทั้งให้ละเอียดยไปที่ละ
 มาก ๆ อนึ่งการทำลายชีวิตคนลงไปโดยจำนวนอันไม่อาจ
 ประมาณไค่นักส่วนหนึ่ง ยังการทำลายถิ่นฐานบ้านเมืองแล
 ทำเลหากินของพวกเขาตนตายอีกเล่า สงครามใหญ่ในอนาคตจะ
 เป็นไปเช่นนั้น แลเครื่องมอกจะทำให้เป็นไปไค่กคชวทยาศาสตร์
 คนมีความเห็นเช่นทกลาวมาแล้ว จึงทำนายว่า เมอวทยา-
 ศาสตร์ทำให้มนุษย์จาเรณูชนแล้ว ในที่สุดมนุษย์ก็จะสลายไป
 เพราะวิทยาศาสตร์นั่นเอง

แต่สงครามไม่ใช่สิ่งเดียวที่เขากล่าวกันว่าจะเป็นเครื่อง
 มอของวิทยาศาสตร์ในการทำลายมนุษย์ ทางอื่น ๆ ยังมีแต่
 ยศยวนัก จะชอกกล่าวตัวอย่างแต่เพียงเท่านั้น ขอทมผเห็นแน่ชัด
 ว่าวิทยาศาสตร์จะนำความสลายมาสู่มนุษย์นั้น ทำให้เคยมีผ
 ขัญญาขางคนเสนอความเห็นแก่โลกทั่วไปว่าควรเลิกสืบค้นความ
 รทางวิทยาศาสตร์กันเสียที แต่ความเห็นเช่นนั้นนถหากจะมีผ
 เห็นด้วยบ้าง ก็คงจะไม่มีใครทำตาม เพราะมนุษย์มีสภาพเป็น

สควอพยากร แลเมอรแลวกมักจะใช้ความรู้ในทางทนกว่าเป็นคุณ
แต่ความคืดทนกว่าเป็นคุณนั้นถ้าคิดให้ยืดยาวไปอาจเป็นโทษ
ก็ได้ เช่นต้นว่าขัญหาคนไม่ม้งานทำ (อันเฒ่าปลอยเฒ่า)
ซึ่งเป็นโรคระชาคอยู่ในทวีปตะวันตกนั้น บ้างก็ชักรูชักรูชาลว่า
จกการปกครองไม่ดี บ้างก็ว่าเป็นเพราะสงคราม บ้างก็ว่า
เป็นเพราะโบลชวิค บ้างก็ว่าเป็นเพราะเหตุอื่น แต่อนทจรร
อาจเป็นเพราะมนุษย์มีความรู้เลียงเต็กให้โรคแลมีชวตยขนยาว
ไปก็เช่นได้ ถ้ามนุษย์เลียงลูกไม่เป็นแลย่ำรุงชวตยไม้ดี บ้างที่ใน
เวลานจะไม่มีมนุษย์มากจนหางานทำให้ทวหนากันไม่ได้

เมื่อพูดถึงคำทำนายนายสมัยใหม่ ผู้อ่านหนังสืออังกฤษจะ
ตองนึกถึง เฮช.บี. เวลส์ ซึ่งเคยเขียนคำทำนายนไว้มาก แล
ให้เหตุช้แรงคำทำนายนเสมอ ๆ นักนิพนธ์ผู้นั้นมักทำนายน
น้อยไปเพราะระมัตระวัง แต่ถึงกระนั้นยังถูกหัวเราะเยาะว่า
ทำนายนชองที่เขียนไปไม่ได้ ทว่าทำนายนน้อยไปนั้น มีเป็นต้นว่า
ใน ค.ศ. ๑๙๐๒ นายเวลส์ได้ทำนายนไว้ว่าภายใน ค.ศ.
๑๙๕๐ จะมีเรือบินชนิกหนักกว่าอากาศใช้เป็นเครื่องมอรรยได้
จริงจริงในคราวสงคราม อีกเพียง ๑๒ ปี ตั้งแต่วันทำนายน
เมื่อเกิดสงครามชนจริง ๆ เรือบินหนักกว่าอากาศก็ใช้ได้จริง ๆ

คงททรายน้อยอยู่แล้ว คำทำนายนายสมัยใหม่ของนายชอลเคนทอนนั้น
 เกือบมากแล้วในหนังสือ นายชอลเคนกล่าวว่า เป็นคำทำนายน
 อย่างไม่ข่มข้ามพลาดไวทางสน คำทำนายนายชอลเคนนั้น
 ถึงจะกล่าวไต่ว่าคนไม่มีความรู้เฉพาะก็อ่านเข้าใจได้ ในภาษา
 อังกฤษก็จริง แต่ก็ยังยากที่จะนำมาเขียนให้อ่านเข้าใจง่ายใน
 ภาษาไทย เพราะฉะนั้นขอความทอนเกือบมาเขียนในตน จึงเกือบ
 แต่ของง่าย ๆ ซึ่งบางทีเป็นขอความเล็กน้อยอื่นเขากล่าวประกอ
 ขอความใหญ่ ๆ เท่านั้น

คำทำนายนขอหนังสือซึ่งเข้าใจง่ายก็บอกว่า ในเวลานี้เราจึง
 รวบรวมความกระจายแห่งความรอนน้อยนัก เมื่อรวมกันความ
 รอนน้อยนักก็จะได้ประโยชน์ไต่มาก เป็นต้นว่าแสงสว่าง
 ที่เราใช้เคยวณเกิดจากความรอน แลความรอนนั้นเราเห็น
 ไต่ด้วยตาเพียง ๕ ส่วนใน ๑๐๐ เท่านั้น ส่วนที่เราไม่เห็น
 ต้องเสียไปเปล่า ๆ ถึง ๙๕ ส่วนใน ๑๐๐ เพราะฉะนั้น
 เมื่อจุดตะเกียงเพื่อจะเอาแสงสว่าง ก็เปรียบเสมือนกับเอาไฟเผา
 เรือนเพื่อจะย่างหมกิน เราไต่หม้อย่างแทนหมกิบก็จริงอยู่ แต่
 ณาเสียคายเรือนยงนัก ความรู้ของคนในเรื่องความรอนนั้นจะ
 เจริญจนทุกที แลความเปลืองไปเปล่า ๙๕ เปอร์เซ็นต์นั้นจะ
 ลดน้อยลง ๆ ไป จึงควรทำนายนไต่ว่าใน ๕๐ ปี ราคาทำ

แรงเครื่องจักรอย่างหนึ่ง ในเรื่องแรงคนนั้น โรงงานทำสินค้า
ชนิดต่าง ๆ ในภายหน้าคงจะเกี่ยวเนื่องกันมากจนทุกที เช่นใน
เวลานี้ โรงงานทำรถยนต์ย่อมจะติดต่อกับ โรงงานทำยาง โรง
งานถลุงแร่ (คือเหล็กแผลทองแดงเป็นต้น) ถ้าโรงภาพยนตร์
หยุดงาน ก็ย่อมจะมีผลไปถึง โรงงานทำยาง โรงงานถลุงแร่
แล โรงงานอื่น ๆ อีกหลายอย่าง เพราะฉะนั้นอุตสาหกรรม
(นัยหนึ่งการทำสินค้า) ในภายหน้าคงจะจัดไปในทางที่ใหม่งาน
เสมอ ๆ แทนที่จะช่วยขายทำ ๆ หยุด ๆ ถ้าใครทำเสมอ ถึงกำไร
จะน้อยก็ยิ่งดีกว่า ส่วนแรงเครื่องจักรนั้นย่อมจะรทวงกันอยู่แล้ว
ในเวลานี้ว่าอีกไม่กี่ร้อยปีข้างหน้าคนไหนใครคิดจะหมด เมื่อหมด
แล้วถ้าไม่ใคร่แรงอื่นมาแทน อุตสาหกรรมก็จะต้องหยุด แรงที่
จะมาแทนนั้นคืออะไร

แรงน่านนี้ไม่มีไปทุกแห่ง แลทั้งมีเป็นฤดูออกแล้ว ในภาย
หน้าถ้าอุตสาหกรรมในโลกจะต้องพึ่งแรงน้ำอย่างเดียวก็น่าจะต้อง
ย้ายไปหาภูมิประเทศใกล้เขาใหญ่ ๆ เช่นเขาหิมาลัยเป็นต้น แต่ภูมิ
ประเทศที่หนาวมาก ๆ เช่นนั้นไม่มีพอกับอุตสาหกรรมของโลก
คำทำนายจึงว่าในที่สุดจะต้องพึ่งแรงลมแลแสงตะวัน ปัญหาก
คือจะต้องใช้ลมแลแสงตะวันทำงาน แลแล้วเก็บแรงไว้เหมือนเก็บ
ถ่านถ่านน้ำมันอยู่เฉยวัน ถ้าเราตงกิ่งหนขนในป่าจนงทำใหเกิด

๒๔๐ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา
แรงไต้เท่ากบเกิดจากเซอไฟที่เราใช้วันหนึ่ง ๆ ในเวลานั้นใช้
ข่อถ่านแล่นน้ำมันก็จะต้องขบคหมค เพราะหม้อฮ้อคไฟฟ้าชนคทใช้
ง่าย ๆ ราคาถูก ๆ แลอาจใช้แทนแรงทเกิดจากเซอไฟไค้น
เขาคงจะมีคคทสำเร็จในเร็ว ๆ นเป็นแน่ ในเวลานขญหา
อนนยังคคกนไม่สำเร็จ โดยเหตุทขงไม่ตองกระตอรอรน
เพราะยังมีถ่านแล่นน้ำมัน (แลฟัน) ใช้ข้อย

เขาคำนายว่าในเมืองอังกฤษอีก ๔๐๐ ปี จะมีกงหัน
เป็นแถวทว ๆ ไปในประเทศ กงหันเหล่านี้จะหมนเครื่อง
ไฟฟ้าใช้แลเก็บแรงไว้ หน้าลมเมื่อทำแรงไฟฟ้าไค้มากเหลือเก็บ
ก็จะใช้แยกน้ำเป็นออกซิเจนแลในโตรเจน ซึ่งทำให้เหลวแล้ว
เก็บไว้ในถังใหญ่ ๆ เมื่อสันหน้าลมก็กลับใช้ก๊าซเหล่านี้หมน
เครื่องไฟฟ้ากันต่อไปอีก โดยประการฉะนี้แรงลมจะใช้ใน
อุตสาหกรรมไค้ตลอดค เมอลงทุนครั้งแรกเสียแล้วได้หุย
รายทางจะถูกกว่าเคยวนมาก แลอุตสาหกรรมจะกระจายทวกัน
ไปในประเทศ ไม่ข้อยเป็นหม ๆ กันคงเคยวน

เราลองนึกคว่าถ้าแรงขงใช้ในอุตสาหกรรมเมืองอังกฤษ
๔๐๐ ขข้างหน้าเช่นเช่นทเขาคำนายน แรงในอุตสาหกรรม
เมืองไทยเราจะใช้ขอะไร เมืองเราจะมิมคคทพอหรือไม่ หรือจะมี
ขคของขอะไรบ้าง ฉนก็ไมทราบ ท่านก็ไมทราบ แต่ขขอยให้

ท่านคงตอบว่าเมืองเราจะใช้ปืน ท่านตอบเช่นนั้นไม่ได้ เพราะ
 พืนจะหมดขยาเสียนานแล้ว หรือถ้าจะมีเหลืออยู่บ้าง ก็อยู่ไกล
 จนแพงที่สุด ท่านคงจะทราบดีแล้วว่าพืนนั้นจะเอาความรื้อนให้
 แแรงอย่างถ่านแล่นน้ำมันก็ไม่ได้ อนึ่งท่านอย่าหลงว่าเมืองเรา
 ต่อไปในอนาคตหน้าโน้นจะไม่มีอุตสาหกรรมเต็มเมือง เพราะ
 นึกว่าจะเขียนเมืองซึ่งหากินด้วยการเพาะปลูกแทบจะอย่างเคียวอยู่
 คงเคียวจน ท่านอย่าหลงคิดว่าคนในโลกจะกินข้าวหลายร้อยล้าน
 คนอยู่ชวกลิปาวสาน หรือหลงคิดว่าถ้าไม่กินข้าวจะหันไปกิน
 อะไรกิน เราก็คปลูกส่งนั้นขายให้ถูกเวลาต่อไป ที่ว่าอย่าหลง
 นั้นเพราะต่อไปข้างหน้าปี ๑๐๐ ปีไป เมืองไทยจะเลิกเมือง
 เพาะปลูกโดยปริมาณที่ทาอยู่เคียวจน จะต้องหันไปหาอุตสาหกรรม
 กรรมเป็นงานส่วนมาก ในของคนการหากิน ถ้าขึ้นเป็นเมือง
 เพาะปลูกล้วนอยู่อย่างเวลานี้ ก็จะต้องทรุดโทรมไปจนอยู่ไม่ได้
 ทดณพุดเช่นนกคเป็นท่านายขุ่มขาม เป็นการพุดลอบ ๆ ฉนั้นจะ
 คอยชให้ท่านคว่าถูกก็ไม่ได้ ท่านจะคอยชให้ฉนั้นคว่าผิดก็ไม่ได้
 เพราะฉนั้นก็จะตายเสียก่อน ท่านก็จะตายเสียก่อน

เหตุที่ว่าประเทศเพาะปลูกจะเปลี่ยนทางหากินไปทาง
 อุตสาหกรรมนั้น ก็เกี่ยวกัขเรื่องกินนตนเอง เราข้อมจะทราบดีกัน
 อยู่แล้ววว่าอาหารที่เรากินเข้าไปนั้นมาจากรุกชชาติทงออกจากดิน

เกอบจะทงนน พคอกทางหนง คอเราอาศัยกินเป็นเครื่องเลี้ยง
 ชีวิต เรากินข้าวกินผักแลกลไกไม่กลวนแต่เป็นสังขงออกจากกิน
 เมอเรากินเนอสัตว์ สัตว์กักกินอาหารจากกินเหมือนกัน ต้นไม้
 ทงออกจากกินนมน้ำตาลในทัวมัน แต่โดยมากมันไม่เปลียน
 น้ำตาลเป็นแข็ง ซงเมอมนุษย์กินเข้าไปแล้วก็ย่อยได้ มันมัก
 เปลียนน้ำตาลของมันเป็นเซลล์โลซ ซงถ้ามนุษย์กินเข้าไปก็
 ย่อยไม่ได้ สัตว์เครื่องานชนคมีกขเมอกินหญ้าหรือรกชชาติ
 ชนคเดว ๆ เข้าไปเกิดเป็นเซลล์โลซในท้องมันก็ไม่เป็นไร
 เพราะมันมีเครื่องมือทำให้เซลล์โลซไปเลียง เลือกเนอมันได้
 เครื่องมอเนนคอเซอสำหรือแบคเตอเรียอันมีมากมายในทัวมัน
 เมอมันกินหญ้าเข้าไปเป็นเซลล์โลซ เซอสำในท้องมันก็กิน
 เซลล์โลซทำให้เป็นแข็งไปอีกชั้นหนึ่ง ในทัวมันมนุษย์ไม่มีเซอสำ
 ชนคเนน ถ้ามนุษย์จะทำให้เซลล์โลซเป็นอาหารก็จะต้องทำ
 อย่างทส์ทัวมันทำ แต่เราก้ไม่มีเครื่องมืออยู่ในท้อง จึงต้องทำ
 ข้างนอกโดยวิธีเคมีสตรี แลในสมัยนักทำไตแล้ว คอมีผเฮา
 น้ำตาลจากเซลล์โลซไคถึง ๘๕ เปอรเซนต์ เหลือเยอทไม่
 เป็นน้ำตาลตองทิ้งเสียเพียง ๕ เปอรเซนต์เท่านั้น เมอเราเอา
 น้ำตาลจากหญ้าแลรกชชาติชนคที่คนกินไม่ไคถึง ๘๕ เปอรเซนต์
 แห่งเซลล์โลซเช่นน น้ำตาลแลแข็งก็จะราคาถูกละมอขเลอย

แลเขาทำนายว่าจะเป็นเช่นนั้นภายใน ๑๐๐ ปีข้างหน้า ในเวลานี้
 เรารแล้ว่ว่าทำได้ แต่ค่าทำยังแพงกว่าค่าน้ำตาล แลแข็งที่
 ทำได้ ปัญหาอยู่เพียงจะหาวิธีไม่ต้องเปลืองใส่หุ้มมาก
 เท่านั้น วิธีเช่นว่านเขาว่าจะหาได้แน่นอนในไม่ช้า ส่วนอาหาร
 ชนิดอื่น ๆ นั้น เขาว่าต่อไปข้างหน้าคงจะทำให้เกิดโรคจากของ
 ที่หาได้มาก ๆ คือในโตรเจนในอากาศเป็นต้น นักวิทยาศาสตร์
 คนที่ออกชื่อมาแล้วกล่าวว่าจะขอประมาณว่า ในราว ๆ ๑๒๐ ปี
 คงจะมีอาหารได้จากอากาศแลรูกชาติเลว ๆ เช่นที่ว่านนั้น เป็น
 ทพอเพียงความต้องการของมนุษย์ทั่ว ๆ ไป

ในสมัยที่มีอาหารที่พียงได้จากพระอาทิตย์แลพระพาย
 เช่นที่ว่าน คนกินอาหารมอหนงก็คือเอาเมล็ดอาหารขนาดเท่า
 เมล็ดถั่วมากลนเขาไปสองสามเมล็ด แล้วจะรสกอมหน้าสำราญ
 มเคืองเลียงเลอกเนื้อเท่ากบกินอาหารชนิดที่เรากินกันอยู่เคยวน
 ไม่ต้องเสียเวลานั่งกิน ไม่ต้องมีครัว ไม่ต้องจ่ายตลาด
 ไม่เปลืองเงินมาก ในสมัยเช่นนั้น มีข้อน่าสงสัยอยู่ข้อหนึ่ง
 คือว่า คนเรามทว่างในท้องไว้สำหรับกินมาก ๆ ถ้ากินอาหาร
 มอละเมล็ดสองเมล็ด ทว่างนั้นก็ไม่มีที่ใช่ แต่จะอย่างไรก็ตาม
 คนใน ๑๕๐ ปีข้างหน้า ผกปรนตัวให้นิยมอาหารชนิดนั้นแล้ว
 อ่านหนังสือใดก็ตามว่าเราสมัยนี้เสียเวลานั่งกินข้าววันละมาก ๆ

ชกคงจะเห็นงุ่มง่ามเต็มทน แต่เราในสมัยนี้เห็นจะสมัยงุ่มง่ามมากกว่า เราเสียกายรสน้ำพริกแฉะแกงเผ็ดแฉะหนวคั่วซากระต่ายของเราเพราะได้ความสำราญในเวลาเคี้ยว แลกดินของเหล่านี้น ถ้าจะต้องเลิกเสียหมดแล้ววกดินเมล็ดอาหารแทนก็คงจะไม่มีใครสมัคร แต่ประเพณีแฉะความขบขันแห่งเศรษฐกิจในอนาคตกอาจทำให้นิยมกันไปได้เช่นใด

เมื่อถึงเวลาที่เป็นเช่นนั้น การเพาะปลูกก็เป็นของทำเล่นสนุก ๆ ไม่ใช่เป็นของจำเป็นเลย แฉะเพราะราคาอาหารจะถูกอย่างที่สุด ประเทศที่อาศัยการเพาะปลูกอย่างเดี๋ยวก้อยู่ไม่ได้ ต้องหันไปหางานอย่างอื่นค้ออุตสาหกรรม เป็นต้น ในประเทศต่าง ๆ คนจะรวมกันเข้าไปอยู่ในกรุง เพราะไม่มีเหตุที่จะกระจายกันอยู่ตามไร่นาอีกแล้ว ส่วนกรุงนั้นก็ใหญ่ออกไปตามจำนวนคนที่เพิ่มขึ้น

ส่วนจำนวนแลคณสมบัติของมนุษย์ในโลกนั้นอาศัยความรชงมีบ้างแล้วแลจะมีต่อไป ในวิทยาศาสตร์ประเภทซึ่งในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเรียกว่าชีววิทยา (อังกฤษเรียกไบออลอจี) มนุษย์อาจเปลี่ยนวิถีกิด แฉะการอบรมให้คิดอาจเปลี่ยนเป็นบันดาลให้คิด ซึ่งเขาว่าจะได้แน่นกว่ากันมาก การบันดาลให้เกิดมาเป็นคนดีแทนอบรม เมื่อเกิดมาแล้วนั้น ใน

สมัยนั้นมีความเห็นคนข้างจำพวกว่า ในภายหน้าอาจทำได้โดย
 วิชาเรียกว่ายูนิคส์ ฟังท่านเองดูเหมือนจะให้มีสภาแพทยเป็น
 เลือกลงถึงกับชายให้แต่งงานกัน คิดเฉพาะที่จะเป็นแม่แต่พ่อ
 โดยกำลังกายแลกำลังปัญญา เมื่อมีลูกออกมากจะเฉลี่ยรดลาด
 เป็นพระศรีมโหสถไปหมด แลล้วนแต่มีแรง ๗ ช้างสารด้วยกัน
 ทั้งนี้ การที่จะให้คนแต่งงานกันโดยความคคเลือกของแพทย์
 นั้น เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะต้องว่าง่ายเต็มที แลถ้าคน ๒ คนใดกัน
 ตามความเห็นแพทย์ไซ้ จะแน่ใจว่าคนรักกันแลมีนิสัยใจคอ
 อยุ่เป็นเป็นสุขด้วยกันก็เห็นจะยาก เพราะฉะนั้นเขาคำทำนาย
 หนักที่ไซ้หลักผสมคนอย่างยูนิคส์นั้น เห็นจะไม่เป็นไปจริงใน
 ภายหน้า แต่ในที่สุด ถ้ามนุษย์จะเป็นพระศรีมโหสถ แลมีกำลัง
 ๗ ช้างสารได้ก็เพราะวิญญูยูนิคส์นั่นเอง แต่หาใช่ผสมคนไม่
 เดียวจะอธิบายภายหลัง

เมื่อพูดถึงคนที่ได้ ใจศึกษาแลยังการให้ขึ้นไปทีละเล็ก
 ละเอียดในทางเลือก "พินิจ" มาผสมคนเหมือนที่เราผสมสัตว์
 ฉะนั้นขอตั้งศัพท์สำหรับเรียกพวกนั้นว่านักยูนิคส์ เพราะ
 ยูนิคส์เป็นชื่อวิชาชนิดที่วาน นักยูนิคส์ในเวลานั้นมาก
 แลในประเทศบางประเทศได้ร่ำรื่องจนมีกฎหมายบังคับไปทาง
 นี้ไม่น้อยเลย ความพากเพียรของคนพวกนั้น เขาว่าให้ผลดี

ข้างแล้ว เป็นต้นว่า ได้กรับมรดกโรคสำหรับขลุ่ยหรือโรคเสีย
จริตจากพ่อแม่ นั้น ข้างประเทศมัน้อยเข้า แต่ในการปฏิบัติความ
ความเห็นของตน ด้วยความตั้งใจคนนั้น นักยเยนิคส์ ได้ศรัทธา
ทุกชั้นคน เพราะพวกที่ไม่เป็น "พินธิค" จะถูกเกณฑ์ไม่ให้
มรดกก็ไม่ชอบถูกเกณฑ์เช่นนั้น จึงเกิดเป็นอรชน แต่ถึง
กระนั้นต้องนับว่านักยเยนิคส์ได้ทำคุณไว้มัน้อย เพราะการ
ผสมพินธิคนั้น ปรากฏว่าให้ผลดีจริง ๆ แล้ววิ หมูเขาจะห้าม
เอาคานเข้าไปสอด" ซึ่งนักยเยนิคส์นำไปใช้ในการครอบครวั
ของคนอนันน์ ทำให้คนวิรสของรูปการที่เขาทำนายว่าจะมีมา
ในภายหน้าคงจะกล่าวต่อไป

ท่านจะกล่าวนิคหน้อยถึงวิชาเยนิคส์ คือความรู้ในเรื่อง
สัพพินธิ ฉะนั้นไม่พอจะกล่าวอะไรยิ่งกว่าความรู้ปากคอกของนัก
ยเยนิคส์ เพราะฉะนั้นจะขแรงอะไรให้แจ่มแจ้งจริง ๆ ก็คง
ไม่ได้ แต่จะขอเล่าว่าราว ๆ ๗๐ ปีมาแล้ว มีพระฝรั่งรูปหนึ่ง
ชื่อเม็นเกิดที่คลองผสมพินธิคอกไม่ได้ ความรู้สำคัญซึ่งนกว่า
เมื่อประกาศให้คนทราบแล้ว คงจะตนกันใหญ่ เพราะเป็นความ
วิรงนงกันว่าต่อไปจะโคประโยชน์คนซึ่งนัก อนทจริงความรู้
นั้นครนเม็นเกิดประกาศ ออกไปในหนังสือพิมพ์ ก็ไม่มีใครคน
เลย พวกนั้นกว่าเถรบ้านนอกแก่งม่งามไปพยอะไรโง่ง ๆ ก็เอามา
ลงพิมพ์ให้เสียกระดาษ ต่อมาอีกราว ๆ ๓๕ ปี เมอเม็นเกิดตาย

ไปแล้ว มนิกวทยาศาสตร์วันหลัง ๓ คนซึ่งอยู่คนละบ้านละเมือง
 ต่างคนต่างทดลองสืบค้นความรู้อย่างเดียวกัน เผอิญไปพบ
 หนังสือของเม้นเคิลเข้าพร้อม ๆ กัน ต่างคนยกย่องว่าเป็นความ
 รู้ชั้นเยี่ยมยิ่ง ยิ่งทดลองต่อ ๆ มากยิ่งใ้ใจจริงหนัก ๆ จน จน
 ความรู้ของเม้นเคิลซึ่งแส้คงไว้นั้นใ้ใจชื่อว่า "กฎของเม้นเคิล"
 ซึ่งการสืบค้นแห่งสิ่งมีชีวิตทั้งหลายไม่มีจะแตกเพี้ยนไปใ้

จะยกตัวอย่างมาอธิบายว่า ถ้าท่านเอาต้นขานเย็นคอกขาว
 กับคอกแดงมาผสมกันจะใ้ลูกคอกขานเย็นสีชมพู ขานเย็นพ่อแม่
 คอกขาวกับแดงนั้นถ้าผสมกันจะใ้ลูกชมพูเสมอ แต่ถ้าท่านเอา
 ชมพูต่อชมพู (คือรุ่นลูก) ผสมกัน ลูกที่ใ้จะไม่ใช่ชมพูล้วน
 จะเป็นชมพูบางขาวบ้าง แดงบ้าง คอสีขุ่นแต่จะคืนมาในรุ่น
 หลาน แลในรุ่นหลานนั้น ถ้าเอาแดงกับแดงผสมกันขาวกับขาว
 ผสมกัน รุ่นหลานที่เกิดมาจะเป็นขาวแลแดงตามสีทวดไปหมด

ตนไม่ฉันทใ้ สัตว์ก็ฉันทใ้ ถ้าเอากระท่ายขาวกับกระท่าย
 สีผสมกันจะใ้ผลในชั้นลูกหลานเหลนเหมือนขานเย็นนั่นเอง
 ส่วนมนุษย์นั้นเล่าก็ตกอยู่ใน "กฎ" ของเม้นเคิลเหมือนกัน
 แต่ไม่เห็นใ้ใ้ง่ายเหมือนคอกขานเย็น เป็นต้นว่าในสหปาลรัฐ
 แห่งอเมริกาใ้มีผู้ชาย ช. บ. เคเวนปอต สืบสาวความรู้ใน
 เรื่องที่ฝรั่งกับแขกตาเป็นผิวเมย มีลูกด้วยกัน ใ้ใ้ความว่าสเนอ

ชนลกหลานเหลนเข็นสกลาฮอนคลาแก้หลายชน แลทชาวแท
 คาแทกม ทเบนคกงนนักเพราะเงอนไซทเซาชแจงไวยคยาวเกิน
 ทจะนำมากลาวในทน

ท่านพึงเข้าใจว่าทักกล่าวมานกล่าวแต่เพียงสี่ ส่วนลักษณะ
 ๗ กักกอยู่ใน "กฎ" แลเงอนไซเคียวกัน เซาชทวอย่าง
 ว่าบางคนเกคมามขอนวมอนอัยกว่าคนธรรมคา มัคพทเวยก
 ความพิการชนิกนนั้นว่า Brachydactyly แลว่า ความมนวสน
 ถาพอแม่นวสนทง ๒คน ลกเกคมามจะนวสนหมค ถาจะเวนกม
 แต่ททกในเงอนไซซอหนึ่งซงไม่ค้อยม แลถาทกในเงอนไซซอ
 นนไซร ลก ๑ ใน ๔คนจะมนวอย่างนวคนธรรมคา

เมอเม้นเค็ดทคลองผสมทนไม ใคความริเช่นทกล่าวมา
 ในเรื่องคอกขานเข็นแลแล้ว ก็สมมติชนว่าในร่างแห่งทนไม
 (แลสค์ว) มีหน่วยชนิกหนึ่ง สมิยนเรียกว่า "ยีน" ซงตั้ง
 เข็นมรดกไปถงลกหลาน ในซอนยกทวอย่างทนไมจะเข้าใจยาก
 ขอยกทวอย่างคนชาวผสมกับคนค้ำ เช่นทกล่าวเมอตะกยนของ
 คนชาวเปริยขเหมือนเมล็ดสาคู ยีนของ คนค้ำเปริยขเหมือน
 เมล็ดงา ถาเอาสาคูกัยงาคลกปนกันนในซาม ก็จจะเห็นเข็นสเท
 แต่สาคูกัยงา งามก็ยงค้ำอยนนเอง ถาแยกเมล็ดไปเพาะ
 (สมมติว่ายงเพาะไค) สาคูกัยงาจะเกิดเข็นทนออกผลเข็นสาคูชาว

จากที่จะเกิดผลเป็นงาทำอยู่นั่นเอง ใช้ว่าเมื่อคลุกกันแล้วสาจะ
รัยความดำไปจากงา งาจะรัยความขาวจากสาจะก็หาไม่ได

เงื่อนไขสำคัญของความรัยซ่อนมออยู่ว่า ยินข้างอย่างใน
ข้างคนกำลังอ่อน อาจถูกยีนอย่างอนข่ม ต้องระวังขุทธิเศษของ
มันไว้จนกว่าจะมีโอกาสแสดงให้เห็น เช่นตนว่ายินคนเผือกมักจะ
อ่อน ถึงจะมีอยู่ในตัวใครก็มักถูกข่ม พ่อแม่ทรมยคนเผือกอาจ
ส่งยีนนั้นต่อไปให้ลูก แต่ไปถูกข่มอีก นาน ๆ จึงจะไปแสดง
ฤทธิ์ชนโคศกครงหนึ่ง เขาจึงประมาณว่าคนประมาณหมื่นคน
จึงจะมีเผือกสักคนหนึ่ง

เมื่อเขียนถึงความสำคัญของยีนมาเพียงนี้แล้ว ก็ขอออก
ว่ายีนนั้นมรปร่างหน้าตามันเป็นอย่างไรก็ไม่มีใครเคยเห็นเลย
มันเล็กเหลือเกินจนไม่มกลองจะส่องให้เห็นได้ นักวิทยาศาสตร์
พดถึงยีนประหนึ่งวารจกสนทสนมกขมนแต่อนทจริงเป็นแต่รู้ว่า
มเท่านั้น ทรวามกเพราะว่าต้องม ถ้าไม่มก็เขียนอย่างนั้นไม่ได้

ฉันเขียนเรื่องการสืบพันธุตามทไตอ่านมาอย่างง ๆ ย่ลา ๆ
จนแทบจะลบลว่าเหตุใดจึงเฉไปพดถึงเรื่องนในเมอดงหน้าจะเขียน
เรื่องคำทนายเท่านั้น การทเลยวอดอกนออกทางไปก็โดยเพียร
จะให้เห็นคำทนายสมัยใหม่ ในเรื่องสืบพันธุคนแจ่มแจ้งจน

ใน ค.ศ. ๑๙๐๒ มีนักวิทยาศาสตร์คนหนึ่งชื่อมอแกน
ทดลองแมลงวันหัวเขียวได้ความอย่างที่น่าสนใจว่าไว้ แต่ได้
ความที่ออกไปอีกเป็นอันมาก แมลงวันหัวเขียวเป็นสัตว์
ประโยชน์ แก่นักเยเนติกส์ เหมือนครุฑมีประโยชน์แก่พระ
นารายณ์ มันหาง่าย เกิดเร็ว สันชียอายุเร็ว อาจทดลองได้
หลาย ๆ ตัวในเวลาไม่ช้า และยีนที่มีในแมลงวันหัวเขียวมี
ธรรมชาติเหมือนยีนที่มีในสัตว์อื่นรวมทั้งมนุษย์ด้วย ยีนนั้นอยู่ใน
สำเนาเรียกว่าโครโมโซม แลโครโมโซมนั้นส่องกล้องเห็นได้
นักเยเนติกส์อาจพาท่านไปส่องกล้องดูข้อความลึกลับในแมลงวัน
หัวเขียว แลอาจบอกว่า “เห็นไหมละ โครโมโซมที่ดู
เหมือนหลอดคนนั้น ยีนในโครโมโซมนั้นแหละเป็นผู้บันดาล
ให้แมลงวันเป็นตัวหรือตัวเมีย ช่างนั้นมอแกนหนึ่งซึ่งจะบังคับ
สีแมลงวัน แลซึ่งมันอยู่ต่อกันไปนั้นถ้าไม่ถูกข่มเสียก็จะทำให้
แมลงวันมีขกเล็กจนขึ้นไม่ได้ ชนข้างใดนั้นไปถ้าไม่ถูกข่มก็จะทำ
ให้แมลงวันไม่มีตาเลย” คงเป็นต้น ความรู้ของนักเยเนติกส์
ในเรื่องแมลงวันนั้น จำเวญถึงอาจบันดาลให้แมลงวันตัวหรือ
ตัวเมียเกิดมากจนหรือน้อยลงก็ได้

ใน ค.ศ. ๑๙๐๑ มีนักวิทยาศาสตร์อีกคนหนึ่งเขา
ดูกระดาษในท้องแม่ไปใส่ในท้องกระดาษตัวอื่น อย่างที่ฤษี
เอาองคตจากท้องนางมณโฑไปใส่ท้องแพะ อีก ๑๓ ปี มีผู้เอา

ลูกกระท่ายในท้องแม่ออกมาเลี้ยงไว้ข้างนอกได้สองสามวัน ในปี
 ๑๘๒๕ ซอดเคนเองเอาลูกหนีในท้องแม่ออกมาเลี้ยงไว้ได้ ๑๐
 วัน แต่จะให้รอดไปจนโตยังไม่ได้ เพราะขาดนายาที่จะเลี้ยง
 ยังกินไม่ตก แต่ความสำเร็จแห่งการหานายาชนิดนั้นใกล้เข้ามา
 แล้ว จึงมีคำทำนายว่าต่อไปข้างหน้าไม่เกิน ๒๐—๓๐ ปี อาจ
 เกิดความวุ่นให้คนมีกำเนิดนอกท้องแม่ได้ ความเกิดเช่นนั้นอาจ
 ทำได้ โดยวิธีผ่าเอารังไข่จากหญิงมาแช่นายาเลี้ยงไว้ ในช่วง
 หรือภาชนะอื่น นานจนช่วยให้รังไข่มีชีวิตอยู่ได้ราว ๒๐ ปี
 แลเกิดไข่เดือนละครึ่ง ไข่นั้นเมื่อใครบัพศชายซึ่งนำไปให้ตาม
 กำหนด ก็จะมีเกิดเป็นทารกเหมือนเกิดในท้องแม่ ทารกนั้นเลี้ยง
 ไว้ในนายา ๘ เดือนจึงให้ "คลอด" จากขวดหรือภาชนะอื่น
 ที่ใส่เลี้ยงไว้เหมือนคลอดจากท้องแม่ ตอนนั้นกลีบเลี้ยงอย่างเด็ก
 อื่น ๆ การยังให้คนได้กำเนิดโดยวิธีเรียกว่า เอ็คโตโตเพเนซิส
 สังกตของชคชองอยู่ในเวลานี้ก็ถือว่านายาที่จะเลี้ยงรังไข่แลเลี้ยง
 ทารกไว้ก่อน "คลอด" นั้นยังทำไม่สำเร็จ แต่เขาว่าจะทำได้
 ในภายหน้า แลใน ๑๕๐ ปีทำนายว่า เด็กที่เกิดในเมือของอังกฤษ
 จะเกิดโดยวิธีนี้ถึง ๗๐ เปอร์เซนต์ จะคลอดจากท้องแม่เพียง
 ๓๐ เปอร์เซนต์เท่านั้น ส่วนประเทศอื่น ๆ ก็อย่างเดียวกัน
 แต่เขาทำนายว่า ฝรั่งเศสจะเป็นประเทศแรกที่รัฐบาลจัดให้เกิด
 เด็กโดยวิธีนี้

ในสมัยที่เป็นเช่นนั้น น่าจะมีปัญหาว่าการในครอบครัว
 จะเป็นอย่างไรบ้าง หญิงกับชายโดยมากอยู่ด้วยกันจะไม่มีการ
 ไม่มีพระสงฆ์ว่าจะต้องเลี้ยงเด็ก จะต้องให้การศึกษ และจะต้อง
 สะสมทรัพย์ไว้ให้เช่นมรดกในภายหน้า เมื่อเป็นเช่นนั้นการกิน
 อยู่การสมาคมแลแม้ความปฏิบัติระหว่างพ่อแม่ ก็จะมีเปลี่ยนแปลง
 ไปเป็นอันมาก สิ่งใดที่เปลี่ยนไปในทางที่เป็นคุณก็จะจะเป็น
 สวรรคตเปลี่ยนไปในทางที่เป็นโทษก็จะช่วยอย่างใดถุนนรก ถ้าพวก
 ตามธรรมชาติ การเป็นพ่อแม่กับเด็กนั้นเพื่อสืบพันธุ์มนุษย์แล
 ความเพ็ดลิดเพลินอันเกิดโดยกิริยาที่เป็นพ่อแม่กับเด็กนั้น ก็เป็นอบาย
 อันธรรมชาติอันกาลไว้เพื่อจะสืบพันธุ์เท่านั้น ความเพ็ดลิดเพลิน
 อันนั้น ถ้าเกิดโดยมีต้องรับผลชอบเรื่องโลกไซ้ริ ความเปลี่ยนแปลง
 อาจเกิดเป็นคุณก็ได้เป็นโทษก็ได้ สมัยคนรุ่นเก่ามีลูกหลานเป็น
 เครื่องติดต่อกับคนรุ่นใหม่ในทางสมาคม และเป็นเพื่อนเมื่อเพื่อน
 รุ่นเดียวกันหมดไป ถ้าเลิกการมีลูกหลานเสีย ก็น่ากลัวจะ
 ว่าเหยียงนัก ส่วนคนเกิดใหม่นั้นเล่าถ้าเกิดจากขวด ไม่มีพ่อแม่
 แม่ หรือไม่รู้ว่าเป็นพ่อแม่ ก็ระชาความรักชนิดที่ขจรมีต่อ
 บิคารมารดา น่ากลัวจะชักใจเหินมเกรียมมโตคเคียว ความเป็น
 สิ่งไม่พึงปรารถนา

แต่ถ้าพูดลงทางทิศ ถ้าคนที่เกิดใหม่ ๆ โดยมากคลอด
 จากชวต เป็นคนปราศจากโรค มีปัญญา และมีสันดานอันดี
 มาเองโดยไม่ต้องอบรม ฉะนั้นก็จะคนก่นหนา เมื่อลงเวลาเช่นนั้น
 ถ้าบ้านเมืองไหนมีคนชนิก ไคน้อย ไปกจก ให้เกิดคนชนิกนั้นให้
 มากขึ้นในคนรุ่นหน้า เป็นต้นว่าถ้าผู้หญิงน้อยไม่พอส่วนกับผู้ชาย
 กจกให้ผู้หญิงเกิดมากขึ้น หรือถ้าการคนตรทรวทโทรมไป กจกให้
 คนมี หว เป็นคนตรแลคนเสยงคเกิดมาก ๆ คงนเป็นต้น
 ส่วนคนทไทรยเลือกให้เป็นพ่อแลแม่ นยหนงให้พชเพอ
 เกิดเด็กชงคลอดจากชวตนั้น ย่อมจะเป็นคนไม่มีโรคเป็นเบอง
 ตน แลวดองมีปัญญา มีธรรมค หรือมีคุณสมบัตชนคทตองการ
 ในคนรุ่นหน้า ในส่วนผู้ชายทเลือกเป็นพ่อคงจะไม่เคอครอื่นอะไร
 แต่ผู้หญิงชงถูกเลือกเป็นแม่นนจะถูกผ่าทอง ดงหากจะไม่มี
 อันตรายอะไร ก็มีใช้สิ่งชงนำแสงว แต่การทจะไคเป็นแม่
 ลัย ๆ ของคนประเสวีฐิตง ๒๕๐ คน ในประมาณ ๒๐ ขนน
 กน่าปลมใจ อยู่ในสมัยทส่วนมากแห่งพลเมือง ไคกาเนคโดย
 ประการทเขาทนายฉะน กิจการบ้านเมืองจะเป็นประการใดก็
 อาจท้านายไคอกมาก แต่ฝรังเขาไม่ไคเขียนท้านายไว้ เห็นจะ
 เป็นเพราะไม่ต้อง การจะท้านายรูปการชงคนทไม่ปัญญาทขเติม
 ทนอาจท้านายไค โดยมากฉนก็จะไม่เขียนลงไปในทนี้ เพราะ
 ถ้าเขียนก็จะเป็นคำท้านายของฉนเอง

ยังมีชาวตอกอย่างหนึ่ง คือความที่ว่าด้วยน้ำใจแลความ
 คึกคน ภาษาอังกฤษเรียกว่าไซคอลลอจี เวลานี้ยังไม่เป็นวิชา-
 ศาสตร์แท้ เพราะยังเถียงกันอยู่มาก แต่เราได้เห็นกันอยู่แล้ว
 ว่าการสะกดใจให้หลับกึก การส่อรู้ความคิดในใจคนอันคือการ
 หนึ่งบังคับใจกันกึก เหล่านี้มีอำนาจมาก ต่อไปอาจเป็นเครื่องมือ
 ให้มนุษย์ใช้เ็นทางเป็นคุณแลเป็นโทษก็ได้ โดยจะประมาณมิได้
 เรื่องเหล่านี้ หลวงสารานประพันธ์ ได้ใส่สารคนมาชัดเจนแล
 ยกตัวอย่างไว้ในหนังสือเรียกว่า "ผี" ซึ่งพิมพ์โฆษณาเมื่อ
 เร็ว ๆ นี้

ส่วนความรูเรื่องผีนั้นจะเป็นวิชาหรือยังก็ยังไม่แน่ ยังมี
 ความเห็นแตกต่างกันมาก ฉะนั้นได้เคยพบกัข้อปนายกคนหนึ่ง
 ของส. มาคม เอ็ด. บี. คาร์. ทักกล่าวถึงในหนังสือของหลวง
 สารานประพันธ์ เขามาอยู่กรุงเทพฯ หลายวัน ได้มากินข้าว
 ที่บ้านฉัน แลมาคุยกันเวลาอน ๒-๓ ครั้ง คน ๆ นั้นชอบกล
 นั่งกันอยู่บนสนามในลานบ้านกว้างใหญ่พอเขาผิวปากเข้า หมา
 ไก่ย่นก็วิ่งมาหาหมก ได้ยินว่าเวลาเดินเล่นตามไร่ นา วิ่งตาม
 กิ่งฝุ่อกก็ได้ ท่านผู้นั้นบอกอะไรแก่ฉันอย่างหนึ่ง ซึ่งฉันจะนำมา
 บอกให้ทราบกันไว้มาก ๆ คือการสะกดใจให้หลับนั้น ไม่ควรใคร
 จะลองทำในเวลาที่ไม่มีความจำเป็น ทุกคนควรต้อง "ขณกรู"

เสียก่อนจึงทำโดยลำพังตน อธิบายว่าการสะกิดให้หลับนั้น ถ้า
ทำยังไม่เป็นก็ไม่ใช่สำเร็จ แต่ถึงคราวจะสำเร็จก็สำเร็จเอา
ง่าย ๆ คนที่ถูกสะกิดนั้นบางคนปลุกไม่ตื่น หรือตื่นแต่ไม่มีสติ ถ้า
แก้ไม่เป็นเลยเป็นยากไต่ ทว่าท่านนั้นเองฉันบอกให้ลองสะกิดให้ดู
เขาว่าไม่กล้าทำเพราะเจ็บยังไม่หายสนิท ไม่เชื่อกำลังใจของเขา
เอง ในเวลาที่กำลังกายยังมีน้อย เกรงว่าถ้าเกิดเหตุขึ้นจะ
แก้ไม่ตก

พูดถึงเรื่องผิดต่อไป เราคงจะเห็นเหมือนกันหมดว่า ถ้ามี
ความจริงแลคนอาจตัดต่อสัจความรูจากผิดไต่ ก็คงจะเบี่ยงทางวิชา
ออกไปกว้างขวางเหลือที่จะประมาณไต่ คนเราที่อยากไปสวรรค์
มีมากด้วยกัน เห็นจะมีน้อยคนที่อยากไปนรก (ถ้าไม่เรียก
สวรรค์นรกจะเรียกสุคติทุกคติหรืออะไรก็ตาม) ถ้ารู้ไต่แน่จากผิด
ว่าคนตายแล้วคนไหนไปสวรรค์คนไหนไปนรก คนที่ยังไม่ตายก็
คงจะเอาอย่างความประพฤติของคนตายที่ในสวรรค์ไม่ประพฤติ
ตามอย่างคนที่ไปนรก ความประพฤติของคนก็จะลงเป็นแบบ
เหมือนเด็กไปโรงเรียน ถ้าเรียนตามชั้นที่เขาสอนแล้วก็คงได้
ไต่เมื่อถึงเวลาเช่นนั้น ศาสนาบางศาสนาในโลกนี้ก็คงจะร่วงโรย
ไป ในสมัยนวัตวิทยาศาสตร์เป็นปฏิปักษ์ของศาสนาที่ถือลทธิว่ามี

พระเจ้าแผ่นดินทรงหลาย ทัชไปภายหน้าเมื่อวิทยาศาสตร์
ความวิเศษ ๆ ขน ศาสตร์นาน ๆ อาจต้องหันเข้าหาวิชา-
ศาสตร์หรือมหรนนักเสียม

คุณเขียนมาเพียงจนถึงเวลาควรส่งต้นฉบับไปโรงพิมพ์ไม่
มีเวลาจะเขียนให้ยาวไปอีก หนังสือเขียนไว้นับพันหาทว
จะให้ความรู้หรือความเพลินแก่ใครบ้างหรือไม่แน่ไม่ว แต่มีขอ
ททาให้ดีกว่า คนเราไม่ว่าเด็กว่าผู้ใหญ่เป็นอันมากที่ ดูเพียงว
กลาเพียงสอก จะไปไหนหรือทำอะไร ก็ไม่สำเร็จเพราะ
สิ่งที่เห็นได้ในวาเคียวนนน้อยนัก แลสิ่งที่จะทำได้ภายในคอก
เคียวกเช่นกัน ถ้าเราช่วยกันดูให้ไกลออกไป ช่วยกันทดลอง
หาความรู้ความชำนาญในวงกว้างออกไป ระวังคดีที่ไม่ทำอะไร
เพราะกลัวจะผิดเสียบ้างโดยเขียนนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งทดลอง
ว่าไป ฉะนั้นจะค้นึกหนา การที่นำเอาคำทำนายมาเขียนไว้น
เมื่อเริ่มเขียนก็ไม่ได้นึกอะไรยิ่งกว่าจะเอาข้อความแปลก ๆ
มาเขียนเล่นสนุก ๆ แต่มาในตอนที่จะจบนึกความคึกขนั้นว่า
การทำนายย่อมนำใจคนไหนถึงภายหน้า นัยหนึ่งว่าดูไปไกล
กว่าปัจจุบัน ถ้าหนังสือชักใจผู้อ่านบางคนให้ ดูเกินวา กลา
เกินสอก ผู้แต่งคงจะได้บุญเพิ่มช่นกว่าที่อาจได้เพราะอดสำห
เขียนหนังสือ.

ราชาธิราชประเทศเม็กซิโก

ประเทศเม็กซิโกอยู่ในทวีปอเมริกา เป็นประเทศที่การ

ปกครองเคยยุ่งยาก ในระหว่าง ค.ศ. ๑๘๒๑ ถึง ๑๘๔๘
มีขบถถึง ๒๖๐ ครั้ง วิธีปกครองในเวลานั้นเป็นระบอบลัทธิ แต่
ได้เคยมีพระเจ้าแผ่นดินครั้งหนึ่งทชชานายค้เขินถึงเอมเปอเรอ
คงเรื่องที่จะได้นำมาเล่าต่อไปน

เจ้าในราชวงศ์ฮอสเตเรียนกับราชวงศ์ฝรั่งเศสเคยมีเรื่อง
กันมาในพงศาวดารแล้วหลายครั้ง ที่ ๑ คือเจ้าหญิงฮอสเตเรียน
ทรงนามว่ามารอนตวนเนตตเป็นพระมเหสีพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖
พระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส ครั้นเกิดการจลาจลชนในประเทศ
ฝรั่งเศส เมื่อบรรจบเศษทแล้วมานั้น ราษฎรจับพระเจ้าแผ่นดิน
สำเร็จโทษเสีย อีกไม่ช้าก็สำเร็จโทษพระมเหสีเสียด้วย เป็น
อันนับว่าเจ้าฮอสเตเรียนสิ้นพระชนม์ไปด้วยมือชาวฝรั่งเศส
องค์หนึ่ง

ต่อมาเมื่อครั้งพระเจ้านโปเลียนที่ ๑ เจ้าหญิงฮอสเตเรียน
อีกองค์หนึ่งได้เป็นพระมเหสี ทรงนามว่ามารลูชชา ครั้น

พระเจ้าแผ่นดินไทยได้ทักขพระมหาล่องคนนเสด็จหนตามผู้ชาย
ไปเสียบ เป็นเรื่องท ๒ ในระหว่างราชวงศ์ ๒ ประเทศนั้น
พระโอรสเมอสนขณพระราชบิดาแล้ว ก็เสด็จไปอยู่ออสเตรเลีย
ชนมาย ๒๐ เศษกสันพระชนม์ บางคนกล่าวว่าพิชิตในราชสำนัก
ออสเตรเลียยกวคชนนิก เจ้าฝรั่งเศสองค์นั้นเออมีโรคในองค์
จึงทำให้อายุสั้น จึงว่ากันว่าเป็นเรื่องท ๓

ในครั้งที่สมเด็จพระเจ้าในราชวงศ์ ออสเตรเลียองค์หนึ่ง ทรง
นามว่าแมกซิมเลียนเสียบพระชนม์ในประเทศเม็กซิโก ด้วย
ความไม่ยั่งยืนของพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส เจ้าแมกซิมเลียน
องค์นี้เป็นพระอนุชาของพระเจ้าฟรานซิสโยเซฟ คือพระเจ้า
แผ่นดินประเทศออสเตรียในเวลา (๐)

คือเมอนไปเสียนท ๓ ได้ราชสมบัติประเทศฝรั่งเศสแล้ว
ไปลิช ราชการของพระองค์ยกการทเกยวกับประเทศอื่นเป็นใหญ่
การสงครามเช่นเครื่องจำเป็นในไปลิชนั้น การในย่านเมืองถาม
เรื่องยงกระงบควยการภายนอก คือเมอราชฎรกาลงตนความ
ชนะในการรบอัยแล้ว ก็ไม่มีเวลาที่จะคิกกำเรีย แลพระเจ้า
แผ่นดินทชนะคกันน คือพระเจ้าแผ่นดินทมหารแข็งแรง เป็น
ผู้มีอำนาจ ราชฎรจะกล่าคอสูบารมีคไหรือ

(๐) ทนังสืออันตั้งใน พ.ศ. ๒๕๕๐

คิงนพระเจ้านโปเลียนที่ ๓ ได้รบรัสเซียที่โครเมียแล้ว
ครั้งหนึ่ง ได้ช่วยอิตาลี (ซึ่งในเวลานั้นเป็นประเทศน้อย) เอา
ใจออกหากจากออสเตรียอย่างหนึ่ง ในตอนนั้นต้องประสงค์หา
ทางที่จะแผ่อำนาจในทางอื่นต่อไป (ค.ศ. ๑๘๖๑)

มีชาวเมืองเมกซีโกคนหนึ่งชื่อเอ็นเนอราลมีรานอน ไป
ถึงปารีสในขณะนั้นเป็นผลเขาได้ถึงราชสำนัก และเป็นผลได้คุม
พลรบถอวชิปกครองอย่างเก่า ต่อสู้กับพวกที่ถอวชิปกครองอย่าง
ใหม่อยู่ได้ถึง ๗ ปีเศษ ด้วยเมืองเมกซีโกเมื่อได้เอาใจออก
หากจากประเทศสเปนที่เขื่อนนายอยู่เดิมได้แล้ว ราษฎรก็ไม่
มีความสุขของชน กว่าเมื่อสเปนเขื่อนนายนั้นเลย พวกทมิอำนาจ
คือนักบวชและผู้มีศในทางศาสนาเขื่อนเงินถึง ๓ ส่วนใน ๔
ของทรัพย์สินมรดกทั้งบ้านเมือง อำนาจก็อยู่ในมือพวกนั้น จึง
ใช้อำนาจในการรักษาทรัพย์สินตามเคย

อยู่มาไม่ช้าราษฎรไม่เป็นที่พอใจ จึงเกิดมีหัวหน้า
ชักชวนกันต่อสู้ผู้มีอำนาจเลยเกิดเป็นสงครามภายในกันขึ้น
พวกราษฎรมนายทหารหนึ่งชื่อยวเรชเป็นหัวหน้า รบชนะ
หลายครั้งจึงราษฎรเลิกก็เป็นปราชเอนต์ของประเทศเมกซีโกจน
ในปี ค.ศ. ๑๘๕๘ แต่การรบทั้งรบยลิกชนเช่นนี้ ชาว
ถ้ารสงครามจะสั่งขี้ห้ามไว้ ด้วยพวกที่ถอวชิปกครองอย่าง

เก่าเป็นสมิทน จึงใช้ทุนเป็นกำลัง มีเงินเนอราลมีรานอนเป็น
แม่ทัพต่อสัพพวกรับขลิกลพैयाางชนะอย่างหลายครั้ง

ครั้นปลายปี ค.ศ. ๑๘๖๐ มีรานอนกับพวกรับขลิกล
รบแพ้ชนะกันเป็นเด็ดขาด มีรานอนเป็นแพ้หนีไปป่าร้าง ฝ่าย
ยวเวชหวหนารับขลิกล เมื่อไม่มีใครเลยจึงวกปกรองคังนแล้ว
ก็จัดการบ้านเมืองตามวิถีใหม่ อนเป็นวิถีที่ตรงกันข้ามกับวิถีเก่า
ทรัพย์สินสมบัติของวัดทั้งปวงก็รับเป็นของรัฐบาลเสียหมด พวก
นักบวชนิกายต่าง ๆ ก็ให้เลิกเสีย แลส่วนการเงินทองนั้น
รัฐบาลไม่มีทุนพอกับการที่จัดใหม่ เปรี๊ยเคนคัยวเวชจึงยังไม่
รับจะใช้เงินหนทรรัฐบาลเก่าขมมาจากต่างประเทศเป็นอันมากน

ฝ่ายเงินเนอราลมีรานอนเมื่อไปถึงป่าร้างก็หาทางเข้าเฝ้า
พระมหลัพระเจ้านไปเลียนที่ ๓ เชิญเสด็จให้ช่วยพระมหลั
เป็นผเคร่งครัดในทางศาสนา นยถอนิกายคาโธลิกอย่างมั่นคง
เมื่อมีผมาเชิญให้ไปช่วยจัดการกศาสนาคาโธลิก ซึ่งมีคนหม
ตงกลางทำลายอยู่ ในเวลานั้น เพชไตตงเจ้าแผ่นดินกนทถ
ศาสนาคาโธลิกชนในประเทศเม็กซิโก เป็นการของกันถ่วง
น้ำหนักประเทศยในเศเศเศเศสอพออเมริกาไม่ให้แม่ศาสนา
โปรเตสแตนต์เข้าไปได้ แลเพื่อใหเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสได้
อุทหนศาสนาสมชอทเป็นใหญ่คังน พระมหลัก็ทรงเห็นชอบ

ตามทมิรานอนกราบทูล ทรงรับเป็นอุระโดยแข็งแรง จำเพาะสย
เวลาที่พระเจ้าันไปเยือนที่ ๓ กำลังจะหาช่องทำการต่างประเทศ
อยู่แล้ว ความคึกของมิรานอนจึงลงรูปไว้โดยง่าย

การที่จะข้ามทะเลไปทำการในประเทศห่างไกลเช่นนั้น ข้อ
สำคัญคือจะต้องไม่มีใครทมิกลางเป็นธุระเข้ามาขวาง แลเวลาน
ก็เป็นเวลาที่เหมาะสม ด้วยประเทศอยู่ในเขตสะเทกส์แห่งอเมริกา
ถึงหากว่าจะสมาทานมันโรคอคคริน(*) เป็นศีลอยู่เสมอก็จริง
แต่กำลังรบกันเองในบ้านเมือง ไม่มีเวลาจะเข้าขวางพระเจ้า
ันไปเยือนที่ ๓ ในประเทศเม็กซิโกได้ เพราะฉะนั้นสังท
ันไปเยือนต้อง การก็มีอยู่อย่างเคียวแต่ที่จะหาเหตุเป็นข้อวิวาท
เท่านั้น แลเหตุก็มีอยู่พร้อมแล้ว คือประกาศของเปรีซีเคนต์
ยวเรชทว่าจะยังไม่รับใช้เงินทชาวต่างประเทศเป็นเจ้าหน้อยนั้น
พอจะใช้เป็นข้อวิวาทได้

คือนายแบงกชาวสวิสอยู่นายหนงชอเยกแกร์ เป็นผู
ได้จัดการให้รัฐบาลชุกเกาของประเทศเม็กซิโกยืมเงิน ไป
๗๕ ล้านแฟรงก เงินรายนถาตามประกาศของเปรีซีเคนต์ยวเรช

(*) นี้ออกคึกว่า อเมริกาไม่เกี่ยวกับการบ้านเมืองในยุโรป แต่ไม่ยอม
ให้ยุโรปเข้าเกี่ยวกับการบ้านเมืองในอเมริกา

ก็เข็นอินจะสูญ ถ้าพระเจ้าแผ่นดินที่ ๓ จะเข้าช่วยเย็กแกร์
เรียกเงินคนก็พอจะไต่ ชักอ้อยแต่เย็กแกร์ไม่ใช่ฝรั่งเศส ถ้า
พระเจ้ากรุงฝรั่งเศสจะเข้าช่วยผู้ที่ไม่ใช่ฝรั่งเศสก็ถูกระไรอยู่

แต่ก็ไม่ยากลำบากอันใด เย็กแกร์ทำพิธีเปลี่ยนชาติเสีย
ประเคียวเคียวก็กลายเป็นฝรั่งเศสไปได้ ภายในปี ๑ ทหาร
ฝรั่งเศสก็ยกเข้าไปเหยียบยบเม็กซิโก ต้องการความยุติธรรมต่อ
ชาวฝรั่งเศส คือเย็กแกร์ นายแบงก์ ที่เปลี่ยนชาติ

ฝ่ายประเทศอังกฤษก็สเปนนั้น ในชั้นต้นเมื่อเม็กซิโก
จะยังไม่ใช้หนคองนักเข็นผู้เข้าวิวาทอยู่ด้วย แต่เข็นคนกลับไม่เห็น
ชอบกับฝรั่งเศส จึงถอนตัวออกจากเม็กซิโกทั้ง ๒ ชาติ
ฝรั่งเศสทำการสู้เคียวในชั้นต้นไม่ใคร่สำเร็จ ครั้นตอนฤดูร้อน
ปี ๑๘๖๓ จึงตั้งอานาจนไตพวกกรวยปลัดจึงจะยังสู้ยกสู้ไม่ได้
เสียแล้ว

เมื่อคองนักถึงกำหนดแล้วที่จะตั้งรัฐบาลชนใหม่ ตามทาง
ทสมอานาจอคือพระเจ้าแผ่นดินที่ ๓ ทรงเห็นชอบ พระเจ้า
แผ่นดินไตทรงเจรจาไปแล้วกับพระเจ้าออสเตรียของคหิง
ทรงพระนามว่าเฟอคินานคแมกซ์ พระอนซาพระเจ้าฟรานซิส
โยเสฟ พระเจ้าแผ่นดินออสเตรีย ความประสงค์ของนโปเลียน

คือจะให้เจ้าออสเตรียนองคนนั้น เป็นเจ้าแผ่นดินราชาธิราช
ประเทศเม็กซิโก

เจ้าเฟอติแนนต์แมกซ์คทำทางว่าจะมีพระทัยยินดีด้วยข้อ
ที่จะไต่เนงราชอาสน์เม็กซิโกเช่นนั้น ถูกตามความหวังที่ว่าจะได้
เป็นใหญ่ แลถึงว่านโปเลียนจะได้ทำให้ตำแหน่งอุปราช
ครองเมืองเวียนเตยหลุดไปจากเธอคราวหนึ่งแลแล้วก็จริง แต่เจ้า
เฟอติแนนต์แมกซ์ยังนิยมนบถอพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสสองคน
อยู่เสมอ เธอมีประสงค์จะหาตำแหน่งแลบ้านเมืองที่จะทอดลง
ความสามารถของเธอแล ในออสเตรียตุรกีราชฎานิยมชมชื่น
รักใคร่เธอก็คืออยู่ แต่พระเชษฐาคือพระเจ้าแผ่นดินหาล์ไปรคไม่
ราชการออสเตรียนแผนกหนึ่งเธอได้ทำสำเร็จมาแล้ว คือ
จัดทัพเรือขึ้นให้เป็นรูป มีความสามารถพอจรรจบชนะทัพเรือ
อิตาลียกกองทัพขึ้นทลัซซาในตอนหลัง

มาภายหลังราชการงานเมืองอันใดก็หลุดไปหมด เธอจึง
พาพระชายาของเธอ คือ เจ้าหญิงซาลอตพระกนิษฐาของ
พระเจ้าลิโอโปลด์ประเทศเบลเยียมเที่ยววนไปอยู่นอกกรุง ใช้
เวลาในทางหนังสือแลการช่างต่าง ๆ

อนึ่งเจ้าออสเตรียนองคนใดเคยเที่ยวต่างประเทศมามาก
เป็นเจ้าองค์แรกในราชวงศ์แซปส์เบ็คที่ไต่ไปทวีปอเมริกา แล

ประเทศเม็กซิโกนี้แม่ทัพนายกองของพระเจ้าเฟอติเนียนคัล
พระเจ้าซาลส์ท ๕ ผู้เป็นบรรพบุรุษของเฮอติไตต์ไคไต่โบราณ เธอ
จึงเห็นงามทสศทเธอผู้เป็นเทือกเถาของพระเจ้าซาลส์ท ๕ จะได้
เป็นเจ้าแผ่นดินเม็กซิโกในบัดนี้

อีกประการหนึ่งเจ้าองคนนเธอเป็นผู้ถือศาสนาโกลิก
อย่างเคร่งครัด ถือว่าศาสนาเป็นรากเง้าของความเจริญรุ่งเรือง
ทั้งหลาย บัดนี้ประเทศเม็กซิโกได้ความเดือดร้อน ผู้เป็นใหญ่
ข้างศาสนาโกลิกในประเทศนั้นขอเชิญเธอให้ไปเป็นเจ้าบำรุง
ศาสนา ถวายการช่วยไปด้วยในตัว

ดังนั้นเจ้าเฟอติเนียนคัลจึงตกลงในพระทัยว่า จะรับ
ตำแหน่งราชาธิราชประเทศเม็กซิโก แต่ต้องการความสำคัญ
๒ ข้อ ๆ หนึ่งว่าให้ประชาชนเป็นผู้เชิญเธอไปเป็นเจ้า อีกข้อ ๑
ว่าการจลาจลในเมืองจะต้องสงบเสียก่อน

พระเจ้านโปเลียนที่ ๓ เป็นผู้ชำนาญในวิธจัดการชนชั้น
เพราะฉะนั้นข้อที่ ๑ ให้ราษฎรเป็นผู้เชิญนั้นไม่เป็นของยาก
เย็นเนอราลพ่อเรแม่ทัพฝรั่งเศสที่ทำการอยู่ในเม็กซิโก จึงได้รับ
คำสั่งให้เรียกราษฎรมาประชุม เลือกจำเพาะแต่พวกท้าวง่าย
ให้ปรึกษาตกลงกัน ว่าจะมีรัฐบาลชนิดใด ที่ประชุมคนสอนง่าย

ก็ตกลงกันโดยเร็วว่าต้อง มกษัตริย์ แลควรเชิญเสด็จแมก-
ซิมเลียน (คือเจ้าเฟอติเนียนต์แมกซ์) ขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดิน

ส่วนข้อที่ ๒ ซึ่งแมกซิมเลียนต้องการให้ระงับความ
จลาจลในบ้านเมืองเสียก่อนนั้นก็ไม่มียาก พระเจ้าโนโปเลียนที่ ๓
โปรดให้จอมพลฝรั่งเศสผู้หนึ่งคุมทัพเพิ่มเติมไปปราบพวกขบถ
ไม่ช้าองฝรั่งเศสก็ปลิวทั่วประเทศแมกซิโก เว้นแต่ในคันทันใต้
ซึ่งเย็นเนอราลโตอาซคุมพวกบริษับลูกตงแข็งอยู่ เย็นเนอราล
โตอาซผู้ คอเปเรชเตนต์แห่งบริษับลูกประเทศแมกซิโกในเวลานั้น
เมื่อทหารฝรั่งเศสต่อรบพวกขบถพ่ายแพ้ลง ไปโดยมาก
แล้วเช่นนั้น ก็สมควรเวลาที่จะรับเสด็จพระเจ้าแผ่นดินได้

ก่อนที่ออกจากประเทศออสเตรียนั้น เจ้าแมกซิมเลียน
เกิดเป็นทชคพระทัยขนกษ พระเจ้าแผ่นดินอีกครั้งหนึ่ง ด้วย
พระเจ้าฟรานซิสโยเซฟต้องประสงค์ให้พระอนุชาถอนพระนาม
จากจำนวนเจ้าในราชวงศ์ ซึ่งอาจจะไต่รับราชสมบัติออสเตรียน
ในเวลาที่ไม่มียุสันทกษพระเจ้าแผ่นดินมากกว่า แต่การที่จะให้
ถอนพระองค์เช่นนั้น เจ้าแมกซิมเลียนไม่ยอมจึงเป็นเหตุขัดเคือง
กันชน ในประเทศออสเตรียในเวลานั้น มีคำกล่าวว่ามีคน
หนุ่มหนึ่งซึ่งอยากจะให้พระเจ้าฟรานซิสโยเซฟลาออกจาก

ราชสมบัติเสีย แลขอทเจ้าแมกซิมิเลียนไม่ยอมถอนองค์จาก
ความเป็นผู้ทอาชไครยราชสมบัตินั้น จะเขียนด้วยเรื่องนักใต้

เมื่อเกิดเหตุขัดเคืองชกกับพระเชษฐาเช่นนี้แล้ว เจ้า
แมกซิมิเลียนก็เสด็จไปกรุงโรมพร้อมกับพระชายาของเธอ ได้
รับพรจากไปป์ แลก็ลงเรือไปถึงท่าเมืองเมกซีโก เมื่อวันที่
๒๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๖๔ เสด็จขึ้นจากเรืออย่างคน
โดยสารธรรมดาไม่มีใครมารับเสด็จ ผู้คนในแถบนั้นก็ไม่ได้แสดง
ความเกรี้ยวกราว เมื่อคิดคิดว่าพระเจ้าแผ่นดินกับพระมเหสีจะ
เสด็จไปเสวยราชสมบัติ แต่เวลาเดินทางต้องไปเรือเมล์อย่าง
คนโดยสารธรรมดา ครั้นถึงบ้านเมืองที่จะไปครอบครองก็ไม่มี
ใครมาเออเพอรับรองเช่นนี้ ก็ดูเป็นที่น่าเหวใจ แต่ถ้ามอง
อีกทางหนึ่งตนก็ปลายก็สมกันแล้ว

ทรงจริงจอมพลฝรั่งเศสท์คมทัพอยู่ในเมืองเมกซีโกนั้น ก็
ได้จัดกระบวนแห่มารับเสด็จ มีทั้งการตกแต่งแลธงเทียวเขย
เหลืองพริ้ม แต่พวกที่จะไปรับเสด็จนั้นไปไม่ทันกำหนด ครั้น
ไปถึงก็ไต่หน้าตามเสด็จแลยกธงตั้งซุ่มตามเรือ ทชากอยู่
ก็แต่ความชกชานในหมู่ราษฎรเท่านั้น

เมื่อพระเจ้าแมกซิมเลียนขึ้นเสวยราชย์แล้ว ภายใ

สองสามเดือนนั้นการขานเมืองก็เข้าไปโดยปกติ การค้าขาย

ก็เดินเงินในบ้านเมืองก็มีมาก เงินภาษีอากรรายได้ของรัฐบาล

ก็มากกว่าแต่ก่อน คุกเหมือนพระเจ้าแผ่นดินแลรัฐบาล

อย่างใหม่ของประเทศเม็กซิโกจะเรียบร้อยลงที่อยู่แล้ว อนึ่ง

พระเจ้าแมกซิมเลียนมีทหารฝรั่งเคสหนุนหลังอยู่ที่กองทัพ

จึงเป็นทิวาทพระทัยว่าคงจะไม่มกยมาสู่พระองค์

พระเจ้าแมกซิมเลียนเองคน เป็นเจ้าทเคยหวังอยู่เสมอ

ว่าจะได้เป็นใหญ่ คุกตามหนังสือทรงแต่งไว้เห็นได้ว่าเตรียม

พระองค์สำหรับตำแหน่งสูง ๆ มีคลังสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน

เป็นต้น แต่คลังเหล่านี้ เมื่อถึงเวลาจะใช้เข้าจริงก็ใช้ไม่ถูกที่แล

ไม่ถูกเวลาทั้งนั้น

ด้วยตามทางราชการทรงกระทำ เห็นได้ว่าเธอไม่เป็น

ผู้สามารถ พอกับตำแหน่ง มีคลังทรงแต่งไว้ขอหนึ่งว่า

เป็นเจ้าจะต้องไม่ เกียรภัยขาด เพราะขาดทั้งหลายในบ้าน

เมืองที่เรียบร้อยจะต้องอยู่โดยบังคับเจ้า แลเจ้าทเขาพวกใน

ขาดนั้น ถ้าสมกยขาดในเวลาขาดลมหกต้องไม่แปลกใจ

๑. ขาด ในที่นี้หมายความว่าหมักคนที่มีความเห็นร่วมกันในทางราชการ

ความชอบเมื่อพระเจ้าแมกซิมเลียนไคราชสมยัตกทรง
 ประพฤติตาม คือเลิกออกหนุนพวกศาสนา ซึ่งเป็นคนพวกที่
 เชิญพระเจ้าแมกซิมเลียนไปครอบครองเมือง เพราะพวกนั้น
 ต้องการให้เมืองมกษัตริย์ปกครองตามวิถีเก่า ที่ทรงทำดง
 เพราะจะแสดงตามคติของพระองค์เองว่า เจ้าแผ่นดินจะต้อง
 ไม่อยู่ในป่าดงไหน แต่ที่จริงผิดที่ผิด เพราะป่าดงศาสนาคือป่าดง
 เกานนเช่นมิตร ป่าดงรบขลกลคือป่าดงใหม่เช่นศัตรู จะทรง
 มิตรเสียในขณะที่อยู่ในหมู่ศัตรูกระไรได้ ครั้นเมื่อแยก
 พระองค์ออกจากป่าดงศาสนาแล้ว ก็ทรงพยายามจะเอาใจ
 พวกป่าดงใหม่ แต่พวกป่าดงใหม่กับหัวเราะเยาะ ดงนพวกป่าดงเก่า
 ก็หมาง พวกป่าดงใหม่ก็เหยียดอำนาจพระเจ้าแผ่นดินที่ในชั้น
 ดนมอยขางนนักเสื่อมลงไป

คำออกคำหนึ่งทพระเจ้าแมกซิมเลียนทรงกล่าวอยู่บ่อย ๆ
 นั้น เป็นใจความว่า "ใครทำใจก็ในเวลาที่ไม่ควร ผู้นั้นเป็น
 ผู้อ่อนแอ ผู้ใดอ่อนแอผู้นั้นทำร้ายตนเอง" ดงน คำพูดก็ความ
 ทำไม่ตรงกัน ทวยเมื่อจขยเนนอราลไกอาชไตนั้น ทรงจัดการ
 ให้ล่อยปล่อยเสีย (เช่นเนอราลไกอาชคือเปเรชเคนตเคยวัน)
 แลพวกรบขลกลคนอื่น ๆ ที่รบไคก็ปล่อยเสียหลายคน จน
 แมทพฝรั่งเศสซงเป็นผุขไตนั้นโกรธ กล่าววว่าเขอแลวจะเอา

ชวตทหารฝรั่งเศสไปทงเสีย เพอชยนักโทษมาให้เจ้าออสเตรีย
องคนปลอญเล่น สำหรัยให้คนชมว่าใจดี

ครนปลายปี ค.ศ. ๑๘๖๕ เปรัชเคนตยวเรชหวหนา
พวกรับขลกรยแพททหารฝรั่งเศสหนกเขา กหนออกจากประเทศ
เมกซโกไป พระเจ้าแมกซิมเลียนเข้าพระทยว่าพวกรับขล
เห็นจะสงขรายคายแนแลแล้ว จึงออกกฎหมายทมผตงชอว่า
ยานโค เนโคร คอขญญุตีสคำ เป็นใจความว่าต่อไปน
พวกรับขลทงปวง รัฐบาลจะถอว่าเป็นพวกโจร ถ้าจับได้ว่าใคร
เป็นพวกรับขลให้ศาลลงโทษอย่างโจร หรือถ้าจับได้ใน
สนามรบให้ประหารชีวิตภายใน ๒๔ ชั่วโมง

อีกประมาณ ๗ วัน ททหารฝรั่งเศสจับเนอราล
พวกรับขลได้ ๒ นาย จึงรับสั่งให้ยิงเสียใน ๒๔ ชั่วโมง
ตามกฎหมายใหม่ ราษฎรทพอจะสงขลงไปยังแล้วเมอทราย
ความเรองนกพากนโกธรเกรยวกราวไป พวกรับขลกกถยม
ฮการคชน

ในตอนนัประเทศอเมริกาเห็นอกขอเมริกาใต้ทำสงคราม
กันสงขลง รัฐบาลอเมริกาทนทกรงวอชิงตันไม่ได้รับรเห็น
เรองตงกษตริยประเทศเมกซโกมาแต่แรกแล้ว แต่หากยงตค
สงครามภายในอยูงจาตองนง บคนเมอวางมอลงแล้วกหนไป

ทำตาเขยวทางเมืองเม็กซิโก พอประจวบเวลาที่พระเจ้า
นโปเลียนที่ ๓ ออกเขยออยู่แล้ว ทรงเห็นว่าที่จะตั้งกษัตริย์
คาโธลิกชนในอเมริกาเห็นจะไม่ไหว พระองค์เป็นผู้เรียก
ตามภาษานักเลงว่าไม่ "ยวะ" จึงรวบถอนพระองค์เสีย

คือพระเจ้านโปเลียนที่ ๓ ทลไปยังพระเจ้าแมกซิมิเลียน
เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๖๖ ว่าอภิขครึ่งจะถอนทหาร
ฝรั่งเศสจากเม็กซิโก แต่ฝรั่งเศสได้ออกเงินไปมาก เพราะฉะนั้น
ให้ประเทศเม็กซิโกแบ่งเงินภาษชงเก็บออยทเมืองแตามบึโค
กยเมืองเวรากุสให้ฝรั่งเศสครึ่งหนึ่งกว่าจะหมดหน

ทรงงนไปเลียนได้สัญญาไว้ว่าจะให้ทหารฝรั่งเศสอยู่
ช่วยแมกซิมิเลียนปราบพวกขบถจนปลายปี ๑๘๖๘ แลการ
ที่จะกลยรวบถอนเสียเช่นนกคเหมือนจะกลับแกล้งให้ล้ม แลเงิน
รายไตของรัฐบาลเม็กซิโกที่กำลังจะพอเผยอขนนน ก็จะถูก
แบ่งครึ่งเสียอกเล่า ไซแต่เท่านั้น ในขณะที่พวกขบถกลยม
กำลังตเอาเมืองแตามบึโคไปได้ในเร็ว ๆ นน เงินภาษที่เคยได้
ก็ซาคไปหมด ไม่ซำเงินในคลังประเทศเม็กซิโกก็ร่อยหรือ
ล้งไป จนไม่ซำกเก็บจะไม่มีเหลือ พระเจ้าแผ่นดินก็ทำให้
คนเป็นศัตรูไปร่อยข้าง ทหารฝรั่งเศสที่ยืนกำลังอยู่ก็จะไป

เสียดพระทัยทำให้ไม่สบายหลายวัน แต่ในที่สุดก็มีมานะแข็ง
พระทัยกลั่นความโศกเสียได้

ในตอนนั้น พระเจ้าแมกซิมิเลียนหันกลับเข้าหาพวก
ศาสนา ที่เป็นผอคนพระองค์ในตอนแรก แต่การที่ทรงทง
พวกนเสียด ครองหนงแล้วกลับหันหาในขคนนนี้ ไม่มีประโยชน์
เสียแล้ว พวกศาสนาตกลงแนะนำว่าให้ทรงคุมพลออกไปต่อสู้
ข้าศึก จึงรับสั่งให้จัดทหารได้ ๒,๐๐๐ ทรงคุมออกไป
ทรงรบพวกรบขลิกที่ตำบลชอแควร์ตาโร ข้าศึกยกมาตั้งล้อมไว้
ต่อสู้กันอยู่ประมาณ ๒ เดือน นายทหารของพระเจ้า
แผ่นดินหนีไปหาข้าศึกคราวละคนสองคนจนเกือบไม่มีเหลือ
ผลรับสั่งให้ไปจัดทหารยกมาแทนนั้นก็เลยหายไปหมด ครั้น
เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม จึงตกลงกันว่าจะทรงนำทหาร
หักออกจากทลอม เงินทองที่ยงเหลืออยู่ข้างกรบสั่งให้แบ่งกัน
ในหมู่นายทหารที่ไว้พระทัยสองสามนาย เพื่อที่จะได้ซ่อนพา
ไปในตัว แลผลที่ไว้พระทัยเช่นนคนหนง ซอนายพันเอกโลเปซ
เป็นผลที่ได้ประทานตราเป็นความชอบในการกล้าหาญเมื่อเร็ว ๆ
นี้ ครั้นรุ่งขึ้นวันที่ ๑๕ พฤษภาคม โลเปซกลับพาข้าศึกเข้า
ไปล้อมที่ประทับ นายทหารรบขลิกที่คุมพลไปล้อมนั้นมีความ

ส่งสารพระเจ้าแผ่นดิน ปรากฏว่าเข้คทางจะให้เสด็จหนี แต่
พระเจ้าแมกซิมิเลียนไม่ยอมหนี รัชสั่งให้ทหารที่ยังอยู่
สองสามคนให้ช่วยกันต่อสู้ ไม่ช้าก็ตองยอมให้ข้าศึกจับ
พระองค์ไป

ในชั้นต้นพระเจ้าแมกซิมิเลียนเข้าพระทัยว่า ข้าศึก
จะเกรงขามที่พระองค์เป็นเจ้าอยู่ในราชวงศ์ประเทศอื่น พวก
ริบลิคคงจะปล่อยให้เสด็จกลับยุโรปโดยดี แต่เปรีซีเคนต์
ยิวเรชไม่ยอม พาพระองค์ไปชำระแล้วตัดสินให้สำเร็จโทษ
ประเทศออสเตรีย อยู่ในเค็คสเคตซ์ อังกฤษ แลประเทศอื่น ๆ
ช่วยกันขอโทษให้ไว้ชีวิต แต่เปรีซีเคนต์ยิวเรชไม่ยอม
ทำเคียว ในที่สุดสำเร็จโทษเสียจนได้ ในเวลาที่จะยิงนั้น เธอ
ประทานทองให้แก่ทหารที่ยังคนละชั้น รัชสั่งกาชยให้ยิงแม่น ๆ
แล้วรัชสั่งแกมทออยู่ในทันนแบบนสขว่า

“ชาวแมกซิกนทงหลาย ขอให้เลือดของเราเป็นหยด
สักทายที่ตกเพื่อความสุขของพระเศนเถิด ถ้าเมอโตจาเป็น
ทเลือดของชาวประเทศนจะตองตกออก ก็ขอให้ตกเพื่อความสุข
ไม่ใช่ตกด้วยเป็นขบถต่อบ้านเมือง ขอให้ความเป็นเอกราชอยู่
ยืนนานไปเถิด ขอให้ประเทศแมกซิกโกอยู่ยืนนานไปเถิด”

ครั้นถึงกำหนดเวลาทหาก็ยัง เสด็จรับสั่งออกพระนาม
พระมเหสี ออกมาค่าเคียวว่า “ลอคค” แล้วกลับมาลงสันพระชนม์
ในเวลาที่ได้รับข่าวทางปารีสนั้น พระเจ้านโปเลียน
ที่ ๓ กำลังแจกรางวัลการแสดคองพิพิภณทอยู่ การแจก
รางวัลนั้นเป็นการครกครน เมื่อทรงทราบข่าวจะได้ทรงคิดข้าง
หรือเปล่านั้นเหตุใดเจ้าแมกซิมิเลียนอยู่ค ๗ จึงได้ไปเป็นพระเจ้า
แผ่นดินเมืองเม็กซิโก เหตุใดภายหลังจึงเสียชีวิต
พระเจ้าแมกซิมิเลียน เสด็จรับสั่งเป็นภาษิตในหนังสือว่า
“ผู้ใดเสียสัจจะสัญญา ผู้นั้นจะเสียตัว” คุประหนึ่งเป็นคำทำนาย
ซึ่งไม่ซำกเห็นใควาจริงที่เมืองเซคาน คุประนามรบในการ
สงครามฝรังเศสกับเยอรมัน.

ความระลึกของนักเรียน

ส่วนกุหลาบเดิม

นักเรียนส่วนกุหลาบเดิมรุ่นเก่าอย่างข้าพเจ้า ได้เปรียบ
นักเรียนส่วนกุหลาบเดิวนหลายประการ คงจะนำมาเล่าในท
นอย่างตามทนงได้ในเวลาซึ่งไม่มีจะนมากนัก

ที่เรียกว่าโรงเรียนส่วนกุหลาบเดิมนั้น ถ้าจะเรียกให้
เต็มชอกตองเรียกว่า “โรงเรียนพระตำหนักส่วนกุหลาบ” ซึ่ง
เมื่อข้าพเจ้าอยู่ไม่มีคนกุหลาบเป็นชนเป็นอันอะไรเลย มีมาก
แต่คนแถวตกเข็นพมรอบสนาม กบรอองกายสูงสักศอกหนึ่ง
ทว ๆ ไซ้ มีเปลี่ยนหน้าเป็นรวสแหยกข้าง

ข้าพเจ้าทราบว่ากรมพระดำรงราชานุภาพจะทรงแต่งเรื่อง
โรงเรียนพระตำหนักส่วนกุหลาบประทานแก่หนังสือ “ส่วน
กุหลาบวิทยา” เป็นอันทรวยไ้ว่าจะไ้อ่านตำนานโรงเรียนน
คทสัททไ้ใครจะแต่งไ้ในเวลาอัน เพราะท่านเป็นผู้ทรงจัดโรงเรียน
ส่วนกุหลาบเดิม และทรงดูแลอยู่ตลอดเวลาที่เสด็จอยู่ใน
ตำแหน่งอธิบดีกรมศึกษาธิการ (สมัยนั้นยังไม่มีกระทรวง)
เคยเสด็จไปตรวจทุกวันเช้าบางบ่ายบางหรือทงเช้าทงบ่าย ท

สนามของโรงเรียนมีใครเกตุซ่งเสด็จไปเล่นเสมอ เป็นใครเกตุ
หลวม ๆ เพราะในสมัยนั้นไม่ว่าในเมืองไทยหรือเมืองฝรั่ง
ใครเกตุยงหาเป็นเครื่องเล่นอย่างประณีตซ่งคองรักษาสนามราว
กยพนโตระขลเลยคและมีระเขยขจกจิกอย่างสมัยนั้นไม่

แต่ถงว่ากรมพระตำรง ๆ จะทรงแต่งเรื่องโรงเรียน
สวณกหลายเคิมโตคิกว่าใคร ๆ หมค ก็คงจะทรงแต่งไปคนละ
อย่างกยผแต่งซ่งเป็นนกรเรียนอยู่ในเวลานั้น เพราะทอกพระ
เนตรจากแงผงคยขญช่ายอมจะผคกยแงของนกรเรียนอนันเอง
เหตุคงนนเรองทเชย ننคงจะไม่ซำกยพระนพนธ หรือถำระชำ
ควมกนขำงคคงจะกลำวกันไปคนละทำง

ทขำพเจำกถำวเมอก วำนกรเรียนรุ่นโนนโตเป็รียบ
นกรเรียนเคยวนน จะกลำวขอตนให้เห็นโตทนท คอเรำโตเงิน
เคอนแทนเสยคำเลำเรียนและโตเลื่อผำขำงอย่างควย ชำพเจำ
เองเมอแรกเขำโรงเรียนเป็นเด็กรุนเล็ก โตเงินเคอน เคอน
ละ ๔ ขำทคควมน้อยใจเป็นอนมำกทไม่โตเคอนละ ๘ ขำท
อย่างนกรเรียนรุ่นใหญ่ การโตเงินเคอนนั้น ชำพเจำไม่ทรำย
(และไม่โตสย) วำโตแต่ขำงคนหรือโตทว ๆ ไป จำโตแต่ควม
ผโตควยกันหลำยคน ล้วนแต่โตเคอนละ ๘ ขำท นำอิจฉำ
ทงนน

มหาราช ซึ่งเล่นเกบเงินอยู่ที่โรงเรียนข้างท่าเตียนนั้น ก็คงจะ
เป็นทางไหนก็เรียนรู้นิโหนุไซเงินแทนชอชนมไค้อย่างหนึ่ง

นักเรียนส่วนกหลายสมัยนั้นเห็นจะไม่มีใครไว้วางใจ ถ้าไว้วาง
ใจเสียเปรียบเรามาก เพราะเรามีพนักงานคอยเกลือกกลั้ว
ยายนินแถมการเกลือกกลั้วเป็นอาชวะ หรือถ้าไม่ใช่อาชวะแท้
จวนจะเข็นเพราะแกไม่มีทางไค้อย่างอันเป็นแน่ ทุก ๆ วันพอ
เวลาสายหน่อยแกก็ออกมาจากในวัง มีหีบเครื่องใช้คอกหว
และขฝงนามนเข็นตนมาพร้อม แกถอยหีบเข็นเร็วไปในโรงเรียน
เวลาหยุดเรียน พบเด็กคนไหนจุกยุ่งแกก็จับตัวเกล้าให้ เก็ก
บางคนถอหวไม่ให้ใครจับไม่ยอมให้แกเกล้า ต้องยอมจุกยุ่ง
ไปจนวันพระ ข้าพเจ้าเองเคยไค้ทุกชควยเหตุนนครงหนึ่งเพราะ
จุกลยลงมาเมือกกลางสอขไล่ มิวเป็นหวงจุกจนเขย็นหนึ่งสอ
ผคไปเป็นกอง

ของชอขใจของเราอย่างวิเศษมออย่างหนึ่ง คอไค้แต่งทว
เป็นทหาร ถ้าแต่งเฉย ๆ จะคมาก มีชอเสียบยทวว่าแต่งทวเป็น
ทหารแล้วถูกจับหคทหารควย เวลานั้น กรมพระคางรงทรง
บังคับการทหารมหาคเล็ก พวกเราไค้แต่งทวเหมือนทหารมหาค
เล็ก เพราะสมบคเป็นนักเรียนทหารกองนน เสือทหารทวหนึ่ง
ของข้าพเจ้าเป็นผาเสืวทสนลแก มยนคเหมือนนายทหาร ทคก

(พระยาอนุกูลวิธาน) สอนมูลบท หอที่ ๒ ครูสิงห์โท
 (เป็นหลวงอะไรจำชื่อไม่ได้) สอนวาทนต หอที่ ๓ สอนอักษร
 ประโยค ใครเป็นครูกลม ภายหลังดูเหมือนอนครูสิงห์โทย้ายมา
 สอนหอที่ ๔ ครุทวน สอนสังโยคไวพจน์และพิศาล
 การนตรวมอวยทองเคียวกัน ครุทวนมี ๒ คน คนละวัน คนที่
 สอนหอที่ ๔ นี้เรียกกันภายหลังว่าครุทวนใหญ่ (ต่อมาคง
 จะเป็นขนนางแต่ไม่ทราบชื่อ)

นักเรียนประโยค ๑ เรียกชื่อจำแนกชั้นตามชื่อหนังสือ
 ๓ เรือน คือนักเรียนมูลบท นักเรียนวาทนต นักเรียนอักษร
 ประโยค นักเรียนสังโยค นักเรียนไวพจน์ นักเรียนการนต
 ๓ เรือน พวกนักเรียน “จบการนต” ออกพวกหนึ่ง พวกหลังนี้เป็น
 คนมเกยรตซึ่งเรารนเล่นนยถอยาเกรงเป็นอันมาก

นอกจากข้างบนยังมีนักเรียนพิเศษ คือเจ้านายออกพวก
 หนึ่ง ซึ่งเรียนอย่างเดียวกับนักเรียนอื่น แต่ถูกกักไปอยู่ห้อง
 หนึ่งต่างหาก และนั่งโต๊ะเรียนอย่างนักเรียนประโยค ๒ ซึ่ง
 สัมมตวามหนังสือและเครื่องเขียนประจำตัวมาก จึงมตลนภณแ
 ใต้คคอกยกยโต๊ะทกคว การจกคคให้ส่วยคควรูปภพและเครื่อง
 แถงอน ๆ เป็นของเพลคเพลคคของนักเรียนข้างคน เป็นเครื่อง
 แถงและอวกกันในเวลาหยุดเรียน ๓ ของข้าพเจ้าแถงส่วย

เขาฉลาดกว่า และเขาไม่ใคร่เรียนภาษาอังกฤษไปพร้อมกัน ทั้ง
 หนาเรียนหนังสือไทยอย่างเคยจริงจังสำเร็จใคร่เร็ว ส่วนข้าพเจ้า
 นั้นใคร่เขาโรงเรียนเมื่ออายุ ๑๐ ปี เรียนอยู่เกือบโกนจุก (อายุ
 ๑๓ ปี จึงไล่ประโยค ๑ ไร่ ทยกตัวเองชนกลาวน เพราะ
 เข้าใจว่าเป็นปานกลางของเด็กอายุเท่านั้น ซึ่งไม่ฉลาดรุ่งโรจน์
 และไม่ใคร่เรียนแต่หนังสือไทยอย่างเคย เรียนภาษาอังกฤษ
 ไปพร้อมกันด้วย

บางที่ท่านจะเห็นประหลาดว่านักเรียนทกลาวเมอตะกว่า
 เขาโรงเรียนเมื่ออายุ ๑๖ นั้น เหตุใดจึงเขาเรียนมูลบทเมอ
 จวนหนวกจะชน จึงขอขอกว่าในสมัยนั้นโรงเรียนเป็นของใหม่
 เด็กโต ๆ จึงพาไปเขาเรียนกันเป็นอันมาก อันที่จริงนักเรียนท
 เป็นผู้ใหญ่จริง ๆ ก็นั่นว่า หม่อมเจ้าองค์หนึ่งเป็นนักเรียน
 รุ่นใหญ่ หม่อมราชวงศ์คนหนึ่งบุตรของหม่อมเจ้าองค์นั้น
 เป็นนักเรียนรุ่นเล็ก อยู่โรงเรียนด้วยกันพร้อมทั้งบิดาและบุตร
 หม่อมราชวงศ์องค์นั้นจึงมีทั้ง อาจารย์และบูรพาจารย์อยู่ใน
 โรงเรียนพร้อมเสร็จ ถ้าท่านทายว่าบิดาก็คือบุตรใครจะได้
 ประโยค ๒ ไร่ก่อนกัน ท่านจะทายผิด (เว้นแต่จะทายว่าได้
 ไม่ได้ด้วยกันจนแล้วจนวนรอกทั้งสองคน)

เมื่อไล่ประโยค ๑ ไปได้แล้ว นักเรียนบางคนก็ออก บาง
 คนก็เรียนประโยค ๒ ต่อไป บางคนก็เรียนภาษาอังกฤษ บางคน
 ก็เรียนประโยค ๒ ไม่สำเร็จ ก่อนเลิกประโยค ๒ บางคนเรียน
 ภาษาอังกฤษยังไม่เป็นพักเป็นผลจนบ้านนี้ เพราะเหตุที่ภาษา
 ภาษาอังกฤษเป็นของที่จะไม่เลิกกันในโลกนี้ มีฉะนั้นก็จะไม่สำเร็จ
 ก่อนเลิกภาษาอังกฤษ ทว่านเป็นการว่าเล่น แท้จริงนักเรียนที่ไล่
 ประโยค ๑ แล้ว เรียนประโยค ๒ ไล่ไปได้ก็ออกจนหนึ่งเป็นอันมาก
 และมีไม่น้อยที่เรียนอังกฤษเป็นประโยคสำหรับเป็นขั้นให้ก้าวชน
 ไปสู่การศึกษาระดับชั้นสูงขึ้นไป

ประโยค ๒ นั้นเรียนวิชาทำงาน ออฟฟิศ มีเรื่องความ
 ย่อความ แต่งจดหมาย เขียนตามคำบอก และเลขเขียนต้น กับมี
 การหัดแต่งโคลงกลอนกันบ้าง ข้าพเจ้าได้หัดแต่งโคลงสุภาพ
 บทหนึ่ง ซึ่งถ้าไม่บอกก็เห็นจะไม่มีใครรู้ว่าโคลง

การเรียนประโยค ๒ นั้น ถ้านักเรียนมีอายุพอควรและไม่
 ไร้ตักคานก็พอจะไล่ไปได้ในชั้นนี้ ข้าพเจ้าเองไล่ไม่ได้ในชั้นนี้
 แก่กว่าไม่ใช่เพราะไร้เหลือทนดอก เป็นเพราะไปวชเฉรเสียบ
 หลายเดือน พอสึกออกมาได้หนอยก็เข้าสอบไล่ เราคลังองทำ
 วัตร เข้า เป็น อนุญาติ โข มาตีกา ฯลฯ แต่เขาไม่สอบไล่อย่าง
 นั้น ยกเอาชนมาสอบไล่แต่ขอทเรายังไม่ค่อยได้เรียนทั้งนั้น

ครูอังกฤษคนแรกที่ข้าพเจ้าเห็นที่สวนกุหลาบชื่อมีสเตอร์
ทอมสัน แก่จะกะหรือไม้คู้ไม่ทราบ แต่เมื่อไม่ทราบก็ตองน้อยกว่า
ไว้ก่อน เราไม่เข้าไปใกล้แก ถ้าแกมาใกล้เรา เราก็ตวงชัก
ห่าง (เวลานั้นข้าพเจ้ายังไม่ได้จบเรียนภาษาอังกฤษ)

ครูอังกฤษคนที่ ๒ ชื่อมีสเตอร์กรีน เป็น เอ็ม. เอ. มาจาก
ซอกซฟอร์ด เวลามาโรงเรียนแกแต่งตัวใช้แก้ปและเกาน้อย่าง
เอ็ม. เอ. ได้มอ จึงเอาเหงอมาออกเสียบในเมืองไทยนมาก อนง
แกเป็นเรเวอเรนคคอประชงกฤษเราเรียกแกว่า ส้มเขียว เพราะ
แกฉนสร่าทงนอกเพลในเพล ในที่สคแกตองออกจากครูกลับไป
เมืองนอกเพราะสร่าขานนเอง ข้าพเจ้าไคเรียน เอ.บี. กับส้ม
เขียว แต่เรียนยังไม่ทันจบตัวอักษร แกก็กลับปฉนสร่าทเมือง
อังกฤษ

ครูอังกฤษคนที่๓ชื่อส้มเขียวนน เป็นผู้สอน เอ. บี. ให้ข้าพเจ้า
จนจบ ใช้แต่เพียง เอ.บี. เท่านั้น ที่จริงแกไคสอนให้รพอควรแก่
เวลาทเรียน แกไคไม่ไคเป็นเอ็ม.เอ.มาจากซอกซฟอร์ดหรือจากไหนด
และไม่เป็นนักปราชญ์เสียบเลยทเคยว สอนให้เราอ่าน ปกติมีว่า
ปรโคคมะ คิษย์ของแกบางคนอาจยังไม่ทราบว่าฉคจนบ้านนี้ แต่
บางคนก็ไปทราบทเมืองนอก ครูคนนั้นสอนให้นักเรียนพูดและ
อ่านอังกฤษพอใช้ไคหลายคน คำอังกฤษฉรรวมตาแกคงจะสอน

ถูกทั้งนั้น (แกเป็นคณอังกฤษ) ต่อเมื่อพบค่านอกคอกอย่างปรกติ
เข้าแกจึงพลาดพลั้งไป ข้าพเจ้าเองเข้าใจว่า ไทเรียนภาษา
อังกฤษกับครูคนนั้น ไทเนื้อหนังกว่าคนอื่นๆ ในกรุงเทพฯ

การสอนในโรงเรียนสวนกุหลาบครั้งนั้นยังมีอีกสองอย่าง
ซึ่งตกในประเภทเดียวกัน คือ พระเทศน์ อย่างหนึ่ง ครูเล็กเชอร์
อย่างหนึ่ง

พระเทศน์นั้นท่านเทศน์ว่ากระไรไม่ทราบ จำได้แต่ที่ท่าน
เทศน์นั้น ๆ เรายังไม่ทันหลยท่านก็จยเสียแล้ว

เล็กเชอร์รักท่านองเคียวกัน พระยาศรีสุนทร (น้อย)
เล็กเชอร์ข้าง พระยาโอวาทวรภิกข (แก่น) ผู้เป็นครูใหญ่ประจำ
โรงเรียน เล็กเชอร์ข้าง ครูอื่น ๆ ผลัดกันข้าง เล็กเชอร์เหล่านั้น
โดยมากกล่าวคุณพระไตรรัตน ถึงเรานงนก่อนๆ ไม่ได้ฟังเลย
ในที่สุดก็จำได้ว่าพระไตรรัตนนั้นคืออะไร

การสวด "คานมัสการคุณาคุณ" เข้าใจว่าข้างโรงเรียน
ยังใช้อย่างจนเวลานั้น ในสมัยนั้นพอเข้าโรงเรียนตอนเช้า
ครูให้สัญญาให้สวด "องค์ใดพระสัมพุทธ" เราก็กสวดด้วยความ
เต็มใจ แต่เมื่อบ่าย ๔ โมงถึงเวลาเลิกโรงเรียน ครูให้สัญญา
ให้สวด "หนงขาชอถววยขงคม" นั้น เราก็กเต็มใจสวดยิ่งกว่าอน
หมด เสียงสวดก็ดังสนและสวดเร็วกว่าตอนอื่นทั้งนั้น

ข้าพเจ้าได้ประโยค ๒ แล้ว ได้เรียนภาษาอังกฤษอยู่จน
 ส่วนกุหลายสนฤทธิ จะสอบสูงขึ้นไปอีกไม่ได้ จึงต้องย้ายไปอยู่
 โรงเรียนนอกพักหนึ่ง เมื่้อออกจากโรงเรียนสุดท้ายแล้ว เข้ารับ
 ราชการอยู่ในกระทรวงธรรมการ มีหน้าที่ไปโรงเรียนสวน-
 กุหลายในตำแหน่ง "ข้าหลวง" คือผู้สอบไล่ กลายเป็นคนที่
 นักเรียนต้องการวะ รสชาติไปคนละอย่างกับแต่ก่อน ไม่สู้
 นานนัก ข้าพเจ้าย้ายไปรับราชการในกระทรวงอื่น แล้วไป
 เมืองนอก เลยจำไม่ได้ว่าโรงเรียนได้ย้ายไปจากพระตำหนัก
 สวนกุหลายเมื่อไร.

ชนลาหลัง

เราได้สัมคมมาเดิมหนึ่งซึ่งเซอร์แฮร์ยอนส์ตัน แต่งเล่มผู้
พิมพ์จำหน่ายในลอนดอนเมื่อเร็ว ๆ นี้ สัมคมนั้นรวมอยู่ในชุด
สัมคมซึ่งทงชื่อว่า “โลกในวินน” ผู้รวบรวมตั้งใจให้เป็นเครื่อง
นำความคิดในปัญหาต่าง ๆ แลความเป็นไปในปัจจุบัน สัมค
เล่มนั้นเรียกชื่อซึ่งควรแปลว่า “ชนลาหลัง แลความเกยวเนอง
ระหว่างเรากับชนเหล่านั้น” เป็นสัมคเล่มเล็กก็จริง แต่กิน
ความกว้างขงนัก ดังจะเห็นได้จากชื่อสัมคมนั้นแล้ว

เซอร์แฮร์ยอนส์ตัน เริ่มทวยอธิบายแห่งศัพท์ “ชนลา-
หลัง” นั้นผลคกับ “ชนก้าวหนา” ทวยตีกายเป็นข้อใหญ่ คือ
ชนลาหลังเป็นพวกสีกายคลา มีเวเนอยู่ประมาณเพียง ๒๐ ล้าน
คนเท่านั้น ส่วนชนก้าวหนานั้นเป็นคพวกสีกายขาวหรือเกอบ
จะขาวทงหมค ความชั่วไฉ้ของประมุขชนมีหลัก (ตามความ
เห็นของเซอร์แฮร์ยอนส์ตัน) คือ ค้ำสนา ความค้กษา ความ
อยุกัน สาธารณสุข การรักษาชีวิตทารก กำลังกาย ลักษณะ
ปกครอง ความประพฤติอยู่ในขทกกฎหมาย การเพาะปลูกแล
การทำสินค้าขายของประมุขชนนั้น ๆ ประมุขชนโคเจริญในสิ่ง

เหล่านี้ ประชุมชนนัย่อมโคซอว่า ชิวไลซ์ แดเมอเฮาซากิ
ทั้งหลายมาเทียบกัน เขาความเจริญในสิ่งทกล่าแล้วนั้นเป็น
หลัก ก็อาจจะแบ่งชาติต่าง ๆ โคเป็นชั้นคงต่อไปนี้ (ตามความ
เห็นของเซอร์แฮร์ยอนสตัน)

๑. เกรตบริเตนแลไออร์แลนด์ แคนาดาแลนิวฟันด์-
แลนด์ ออสเตรเลียชาวนิวซีแลนด์ อาฟริกาใต้ขาว (ภาค
ใต้แห่งแม่น้ำซัมเบซี) มัลตาแลมอริเตียส อยู่ในเด็คัสเตดส์
ฝรั่งเศส คอสติกา ภาคใหญ่แห่งออสเตรเลีย แลคูนีส เขตเชื่อม
แลสกแซมเบริก, ซอลันคา เยอรมัน ออสเตรีย เซโกสโลวาเกีย
อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ ฮังการี นอร์เว สวีเดน เกนมาร์ค
แลไอซ์แลนด์ ฟินแลนด์ เอสโตเนีย ลเพญู ซิลเด อาเยนคินา
ญูยูน..... ๑๐๐ เปอร์เซนต์

๒. โปแลนด์แลลิทัวเนีย เซอร์เบียแลโครเอเชีย บัลกา-
เรีย รูมาเนีย โปรตุเกศ กรีซ ไชปรัส บราซิล เปร์ โคลัมเบีย
บราซิลเกียนา เวสต์อินดีส์ของบริเตนแลของฝรั่งเศส คิวบาแล
ปอโตริโก ฮาวาย อูรุกูเอ..... ๘๘ เปอร์เซนต์

๓. รัสเซีย ไชบเรียของรัสเซีย อาเซียภาคกลางของ
รัสเซีย คอสตาริก โอคุปต์ อินเกียของบริเตน อินโดจีนของ
ฝรั่งเศส สยาม เมืองมลายูของบริเตน เม็กซิโก อเมริกาภาค

กลาง ไวลีเวีย เวเนสซูลา เอกัวดอร์ ปาระกูเอ ซวา อาร์-
เมเนีย.....๘๗ เปอรุเซ็นต์

๔. อัลบาเนีย อาเซย์ไมเนอร์ มอรรอคโค อัสเบเรีย
ภาคใต้ ตูโปลี ปาเลสไตน์ ซเวีย เปอรุเซีย จีน อียิปต์
อาฟกานิสถาน ซันชียา.....๘๕ เปอรุเซ็นต์

๕. มาดากัสกา อาฟริกาใต้กา อาฟริกาตะวันตกของ
ฝรั่งเศส อาฟริกาตะวันตกของบริเตน อุกันดา อาฟริกากลาง
แลตะวันตกของบริเตน สมาตรา บอร์เนียว ฟิลิปปิน ชูชาน
ของบริเตนกับของไอคูปต์ อังโกลา ซันโตโดมิงโก.....
๘๐ เปอรุเซ็นต์

๖. อาบิซซเนีย อาเวเบีย อาฟริกาตะวันออกของโปร-
ตุเกศ คองโกของเบ็ลเยียม คองโกของโปรตุเกศ ไทเบเรีย
ไซตี เซเลบัส ตีโมร์ นิวแคลโดเนีย ปาปัวของบริเตน....
๘๐ เปอรุเซ็นต์

๗. นิวกัน ของชอลันดา แลนิวเซบริตซ์ กินของโปรตุเกศ
อาฟริกากลางของฝรั่งเศส ๗๕ เปอรุเซ็นต์

ผู้แต่งชี้แจงว่าการลำดับชนอย่างข้างบนนี้ จะได้หมาย
ความว่า ชนหรือประชากรมเขาเป็นชนเดียวกันนั้นมิคณสมบัติ
เสมอกันทุกประการก็หาไม่ได้ บางชาติย่อมเจริญมากในความ

คียงอย่าง บางชาติก็คิดไปอีกทางหนึ่ง แต่มีความไม่คืบมาลง
 ความคืบลงไปเสียบ้าง เมื่อคิดทางใดแล้วทางเสียถวกันเข้าแล้ว
 ถ้าคำนวณได้ผลใกล้ ๆ กัน ก็เอาเข้าลาคับชั้นไว้ในชั้นเดียวกัน
 ชาติเล็ก ๆ ในยุโรปโดยมาก คือ เคนมารค สวีเดน
 นอร์เว ฟินแลนด์ ลกแซมเบริกแลเบลเยียมเหล่านี้ เมื่อจะกล่าว
 ถึงคุณความดีอันเชิดชูเกียรติก็อาจจะกล่าวได้ว่าเสมอกับเกรท
 บริเตน อยู่ในเด็คสเตรตส์ ฝรั่งเศสแลเยอรมนี อันเป็นชาติซึ่งออก
 หน้าชาติทั้งปวงในโลกในเวลานี้ ผู้แต่งอยากจะนับสเปญ โปรตุเกท
 แลอิตาลีเข้าในชาติชนบทหนงด้วย แต่กล่าวว่าสเปญกับอิตาลี
 นั้นในไม่ช้า เมื่อชนชาวเมืองได้รับความคึกษาเป็นที่พอเพียง
 แลเมื่อความยุ่งยากในทางการเมืองอันเป็นเหตุให้ความเจริญ
 ชงงก็อยู่นั่นสิ้นไปแล้ว ก็อาจจะนับเข้าชนกับชาติชนบทหนงได้
 ผู้อ่านอาจสังเกตได้ว่าในการลาคับชั้น ซึ่งแสดงมาแล้ว
 นั้น ไล่เว้นช่องว่างไว้ระหว่างชั้น ๓ กับ ๔ แลระหว่างชั้น ๕
 กับ ๖ เพื่อจะแสดงจำแนกออกตอนหนง ชาติหรือประชาท
 กำหนดไว้ ๘๕ เพอร์เซ็นต์แล ๘๐ เพอร์เซ็นต์นั้น นิยมว่าเป็น
 หมู่ชนที่ไม่เจริญหรือถอยหลัง ในเวลานี้ยังไม่อาจปกครอง
 ตัวเองโดยวิธที่จะนำความเจริญมาสู่ได้ ส่วนประชาทกำหนด

ไว้ ๘๐ เปอรเซ็นต์แล ๗๕ เปอรเซ็นต์น ถ้าจะปล่อยให้
ไปเองโดยที่ไม่มีใครเข้าช่วยเหลือก็คง จะกลับไปเป็นมลักขชาติ
อย่างเก่า

ศาสนาคริสต์เคยน เป็นหลักสำคัญอนหนึ่งซึ่งยังความ
เจริญให้เกิดในโลก ชนลาหลังทงหลายไม่มที่เบน คริสต์เคยน
(เว้นอยู่สองสามพวก) แลในหม่ชาติที่ไม่ใดเบนคริสต์เคยนน
มัญชนชาติเคียวทมิไคอยู่ในความครอบงำหรือความแนะ นำของ
ชนสีขาว

เมอกกล่าวถึงเมืองต่าง ๆ ในอินโดมาเลเชีย เซอร์แฮร์-
ยอนสัน กล่าวว่ เมืองไทยมีแก่นแห่งความร่วมมือชาติแข็งแรง
กว่าเมืองอน ๆ ทอยู่ไกลเคียง แลมีบุญญาพอที่จะแสวงหาความ
ศึกษาอย่างยุโรป แลพึ่งความแนะนำจากชาวยุโรปโดยทมิต้อง
สละเสรีภาพของตน

ส่วนเมืองอน ๆ ในทวีปเอเซียซึ่งยังรักษาเสรีภาพไว้ได้
นั้นสังเกตว่ “ชนกาวหนา” ย่อมครอบงำเมืองจน แลชเบต
ไปในทางที่จะช่วยใหกลบคนไปสู่เสรีภาพเต็มท แลสู่ความชวีไลช
อนเจริญขนตามลำดับ ชาวยุโรปแลอเมริกายอมเห็นกันว่ ทางค
ที่สคกคอสงสอนให้ความรู้แก่ชาติทงสองนน แลปล่อยให้จคตน
เองเพอแกทวให้หลุดพ้นจากฐานะที่เบนอยู่ในเวลาน

ส่วนอื่นเคย ننมขญหาขุงยากกว่าจีนแลธิเบต เพราะความ
แตกต่างในชาติเกิด คาสนาแลความรอบรู้ ในเหล่าคนถึง
๓๕๐ ล้านคน ซึ่งมออย่างต่ำต้งแต่พวกมดักขะอยู่ในป่าไปจน
สูงถึง พวกที่รอบรู้วิชาการเทียบได้กับคน ในตอนใต้แลตอน
ตะวันตกแห่งยุโรป

เมื่อใดอธิบายแล้วว่า “ชนลาหลัง” นั้นคือใครผู้แต่ง
กถขญหาว่าเหตุใดจึงลา แล้วให้คำคอบขญหานน

ในเบื้องตนผู้แต่งชี้แจงว่า ชาติหรือประชาบางพวกไม่เคย
เจริญขึ้นมาเลย แม้ในเวลานขงมีคนในโลกนหลายสิบล้านคนซึ่ง
หยคขงกอยขางหลัง ชนจำพวกนนมเขนอินมากขงยังเปลือย
กายหรือวอนจะเปลือยกายแลเป็นพรานอยู่อย่างเดียวกับคนในชน
ที่เรียกว่า “ยุคศลา” คือสมัยโบราณขงมนุษยขงไซหินเป็น
อาวธ ชนลาหลังนนเสมอกขกอยอยู่ในหล่มอินมีอยู่ในวิถีแห่ง
ความเจริญ แลคนชาวไครบรกรันไปขางหน้าในระหว่าง
๑,๐๐๐ ปี ทแลวมานหม่มชนบางพวกไม่แต่หยคคอกขกขท ยิง
ชำถอยหลังกลับไปอีกแล้ว ผู้แต่งนำเอาความชั่วไสซของชน
โบราณขางพวกในทวีปอาเซีย ซึ่งไคสูญสูญไปแล้วนนมาแลคอง
เป็นพยานขอความทกลาวน

โรคอันมีตัวเชื้อพยาธิใดเป็นเหตุให้มนุษย์บางจำพวก
 หย่อนความแข็งแรงในร่างกายลงไปก็มาก แต่ทำลายความ
 ชวีไลซ์อันใหญ่ยิ่งนั้นคือแขกตรโก ๑ ทะเลทราย ๑ แขกตรโก
 นั้น ในสมัยโบราณเป็นพวกที่ใดทำอันตรายแก่ประเทศต่าง ๆ
 หลายประเทศ แลความลอบหลงแห่งเมืองจีนนั้นกล่าวว่าเป็น
 เพราะคนจำพวกตรโก — ตาค — มงโก ผู้เป็นศัตรูเข้าไปย้าย
 เมืองจีนตั้งแต่อยุคที่ ๖ ถึงยุคที่ ๑๗ แห่งคริสต์ศักราช
 แลโคตงวงศ์ของทงซนเป็นเจ้าแห่งเมืองจันทอมา ชาวมงโก
 เหนอนนเป็นมโหฬารมากเพราะเป็นทำลายความชวีไลซ์ แล
 ขัดขวางความเจริญของมนุษย์ คนพวกอันซงตกรุงโรมัน พวก
 ตาคซงย้ายรัฐเซีย พวกตรโก ซงทำร้ายกรุงกรีซแห่งไบแซน-
 เซียม ทำลายตำแหน่งกาลีฟอาหรับ แลประเทศเบอร์เบอร์ใน
 อาฟริกาเหนือแลมงโกหรือมคิลซงตอนเคยเป็นตน
 พวกตรโกนั้นเป็นผลชวยการแตกแยกกันระหว่างชน
 ชาวตะวันออกแลชาวตะวันออก แลการที่ชนชาวอาฟกันนิสตัน
 เปอรเซีย อินเดียน อาฟริกาเหนือ ไอคิปต์ แลเอเชียไมเนอร์
 พากันเกลียดชังความชวีไลซ์แห่งประเทศทถอพุทธศาสนาแล
 คริสต์ศาสนานันก็เป็นเพราะพวกตรโกนั่นเอง

ภูมิประเทศที่เคยมีฝนตกมาก แล้วค่อย ๆ มาช้านาน
กลายเป็นที่ฝนแล้งจนเกิดเป็นทะเลทรายขึ้น ความแล้งทำให้
ภูมิชั่วโลซสูญสิ้นไป และในทวีปเอเชียเคยมีเขื่อนหลายแห่ง
ในอาฟริกาทะเลทรายซอซฮารา และทะเลทรายอื่นในภาคเหนือ
แห่งทวีปไคเคยมีทางเดินไปมาได้ในอดีตกาลนับหลายพันปีล่วง
มาแล้ว แต่ในประเทชไคคปตซงเวลานนี้เป็นที่ลวนแล้วด้วยทราย
แลหินนูน เคยเป็นภูมิพชพรรณงอกงามอย่างค มีป่าไม้และ
พญาสำหรับเลี้ยงปศุสัตว์ไค

คนชาวไคคคคการชงนำไวไซบริโภาคและทงทาทางนา
เป็นชลประทานสำหรับการเพาะปลูก แต่ในหมู่นลาหลังนั้น
ไม่มีใครมีความเพียรต่อสู้ความเปลี่ยนแปลงเป็นไปโดยธรรมดา
ด้วยเหตุไม่มีความริ จึงยอมให้เกิดความแล้ง โดยทมิไคคค
ตระเตรียมตัว และมีไคพยายามระบ้องกันความร้ายแรงแห่งคิน
ฟ้าอากาศด้วยวิธีปลูกต้นไม้ ขุดคลอง ทำทานขกนแม่น้ำ ขุดทราย
ทเชน ระเบิดหินหรือเจาะบ่อน้ำเป็นต้น

โรคทมิเชอนนทำให้คนคล้าหย่อนความสามารถลงไป
ตามลำดับชวคน เพราะในเมืองรอนอันเป็นภูมิประเทศของคน
คลานนเขนทมากไปด้วยเชอโรค แต่เมื่อนาน ๆ มาคนชาวเมือง
รอนค่อย ๆ เขากบเชอโรค อนม ในภูมิประเทศก็เป็นอันตราษ

น้อยเข้า แต่การทรางกายต้องต่อสู้โรคนี้เป็นเหตุให้หย่อน
 ความเจริญในกาลถึงกายและปัญญาว่าชาวประเทศไหนว่าทไมใคร
 มเชื้อโรค เหตุนี้ทำให้ชาวเมืองรอนเกิดความเกยจครานและ
 พอใจในการหาเช่ากินค้า เพราะในเมืองรอนมีอาหารบริบูรณ์
 และต้องการเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มน้อย เมื่อไม่มภยใกล้เข้ามา
 ถึงจะเอาชีวิต ชาวเมืองรอนก็ยอมทำตาม และยอมให้สัตว์ร้าย
 ครอบงวน ยอมให้คนไมทเป็นเครื่องกักขวางชนงอกงามได้ และ
 ไม่คิดกำจัดแมลงมพิษเป็นต้น

ผู้แต่งกล่าวว่า ชนลาหลังจะยอมว่าเป็นความจริงหรือไม่
 ก็ตาม แต่การที่คนชาวเขาไปอยู่ในหมู่คนคลานนี้ โดยมาก
 เป็นทาง ปลดปล่อยจากขุมทุกขใน ๒๐,๐๐๐ ปี ที่ล่วงมาน
 คนในภาคเหนือแห่งโลก โดยมากเป็นคณชาวคุ่มกันลงมาทาง
 ไตมีจำนวนเป็นอันมาก บางพวกข้ามทะเลทรายมาเป็นหมู่ใหญ่
 บางพวกยกเป็นทัพเดินผ่านมาตามช่องเขา บางพวกลงกำขึ้น
 มาทางทะเล และมาเฉพาะเอกชนก็มี ชนชาวเหนือเหล่านี้เข้ามา
 อยู่ปะปนกับคนที่อยู่มาเดิมในภูมิประเทศข้างใต้ แจกจ่ายความ
 รุขของคนชาวไทแก่ชาวพนทและบางทีกินเอาโรคและความชั่ว
 ของคนชาวมาปลกลงไว้ด้วย คนชาวเหนือเหล่านี้เขาเกยวของ
 กบฏการของคนพนเมืองเป็นเหตุให้จำนวนชนชาวพนเมืองมาก

ชนกว่าแต่ก่อน เพราะเหตุว่าคนขาวมาทำให้การรบบรามาพันใน
 หมกคนพนเมืองลกลงหรือหยกเลิกไปทีเคียวมาจัดการข้องกันโรค
 ให้เขาบางลง จักใหม่อาหารมากขึ้น และเขากักกันการปฏิบัติ
 รุนแรงตามทางศาสนาของคนพนเมือง เช่นการฆ่าคนขุชาเทวคา
 เป็นตน สิ่งเหล่านี้กล่าวว่าเป็นผลแห่งการที่คนขาวเข้ามาอยู่ใน
 ภูมิประเทศของคนคลา และผแต่งนำตัวเลขในรอยขบทดลองมาน
 มาแสดงเป็นพยานว่า คำที่กล่าวนั้นได้เป็นไปจริงในบ้านเมืองที่
 คนขาวปกครอง คือในเมืองชวาซึ่งชาติชอลันตาปกครองนั้น
 เมื่อ ค.ศ. ๑๘๒๐ มีพลเมืองเพียง ๗ ล้าน ใน ค.ศ. ๑๘๒๐
 มีคนถึง ๓๕ ล้าน ในอินเดียนและเมืองใกล้เคียงที่อยู่ในความ
 ครอบงำของอังกฤษเมื่อ ค.ศ. ๑๘๒๐ มีพลเมือง ๒๒๐ ล้าน
 ครั้นอกกรอดยบมาถึง ๓๕๐ ล้านในโอกาสพลเมืองก็เพิ่มจำนวนขึ้น
 เป็นอันมาก และคนชาติมัวร์ในอินเดียและตุนิซ ซึ่งอยู่ใน
 ปกครองของฝรั่งเศสก็เพิ่มจำนวนขึ้นมากเหมือนกัน ในอาฟริกา
 ภาคตะวันตกและในแยะเรีย คนนโกรมีมากขึ้นเพราะเหตุการค้าขาย
 ทาสและสงขการรบในพวกนโกรด้วยกัน ส่วนในอาฟริกาภาคอื่น ๆ
 ซึ่งคนขาวปกครองนั้นจำนวนคนก็เพิ่มขึ้นมาก มีเว้นแต่ใน
 อาฟริกาภาคตะวันตกเฉียงใต้เท่านั้น ในอาฟริกาภาคนั้น เมื่อ

ค.ศ. ๑๘๗๐ มีคน ๔๐๐,๐๐๐ คน ครั้นในค.ศ. ๑๘๙๐
 มีเพียง ๑ แสนคนเท่านั้น แต่ทกลาวนเป็นตัวอย่างซึ่งไม่มากนัก
 หนึ่งที่จริงในโลกเก่า (คือ ยุโรป เอเชีย และแอฟริกา)
 ชนลาหฺลงไ้มีงานวนเพิ่มช่นเร็วกว้างานวนคนชว ซึ่งเพิ่มช่น
 ในเวลาเท้ากัน คนชวช่วให้ชนลาหฺลงตอส์ถยอนเกิดแต่กรรมกา
 คอ บองกันโรค จกให้เกิดเสี้ยบงอาหารขริขรณ และช่วให้ม
 ความสขในช่วตยงช่นกว้าแต่ก่อน ทงไ้สอนให้พิจารณาเห็น
 โลกตามทเป็นจริง หรือควรเป็นจริง แต่คนชวไ้กระทำควเป็น
 เหตุให้ชนลาหฺลงไ้กรบความอัยอายอยู่ข้อย ๆ ทงทำไ้รู้สึกความ
 ยกคนช่มท้านชองคนชวว่าพวกตนเป็นคนวิเศษ และชนลาหฺลง
 เป็นคนต่ำช่าอัยเสมอ ๆ หนึ่งที่จริงคนชวนนอกจากพวกทมีใจ
 เป็นพระและเป็นคนกลายงมพวกทเป็นคนมกไ้ คนคร้าย แล
 คนชอบกคชอชยควย

ส่วนความแตกต่างกันในศาสนานั้น ไ้กล่าวแล้วว่า
 ศาสนาคริสต์เคยมีส่วนมกในการทำให้มีความชวิไลชเกิดใน
 โลก ชนลาหฺลงนั้นไ้โดยมกเป็นคนคล้า และหาไ้ไ้อยู่ในศาสนา
 คริสต์เคยไม่ ผู้แต่่งกล่าวว้าในเวลานพวกถอศานามะหะหมัก
 ชกุงชนลาหฺลงและชนจำพวกถอยหลังให้ตอส์ความเจริญใน
 วิชาต่าง ๆ รวมทั้งการสาธารณสุข และความเป็นไทใน
 ความคคควย ส่วนศาสนาอื่นค่นมัวอแย้งวระณะ คือ ศาสต

แห่งคน จึงทำให้ชาวอินเดียมีจำนวนถึง ๒๐๐ ล้าน อยู่ในที่
เลียบเปรียบ ไม่อาจจะดำเนินการแข่งขันกับพวกมะหะหมัด
คริสเตียนแลปาซ ซึ่งเข็นชาวเมืองเคียวกันไค อนึ่งคนพวกนั้น
ย่อมมีปัญญาอ่อนกว่าชาวยุโรปอยู่เอง

ส่วนพหุศาสนานัน ผู้แต่งเห็นว่าไม่จำเป็นจะเป็นเครื่อง
โต้แย้งกับปัญญาแลวิชาอารยธรรมยุโรป แลถ้าจะกล่าวทั่วไป
ผู้แต่งก็ไม่เห็นมีข้อขัดข้องในการที่ชาวญูขึ้น ไทย จีน อีเบต
มังกโก อินโดจีนแลลังกา จะมีมิตรกับชาวยุโรปแลอเมริกา
ไคก็ ความข้อนั้นว่าเป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย เพราะเหตุว่า
ประเทศใน อาเซียทอออกซอมา นมพล เมืองรวมกันถึง ๖๕๐
ล้านคน แลเซอร์แธรียอนส์กัน กล่าวต่อไปว่าจะมีเหตุยุ่งยาก
เกกชุนไคก็แต่เมื่อชาว ประเทศทิศตะวันออก เหล่านี้ทาคความ
พากเพียรจริงจังที่จะยกกันเป็นจำนวนมาก ๆ เข้าไปในอเมริกา
หรือออสเตรเลียหรือไซบเรียภาคตะวันตก เพื่อจะชยชาวยุโรป
ออกจากประเทศนั้น ๆ

ในตอนทกล่าวควย “ความเกยวเนองระหว่างเรากับชน
เหล่านั้น” ผู้แต่งไคให้ความแนะนำเป็นอันมากแก่ “ชนกาว
หนา” แลชนลาหลัง ซาตทชวลส์ไคทำประโยชน์แก่ชน
ลาหลังมาแล้วเป็นอันมาก แลพวกมิชชุนนารเป็นผู้นำในการ
ยกสถิต (ฐานะ) แห่งชาติทมิไซคริสเตียนให้สูงชุน ประเทศญูขึ้น

นนพวกมิชชันนารี เป็นผู้ปลุกยั้งกว่าคอมโมคอปเปอริ
 แดแอกมิราลคิอเปอริเป็นอันมาก ผู้แต่งได้นำเอาชื่อพวกมิชชัน
 นารีซึ่งได้ใช้เวลาในชีวิตของตนในการช่วยเหลือเกื้อหนุน
 คนคล่าในอาเซียและอาฟริกา และมีคนพวกอนชังใช้เครื่องมือ
 แข็งแรงล้ำนยงกว่าเครื่องมือของพวกมิชชันนารีในการต่อสู้
 ความลาของชนพวกอนชังแลมชยอนค ผู้แต่งกล่าวนามราชาขร
 ผู้ปราบโจรสลัดในแถบฝั่งบอร์เนียว เปอริรพทำให้ญุ่นเลิกจาก
 ความอยู่เคียวโคค เซอร์ เอ. คิวเปอริ ผู้เสด็จให้ญุ่นรัฐแห่ง
 การรบทางเรือ ไคลฟ์แลนโคคชัน ผู้ปราบอำนาจโมสเดมใน
 อินเดียนถึงแอดเลนบิลแลมอด ผู้ขับแขกตริโกออกจาก
 ปาเลสไตน์แลแบคคัท ในมหาสงครามทแลวมาน

เมื่อ "ชาติขาว" ทำบุญช้แลคองความเกยวเนองกับชน
 ล่าหลังเมื่อโคขญชนนจะมงานคของพวกชาติขาว คือ พวก
 มิชชันนารี ผรบรวชาวทยาศาสตร์ ผู้ปกครองค นายทหาร
 ขกและทหารเรือเหล่าน เป็นรายการลงในฟากเศรคิตแห่ง
 บัญช แต่ในฟากเคขคตนนกมรายการข้าง

รายการเคขคตนน ผู้แต่งชเอาความปราศจากกรรม
 ของชาวสเปญชงกระทำต่อชาวเวสต์อินคัส อเมริกาภาคกลาง

แลเปรู ความร้ายของชาติซอลันคา ในการค้าขายทาสใน
 อาฟริกาภาคตะวันตก การทำลายชนพวกหนึ่งในนิวเฟานด์แลนด์
 จนสันเซอ แลการทำลายคนพื้นเดิมแห่งเกาะที่ส์มาเนีย
 เป็นต้น ข้าราชการของพระราชาลีโอโปลด์แห่งชาวเบลเยียม
 เมอครนรขระมั่งมควยการเก็บข่างรียเขอริยาขายในคองโกนั้น
 ก็ร้ายมาก และในอาฟริกาภาคตะวันออกของอังกฤษนั้น ผู้
 ปกครองก็ได้ทำแก่คนพื้นเมืองอย่างเห็นหน้าสังเวช ยังชาว
 ซอลันคาได้ทำแก่พวกซเมนแลชอตเตนตอต แลฝรั่งเศส
 ได้ทำแก่พวกเขอริเขอริแลอาหารขย เมอครนรขในอลเบเรียออกเลา
 ชาวออสเตรเลียได้เคยลักพาเกลือไปจากเกาะแปซิฟิกด้วยอาการ
 ุร้าย แลผู้แต่งขอมเซอว่ากองทัพพรุสเศษเมอครนรข
 ภาคกลางระหว่าง ค.ศ. ๑๘๗๓ แลสงครามขอกเซอรนน
 ไซวิชชงนาคเตยนเป็นทาสค

ฝ่ายพวกที่ถูกข่มขืนน เมอมีโอกาสก็คอยแทนข้าง
 แต่ก็ได้แต่ช่วยฆ่ามิชชันนารีแลผู้ปกครอง หรือบางทีก็
 ทำลายเรือนโรงอันเขาทำไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ บางคราว
 ผู้ลักพาเกลือก็ไปจับฆ่ากันเสียก็มีบาง

ผู้แต่งกล่าวต่อไปว่า คนขาวหรือเกอยขาวนั้น ร่วมใจกัน
 ในวิธการเนนการโดยกว้าง ๆ ไม่มีแตกต่างกันในทางศาสนา

แลมจำนวนรวมด้วยกัน ๓๓๘ ล้านคนถึง ๔๒๐ ล้านคน
 คนชาวนนยงเป็นมณุษยจาพวกทมิฬการศึกษามากกว่า แลม
 สติปัญญามากกว่าชนพวกอนกักรัง แต่ชนล้าหลังในเวลาน
 หาเกินถอยหลังแลปราศจากปัญญาอย่างแต่ก่อนไม่ การเป็น
 เช่นนกมผลในทางมีชนล้าหลังไม่ยอมรับความซ่มซม ความ
 แลตงเยื่อหยิ่ง ความไม่ยุติธรรม การแย่งทคน แลทางดำเนิน
 การอนอาจเป็นเหตุคกทอนความสุขในชีวิต แต่ชนล้าหลัง
 โดยมากยังไม่มปัญญาสามารถจะปกครองตัวเองแลรักษา
 ฐานะแห่งชาติทมิฬเสรภาพได้ คนชาวแลคนเหลืองมักจะเห็น
 ไปว่าการทชาวข่าเถอนเทยวถอนตอนฝงสัตว์ไปมาอยู่ในทคน
 เขา แลข่า ชงมทรพย แลไม่ทำให้ทรพยทมคอยอยแลวนน
 เกิดเป็นประโยชน์ค้าขายไปในตลาดแห่งโลกนั้น ไม่เป็นความ
 เป็นไปอันงคงามเลย ชาวโลกโดยมากกำลังจะหมคชนันท์ แล
 จวนจะไม่ยอมให้ “คนกินข้ว” ดำรงไปได้ ต้องการให้ตั้ง
 พันธ์เมล็ดคลงกำบนข้ามทะเลไปแลกสินค้าชงประ กอบชน
 ในเมืองอน

ผู้แต่งกล่าวต่อไปว่า ชนล้าหลังควรจะยอมรับความ
 แนะนำจากชาวข่าและยอมให้ชทางต่อไปอีกสักหน้อยก่อน

• “คนกินข้ว” ในภาษาอังกฤษหมายความว่าคนมีความคิดฝิ่น ๆ
 ไม่เป็นเรื่องเป็นราวอะไร.

แต่ขอทตองการให้ผแนแนะนำมกริยาสภาพแลมความสจรตนน
ก็สมควรแล้ว ในทตสกแห่งสมคณนมคานแนแนะนำอนคให้แกชน
ลาหลง แลแน “ชนก้าวหน้า” ให้เลิกกริยาเย่อหยิ่งในความ
ประพฤคตอคนคล้า ซงเป็นชาวโลกค้วยกัน

เราได้นำเอาความในสมคณมากล้าวอย่างยคยาวมคตจาก
รววกรรรมค เพราะสมคณเล่มนยงไม่เคยแปลเป็นภาษาไทย
ผู้อนของเราคงจะมนอยคนทใดเคยอ่าน เซอรแซรยอนสตัน
กล้าวความในสมคณตามความเห็นของ “ชนก้าวหน้า” แลไทย
เราควรพิจารณาข้อความโดยตงคนไว้ในฐานะตรงกันข้าม
แลเอาขระโยชนจากคคทเขากล้าวซอ ๆ แลแลตงตรง ๆ

การล้าคยชนชาติต่าง ๆ ในโลกน้น ผู้อนคงจะสังเกท
ทนทว่าเมืองเรานนเขาเอาเข้าชนกัขรุสเซีย ไอคปต์ อินเดย
ของอังกฤษ ฯลฯ แลให้คะแนน ๘๗ เปอรเซ็นต์ค้อยู่ใน
ประเภทคณทชคแยกไว้ เราเกาะอยู่ไคในชนประเทศซงเรา
เข้าใจว่าเขาคัรว่าเป็นชาติปกครองตัวเองไค โดยวิธคานน
ไปนทางเจริญ การทเขาเอาเราเข้าชนไว้เชนน ก็ควรแล้ว
ทเราจะยอมรขรองว่าพองาม แลประกอบค้วยเหตุผลอนค
แต่เราไม่ควรยอมอยู่ในชนนนไปนาน ควรพากเพยรบนชนไป

ให้ส่งชื่อนอกภายในเวลาอันไม่ช้า เซอร์แฮร์ยอนส์ตัน ชาว
 ในบรรดาชาติทัมไคเป็นคริสเตียนนิน ญูบั้นเป็นประเทศเคียว
 ซึ่งไม่อยู่ในความครอบงำของคนชาว หรือทองอาศัยความ
 แนะนำของคนชาว เราเข้าใจว่าเมืองไทยอยู่ถัดญูบั้นมาในชั้นน
 คอเป็นเมือง "คลา" แลไม่ใช่คริสเตียนเมืองเคียว ซึ่งไม่
 อยู่ในความครอบงำของคนชาว หากยังต้อนรับความแนะนำ
 ของคนชาวอยู่บ้าง ความแนะนำของคนชาวนน แมญูบั้นเอง
 ก็ต้องรับมาใช้อยู่เมื่อไม่ช้านัก เราขอกล่าวรับรองออกมา
 จากในใจว่าเราได้รับประโยชน์มากจากการศึกษาอย่างยุโรป
 ซึ่งเราได้เล่าเรียนมา แลจากการแนะนำของชาวยุโรปซึ่งเรา
 รับมาใช้ แลเราจะต้องไม่หลอกตัวเราเองสักขณะเดียว
 ว่า ในเวลานเราสันความต้องการความศึกษาอย่างยุโรป
 แลคำแนะนำของชาวยุโรปเสียแล้ว เราจะยอมรับความชักจูง
 ของชาติชาวไม่ใช่ "อัสกหน้อย" แต่ยังคงรับไปอีกนานทีเดียว
 แลเราควรยติความเห็นได้จากสำเนียง ซึ่งเขากล่าวถึงเรานั้น
 ใ้คิดว่า เมืองไทยไม่ต้องทำอย่างอื่น นอกจากเดินต่อไปในทาง
 ที่เดินมาแล้วเพื่อจะใ้เป็น "ชนกาวหนา" แท้จริงในเวลาอันควร
 การก้าวถอยหลังนเราต้องระวังไม่ก้าวเป็นอนชาติ เมืองไทย
 เป็นเมืองอยู่ในภาคแห่งโลกซึ่งร้อน แลลมขรจยเคืองให้เกิด

ความซมเซาพอใจในความเป็นไปอันไม่สัจต้องกระตึกกระเคย
เราเกรงว่าดวงเราเป็นชาติซึ่งก้าวหน้าอย่างแล้วก็จริง แต่ยังมี
มีความซมเซานในนิสัยของเราอยู่ข้าง ในสมัยที่โลกกำลัง
ดำเนินเผยแผ่ความเจริญไปเช่นในเวลาอัน ชาติใดจะมีความ
ซมเซาอยู่ในนิสัยของคนนั้นไม่ได้เสียแล้ว เหตุนี้เราต้อง
เพียรที่จะปลดเปลื้องความซมเซาให้พ้นเค็ดชาติไปจากนิสัย
ของเราโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้

เซอร์แฮร์ยอนสตันกล่าวว่า ชาวโลกโดยมากกำลัง
จะหมกขมดตอ "คนกินขบ" เพราะต้องการจะให้สิ่งพินิจเมล็ด
ขามทะเลไปแลกสินค้าซึ่งประกอบขบ ถ้าเราเปลี่ยนศัพท
"พินิจเมล็ด" ซึ่งเป็นอุปมาและใช้ศัพท์ว่า ทรพย ซึ่งยัง
ซ่อนเร้นอยู่ยังมีใครบอกออกมาไซ้ร คำที่เขากล่าวนั้น ก็ใช้กล่าว
ในเรื่องเมืองไทยได้ เรารู้สึกว่าการเข้กตรพยของเราซึ่งซ่อนเร้น
อยู่ออกมาให้เป็นประโยชน์แก่กว้างไปนั้น จำเป็นจะต้องมีทุน
มากจึงจะทำได้ แลเราเกรงว่าทุนของเราไม่มีพอที่จะค่า "พินิจ
เมล็ด" ของเราให้เต็มที แต่เราต้องตั้งหน้าจรงจึงที่จะดำเนิน
การเผยแผ่ผลประโยชน์ของบ้านเมืองให้เต็มกำลังทุนที่เรา
จะทำ แลเมื่อทุนของเราไม่พอ เราก็ยอมรับทุนต่างประเทศ
มาใช้ช่วยความยหนัก แต่ต้องมีข้อขคคคนของกนอนตรายอินฮาง

จะเกิดแก่ผลประโยชน์ของเราได้ อบายชนิกที่เรียกสุนัข
 ในรางหญ้านั้น ประเทศกัมพูชาพยอมยังมีได้เคยแผ่ออกไป จะใช้
 ในสมัยนี้ไม่ได้เสียแล้ว เพราะอบายชนิกนั้นนอกจากจะทำให้
 บ้านเมืองขึ้นแค้นแลเลวทราม ยังเป็นอบายซึ่งโลกไม่ยอมให้
 ดำเนินเสียด้วย

คำแนะนำของเซอร์แฮร์ยอนสตัน ซึ่งกล่าวในตอนท้าย
 แห่งสมุดนั้น เห็นได้ว่าผู้แต่งตั้งใจสำหรับคนกลางซึ่งอยู่
 ใต้บังคับคนขาว แลสำหรับคนขาวซึ่งมีคนกลางอยู่ใต้ในความ
 ปกครอง เราเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับเมืองไทยนัก จึงไม่น่ามากล่าว
 สำหรับเมืองเรา เราน่าจะถือคติว่าต้องมั่นคงในวิถี
 ความเจริญของชาติทั้งในทางโลกและทางธรรม แลดำเนิน
 อบายปราศจากใจแคบในกิจการทั้งปวง ซึ่งผลประโยชน์ของเรา
 ดำเนินติดต่อกับผลประโยชน์ของชนอื่น ๆ.

เหตุไรการพนันจึงเป็นของชั่ว

ถ้าถามว่าการพนันเป็นของชั่วหรือไม่ ทุกคนคงจะตอบ
ว่าเป็น แม้นักเลงการพนันก็คงจะตอบเช่นกัน ฉันเคยคุย
นักเลงเหล้า ถ้าถามว่าการกินเหล้ามีโทษหรือไม่ แม้ตัวเอง
จะเมาทกวัน ถ้าตอบโดยจริงใจ คงจะตอบว่ามีอยู่นั่นเอง
ผู้อ่านมขณญาพึงสังเกตว่าปัญหาว่าการกินเหล้ามีโทษหรือไม่
นั้นเป็นปัญหาไม่มีเงื่อนไข ถ้าตอบว่ากินแต่พอควรก็ไม่โทษ
ละนะ "กินแต่พอควร" นั้นเป็นเงื่อนไข คำตอบของเรามีได้
กล่าวถึงพอควร หรือไม่พอควร ต้องเว้นทั้งสิ้น

ความดีของคนอื่นยกย่องกันโดยปฏิเสธความชั่วนั้น
เรานิยมกันมาแต่โบราณสามอย่าง คือ ไม่สูบบุหรี่ ไม่กินเหล้า
ไม่เล่นเบี้ย การขอลูกสาวแต่ก่อน เมื่อฝ่ายชายแต่งใหม่
เป็นสื่อไปขอแล้ว ถ้ายังไม่รู้จักกันเคยกัน ฝ่ายหญิงก็ต้อง
ขอผลสืบ และเมื่อไปถามใครทรูจัก ถ้าชายเป็นคนที่ไม่
ความชั่ว ผู้ถามก็คงจะโต้รับตอบว่า คิคอก ไม่สูบบุหรี่ ไม่
กินเหล้า ไม่เล่นเบี้ย เป็นคำตอบซึ่งคเป็นทพอใจในสมัยก่อน
ในสมัยนั้นบคามารดาฝ่ายหญิงต้องการทราบยงกว่านั้น

คาทไซเป็นคำำหน้าของเราณ ถอเอาแล้วว่าการพนัน
เป็นของชว ไม่ถามว่าชวหรือไม่ ถามว่าชวเพราะเหตุไร

ปัญหานถาคอบโดยมิไคตรรกตรองก็มกจะคอบกนว่า
การพนันเป็นของชวเพราะทำให้ฉิบหาย คือทำให้เสียทรพย
และเมอเสียไปแล้วฉเสียก็อาจประกอบการเป็นโทษต่าง ๆ ใน
ที่สุดถงทำผลกกฎหมายถูกจำคุกก็ไค การคอบเช่นนเป็นการคอบ
ง่าย ๆ ชงทุกคนยอมจะคคไคเอง ถ้าไครคอบลกชนไปกวานน
ก็มกจะคอบตามทททานว่าไวในขาล ถล่าวนยหนง ชอคอบตาม
คาพระเทศน ชงชแจงคชนไปอกชนหนง คาคอธิบายในขาลว่า
เหตุไคการพนันจึงเป็นของชวนน มีในสังคาโลวาทสูตร
กำหนดเอาการพนันเป็นทางหนงแห่งอบายมุขทง ๖ และเหตุ
ทยกชนกลาวว่าชวนนคอโทษ ๖ สถาน วายอ ๆ ก็คอ

- สถานที่ ๑ การพนันยอมก่อเวรระหว่างผู้ชนะกับผู้แพ้
- สถานที่ ๒ ผู้แพื่อยอมเสียกายทรพยทเสียไป
- สถานที่ ๓ ทรพยของผพนนมักฉิบหาย
- สถานที่ ๔ ไม่มีไครเชอถอนกเลงพนัน
- สถานที่ ๕ นักเลงพนันยอมเป็นทคหมนของคน
- สถานที่ ๖ ไม่มีไครยอมแต่งงานค้วย

โทษทั้ง ๖ สถานนี้ ก็เข้าใจไม่สับสน ไม่น่าจะต้อง
อธิบายต่อไปอีก ถ้าจะพูดถึงความสำคัญ ว่าสถานไหนสำคัญ
มาก สถานไหนสำคัญน้อยกว่ากัน ก็พูดได้แต่ตามความเห็น
บุคคลในประชุมชนของเราเวลานี้ ในสมัยพระพุทธเจ้าเราพูด
ไม่ถูก เพราะผิดเวลากันถึง ๒๕๐๐ ปี บ้านเมือง ขนบ-
ธรรมเนียม และใจคน ย่อมจะผิดกับเราทั้งนั้น แต่ว่าโทษ
๖ สถาน ที่ให้เห็นในสังคาโลวาทสูตรนั้น เป็นโทษที่เฉพาะ
ตัวบุคคล ไม่ใช่โทษแห่งการพนันโดยน่านะของนั่นเอง
ถ้าจะคนค้ำตอขงอน เห็นจะต้องตอบจากทอนในบาลี อาจต้อง
ย้อนไปถึงปฐมเทศนาก็เป็นได้ ผู้เขียนในที่นี้ไม่ใช่ผู้ทรง
พระไตรปิฎก จำต้องพูดภายในความรู้และปัญญาของตน

การที่จะตอบว่าเหตุใดการพนันจึงเป็นของชั่ว โดยน่านะ
ของนั่นเองเป็นของยากจริง ๆ เราขออธิบายทุกคนว่าการพนันเป็น
ของชั่ว แต่คนโดยมากมีความเห็นที่เห็นชั่ว โดยเหตุเลือน ๆ
ถ้าขอให้อธิบายเหตุก็อธิบายเลือน ๆ เมื่ออธิบายแล้วกลับสงสัย
จนก็เป็นได้ ถ้าฝ่ายหนึ่งยกตัวอย่างมาอ้างว่าคนนั้นคนนั้น
ฉิบหายสิ้นเนื้อประดาตัว เพราะการพนัน ก็อาจได้รับตอบว่า
แน่แล้ว การพนันเป็นของชั่ว แต่ถ้าจะชั่งน้ำหนักกับตัวอย่าง

ทยกนณ กัมตวอย่างอน ๆ เป็นอนมากซงนภพนนไม่สนเนอ
ประกาศวเพราะการนทกลบมงมกพอชตวไต

ผู้เขียนเรื่องนี้ไม่เชื่อว่าใครอาจทำอะไรให้การพนันหมด
ไปจากโลกหรือจากบ้านเมืองใดได้ แต่เชื่อว่าถ้ามั่นถอยลงจะค
กว่ามีมากขึ้น ความเห็นที่ว่าควรมีการพนันน้อยลงนั้น เป็นความ
เห็นในทางธรรมไม่น้อยกว่าในทางโลก คือว่าโทษโดยน้านอ
ของมันจะอยู่ในเรื่องใดเงินเสียเงินเท่านั้นห้ามได้ ผู้เขียนเคย
อ่านความเห็นของผู้มีปัญญาว่า การกอบกรรมอันใดจะเป็นโทษ
ก็ด้วยเหตุ ๓ ประการ คือ

- ประการที่ ๑ กรรมนั้นมผลชว
- ประการที่ ๒ กรรมนั้นเกิดจากใจเป็นขาย
- ประการที่ ๓ กรรมนั้นแลคองออกมาซงหลักการอันร้าย

ผู้กล่าวเหตุ ๓ ประการนี้ ไม่ได้พูดถึงการพนัน พด
ทั่วไปถึงการกอบกรรมอันมิโทษ ถ้าการพนันเป็นโทษ ก็ควร
จะลงใน ๓ ประการนั้น และเราเชื่อว่าลงกันได้ คือประการ
ที่ ๑ การพนันมผลชวแน่ เห็นได้ในข้อทนขเป็นนขายมุข
ในพทธศาสนา ประการที่ ๒ การพนันยอมเกิดจากใจอันอยาก
ไคทรพขของผอน ประการที่ ๓ หลักแห่งการพนันคือความไค
เสียไคขมิไคมิคอบแทนกันเลย

ถ้าจะพิจารณาอีกทางหนึ่งซึ่งเห็นได้ง่ายกว่า ก็อาจกล่าว
ได้ว่า เหตุที่นายเชียวควรไต่เงิน ๑ บาทจากนายแดงนั้นมี
เพียง ๓ อย่าง ถ้าพิน ๓ อย่างนี้ไป นายเชียวก็ไต่เงินจาก
นายแดงโดยประการไมตรี เหตุ ๓ อย่างนั้น คือ

อย่างที่ ๑ นายเชียวไต่ทำงานให้นายแดงเป็นราคา
๑ บาท (หลักการรับจ้าง)

อย่างที่ ๒ นายเชียวไต่ให้ชื่อแก่นายแดงเป็นราคา
๑ บาท (หลักการแลกเปลี่ยน)

อย่างที่ ๓ นายแดงรักนายเชียวจึงให้โดยกรุณา (หลัก
เสน่หา)

ผู้เล่นพนันไต่ทรัพย์จากกันไม่ใช่โดยเหตุ ๓ อย่างนี้เลย
จึงควรเห็นว่าไต่เสียกันเพราะเหตุอันเป็นโทษ

เมื่อเราไต่กล่าวมาฉะนี้แล้ว ก็อาจมีคำค้านว่า ผู้มั่ง
เงินไปเล่นกันของละต่างก็ ไม่ใช่สำคัญที่การไต่เสีย เล่นเพื่อจะ
เพลินต่างหาก คำค้านเช่นนี้เป็นการเอาของ ๒ อย่างไป
รวมกัน คือความเพลินอย่างหนึ่ง การพนันอย่างหนึ่ง
ของ ๒ อย่างนั้นอาจรวมในทีเดียวและเวลาเดียวกันได้
แต่ไม่ใช่อันหนึ่งอันเดียวกัน

เราใดกล่าวมาแต่แรกแล้วว่าขณฺหาชนคนตอชยาก ถึง
 จะตอชเกลยงเกลาทศกทขณฺญาจะพาให้ตอชใด ก็สทวสยทจะ
 ทำให้แจ่มแจ้งจนเห็นสว่างใดทกคน เราไม่หาญกล่าววเรา
 ใดตอชเกลยงเกลาแล้ว แต่การเบกขณฺหาชนเช่นน ย่อมเป็น
 การชวนให้คิดและเป็นเครื่องผลกขณฺญา

(หนังสือข้างบนน แต่งเมธวณท ๘ พฤศจิกายน

พ.ศ. ๒๔๗๗).

1801.....

ประชุมพงศาวดาร (ภาค ๑—๓๘)

ในบรรดาหนังสือที่เป็นประโยชน์สำหรับค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีของไทยแล้ว หนังสือชุดพงศาวดารเป็นหนังสือที่ให้ประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะได้รวบรวมเรื่องเก่า ๆ ที่มีสาระและคำอธิบายของผู้มีความรู้ในวิชาดังกล่าวไว้โดยละเอียด นอกจากเรื่องพงศาวดารแล้ว ยังมีตำนานและลักษณะธรรมเนียมที่ควรรู้และน่าสนใจ รวมอยู่ด้วยเป็นอันมาก หนังสือชุดนี้เริ่มพิมพ์เป็นภาคแรก เรียกว่า ภาคที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ และได้พิมพ์ต่อมาจนถึงภาคที่ ๓๓ ใน พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นระยะเวลาถึง ๓๐ ปีเศษ และในขณะนี้ ก็ยังมีพิมพ์ภาคอื่น ๆ ต่อมาอีกหลายภาค เนื่องด้วยหนังสือชุดประชุมพงศาวดารนี้เป็นหนังสือดี และพิมพ์มาแล้วเป็นเวลาช้านาน ทำให้กระดาษกระจาย หาอ่านได้ยากในยามต้องการ ทั้งหาผู้ที่ลงทุนพิมพ์รวมเป็นชุดได้ยาก ราคาของหนังสือชุดนี้ ในท้องตลาดจึงสูงจนทุกวันนี้ ชุดหนึ่งถึง ๑๐,๐๐๐.๐๐ บาท คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือของคุรุสภา มีความประสงค์จะรวบรวมพิมพ์หนังสือดี ราคาพอสมควร สำหรับให้นักศึกษา นักค้นคว้า และผู้สนใจในวิชาการได้หาซื้ออ่านได้สะดวก จึงได้จัดพิมพ์ขึ้น หนังสือชุดนี้ ได้พิมพ์ออกมา ๓ ภาคแล้ว และกำลังจัดพิมพ์ภาคต่อ ๆ ไปตามลำดับ ผู้สนใจโปรดอย่าลืมหาไว้เป็นสมบัติและประดับห้องสมุดของท่าน.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา นายกำธร สติรกุล ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๖ มกราคม ๒๕๐๗